

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 343.12/.13(043.3)

COSTIȘANU Vitalie

**COMPETENȚA ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ –
ANALIZA CADRULUI NORMATIV ȘI AL JURISPRUDENȚEI**

Teză de doctor în drept

Specialitatea 554.03 – Drept procesual penal

Autor:

COSTIȘANU Vitalie

Conducător de doctorat:

OSOIANU Tudor, doctor în drept,
profesor universitar

Comisia de îndrumare:

OSTAVCIUC Dinu,
doctor habilitat în drept,
profesor universitar

ODAGIU Iurie,
doctor în drept,
conferențiar universitar

RUSNAC Constantin,
doctor în drept,
conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2025

©COSTIȘANU Vitalie, 2025

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile română, rusă și engleză).....	5
LISTA ABREVIERILOR	8
INTRODUCERE	9
1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND COMPETENȚA ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ	18
1.1 Analiza publicațiilor din Republica Moldova.....	18
1.2 Analiza publicațiilor din România și Federația Rusă.....	23
1.3 Concluzii la capitolul 1.....	56
2. NOȚIUNEA ȘI ESENȚA COMPETENȚEI	60
2.1 Considerațiuni introductive.....	60
2.2 Competența – instituție procesual-penală.....	76
2.3 Competența – condiție generală a urmăririi penale.....	83
2.4 Concluzii la capitolul 2.....	97
3. COMPETENȚA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ	100
3.1 Conceptul noțiunii - organele de urmărire penală.....	100
3.2 Competența funcțională a organelor de urmărire penală.....	104
3.3 Competența materială a organelor de urmărire penală.....	107
3.3.1 Competența materială a organului de urmărire penală a Ministerului Afacerilor Interne..	113
3.3.2 Competența materială a organului de urmărire penală al Serviciului Vamal.....	119
3.3.3 Competența materială a organului de urmărire penală a Centrului Național Anticorupție.....	122
3.3.4 Competența materială a organului de urmărire penală al Serviciului Fiscal de Stat.....	130
3.4 Competența teritorială a organelor de urmărire penală.....	136
3.5 Competența personală a organelor de urmărire penală.....	145
3.6 Competența alternativă.....	153
3.7 Competența derogată.....	159
3.8 Concluzii la capitolul 3.....	163
4. PROCEDURA DE STABILIRE A COMPETENȚEI ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ	172
4.1 Temeiurile și etapele de stabilire a competenței.....	172
4.2 Subiecții competenței.....	203
4.3 Procedura de evaluare și apreciere a competenței.....	214
4.4 Consecințele nerespectării regulilor de competență a organului de urmărire penală.....	228

4.5 Concluzii la capitolul 4.....	240
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	249
BIBLIOGRAFIE.....	261
ANEXA Nr.1.....	285
ANEXA Nr.2.....	287
ANEXA Nr.3.....	293
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	295
CV-ul AUTORULUI.....	296

ADNOTARE

Vitalie Costișanu, *Competența organului de urmărire penală — analiza cadrului normativ și al jurisprudenței*”. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2025

Structura tezei: introducerea, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 284 de surse, 240 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: competență, organ de urmărire penală, semnele competenței, formele competenței, competență materială, competență personală, competență teritorială, competență alternativă, competență derogată, conflict de competență, reguli de competență.

Scopul lucrării constă în abordarea teoretico-practică a competenței organului de urmărire penală în vederea stabilirii esenței și conținutului acestui concept și elucidării aspectelor ce țin de interpretarea și aplicarea corectă a normelor acestei instituții de drept procesual-penal astfel încât să fie asigurată cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a unor conflicte de ordin penal și excluderea conflictelor care pot apărea între organele de urmărire penală dar și formularea de propuneri și recomandări în vederea îmbunătățirii și raționalizării practicilor existente.

Obiectivele cercetării constă în abordarea competenței organelor de urmărire penală din perspectiva cadrului normativ național și internațional existent, al jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, Curții Supreme de Justiție, Curții Constituționale dar și a practicii existente la nivelul organelor de urmărire penală.

Noutatea și originalitatea științifică a prezentului studiu constă în abordarea teoretico-practică a competenței organului de urmărire penală cu aducerea în prim plan a practicilor existente dar și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova și Curții Constituționale a Republicii Moldova. Această studiu a relevat numeroase carențe la nivel legislativ dar și existența unor practici defectuoase legat de aplicarea normelor de competență. În cadrul acestui studiu nu doar că s-au formulat propuneri de raționalizare a cadrului normativ dar cel mai important au fost formulate propuneri de îmbunătățire și de uniformizare a practicii ce ține de interpretarea, aplicarea regulilor de competență și de soluționare a eventualelor conflicte de competență care pot apărea între organele de urmărire penală.

Problema științifică rezidă în fundamentarea unui concept unitar și aplicabil al competenței organului de urmărire penală, prin clarificarea noțiunii, semnelor și formelor acesteia, prin identificarea și corectarea neajunsurilor legislative și jurisprudențiale existente și prin elaborarea unor mecanisme și propuneri de lege ferenda care asigură aplicarea coerentă a regulilor de competență, soluționarea conflictelor între organele de urmărire penală și eficientizarea procesului penal în ansamblu.

Semnificația teoretică. Acest studiu fiind elaborat în baza unui număr mare de abordări științifice din țară și străinătate, din analiza cadrului normativ în vigoare dar și al practicii judiciare a autorităților autohtone cât și a Curții Europene a Drepturilor Omului a permis nu doar relevarea și identificarea imperfecțiunilor normative și a practicii neuniforme la aplicarea regulilor de competență dar cel mai important sau propus măsuri eficiente de racordare a cadrului normativ și de uniformizare a practicii.

Valoarea aplicativă a prezentei lucrări a fost determinată de faptul că în baza analizei abordărilor teoretice în domeniu, a cadrului normativ în vigoare și al practicii judiciare au fost elaborate propuneri și recomandări de reformare și îmbunătățire a domeniului abordat.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele prezentului studiu nu doar că pot fi folosite pentru dezvoltarea acestui domeniu în procesul de instruire a studenților și profesioniștilor în domeniu dar cel mai important pot constitui un punct de plecare în reformarea și raționalizarea organelor de urmărire penală și la crearea unei practici uniforme privind aplicarea regulilor de competență astfel încât să se asigure cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a pricinilor penale și evitarea sau diminuarea considerabilă a eventualelor conflicte de competență care pot apărea între organele de urmărire penală.

АННОТАЦИЯ

Виталий Костишану, «Компетенция органа уголовного преследования — анализ нормативной базы и судебной практики». Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Кишинёв, 2025

Структура диссертации: введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 284 источников, 240 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 11 научных статьях.

Ключевые слова: компетенция, орган уголовного преследования, признаки компетенции, формы компетенции, предметная компетенция, персональная компетенция, территориальная компетенция, альтернативная компетенция, делегированная компетенция, конфликт компетенций, правила компетенции.

Цель работы заключается в теоретико-практическом анализе компетенции органа уголовного преследования с целью установления сущности и содержания данного понятия, а также выявления аспектов, связанных с правильным толкованием и применением норм, регулирующих эту уголовно-процессуальную правовую институцию. Исследование направлено на обеспечение всестороннего, объективного и полного расследования уголовных дел, устранение конфликтов между органами уголовного преследования, а также на формулирование предложений и рекомендаций по улучшению и рационализации существующей практики.

Цели исследования состоят в изучении компетенции органов уголовного преследования в свете действующей национальной и международной нормативной базы, практики Европейского суда по правам человека, Верховного суда и Конституционного суда, а также практики правоохранительных органов.

Научная новизна и оригинальность настоящего исследования заключаются в теоретико-практическом подходе к проблеме компетенции органа уголовного преследования с акцентом на анализ существующей практики и судебной практики Европейского суда по правам человека, Верховного суда и Конституционного суда Республики Молдова. В исследовании выявлены многочисленные пробелы в законодательстве и недостатки в практике применения норм о компетенции. В рамках работы были предложены не только меры по рационализации нормативной базы, но и, что более важно, конкретные предложения по улучшению и унификации практики толкования, применения правил компетенции и разрешения возможных конфликтов между органами уголовного преследования.

Решенный научный вопрос состоит в формулировании обоснованной концепции, основанной на практике и действующем законодательстве, которая позволила бы усовершенствовать и рационализировать сферу компетенции органов уголовного преследования путём внесения изменений или принятия дополнительных регламентов.

Теоретическая значимость работы определяется тем, что исследование основано на обширном числе научных источников как национального, так и международного уровня, анализе действующего законодательства и судебной практики национальных судов и Европейского суда по правам человека. Это позволило не только выявить нормативные несовершенства и несогласованность практики применения правил компетенции, но и предложить эффективные меры по приведению нормативной базы в соответствие и унификации практики.

Практическая ценность настоящей работы заключается в том, что на основе анализа теоретических подходов, нормативной базы и судебной практики были разработаны конкретные предложения по реформированию и улучшению сферы компетенции органов уголовного преследования.

Внедрение научных результатов. Результаты настоящего исследования могут быть использованы не только в образовательном процессе подготовки студентов и специалистов, но и стать отправной точкой для реформирования и рационализации деятельности органов уголовного преследования, а также для создания единой практики применения правил компетенции с целью обеспечения полного, объективного и своевременного расследования уголовных дел и значительного снижения числа возможных конфликтов компетенции между органами уголовного преследования.

ANNOTATION

Vitalie Costișanu, “The Competence of the Criminal Investigation Authority — Analysis of the Normative Framework and Case Law.” Doctoral thesis in law. Chișinău, 2025

Thesis structure: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography comprising 284 sources, 240 pages of main text. The obtained results are published in 11 scientific articles.

Keywords: competence, criminal investigation authority, indicators of competence, forms of competence, material competence, personal competence, territorial competence, alternative competence, delegated competence, conflict of competence, competence rules.

The purpose of the research: The paper aims to provide a theoretical and practical analysis of the competence of the criminal investigation authority in order to establish the essence and content of this concept and to clarify issues related to the correct interpretation and application of the rules governing this criminal procedural institution. The ultimate goal is to ensure a comprehensive, objective, and thorough investigation of criminal cases, to eliminate potential conflicts between investigative bodies, and to formulate proposals and recommendations for improving and rationalizing current practices.

The objectives of the research: The research addresses the competence of criminal investigation authorities from the perspective of the existing national and international normative framework, the case law of the European Court of Human Rights, the Supreme Court of Justice, the Constitutional Court, and the practices of law enforcement bodies.

Scientific novelty and originality: The novelty of the present study lies in its theoretical and practical approach to the competence of criminal investigation authorities, highlighting existing practices and the jurisprudence of the European Court of Human Rights, the Supreme Court of Justice of the Republic of Moldova, and the Constitutional Court of the Republic of Moldova. The research identified numerous legislative deficiencies and poor practices in the application of competence rules. In addition to proposing ways to rationalize the legal framework, it offers crucial proposals for improving and harmonizing the interpretation and application of competence rules, as well as the resolution of potential conflicts between criminal investigation bodies.

Solved scientific problem: The study formulates a well-grounded concept based on current practice and legislation that allows for the improvement and rationalization of the system by proposing amendments or introducing additional regulations where necessary.

Theoretical significance: This research is based on a substantial number of national and international scientific approaches, on the analysis of the current normative framework, and on the judicial practice of domestic courts and the European Court of Human Rights. It not only identifies legislative flaws and inconsistent application of competence rules but also puts forward effective measures for aligning the legal framework and unifying practices.

Practical value of the research: The practical significance of the thesis is given by the development of concrete proposals and recommendations for reform and improvement of the addressed field, based on the analysis of theoretical perspectives, existing regulations, and judicial practice.

Implementation of scientific results: The results of this study can serve not only as a basis for the development of this field in the training of students and professionals but more importantly, as a starting point for reforming and rationalizing the activities of criminal investigation bodies and creating a unified practice for the application of competence rules. This would ensure thorough, objective, and timely criminal investigations and significantly reduce or eliminate conflicts of competence that may arise among investigative authorities.

LISTA ABREVIERILOR

C RM - Constituția Republicii Moldova
CP - Cod penal
CPP - Cod de procedură penală
CV - Codul vamal
CF - Cod fiscal
CEDO - Convenția Europeană a Drepturilor Omului
CtEDO - Curtea Europeană a Drepturilor Omului
CNA - Centru Național Anticorupție
CSJ - Curtea Supremă de Justiție
DCC - Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova
DP - Direcția de poliție
HUDOC - European Court of Human Rights
INI - Inspectoratul Național de Investigații
IGP - Inspectoratul General al Poliției
IP - Inspectoratul de Poliție
MAI - Ministerul Afacerilor Interne
PA - Procuratura Anticorupție
PCCOCS - Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale
PF - Poliția de Frontieră
RM - Republica Moldova
SV - Serviciul Vamal
SFS - Serviciul Fiscal de Stat
UE - Uniunea Europeană
mun. - municipiu
str. - strada
nr. - număr
n/î - număr de înregistrare
pct. - punct
prg. - paragraf
r. – raion
art. - articol
alin. - aliniat
sect. - sectorul
cap. - capitol
etc. - et cetera
ș.a. - și altele

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. În contextul consolidării Republicii Moldova ca *stat de drept* un rol din ce în ce mai important revine organelor de urmărire penală a căror rol este esențial în garantarea legalității, drepturilor fundamentale și bunei funcționări a justiției penale. Aceste organe au o responsabilitate majoră în aplicarea legii penale, iar activitatea lor trebuie să respecte în mod strict principiile statului de drept, cum ar fi separația puterilor, controlul legalității și protecția drepturilor omului. Asigurarea acestor principii poate fi garantată doar prin angajarea prestației organului de urmărire penală competent.

Competența organului de urmărire penală este un aspect fundamental al sistemului de justiție penală. O înțelegere profundă a acestui subiect poate contribui la clarificarea rolului și responsabilităților organelor de urmărire penală în procesul penal, ceea ce este esențial pentru asigurarea unui sistem de justiție eficient și echitabil. Republica Moldova a trecut printr-o serie de reforme legislative în domeniul justiției, inclusiv în ceea ce privește urmărirea penală. O analiză a competenței organelor de urmărire penală poate evidenția lacunele sau neajunsurile din legislație și poate propune soluții pentru îmbunătățirea acestora.

După Codului de procedură penală¹ și mai ales în contextul reformelor după 2012 privind combaterea corupției, independența justiției și eficientizarea urmăririi penale, competența organului de urmărire penală a devenit o temă-cheie. Modificările privind competența Procuraturii Anticorupție, a Centrului Național Anticorupție, a organelor Ministerului Afacerilor Interne, reflectă un proces dinamic de regândire instituțională. Practica judiciară și rapoartele instituțiilor (ex: Procuratura Generală, Avocatul Poporului, Consiliul Superior al Procurorilor) semnalează tergiversări, conflicte de competență între organele de urmărire penală. Astfel, tema nu este doar teoretică, ci direct conectată la eficiența și legalitatea urmăririi penale.

Actualitatea instituției subordonării competenței este determinată, în primul rând, de faptul că aceasta constituie o verigă importantă între normele de drept material (penal) și cele de drept procesual, în cadrul activității complexe și responsabile a organelor de drept în contracararea criminalității. În al doilea rând, această instituție este strâns legată de activitatea managerială, de organizarea, pe baza sa, a unei repartizări clare a atribuțiilor funcționale și a interacțiunii dintre toate organele de urmărire penală, în procesul de soluționare a plângerilor și sesizărilor privind infracțiuni, de descoperire și investigare a acestora, precum și de întocmire și trimitere a cauzelor penale în instanță.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova* nr.122-XV din 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.06.2003, nr.248-251.

Determinarea corectă a competenței la etapa inițială a urmăririi penale, înainte de începerea urmăririi penale, permite stabilirea rapidă a circumstanțelor comiterii infracțiunii prin desemnarea subiectului competent pentru efectuarea anchetei, iar în etapa de urmărire penală — desfășurarea investigației în mod complet și obiectiv, cu finalizarea acesteia printr-o soluție legală.

Normele acestei instituții determină competențele organelor de urmărire penală în investigarea anumitor categorii de cauze penale, condițiile, temeiurile și procedura de transmitere a cauzelor penale de la un organ de urmărire la altul, procedura soluționării procesuale a conflictelor apărute între organele de urmărire penală, precum și consecințele juridice ale nerespectării regulilor de competență.

Respectarea normelor privind competența contribuie la creșterea calității urmăririi penale, permițând evitarea dublării activităților de către organele care investighează anumite cauze penale. Încălcarea acestor norme poate duce la tergiversarea urmăririi penale, la inadmisibilitatea probelor și la alte aspecte problematice care afectează legalitatea procesului penal în general și al urmăririi penale în special.

Este adevărat că, pe parcursul dezvoltării acestei instituții legiuitorul în permanență a încercat să găsească cea mai optimă soluție, fie prin concentrarea competenței la efectuarea urmăririi penale într-un singur organ de urmărire penală, sau din contra, prin divizarea competenței între noi și noi subiecți sau prin lărgirea competenței unui organ de urmărire penală din contul altor organe. Actualmente parvin diferite propuneri de reformare și raționalizare a competenței organelor de urmărire penală¹.

Analizând cadrul normativ în vigoare putem concluziona asupra imperfecțiunii și numeroaselor curențe existente la nivel legislativ în reglementarea instituției competenței (cu care s-a confruntat și autorul în activitatea practică), care au determinat o serie de dificultăți în interpretarea și aplicarea normelor acestei instituții și ca efect în stabilirea corectă a competenței organului de urmărire penală și evitarea conflictelor de competență

Chiar dacă legea procesual penală a acordat un capitol competenței organului de urmărire penală², iar CSJ³ a dat unele explicații cu valoare jurisprudențială, analizând aceste prevederi constatăm că, în reglementarea juridică a competenței și practica de aplicare există numeroase inadvertențe și probleme de soluționat În pofida importanței și actualității subiectului abordat

¹ Proiectul de Lege cu privire la Procuratura Anticorupție și Combaterea Crimei Organizate. [citât 01.11.2024] Disponibil: <https://www.parlament.md/preview?id=a9d8d65c-e5db-422f-a9c8-6616aaa3a278&url=https://ep-sp.parlament.md/materials/638749944215504677/Documents/20250213164256.pdf&method=GetDocumentContent>

² Partea specială, Cap. III din CPP.

³ Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013 în dosarul nr.4-1ril-1/2013[online]. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție [citât 01.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1

mediul academic autohton nu s-a arătat preocupat la nivel monografic de subiectul abordat. Majoritatea s-au axat doar tangențial în cadrul manualelor de specialitate consacrate disciplinei de drept procesual-penal, la fel ca și cercetătorii din România. Unii reprezentanți ai mediului academic din Federația Rusă au reflectat mai detaliat asupra unor aspecte ale subiectului în discuție.

Insuficiența abordării științifice a competenței în procesul-penal influențează negativ activitatea organelor de urmărire penală și pe cale de consecință cercetarea calitativă și sub toate aspectele a unei cauze penale concrete. Prin urmare, abordarea științifică a acestui subiect prezintă nu doar, sau mai bine spus, nu numai, interes teoretic ci mai degrabă un interes practic. Ori, soluționarea corectă a acestor aspecte constituie una dintre condițiile esențiale pentru îmbunătățirea calității activității organelor de urmărire penală.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare.

Cercetările realizate în cadrul prezentei teze s-au fundamentat pe analiza amplă a doctrinei, legislației procesual-penale naționale și internaționale, precum și a jurisprudenței relevante a Curții Europene a Drepturilor Omului, Curții Supreme de Justiție și Curții Constituționale a Republicii Moldova. Acest demers a avut drept scop conturarea unui tablou complet al modului în care este reglementată și aplicată instituția competenței organului de urmărire penală, cu identificarea deficiențelor conceptuale și practice care afectează eficiența și legalitatea procesului penal.

Rezultatele cercetării au relevat că, în pofida rolului determinant al competenței organului de urmărire penală în arhitectura procesului penal, doctrina autohtonă nu i-a acordat o atenție monografică adecvată. Majoritatea autorilor s-au limitat la abordări parțiale sau tangențiale în cadrul lucrărilor de drept procesual penal, fără a dezvolta o analiză sistematică a conceptului de competență și a formelor sale. Astfel, literatura de specialitate existentă tratează în mod fragmentar competența funcțională, materială, teritorială și personală, fără a clarifica raporturile de interdependență dintre acestea și fără a aborda în profunzime consecințele aplicării eronate a normelor de competență asupra validității actelor de urmărire penală și a probatoriului.

Pe plan normativ, analiza cadrului legislativ în vigoare a scos în evidență numeroase carențe și inconsecvențe în reglementarea competenței organelor de urmărire penală. Aceste deficiențe derivă din lipsa unui concept unitar și coerent al instituției competenței, ceea ce a generat contradicții în interpretare și aplicare. În ciuda modificărilor succesive ale Codului de procedură penală, dispozițiile referitoare la competență rămân parțial depășite, necorelate între ele și insuficient adaptate realităților instituționale actuale. Ca urmare, se constată frecvent apariția conflictelor de competență între organele de urmărire penală, tergiversarea nejustificată a procesului de urmărire penală și afectarea validității actelor procesuale, inclusiv prin compromiterea legalității probelor administrate.

Din analiza jurisprudenței Curții Supreme de Justiție, Curții Constituționale și a hotărârilor CtEDO reiese că neuniformitatea aplicării regulilor de competență a devenit o problemă sistemică, generând confuzii privind delimitarea atribuțiilor între diversele organe de urmărire penală — Ministerul Afacerilor Interne, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Vamal și Serviciul Fiscal de Stat. Această neclaritate instituțională a afectat cooperarea interinstituțională, a generat suprapuneri de competență și, implicit, o diminuare a eficienței actului de urmărire penală.

Pe plan doctrinar comparativ, cercetarea a arătat că, spre deosebire de sistemele juridice din România și Federația Rusă — unde competența organelor de urmărire penală este tratată ca o instituție distinctă, fundamentată teoretic și consolidată legislativ — în Republica Moldova lipsește o bază conceptuală solidă și o practică uniformă de aplicare. În aceste sisteme, competența este clar delimitată pe criterii funcționale și materiale, ceea ce reduce semnificativ posibilitatea apariției conflictelor de competență și asigură o mai bună coordonare între organele de urmărire penală. În contrast, în spațiul juridic moldovenesc, fragmentarea normativă și absența unei concepții unitare determină abordări divergente și neuniforme ale regulilor de competență.

În consecință, prezenta cercetare a pornit de la constatarea că lipsa unei doctrine consolidate, coroborată cu lacunele legislative și practica neunitară, afectează grav funcționalitatea sistemului de urmărire penală. Determinarea eronată a competenței duce la investigații incomplete, la întârzierea soluționării cauzelor penale și la posibile încălcări ale drepturilor fundamentale ale participanților la proces.

Pornind de la aceste realități, **problema științifică importantă abordată și soluționată** în prezenta teza constă în elaborarea unui concept unitar, coerent și aplicabil al competenței organului de urmărire penală — concept care să asigure o delimitare clară a atribuțiilor între organele specializate, o interpretare uniformă a normelor legale și o aplicare eficientă a acestora în practică. Totodată, cercetarea urmărește formularea unui model teoretico-practic de stabilire, interpretare și aplicare a regulilor de competență, bazat pe principiile legalității, eficienței și cooperării instituționale, capabil să elimine conflictele interorganice și să optimizeze activitatea procesuală.

Prin urmare, prezenta lucrare contribuie la dezvoltarea unei baze științifice riguroase privind competența organelor de urmărire penală, prin identificarea și analiza deficiențelor legislative și jurisprudențiale existente, precum și prin formularea unor soluții concrete de reformare, perfecționare și uniformizare a practicii. Rezultatele obținute au nu doar valoare teoretică, ci și aplicativă, întrucât propunerile formulate pot fi utilizate pentru îmbunătățirea reglementărilor existente și pentru consolidarea unei practici unitare, orientate spre asigurarea eficienței, legalității și obiectivității procesului penal în ansamblu.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei consistă în examinarea complexă a legislației, doctrine și a jurisprudenței privind competența organului de urmărire penală având drept finalitate evaluarea oportunității de perfecționare a reglementărilor aplicabile și de instituire a bunelor practici în jurisprudență.

Pentru realizarea scopului declarat ne-am propus soluționarea următoarelor obiective:

- identificarea și definirea conceptului de competență, corelarea acestuia cu competența organului de urmărire penală, delimitarea trăsăturilor și caracteristicilor acestui concept și examinarea lui atât ca instituție de drept procesual-penal cât și ca condiție generală de desfășurare a procesului-penal;
- identificarea și elucidarea semnelor și formelor competenței atât din perspectiva abordărilor teoretice existente cât și a prevederilor legale în vigoare. Elucidarea raportului existent între semnele și formele competenței, diferența dintre acestea, ponderea și modul de interpretare;
- elucidarea criteriilor juridice de stabilire a competenței organului de urmărire penală la investigarea unei cauze penale anume;
- interpretarea normelor de competență și procedurii de stabilire a competenței organului de urmărire penală atât din perspectiva reglementărilor existente cât și a practicilor încetățenite la această etapă de dezvoltare a legii procesual penale;
- investigarea problematicei de aplicare a regulilor de competență în activitatea practică la stabilirea competenței organului de urmărire penală cu elucidarea problematicei existente la moment, inclusiv în cazurile de conexare, disjungere a cauzelor penale, în cazul pluralități de infracțiuni sau pluralități de participanți;
- evaluarea oportunității de a interveni cu propuneri de desăvârșire a cadrului normativ existent, precum și a bunelor practici în domeniul competenței organului de urmărire penală.

Ipoteza cercetării pornește de la premisa că, în condițiile unui cadru normativ neuniform și ale unor practici judiciare contradictorii, *elaborarea unui concept unitar al competenței organului de urmărire penală*, corelat cu jurisprudența națională și internațională, precum și instituirea unor mecanisme clare de aplicare a regulilor de competență, vor permite *eliminarea conflictelor instituționale, eficientizarea activității organelor de urmărire penală și a procesului în ansamblu*.

Noutatea și originalitatea științifică a prezentului studiu constă în abordarea teoretico-practică a competenței organului de urmărire penală cu aducerea în prim plan a practicilor existente dar și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova și Curții Constituționale a Republicii Moldova. Această studiu a relevat numeroase curențe la nivel legislativ dar și existența unor practici defectuoase legate de aplicarea

normelor de competență. În cadrul acestui studiu nu doar că s-au formulat propuneri de raționalizare a cadrului normativ dar cel mai important au fost formulate recomandări de îmbunătățire și de uniformizare a practicii ce țin de interpretarea, aplicarea regulilor de competență și de soluționare a eventualelor conflicte de competență care pot apărea între organele de urmărire penală.

Metodologia cercetării științifice. Întru asigurarea unei cercetări obiective, multilaterale și de detaliu a subiectului prezentului studiu, au fost utilizate o serie de metode după cum urmează:

Metoda logică - în cele două forme ale sale: inductivă și deductivă a fost aplicată în formularea de raționamente logice și la elaborarea concluziilor și recomandărilor privind subiectului abordat ceea ce a contribuit la clarificarea conceptului și a unor noțiuni fundamentale, la stabilirea liniilor directoare în abordarea acestui subiect și a principiilor de bază, reieșind din reglementările momentului și practica instituită.

Metoda analizei sistemice - a presupus examinarea instituției competenței în contextul reglementărilor procesual-penale în vigoare la moment, ceea ce a permis relevarea coexistenței și interacțiunii dintre formele competenței (competența funcțională, materială, teritorială, personală, etc), oferind o viziune structurată asupra arhitecturii procesuale.

Metoda comparativă - a fost aplicată pentru analiza reglementărilor în vigoare în plan comparativ cu practica instituită în Republica Moldova, dar și cu cele din alte state așa ca România și altele din spațiul post -sovietic, pentru identificarea și relevarea unor soluții legislative alternative, precum și formularea unor propuneri de *lege ferenda* de îmbunătățire a cadrului normativ dar și al practicii instituite pe acest domeniu.

Metoda istorică - a fost utilizată pentru stabilirea evoluției conceptului de competență până în prezent și etapele transformărilor care au însoțit acest parcurs, ceea ce a permis o mai bună înțelegere a acestui concept, dar și raționamentul unor reglementări recente și necesitatea de a raționaliza și a dezvolta acest domeniu pentru viitor.

Metoda analizei documentare – a presupus evaluarea sistematică a surselor normative, doctrinare și jurisprudențiale, inclusiv a rapoartelor instituționale, a practicii CtEDO, a jurisprudenței Curții Constituționale și a deciziilor CSJ a RM.

Metoda formal-juridică - a fost utilizată în procesul de interpretare a normelor dreptului material și a celui procesual-penal, ceea ce a permis aprecierea coerenței, clarității și eficienței reglementărilor incidente asupra competenței organelor de urmărire penală.

Metoda analizei logico-juridice - a fost utilizată în formularea propunerilor de perfecționare a cadrului normativ prin identificarea și relevarea unor incoerențe la nivel normativ cu propunerea unor soluții de raționalizare a domeniului.

Prin aplicarea conjugată a acestor metode s-a reușit fundamentarea temeinică a demersului științific și realizarea obiectivelor trasate și în final sistematizarea unor concluzii și recomandări relevante cu valoare teoretică - aplicativă.

Importanța teoretică a tezei constă în identificarea și relevarea particularităților și esenței competenței atât ca instituție de drept procesual penal cât și ca condiție generală de desfășurare a urmăririi penale, a algoritmului și a procedurii de stabilire a competenței organului de urmărire penală, atât din punct de vedere teoretic cât și practic, în vederea perfecționării și eficientizării cadrului normativ în vigoare dar și instituirea unei practici calitative în domeniu.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în aceea că, pe de o parte în prezenta lucrare au fost relevate carențele la nivel legislativ și practic, legat atât de stabilirea esenței, încărcături și particularităților conceptului de competență dar și a procedurii de aplicare a acestor norme și de stabilire a competenței organului de urmărire penală în fiecare caz concret. Pe de altă parte, au fost elaborate soluții, propuneri și recomandări de raționalizare a domeniului prin modificări calitative la nivel legislativ și instituirea unei practici pozitive pe caz.

Materialele prezentei investigații teoretice studiu pot fi utilizate la instruirea studenților în cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic dar și în activitatea practică a reprezentanților organelor de urmărire penală.

Sumarul capitolelor tezei. Teza prezintă o abordare de detaliu a problematicii competenței organului de urmărire penală, sub aspect teoretic-aplicativ, fiind structurată în: adnotări (în limbile română, engleză, rusă); lista abrevierilor; introducere; patru capitole divizate în 17 paragrafe; concluzii generale și recomandări; bibliografie; anexe; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Introducerea prezintă justificarea și fundamentate tematicii abordate, în care se abordează aspecte legate de: actualitatea și importanța temei investigate, scopul și obiectivele propuse spre realizare, noutatea științifică a rezultatelor obținute, importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, modalitatea de aprobare a rezultatelor și concluziilor cercetării.

În contextul **Capitolului 1**, intitulat „**Analiza situației privind competența organului de urmărire penală**”, s-a făcut prezentarea celor mai importante studii și abordări existente la moment atât în cadrul mediului academic autohton cât și a celui din România și a altor state din spațiul ex-sovietic, fiind relevat specificul abordărilor realizate și particularitățile de interpretare stabilindu-se că, dacă în mediul academic autohton și cel din România se abordează competența mai mult din perspectiva atribuțiilor organelor de urmărire penală și a subiecților care le compun la investigarea unor fapte prejudiciabile anume atunci mediul academic rus se axează, în mare parte, pe caracteristicile și particularitățile cauzei penale.

Capitolul II cu titlul „**Noțiunea și esența competenței**”, conține o analiză amplă a conceptului de competență, a încărcăturii lui de înțelesuri privit sub două aspecte: ca instituție de drept procesual penal și ca condiție generală de desfășurare a procesului penal, în condițiile în care abordările cercetătorilor sunt diverse.

Unii cercetători descriu competența din perspectiva atribuțiilor funcționale ale organelor de urmărire penală alți din contra din perspectiva caracteristicilor fapte prejudiciabile de investigat sau a cauzei penale.

Înțelegerea conceptului de competență este strâns legat de formele competenței. Care nu trebuie înțelese ca varietăți ale competenței dar ca manifestări ale unui și aceluiași concept. În viziunea diferitor autori fiind identificate și analizate diferite forme ale competenței organului de urmărire penală.

În literatura de specialitate pe lângă noțiunea de rând cu noțiunea de *forme ale competenței* se operează și cu noțiunea de *semnele competenței*. Aceste două noțiuni nu neapărat se identifică dar între ele există un raport de parte la întreg așa cum *semnele competenței* sunt acele circumstanțe obiective care de fapt determină *formele competenței*.

În prezent capitol s-a propus o abordare bidimensională a competenței: instituție de drept procesual penal și ca condiție generală de desfășurare a procesului penală. Această abordare bilaterală permite relevarea întregii încărcături de înțelesuri a acestui concept.

Dar cel mai important în cadrul acestui capitol autorul a formulat și a propus, o definiție a competență, care include toate caracteristicile și particularitățile, definiție care relevă în totalitate încărcătura de înțelesuri a acestui concept.

Capitolul III intitulat „**Competența organelor de urmărire penală**” a fost dedicat analizei propriu-zise a competenței organelor de urmărire penală prin prisma formelor de competență și ținând cont de numărul organelor de urmărire penală care activează la moment în Republica Moldova: organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne; organul de urmărire penală al Serviciului Vamal; organul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție și organul de urmărire penală al Serviciului Fiscal de Stat.

În cadrul acestui studiu s-a stabilit clar că, procurorul nu este un organ de urmărire penală în sensul clasic dar o instituție care în anumite circumstanțe poate exercita atribuții specifice unui organ de urmărire penală veritabil.

Atenție deosebită a fost acordată rolului și locului fiecărui organ de urmărire penală creat și care activează la moment, eficienței și rolului acestuia în combaterea criminalității de orice formă, stabilindu-se ineficiența relativă a organului de urmărire penală a SFS, crearea nejustificată a unui număr de trei organe de urmărire penală în cadrul MAI și distribuirea neconformă a

competenței la investigarea infracțiunilor economice între organele de urmărire penală ale MAI, CNA, SFS și procurorului, în condițiile în care aceștia trebuie să aibă competență materială distinctă.

O atenție sporită s-a acordat organului de urmărire penală al SFS având în vedere că acesta este creat și activează recent și specificul infracțiunilor investigate. Stabilindu-se că, crearea unui astfel de organ de urmărire penală este nejustificată și nu corespunde sistemului romano-german de drept, deoarece se subordonează instituției unei și aceleiași instituții responsabile de gestionarea acestui domeniu de activitate.

Capitolul IV intitulat „**Procedura de stabilire a competenței organului de urmărire penală**” este dedicat a explicării algoritmului și a procedurii de interpretare și aplicare a normelor instituției competenței dar și a subiecților abilitați cu acest drept. Stabilindu-se că legislația în vigoare nu reglementează un astfel de algoritm, astfel încât subiecții abilitați cu acest drept (ofițerul de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală, procurorul, judecătorul), evaluează și aplică regulile de competență potrivit propriei convingeri și având ca bază anumite practici încetățenite la nivelul organului de urmărire penală.

În cadrul acestui capitol s-a stabilit că, evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală se efectuează pe tot parcursul nu doar al urmăririi penale dar a întregului proces penal începând cu sesizarea organului de urmărire penală despre comiterea infracțiunii și până la terminarea urmăririi penale. Chiar și în cadrul cercetării judecătorești urmează a fi verificată aplicarea corectă a normelor privind competența organului de urmărire penală.

La finalul acestei lucrări au fost formulate concluzii cu referire la situația teoretică și practică pe acest domeniu, au fost formulate recomandări de îmbunătățire a cadrului normativ, a practicilor existente și de continuarea cercetării științifice și chiar au fost înaintate propuneri de *lege ferenda* privind modificarea și completarea legislației în vigoare.

1. ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND COMPETENȚA ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ

1.1 Analiza publicațiilor din Republica Moldova

În consolidarea Republicii Moldova ca stat de drept un rol deosebit de important revine organelor de urmărire penală, deoarece acestea au misiunea de a constata, preveni și de a curma infracțiunile. Varietatea faptelor prejudiciabile, complexitatea diferită și specificul de investigare a acestora a determinat necesitatea constituirii unei varietăți de organe de urmărire penală cu competențe diverse, cu nivel de organizare și pregătire profesională specifică.

Deși, legiuitorul, a stabilit pentru fiecare dintre aceste organe de urmărire penală, capacitatea funcțională de a investiga doar anumite fapte prejudiciabile, reieșind din specificul și caracteristica lor obiectivă, care corespunde specificului activității, nivelului de pregătire profesională și dotări logistice a respectivului organ de urmărire penală.

În cazul sesizării unei infracțiuni, angajarea corectă a organului de urmărire penală competent să investigheze respectiva abatere penală nu doar că permite cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a acestei dar exclude și survenirea unor consecințe nefaste, care ar putea afecta valabilitatea actelor procedurale în general și a probatoriului în special.

Având în vedere importanța *instituției competenței* aceasta a fost dezvoltată și raționalizată în permanență, astfel încât, investigarea infracțiunilor condamnate de actuala lege penală să fie repartizate obiectiv între organele de urmărire penală existente, pentru ca acestea să poată oferi o reacție promptă, conformă dar mai ales profesionistă la orice încălcare de lege pedepsită penal.

Cu toate acestea, practica demonstrează că normele *instituției competenței* sunt departe de perfecțiune și impun noi și noi eforturi atât din partea practicienilor dar mai ales a mediului academic pentru eliminarea inadvertențelor existente și îmbunătățirea situației de moment.

În pofida acestor constatări, până la moment, mediul academic autohton dar și cel din străinătate, s-a arătat puțin interesat de abordarea tematicii competenței. Abordările fiind tangențiale și în marea lor majoritate în cadrul lucrărilor de specialitate dedicate disciplinei de drept procesual penal și doar cercetătorii ruși au tratat părți ale acestui subiect în cadrul unor studii distincte.

Pe plan local, una dintre primele abordări a instituției competenței a realizat-o cercetătorul Iu. Lichii, care în manualul de specialitate intitulat „Urmărirea penală”¹, cercetează inclusiv aspecte privind *competența organelor de urmărire penală*. Oferind un studiu comparativ cu

¹ LICHII, Boris. *Urmărirea penală (studio comparat)*. Chișinău: Centrul de Instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000.p.28-42.

legislația României și abordând aspecte ce țin de *competența funcțională* și *materială* a organelor de urmărire penală prin prisma legislației în vigoare la data respectivă.

Importanța acestei lucrări este subminată de faptul că, legea procesual penală, în vigoare la data respectivă, a fost abrogată și la moment suntem în condițiile unei alte legi procesual-penale și a unor altor realități.

În 2005, este publicată un manual de specialitate la disciplina de drept procesual penal de către cercetătorii autohtoni Ig. Dolea, D. Roman, Iu. Sedlețchi, T. Vizdoagă, V. Rotaru, A.Cerbu, S. Ursu, în care, secțiunea a 2-a din cadrul Capitolului X, a fost dedicată competenței organelor de urmărire penală¹. Autorii consideră că „Competența organelor de urmărire penală are două înțelesuri. Într-o primă accepțiune prin competență se înțelege dreptul și obligația organelor de urmărire penală de a proceda la urmărirea penală în anumite cauze penale. Într-o a doua accepțiune, prin competență se înțelege repartizarea legală a cauzei penale în cadrul atribuțiilor unui anume organ de urmărire penală”². „Repartizarea cauzelor penale și a activităților procesuale între organele judiciare impune folosirea conceptului de formă sau modalitate a competenței. Formele competenței reprezintă criteriul sau modalitatea în funcție de care se diferențiază capacitatea organelor judiciare de a urmări sau judeca diverse cauze penale”³.

Cercetătorii evidențiază patru forme ale competenței: *competența funcțională*; *competența materială*; *competența personală* și *competența teritorială*⁴.

„*Competența funcțională*” a organelor de urmărire penală este reglementată de art.55-57 din partea generală a Codului de procedură penală, care prevăd cadrul de atribuții ce-i revin fiecărui organ de urmărire penală în faza urmăririi penale în raport cu atribuțiile procurorului și cu atribuțiile judecătorului de instrucție.

„*Competența materială*” a organelor de urmărire penală este reglementată de art.266-269 din partea specială a Codului de procedură penală, fiind determinată de obiectul cauzei penale, adică de fapta juridică care a produs conflictul de drept.

„*Competența personală*” (după calitatea făptuitorului sau a victimei) este prevăzută de art.270 din CPP pentru procuror ca organ de urmărire penală”⁵.

¹ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P. Tipografia Centrală), 2005.

² Ibidem p.523.

³ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal. Partea specială*. Volumul II. Ediția a 2-a revizuită și completată. Chișinău: Reclama, 2006. p.13.

⁴ DOLEA, Igor ș.a. *Op. cit.*, p.523.

⁵ Ibidem, p.524.

În continuare, cercetătorii oferă o scurtă analiză *competenței materiale* a organelor de urmărire penală care activau la data respectivă: organul de urmărire penală al MAI; organul de urmărire penală al SIS; organul de urmărire penală al Departamentului vamal și procurorul¹.

Nu suntem de acord cu autorii care au înțeles să indice în rândul organelor de urmărire penală și instituția procurorului descriindu-l ca „...organ de urmărire penală de competență personală...”², deoarece exercită urmărirea penală în cazul unor subiecți speciali.

În acest context atragem atenție că, potrivit prevederilor art.253 alin.(1) CPP, organele de urmărire penală sunt organele create în cadrul: *Ministerului Afacerilor Interne; Serviciului Vamal; Centrului Național Anticorupție; Serviciului Fiscal de Stat* iar procurorul nu face parte din rândul acestora, el doar în anumite situații își poate asuma atribuții specifice organului de urmărire penală³.

În următorul an, N.M. Chiseev a publicat o altă lucrare pentru disciplina dreptului procesual penal⁴ în cadrul căreia a abordat și unele aspecte privind competența organului de urmărire penală.

N.M. Chiseev tratează competența prin prisma particularităților/ trăsăturilor proprii organelor de urmărire penală și o definește „...particularitățile organului de urmărire penală prevăzute de lege potrivit cărora o cauză penală anume este atribuită în procedura unui sau altui organ, care efectuează urmărirea penală. Decizia, adoptată de organe sau persoane cu funcție de răspundere în afara competenței lor, nu au putere juridică, iar acțiunile lor desfășurate în afara competenței sunt ilegale”⁵.

Conform opiniei autorului „competența organelor de urmărire penală se fundamentează pe principiul caracterului oficial al urmăririi penale și este legată de particularitățile înseși ale organului de urmărire penală. Dacă „podslestvenosti” potrivit CPP al RM din 1961 caracterizează relațiile dintre organele de urmărire penală și cauza penală din punct de vedere a caracteristicilor cauzei (obiect), atunci „competența organelor de urmărire penală de a efectua urmărirea penală” prin asta și se deosebește, și se referă la caracteristica înseși a organului de urmărire penală. Cu toate acestea noțiunea de competență este sinonim cu noțiunea de „podslestvenosti.”⁶

¹ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005, p.524-528.

² *Ibidem*, p.527.

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52).

⁴ КИСЕЕВ; Н.М. *Уголовный процесс. Учеб. для студентов юридических фак.* Chișinău: MONOGRAF, 2006. 1175 p.

⁵ КИСЕЕВ; Н.М. *Уголовный процесс. Учеб. для студентов юридических фак.* Chișinău: MONOGRAF, 2006. p.624.

⁶ *Ibidem*, p.324

După cum înțelegem autorul vorbește despre competența organului de urmărire penală din perspectiva raporturilor juridice care apar între organele de urmărire penală la investigarea cauzelor penale concrete având ca temei particularitățile acestora.

În continuare ne propunem să punctăm contribuția în domeniul abordat din partea cercetătorului T. Osoianu, care a publicat mai multe lucrări de specialitate dedicate procesului penal și urmăririi penale în care a abordat și a elucidat inclusiv aspecte ce țin de *competența organelor de urmărire penală*.

Întreaga prestație profesională a fost încununată de publicarea în anul 2021 de către T. Osoianu și D. Ostavciuc a cursului universitar „Urmărirea penală”¹, lucrare în cadrul căreia a fost abordată de detaliu urmărirea penală ca fază a procesului penal. În cadrul căreia un capitol întreg a fost dedicat competenței organelor de urmărire penală.

Considerăm fondată poziția cercetătorilor T. Osoianu și D. Ostavciuc, atunci când susțin că, „...organele de urmărire penală din cadrul instituțiilor vizate trebuie să îndeplinească diferite activități, astfel încât crearea lor să răspundă criteriului logic de organizare și funcționare pentru a se exclude dubbele sarcini. Este firesc ca organele de urmărire penală menționate să se deosebească prin delimitarea sarcinilor ce-i revin fiecărui organ de urmărire penală în parte”².

Prin urmare, „...pentru a putea desfășura activități procesuale, organul de urmărire penală trebuie să fie competent de a efectua acțiuni de urmărire penală în fiecare cauză penală concretă. Cauzele penale fiind deosebit de diversificate prin gravitatea faptelor, locul unde au fost comise, ori persoana făptuitorului, acestea se impun a fi repartizate pentru o justă apreciere de organele de urmărire penală. Din aceste considerente, CPP a delimitat sarcinile acestor organe de urmărire penală după *competența teritorială, materială și după calitatea persoanei*”³.

Autorii consideră că competența are două înțelesuri „...unul fiind dreptul și obligația organelor de urmărire penală de a efectua urmărirea penală pe o anumită cauză și altul referitor la repartizarea legală a cauzei penale atribuțiilor unui anumit organ de urmărire penală. A stabili competența unui organ de urmărire penală cu privire la o anumită cauză penală, înseamnă a verifica dacă acel organ are dreptul și obligația de a proceda la efectuarea acțiunilor de urmărire penală”⁴.

Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de competență autori o abordează de detaliu atât din punct de vedere a conținutului cât și a formelor de manifestare, individualizând

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021 (F.E.P., Tipografia Centrală”), 494 p.

² *Ibidem*, p.198.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

următoarele forme ale competenței: *competența funcțională, materială; teritorială, personală, alternativă și derogată*¹.

Ne declarăm solidari cu autorii care corect au statuat că „Potrivit legislației procesual penale naționale, organele de urmărire penală nu sunt delimitate pe criteriul liniei verticale și, respectiv, aceste organe sunt deopotrivă în ceea ce privește sarcinile legale ce le revin și nu sunt ierarhic superioare sau ierarhic inferioare unul în raport cu celălalt...se divizează doar după cercetarea genurilor de infracțiuni sau, altfel spus, după obiectul de cercetare...”².

Cu referire la *competența teritorială* cercetătorii menționează că, „determinarea competenței teritoriale a organului de urmărire penală are importanță nu numai pentru delimitarea competenței între subdiviziunile teritoriale ale organelor de urmărire penală, dar și pentru stabilirea corectă a instanțelor de judecată care trebuie să examineze plângerile părților asupra actelor, acțiunilor și inacțiunilor organului de urmărire penală, precum și să judece în fond cauza penală”³.

„Cât privește competența personală impusă organelor de urmărire penală este de reținut faptul că potrivit Codului de procedură penală, organele de urmărire penală, în limita competențelor materiale, exercită urmărirea penală indiferent de statutul persoanei ce a comis infracțiunea, cu excepția celor date în competența procurorului”⁴.

Pe lângă *competența funcțională, materială, teritorială și personală*, cercetătorii prezintă și abordează și alte categorii de competență:

Competența alternativă – determinată de discreția procurorului de a alege locul efectuării urmăririi penale și bine înțeles organul de urmărire penală care va investiga cauza penală⁵.

Competența derogată – este justificată de condițiile prin care are loc derogarea de la regulile competenței. Aceste condiții sunt reglementate în CPP și sunt aplicabile de Procurorul General sau adjuncții acestuia, iar în unele cazuri și de procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală⁶.

Având în vedere faptul că, aceste două categorii de competență vizează, voința discreționară fie a procurorului care conduce cu urmărirea penală, a celui ierarhic superior sau al Procurorului General și adjuncții acestuia. Chiar dacă aceste două forme de competență au la origine anumite circumstanțe obiective, care pot și trebuie să condiționeze voința procurorului, în

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.199.

² *Ibidem*, p.201.

³ *Ibidem*, p.212.

⁴ *Ibidem*, p.216.

⁵ *Ibidem*, p.217.

⁶ *Ibidem*, p.221.

plan teoretic, pentru o mai bună înțelegere a subiectului aceste două forme de competență pot fi reunite într-o categorie unică, pe care s-o numim generic „*competență discreționată*”.

După cum putem deduce că cercetătorii autohtoni, nu au fost preocupați neapărat de investigarea subiectului prezentei lucrări, abordându-l tangențial doar în cadrul lucrărilor de specialitate de drept procesual penal, ceea ce în opinia noastră este insuficient pentru buna înțelegere a acestui subiect, raționalizarea sa și trasarea de noi obiective care ar spori rolul *instituției competenței* în ansamblu condițiilor generale de efectuare a urmăririi penale.

1.2 Analiza publicațiilor din România și Federația Rusă

Tematica abordată nu a constituit obiect de studiu distinct nici pentru cercetătorii din România, astfel că, la moment nu există studii similare celui propus, subiectul competenței primind atenție doar în cadrul lucrărilor de specialitate în domeniu dreptului procesual penal. Acest fapt denotă nu doar interesul scăzut pentru subiectul abordat dar mai ales faptul că mediul academic nu s-a prins de importanța instituției competenței în buna organizare și desfășurare a procesului penal în general și al urmăririi penale în mod special.

Astfel, unii cercetători așa ca D. Barbu și A. Petrea au prefera unei abordări de detaliu să se alinieze la poziția prof. V. Dongoroz, care descrie competența ca „...sfera atribuțiilor pe care le are de îndeplinit, potrivit legii, fiecare categorie de organe judiciare în cadrul procesului penal”¹.

Mai mult, D. Barbu și A. Petrea s-au limitat doar la a enumera și a oferi o descriere succintă a formelor competenței, după cum urmează:

„Competența funcțională (ratione officii) – răspunde la întrebarea: „ce categorii de activități poate îndeplini un organ judiciar?”; este o competență reglementată de normele de ordine publică, încălcarea ei atrăgând sancțiunea nulității absolute;

Competența materială (ratione materiae) – răspunde la întrebarea: „care este organul judiciar competent într-o cauză penală, în raport cu infracțiunea săvârșită?”; este o competență verticală – distinge între mai multe organe judiciare de grade diferite;

Competența personală (ratione persone) – răspunde la întrebarea: „care este organul judiciar competent într-o cauză penală, în raport de calitatea subiectului activ al infracțiunii?”; este o competență pe verticală – distinge între mai multe organe judiciare de grade diferite; derogă de la competența materială;

¹ BARBU, Denisa, PETREA, Alin. *Dreptul procesual penal: partea generală*. Caiet de seminar. Iași: Lumen, 2016. p.108.

Competența teritorială (ratione loci) – răspunde la întrebarea: „care este organul judiciar competent într-o cauză penală sub aspect teritorial?”; este o competență pe orizontală – distinge între mai multe organe judiciare de același grad;

Competența specială – este o competență materială limitată la anumite obiecte specifice de activitate; spre exemplu: competența Tribunalului Galați de a judeca litigii privind infracțiunile săvârșite la regimul transportului naval;

Competența excepțională – este o competență limitată temporal și care se naște din necesitatea de a găsi soluții la anumite împrejurări extraordinare”¹.

Potrivit cercetărilor „...declinarea de competență în ceea ce privește organele de urmărire penală este atributul exclusiv al procurorului”², ceea ce corespunde într-un fel logicii prevederilor de la art.52 alin.(1) pct.3) CPP, care stabilește că „Procurorul conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală...”³.

Același stil de abordare preferă și autorii E. Dragomir și R. Paliță⁴, care evită să ofere o înțelegere a *noțiunii de competență* în schimb oferă analiza de detaliu a formelor de competență, intervenind cu unele raționamente originale la subiect, cum ar fi cele cu referire la *competența personală*, statuând că aceasta „...derogă de la principiul potrivit căruia infractorii trebuie să fie judecați de către aceleași instanțe...”⁵.

Abordând chestiuni legate de conflictele de competență E. Dragomir și R. Paliță, afirmă că acestea sunt de două feluri: *conflict pozitiv* - când două sau mai multe organe de urmărire penală î-și atribuie competența într-o cauză penală și *conflict negativ* – când două sau mai multe organe de urmărire penală î-și declină competența cu privire la o anumită cauză penală. Conflictele de competență pot apărea doar între organele de urmărire penală cu aceeași *competență funcțională*. Nu pot apărea între o instanță de judecată și un organ de urmărire penală dar pot apărea între procuror pe de o parte și organele de urmărire penală pe de altă parte⁶.

V. Păvăleanu, la rândul său, stabilește pentru competență două înțelesuri „...unul privind dreptul și obligația organelor de urmărire penală de a proceda la urmărirea unei anumite cauze și altul referitor la repartizarea legală a cauzei penale în cadrul atribuțiilor unui anumit organ de urmărire penală. Aceste două înțelesuri ale competenței sunt două fețe ale aceleiași noțiuni:

¹ *Ibidem*, p.107.

² *Ibidem*, p.107.

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699.

⁴ DRAGOMIR, Eduard, PALIȚ, Roxana. *Drept procesual penal: sinteze pentru pregătirea examenului de admitere și definitivare în profesia de avocat*. București: Nomina Lex, 2009. p.71-72.

⁵ *Ibidem*, p. 72.

⁶ DRAGOMIR, Eduard, PALIȚ, Roxana. *Drept procesual penal: sinteze pentru pregătirea examenului de admitere și definitivare în profesia de avocat*. București: Nomina Lex, 2009. p. 73.

competența funcțională prin raportare la organul de urmărire penală și *competența materială* prin raportare la cauza penală. Reglementarea competenței organelor de urmărire penală privește, în primul rând, competența după *materie* și *calitatea persoanei* și, în al doilea rând, *competența funcțională* adică cadrul de atribuții ce revine fiecărui organ de urmărire penală”¹.

Grigore Gr. Theodoru și Ioan-Paul Chiș², aduc în prim plan rolul inedit pe care-l are procurorul la efectuarea urmăririi penale și la stabilirea competenței, susținând că, „Dreptul pe care îl are procurorul de a efectua urmărirea penală în orice cauză penală, dacă socotește necesar, îi conferă poziția *de principal organ de urmărire penală*; ca orice drept, exercitarea lui este lăsată la aprecierea procurorului, astfel încât nu se recurge la el decât atunci când preluarea cauzei din competența organului de cercetare penală este justificată de condițiile concrete ale cauzei. Ca urmare, competența procurorului de a efectua urmărirea penală în orice cauză este *facultativă* și, în practică, se aplică cu titlu de excepție”³.

Această abordare este diferită de ceea ce rezultă din interpretarea prevederilor legii procesual-penale, care plasează instituția procurorului în afara categoriei organelor de urmărire penală, considerând că, acesta doar conduce cu urmărirea penală iar în cazul exercitării nemijlocite a urmăririi penale, procurorul î-și asumă atribuții specifice organului de urmărire penală (art.51 alin.(1), pct.2), 3) CPP).

Este adevărat că această abordare nu este una exclusiv teoretică dar î-și are sorginea în prevederile art.55 alin.(1) CPP al României, care expres statuează că, „Organele de urmărire penală sunt: a) procurorul; b) organele de cercetare penală ale poliției judiciare; c) organele de cercetare penală speciale”⁴. Cu toate acestea salutăm decizia legiuitorului român de a constitui organul de urmărire penală ca categorie juridică generală, în care se includ absolut toate organele care efectuează nemijlocit urmărirea penală dar nu ca categorie juridică specifică care are în vedere anumite organe de urmărire penală concrete.

Totodată, considerăm întemeiată decizia legiuitorului român de a include în categoria organelor de urmărire penală și instituția procurorului mai cu seamă că întreaga activitatea a acestuia este legată de organizarea, desfășurarea, verificarea legalității urmăririi penale și adoptarea deciziilor definitive proprii acestei faze a procesului penal. Prin urmare este absolut

¹ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal*. Partea specială. București: Lumina Lex, 2002. p.18-19.

² THEODORU, Grigore Gr., CHIȘ, Ioan-Paul. *Tratat de Drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București : Editura Hamangiu, 2020. p.629-634.

³ *Ibidem*.

⁴ Codul de procedură penală al României, în vigoare de la 01.02.2014. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 486 din 15 iulie 2010 [citat 09.02.2024]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/geztkobvha/codul-de-procedura-penala-din-2010>.

întemeiată decizia de a considera procurorul „un fel de organ de urmărire penală” și nu doar o instituție care, în anumite circumstanțe, î-și poate asuma atribuții de organ de urmărire penală.

În România, de rând cu instituția procurorului, efectuarea urmăririi penale este asigurată de *organele de cercetare penală ale poliției judiciare* care „...dispun de o competență generală în efectuarea cercetării penale, deoarece pot efectua cercetarea oricărei infracțiuni care nu este dată în competența obligatorie a procurorului sau a altor organe de cercetare”¹ și de organele de cercetare penală speciale, care „...au competența de a efectua cercetarea penală în cauzele care nu sunt date în competența obligatorie a procurorului, corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârșirii infracțiunilor săvârșite de militari sau în cazul infracțiunilor de corupție și de serviciu prevăzute de Codul penal, săvârșite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranța navei sau navigației ori a personalului”².

Acest tip de abordare nu este singular, astfel că, cercetătorul M. Apetri în manualul său pentru disciplina dreptului procesual penal³, acordă o întreagă secțiune abordării chestiunilor legate de *competența organelor de urmărire penală*, cu toate acestea evită să analizeze conceptual această categorie juridică și la rândul său se limitează la analiza *formelor competenței* și doar doi ani mai târziu într-o altă lucrare de specialitate acesta v-a interveni cu o abordare mult mai complexă, acordând un capitol întreg analizei instituției competenței⁴, oferind o definiție generală potrivit căreia „...prin competență înțelegem aptitudinea recunoscută de lege unui organ judiciar de a îndeplini anumite atribuții în cadrul procesului penal”⁵.

Important de remarcat că și acest autor propune abordarea competenței sub două aspecte „...sub aspectul capacității (dreptul și obligația) pe care o are de la lege un organ judiciar de a efectua urmărirea, respectiv de a judeca ori a soluționa o anumită cauză penală sau a însușirii pe care o are o anumită cauză penală de a fi urmărită, respectiv judecată de un anumit organ judiciar”⁶.

M. Apetri la fel ca și unii autori ruși, asupra cărora ne vom referi în continuare, operează cu noțiunea de „însușirii ale cauzei penale” – însușiri care o atribuie spre a fi cercetată de un anume organ de urmărire penală sau pentru a fi judecată de o anume instanță de judecată⁷.

¹ THEODORU, Grigore Gr., CHIȘ, Ioan-Paul. *Op. cit.*, p.632-633.

² THEODORU, Grigore Gr., CHIȘ, Ioan-Paul. *Tratat de Drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București : Editura Hamangiu, 2020. p.632-633.

³ APETREI, Mihai. *Drept procesual penal. Partea specială*. Volumul II. București: OSCAR PRINT, 1999. p.35-42.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p.55.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

Potrivit autorului „Competența organelor judiciare se determină după anumite criterii, cum sunt: atribuțiile specifice organelor judiciare, natura infracțiunilor, locul săvârșirii infracțiunilor și calitatea persoanei. În raport de aceste criterii se desemnează cele patru forme: funcțională, materială, teritorială și personală. În vederea soluționării unor cauze penale ce privesc infracțiuni dintr-un anumit domeniu, care implică o protecție aparte, legea a dispus înființarea unor organe judiciare care au o competență specială”¹.

„Acest al doilea sens nu este acceptat în unanimitate în literatura de specialitate, arătându-se că legea, în reglementarea ei, nu face o asemenea distincție, care de altfel, nu are nici un fel de consecințe pe plan teoretic și practic. Considerăm că acest al doilea înțeles al noțiunii de competență poate fi acceptat pe plan teoretic, deoarece, cum pe bună dreptate se arată de către unii autori, el reprezintă o definiție alți termeni a aceluiași conținut”².

Aceiași abordare bidimensională o regăsim și la autorii Al. Boroș, Șt.G. Ungureanu și N. Jidov, care consideră că „...competența poate fi privită atât sub aspectul capacității organului judiciar de a avea atribuții într-o anumită cauză penală, cât și sub cel al specificului unei cauze penale de a fi repartizată unui organ judiciar”.

Referitor la primul aspect, noțiunea de competență desemnează dreptul și obligația unui organ de urmărire penală de a desfășura o activitate procesuală într-o anumită cauză penală.

Cu privire la cel de-al doilea aspect, prin competență se înțelege acea însușire a unei cauze penale de a fi urmărită și judecată de un anumit organ. Această accepțiune a noțiunii de competență este cunoscută și sub denumirea de justițiabilitate ³.

Când autori vorbesc de atribuțiile pe care le pot avea anumite organe judiciare într-o cauză penală, au în vedere nu orice atribuții a acestor organe dar atribuțiile funcționale cu care acestea au fost delegate prin puterea legii, pentru a investiga o anumită cauză penală și a statua asupra acesteia. Altfel spus, totalitatea drepturilor și obligațiilor de care dispune un anumit organ de drept la investigarea cauzelor penale. Adică, se are în vedere *competență funcțională* pe care o invocă unii autori.

După cum s-a putut vedea și cercetătorii Al. Boroș, Șt.G. Ungureanu și N. Jidov, operează nu cu noțiunea de „semnele, însușiri” a cauzei penale dar cu cea de „specificul cauzei penale” ceea ce în opinia noastră, este o abordare, restrictivă așa cum, pare că se referă doar la anumite trăsături de formă și nu de conținut.

¹ *Ibidem*, p.56.

² NEAGU, Ion, PARASCHIV, Armen-Silvia, DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal. Curs selectiv pentru licență. Test grilă*. București: Lumina Lex, 2003, p.13.

³ BOROI, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. Ediția a 2-a. București: ALL Beck, 2002. p.112.

La rândul lor, I. Neagu și M. Damaschi, leagă competența de *atribuțiile judiciare* pe care le are de îndeplinit fiecare organ judiciar, considerând competența un simplu criteriu „...cu ajutorul căruia să se arate ce activități desfășoară fiecare dintre acestea”¹.

M. UdROI în lucrarea sa „Sinteze de procedură penală”² acordă un întreg capitol subiectului competenței abordând inclusiv chestiuni ce țin de noțiunea și încărcătura de valoare a acestui concept, felurile competenței, propagarea de competență și bine înțeles soluționării conflictelor de competență.

La rândul său, N. Volonciu, afirmă că „Competența penală constă în capacitatea unui organ judiciar de a îndeplini acte procesuale care să fie valabile și să producă toate efectele prevăzute de lege. Categoria juridică de competență determină dreptul și în același timp obligația organelor judiciare de a desfășura anumite activități. Această capacitate poate fi concepută în sens pozitiv ca o împuternicire dată organelor judiciare într-o anumită direcție sau în sens negativ ca o limitare prin care se departajează sferele de atribuții ale fiecărui organ”³.

La fel ca și majoritatea cercetătorilor români, N. Volonciu, consideră posibil de a aborda noțiunea de competență în două sensuri: dreptul și obligația unui organ judiciar de a desfășura o activitate procesuală într-o anumită cauză penală și de însușiri a cauzelor penale de a fi urmărită, de un anume organ de urmărire penală⁴.

Suntem absolut de acord cu autorul care susține că „Cele două sensuri nu corespund la două noțiuni distincte. Noțiunea de competență este unitară sensurile reprezentând două aspecte ale aceleiași conținut. Atât de inseparabile sânt aceste două sensuri ale noțiunii de competență, încât schimbarea sferei de pricină care atrage competența unui organ, are drept consecință schimbarea sferei de activitate a organului și invers”⁵.

Autorul consideră că reglementarea competenței trebuie să se bazeze pe „...două reguli principale:

- asigurarea unei ample cuprinderi de atribuții organelor la care cetățenii au acces cel mai ușor. În acest sens, trebuie remarcat faptul că, în materia urmăririi organul de competență generală având atribuite cele mai numeroase cauze este organul de cercetare al poliției, iar

¹ NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Ediția a III-a, revizuită și adăugită*. București: Universul Juridic, 2020, p.34.

² UDROI, Mihail. *Sinteze de procedură penală – Partea generală*. Vol.II. Ed. a 2-a, reviz. și adăug. București: Editura C.H. Beck, 2021. 1437 p.

³ VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol.I. Ediția a III-a revizuită și adăugită. București: Paideia, 1996. p.273.

⁴ *Ibidem*, p.274.

⁵ *Ibidem*.

în materia judecării – judecătoria. Ambele organe au o competență foarte largă, cuprinzând cauzele care nu sunt date în mod expres de lege în competența altor organe.

- ridicarea calității activității procesuale prin atribuirea cauzelor mai complexe sau dificile unor organe superioare având o calificare mai înaltă”¹.

De punctat că, profesorul N. Volonciu² operează nu doar cu noțiunea de *forme ale competenței* dar și cu cea de *modalități ale competenței*, ceea ce poate crea confuzia că, competența ar prezenta mai multe modalități de exprimare. Potrivit lui N. Volonciu, există „...*forme fundamentale ale competenței*, acele care sunt necesare pentru determinarea concretă a competenței unui organ judiciar într-un caz dat. Modalitățile respective apar ca *sine qua non* în competența oricărui organ judiciar. Reprezintă asemenea forme fundamentale *competența funcțională*, *competența materială* și *competența teritorială*, acestea nelipsind din sfera de competențe a nici unui organ judiciar. *Competențele fundamentale* sânt întotdeauna și concurente întrucât organul judiciar trebuie să fie competent în același timp după funcție, după materie și după teritoriu pentru fiecare cauză. Criterii cu o pondere mai redusă duc și la forme ale competenței care fac ca în lege, în doctrină sau în practica judiciară să se vehiculeze și alte numeroase forme sau categorii ale competenței. Astfel, în normele juridice se face referire la *competența personală*, *specială* sau *excepțională*...”³.

Potrivit autorului „*Competența funcțională* (ratione officii) este determinată de atribuțiile specifice conferite de lege organelor judiciare în desfășurarea procesului penal și de modul particular în care se realizează activitatea procesuală în diferite faze sau etape ale cauzei ori în raport de caracterul deosebit al unor instituții; *competența materială* (ratione materiae) este determinată de obiectul cauzei penale, adică de fapta juridică care a produs conflictul de drept penal și în legătură cu care se desfășoară activitatea judiciară...Criteriile care se au în vedere la stabilirea competenței materiale pot fi multiple. Dintre acestea cele mai însemnate sânt natura și gravitatea infracțiunii ori complexitatea cauzei penale. Determinările care au loc în acest sens țin seama de valoarea socială ocrotită de lege prin incriminarea faptei, dar și de limitele pedepselor prevăzute sau dificultatea stabilirii corecte și legale a faptelor petrecute; *competența teritorială* (ratione loci) este competența în a cărei determinare s-a ținut seama de elementele generale de ordin spațial (teritorial) arătate în lege (locul săvârșirii infracțiunii, locul prinderii infractorului, locul unde locuiește infractorul sau persoana vătămată) sau de unele localizări speciale (infracțiuni

¹ VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol.I. Ediția a III-a revizuită și adăugită. București: Paideia, 1996. p.275.

² *Ibidem*, p.276.

³ *Ibidem*.

la care determinările generale nu se cunosc, infracțiuni săvârșite în străinătate ori la bordul unor nave sau aeronave)”¹.

Din categoria altor forme de competență diferite de cele fundamentale, N. Volonciu, menționează: *competența personală* (ratione personae) - determinată de calitatea, starea făptuitorului; *competența specială* – competența pe care o au organele special înființate în legătură cu infracțiuni dintr-un anumit domeniu și care de regulă necesită o specializare; *competența excepțională* – determinată de anumite situații/ împrejurări excepționale: starea de război, stare de asediu².

A. Crișu, consideră competența „Mijlocul juridic prin intermediul căruia se stabilesc limitele drepturilor și obligațiilor organelor judiciare de implicare în soluționarea cauzelor penale...Prin reguli de competență se realizează organizarea și disciplinarea mecanismului judiciar și, totodată, se stabilesc limitele sale față de celelalte autorități ale statului”³.

Suntem de acord că „...prin regulile de competență se organizează și disciplinează mecanismul judiciar...”⁴. Cu toate acestea, nu considerăm corect a limita competența la calitatea de „mijloc juridic prin intermediul căruia se stabilesc drepturile și obligațiile organelor judiciare de implicare în soluționarea cauzelor penale”⁵.

Tot autorul, operează și cu noțiunea de „criterii” „...cu ajutorul cărora este determinat organul judiciar care are „aptitudinea” de a soluționa o anumită cauză penală. Necesitatea acestor criterii, concretizate în regulile de competență, este dată de varietatea faptelor penale săvârșite, de locul săvârșirii, cât și de natura și gravitatea lor. Din acest punct de vedere, regulile de competență determină organul judiciar competent să soluționeze o cauză penală ce are ca obiect o faptă săvârșită într-un anumit loc și de o anumită gravitate, într-o anumită etapă procesuală, cu luarea în considerare, când legea o impune, și a calității faptei”⁶.

„Necesitatea acestor criterii, concretizate în regulile de competență, este dată și de varietatea săvârșirii faptelor penale, în ceea ce privește atât locul de săvârșire, cât și natura, gravitatea acestora. Din acest punct de vedere, regulile de competență determină organul judiciar competent să soluționeze o cauză penală săvârșită într-un anumit loc și de o anumită gravitate, într-

¹ *Ibidem*, p.281.

² *Ibidem*, p.281-284.

³ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal: partea generală. Ed. a 2-a, rev.* București: Editura Hamangiu, 2017. p.220.

⁴ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal: partea generală. Ed. a 2-a, rev.* București: Editura Hamangiu, 2017. p.220.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p.221.

o anumită etapă procesuală, cu luarea în considerare, când legea o impune, și a calității autorului faptei”¹.

Deci, autorul consideră competența *un mijloc juridic, o circumstanță, o condiție* care „...determină capacitatea exercitată de organul judiciar asupra unor cauze, prin efectuarea unor acte, dispunerea unor măsuri, luarea unor decizii, cât și măsura sau delimitarea sa față de celelalte organe judiciare”².

A. Crișu oferă abordări similare cu cele ale lui N. Volonciu, considerând că, „...delimitarea, repartizarea soluționării cauzelor penale între diferite organe judiciare este posibilă prin utilizarea formelor (felurilor) de competență. După aceste forme ale competenței sunt repartizate cauzele între categorii de organe judiciare diferite, cu circumscripții teritoriale diferite sau chiar în cadrul aceluiași organ judiciar (de exemplu între judecătorii, tribunale, curți de apel). Necesitatea individualizării organelor judiciare care urmează a soluționa cauzele penale a impus utilizarea conceptului de *formă* sau *modalitate a competenței*, care constituie criteriul în funcție de care se diferențiază capacitatea acestor organe de a urmări sau judeca diversele cauze penale”³.

Acesta ca și profesorul N. Volonciu consideră *formele fundamentale* ale competenței: *competența funcțională; competența materială; competența teritorială* iar formele subsidiare: *competența personală; competența specială și competența excepțională*⁴.

Un contribuție consistentă în înțelegerea acestei categorii juridice l-au adus cercetătorii români A. Pinte, D.C. Pinte și A.C. Bălănescu care în lucrarea intitulată „Urmărirea penală”⁵ acordă un întreg capitol abordării noțiunii de competență, formelor competenței, competenței organului de urmărire penală, propagarea, extinderea competenței, conflictele de competență, etc.

Cercetătorii susțin că „...organele judiciare ca participanți oficiali în cadrul procesului penal dispun de o serie de atribuții care derivă din dispozițiile CPP, care impun necesitatea existenței unor criterii care să stabilească ce activități desfășoară fiecare organ judiciar în parte. Unul dintre aceste criterii fiind *competența*”⁶.

În abordarea formelor competenței cercetătorii le împart în două mari categorii: formele fundamentale - *competența funcțională, competența materială și competența teritorială*; formele

¹ NEAGU, Ion, CRIȘU, Anastasiu, CIOBANU, Aurel, ZARAFIU, Andrei. *Drept procesual penal. Curs selectiv pentru licență*. București: ALL BECK, 2003. p.1.

² CRIȘU, Anastasiu. *Op. cit.*, p.221.

³ *Ibidem*, p.222-234.

⁴ *Ibidem*.

⁵ PINTEA, Alexandru, PINTEA, Dan-Cristian, BĂLĂNESCU, Alina-Cristian. *Urmărirea penală: aspecte teoretice și practice: modele de acte procesuale și procedurale. Ed. a 2-a, rev. și adăug.* București: Universul Juridic, 2020. p.60-86.

⁶ PINTEA, Alexandru, PINTEA, Dan-Cristian, BĂLĂNESCU, Alina-Cristian. *Urmărirea penală: aspecte teoretice și practice: modele de acte procesuale și procedurale. Ed. a 2-a, rev. și adăug.* București: Universul Juridic, 2020. p.60.

subsidiare - *competența personală, competența specială, competența excepțională*. Primele sunt folosite la stabilirea fiecărui organ de urmărire penală pe când cea de a doua categorie doar în cazul anumitor organe¹.

De remarcat că, A. Pinteau insistă foarte mult asupra instituției procurorului considerându-l singurul responsabil supravegherea și aplicarea regulilor de competență în cadrul procesului penal².

„Sistemul român promovează concepția legală în materia competenței, aceasta fiind stabilită în mod expres prin lege – organele judiciare nu pot decide, în baza unor drepturi de apreciere, dacă o anumită infracțiune intră sau nu în competența lor”³.

Spre deosebire de cercetătorii autohtoni și cei români subiectul de cercetare a primit atenție sporită din partea teoreticienilor ruși care l-au supus abordări nu doar în cadrul lucrărilor de specialitate dar și în cadrul unor studii similare celui de față.

Astfel, M.A. Kovalev, consideră că definirea conceptului de competență trebuie făcută în strictă conformitate cu prevederile CPP din analiza cărora deduce că, competența organului de urmărire penală (*podslvestvenosti*) se poate defini ca particularitățile cauzei penale în temeiul cărora cercetarea acesteia urmează a fi asigurată de un anumit organ de urmărire penală din numărul celor indicate în lege⁴.

Autorul vorbește despre *semnele competenței: material; personal și teritorial*. *Semnul material* al competenței se stabilește în dependență de calificarea infracțiunii. În baza acestui semn competența se stabilește între ofițerii de urmărire penală a diferitor subdiviziuni. *Semnul personal* depinde de subiectul infracțiunii (militar, deputat, persoană cu funcție de răspundere din cadrul organelor afacerilor interne, judecător, ofițer de urmărire penală, procuror, avocat, etc.). *Semnul teritorial*, are o importanță deosebită pentru stabilirea competenței organului de urmărire penală, deoarece a fost constituită ca o condiție generală separată a urmăririi penale. Potrivit normelor generale, locul urmăririi penale, se stabilește potrivit locului comiterii faptei prejudiciabile, care conține semnele componenței de infracțiune ⁵ și doar dacă „...locul săvârșirii infracțiunii nu este cunoscut, urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală în a cărui rază de activitate a fost descoperită infracțiunea sau se află domiciliul bănuیتului, învinuitului” ⁶.

¹ *Ibidem*, p.61.

² PINTEAU, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială. Ediție revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002, p.144.

³ IONESCU, Diana. *Procedură penală: partea generală: sinteze și spețe*. Cluj-Napoca: Sfera Juridică, 2007. p.98.

⁴ *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов*. Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 5-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало-М, 2004. p.315.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699.

Același punct de vedere îl regăsim și la I.A. Antonov, care definește competența ca „...totalitatea semnelor cauzei penale stabilite de lege în dependență de care aceasta se atribuie în competența unui sau altui organ de cercetare prealabilă sau de constatare”¹. I.A. Antonov distinge următoarele forme de competență:

„*Materială (de obiect)* -stabilită de calificarea faptei comise potrivit articolelor părții speciale ale CPP în conformitate cu semnele ei individuale (tipul infracțiunii, caracterul și gravitatea)

Personală – se stabilește în dependență de cel care a săvârșit infracțiunea, adică ținând cont de specificul subiectului infracțiunii (funcția, statutul);

Teritorială – se stabilește după locul comiterii infracțiunii. Potrivit acestui criteriu se diferențiază competența între organele de urmărire penală de același nivel.

Complimentar autorul mai face referire la încă două forme:

Alternativă – care permite efectuarea urmăririi penale cu privire la anumite infracțiuni diferitor organe de urmărire penală în dependență de faptul cine le-a descoperit.

Conexă – competența efectuării urmăririi penale în anumite cauze penale se face de organele de urmărire penală care investighează cauzele în legătură cu care acestea au fost pornite”².

O abordare similară regăsim și la V.V. Vadîșev³, care caracterizează competența tot din perspectiva particularităților cauzei penale, determinate de anumite semne în dependență de care legea stabilește o formă sau alta de cercetare a lor și competența unui sau altui organ care efectuează cercetarea prealabilă. Autorul la fel evidențiază cinci semne ale competenței: *materială, personală, alternativă, conexă și teritorială*⁴.

Într-o altă accepțiune, N.E. Pavlov insistă asupra rolului ofițerului de urmărire penală, stabilind că competența stabilește care ofițer de urmărire penală sau agent de constatare din cadrul cărei subdiviziune cercetează una sau altă cauză penală și o definește ca totalitatea semnelor infracțiunii, care determină examinarea ei de către un anumit organ de urmărire penală. La ele se referă: categoria infracțiunii și tipul ei (semnul material); locul săvârșirii (semnul teritorial); subiectul infracțiunii (semnul personal). Semnul material se exprimă în calificarea infracțiunii. El oferă posibilitatea de a stabili dacă trebuie sau nu să se efectueze urmărirea penală și dacă trebuie

¹ Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов/ Под общ.ред. В.И. Рохлина. Санкт-Петербург, 2004. p.269.

² Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов/ Под общ.ред. В.И. Рохлина. Санкт-Петербург, 2004. p.271-273.

³ ВАНДЫШЕВ, В.В. Уголовный процесс в схемах. 2-е изд. Петербург: Питер, 2003. p.186.

⁴ Ibidem.

în ce formă, de către ofițerul de urmărire penală al cărei subdiviziuni. După care se i-a în considerație locul săvârșirii infracțiunii și, în final, cine a săvârșit infracțiunea¹.

N.E. Pavlov într-o primă instanță descrie competența ca o stare de fapt potrivit căreia se stabilește ofițerul de urmărire penală din cadrul cărei subdiviziuni va efectua urmărirea penală într-o cauză penală concretă, fără însă a indica expres care sunt acele circumstanțe care generează această stare de fapt și mai ales, dacă aceasta are careva legătură cu normele de procedură în general, care este importanța acesteia, scopul și finalitatea urmărită².

Autorul leagă apariția aceste „stări de fapt” de semnele infracțiunii de investigat: categoria, locul comiterii, subiectul comitent și în baza lor stabilește trei semne determinante pentru această categorie juridică: *semnul material*, *semnul teritorial* și *semnul personal*³, fără însă a stabili esența acestei categorii și rolul ei pentru asigurarea realizării scopului și sarcinilor procesului penal în general și a urmăririi penale în mod special.

În opinia noastră rezumarea *competenței* la *elementele componenței de infracțiune* este cel puțin neîntemeiată așa cum acestea nu sunt caracteristici distincte ale competenței ca categorie juridică aceasta fiind determinată din interpretarea cumulativă a semnelor ei iar componența de infracțiune nu constituie decât temeiul juridic de pornire a unui proces penal și de angajare a prestației unui anume organ de urmărire penală și de pedepsire a persoanelor responsabile dar nu se confundă cu competența înseși. În dependență de etapa de dezvoltare a legislației, cadrul legislativ propriul unei anume țări, modificările operate la nivelul CPP, competența în cazul unei și aceleiași infracțiuni, caracterizată de aceleași semne, poate aparține diferitor organe de urmărire penală.

În pofida importanței subiectului abordat vom vedea că sun autori așa ca Yu. K. Yakivjvich și T.D. Pan⁴, care nu au considerat necesar de a oferi o definiție pentru acest concept, limitându-se la abordarea succintă a formelor competenței, insistând doar pe trei forme: *competența materială*, *teritorială* și *specială*.

În acest context este relevantă opinia lui M.S. Strogovici, care definește competența ca, „particularitățile cauzei penale, care o atribuie în competența unui ofițer de urmărire penală sau a

¹ *Уголовный процесс: Учебник для юридических высших учебных заведений. Под общ. ред. В.И. Радченко. Москва: Юстицинформ, 2003. p.307-308.*

² *Ibidem.*

³ *Ibidem.*

⁴ ЯКИМОВИЧ, Ю.К., ПАН, Т.Д. *Досудебное производство по УПК Российской Федерации. (участники досудебного производства, доказательства и доказывание, возбуждение уголовного дела, дознание и предварительное следствие). 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. p.162-168.*

unui grup de ofițeri de urmărire penală”¹. La rândul său V.S. Cisteacova consideră necesar de a folosi acest institut doar la repartizarea cauzelor penale între diferiți ofițeri de urmărire penală².

Suntem absolut de acord cu A.V. Seliutin³, care consideră că, astfel de constatări nu dezvăluie pe deplin esența acestei noțiuni așa cum au în vedere doar competențele ofițerului de urmărire penală, nu și a organelor de urmărire penale propriu zise.

Această abordare ridică o problemă conceptuală esențială – ce urmează să înțelegem prin competența ofițerului de urmărire penală și cum se distinge aceasta de competența organului de urmărire penală?

În acest sens, se impune o distincție clară între:

- competența generală a ofițerului de urmărire penală, care decurge din dispozițiile CPP și care îi conferă atribuția de a efectua urmărirea penală în cauze ce revin organului din care face parte;
- competența materială, teritorială, personală etc., care este determinată la nivelul organului de urmărire penală și care vizează sfera de cauze ce pot fi atribuite acestuia prin lege;
- desemnarea unui ofițer de urmărire penală anume care urmează să efectueze urmărirea penală într-o cauză concretă, care nu se confundă cu instituția competenței procesual-penale, ci ține de organizarea operațională internă a organului.

Confundarea între desemnarea nominală a unui ofițer și atribuirea competenței legale este o eroare conceptuală frecventă, care trebuie evitată. Prin urmare, trebuie delimitate cu precizie cele două niveluri ale competenței: competența ofițerului de urmărire penală și competența organului de urmărire penală.

Dacă competența organului de urmărire penală are în vedere transmiterea unei cauze penale anume pentru a fi cercetată, unui organ de urmărire penală concret, potrivit unor criterii obiective (semne ale competenței) expres prevăzute de lege, atunci, competența ofițerului de urmărire penală, are în vedere, mai degrabă, aptitudinea (pregătirea teoretică și practică) a unui anume ofițer de urmărire penală din cadrul organului de urmărire penală competent, de a efectua urmărirea penală într-o cauză penală anume atribuită în competența respectivului organ de urmărire penală, pentru asigurarea cercetării complete și obiective a acesteia și ține mai degrabă de organizarea internă a respectivului organ de urmărire penală.

¹ СТРОГОВИЧ, М.С., *Курс советского уголовного процесса*. Том. 2: Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву. Москва: Наука, 1970. p.41.

² ЧИСТЯКОВА, В.С., *Органы предварительного расследования преступлений и разграничение компетенции между ними*. Автореф. дис. канд. юр. наук. Москва: 1964, p.13 p.

³ СЕЛЮТИН, Александр. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.23.

Într-o altă ordine de idei, dacă, competența organului de urmărire penală este expres reglementată de legea procesual penală și rezultă din interpretarea semnelor competenței atunci competența ofițerului de urmărire penală ține de evaluarea pe inter a acestuia soldată cu atribuirea gradelor de calificare și din aprecierea subiective a conducătorului organului de urmărire penală.

Dacă competența organului de urmărire penală este strict reglementată de lege și rezultă din interpretarea și aplicarea coordonată a semnelor competenței și are ca rezultat relevarea organului de urmărire penală chemat să investigheze o cauză penală anume, atunci competența ofițerului de urmărire penală stabilește care anume ofițer/ ofițeri de urmărire penală din cadrul respectivului organ de urmărire penală v-a investiga cauza penală atribuită în competența respectivului organ de urmărire penală și are la origini interpretarea și aplicarea altor circumstanțe obiective diferite de cele aplicate în cazul stabilirii competenței organului de urmărire penală.

Prin urmare, în cazul ofițerilor de urmărire penală nu este corect să se vorbească de competența materială, teritorială, personală, etc., deoarece aceste forme sunt proprii doar organelor de urmărire penală iar ofițerii de urmărire penală ca exponenți ai acestora nu fac decât să realizeze competențele funcționale a organului de urmărire penală în raport cu cauza penală de investigat.

În cazul ofițerilor de urmărire penală am putea vorbi de o competență funcțională rezultată din și determinată de competența funcțională a organului de urmărire penală. Doar că, aceste două forme nu pot fi egalate între ele existând un raport de parte la întreg, în condițiile în care competența funcțională a organului de urmărire penală este una generală determinată de atribuțiile organului de urmărire penală în cadrul urmăririi penale iar competența funcțională a ofițerului de urmărire penală este limitată de atribuțiile funcționale a organului de urmărire penală în care acesta activează și doar în raport cu cauza penală de investigat.

Considerăm că competența ofițerului de urmărire penală este determinată de așa circumstanțe obiective ca:

- disponibilitatea ofițerului de urmărire penală. Adică, acesta la data începerii urmăririi penale sau parvenirii cauzei penale urmează să se afle în exercițiu funcțiunii și să aibă așa o șarjă de lucru care să-i permită să-și asume angajamentul de a investiga respectiva cauză penală;

- pregătirea profesională și calificarea suficientă a ofițerului de urmărire penală. Chiar dacă există o prezumție că oricare ofițer de urmărire penală din cadrul respectivului organ de urmărire penală poate efectua urmărirea penală în respectiva cauză penală, ofițerii de urmărire penală se pot deosebi între ei atât prin gradul de pregătire teoretică și practică, experiență în serviciu, vârstă, maturitate profesională, factori care în mod evident pot influența cercetarea obiectivă a unei cauze penale;

- discreția conducătorului organului de urmărire penală, reieșind din evaluarea și aprecierea volumului de lucru repartizat către ofițeri de urmărire penală din subordine.

Toți factorii indicați supra urmează a fi interpretați și aplicați de conducătorul organului de urmărire penală, care dirijează cu activitatea organului de urmărire penală și cunoaște cel mai bine încărcătura de lucru a fiecărui ofițer de urmărire penală, pregătirea profesională, disponibilitatea dar și alte circumstanțe care pot influența asupra eficienței urmăririi penale.

V.N. Grigoriev și A.V. Seliutin întemeiat atrag atenția asupra faptului că, în literatura juridică noțiunea de „*competență*” nu este abordată din perspectiva raporturilor juridice care apar în legătură cu investigarea unor cauze penale anume, dar de particularitățile acestor cauze penale, în dependență de care legea le atribuie în competența unui sau altui organ de cercetare prealabilă sau organ de constatare¹.

A.P. Râjacob, descrie *competența* – totalitatea semnelor infracțiunii (faptei social periculoase), în conformitate cu care cercetarea ei se atribuie în competența unui organ prestabilit de cercetare penală, a unei anume entități structurale (ca exemplu, nu pur și simplu în competența ofițerului de urmărire penală, dar în competența ofițerului de urmărire penală a procuraturii militare)².

Cu toate că în definiție se folosește noțiunea de *semn* pentru a descrie competența, se pare că abordarea nu este una de principiu așa cum pe parcurs acesta folosește noțiunea de *semne* împreună cu cea de *forme ale competenței*, ceea ce denotă că, le atribuie același înțeles și încărcătură de sens și evidențiază cinci astfel de forme (semne): *de obiect* (materială), *alternativă*, *personală*, *teritorială* și cea *conexă*³.

După cum se poate deduce, cercetătorul rezumă competența la semnele infracțiunii, în baza cărora aceasta este atribuită spre soluționare unui organ de cercetare penală anume (organ de constatare sau după caz organ de cercetare penală) și se pare că egalează în înțelesuri *semnele infracțiunii* cu *semnele componenței* și pe acestea din urmă cu *formele competenței* ceea ce în opinia noastră este inadmisibil acestea având înțelesuri cu totul și cu totul diferite.

A.V. Smirnov și K.B. Kalinovski, operează cu noțiunea de *semne ale cauzei penale* și descriu competența – totalitatea semnelor cauzei penale, care permit de a stabili un organ anume, abilitat să le cerceteze⁴.

¹ ГРИГОРЬЕВ, В.Н., СЕЛЮТИН, А.В. *Подследственность в уголовном процессе. (понятие, основания и порядок определения, проблемы разграничения)*: Учебное пособие. Москва: Книжный мир, 2002, р.9.

² РЫЖАКОВ, А.П. *Уголовный процесс: Шпаргалки. 2-е изд., перераб.* Тула, 2004. р.42.

³ РЫЖАКОВ, А.П. *Курс уголовного процесса (структурно-логические схемы): Учебное пособие.* Москва: „ИНФРА М”, 2001. р.176.

⁴ СМЕРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс.* Москва: Питер, 2004. р.82.

Aceștia preferă să pună în evidență *semnele cauzei penale* care în opinia lor determină abilitatea unui organ anume de a cerceta cauzele respective fără a fi clar dacă au în vedere organele de urmărire penală sau de orice alt organ.

Cercetătorii, consideră că reieșind din prevederile legii procesual penale, pot fi distinse doar două forme ale competenței: *materială* și *teritorială*, Considerând că celelalte semne ale competenței sunt *suplimentare* la *competența materială* și enumeră următoarele semne suplimentare: *personal, alternativ și universal*¹.

L.N. Bașcatov, G.N. Vetrova, A.D. Donțenco, V.I. Zajitschii, B.I. Șestacov, sunt și mai simpli în abordări și reduc *competența* la dreptul ofițerului de urmărire penală al unui departament sau al aparatului său teritorial de a porni, de a primi în procedură și de a cerceta o cauză penală concretă. Competența ofițerului de urmărire penală de a investiga o cauză penală anume se stabilește potrivit semnelor stabilite de legislația în vigoare ².

Autori pun în evidență următoarele semne ale competenței:

Semnul material se stabilește reieșind din calificarea infracțiunii, potrivit semnelor în baza cărora a fost pornită urmărirea penală. Având în vedere că sunt competenți de a efectua urmărirea penală mai mulți ofițeri de urmărire penală din cadrul unui și aceluiași organ de urmărire penală, competent să efectueze urmărirea penală în concret va reveni ofițerului de urmărire penală care a recepționat sesizarea și a dispus pornirea urmăririi penale.

Semnul personal al competenței acordă dreptul ofițerului de urmărire penală din cadrul unui anume departament să investigheze cauzele penale în privința unor anume subiecți stabiliți prin lege.

Competența pe bază de conexitate a cauzelor penale i-a în considerație investigarea cauzelor penale care au fost depistate în legătură cu investigarea cauzei de bază sau prezintă legături de conexitate cu aceasta.

Semnul teritorial al competenței, permite începerea investigațiilor în cazul în care infracțiunea a fost săvârșită în raionul asupra căruia se extinde competența ofițerului de urmărire penală, sau această infracțiune a fost descoperită în acest raion, sau acolo se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor³.

A.V. Grinenco, vine cu o abordare nouă, total diferită despre competență, prezentând-o ca o totalitate de reguli, care asigură distribuirea cauzelor penale în atribuțiile unei persoane cu funcție

¹ Ibidem.

² БАШКАТОВ, Л.Н. ВЕТРОВА, Г.Н. ДОНЦЕНКО, А.Д., ЗАЖИЦКИЙ, В.И., ШЕСТАКОВ, В.И. *Уголовный процесс*. Москва: НОРМА, 2001. 183 р.

³ БАШКАТОВ, Л.Н. ВЕТРОВА, Г.Н. ДОНЦЕНКО, А.Д., ЗАЖИЦКИЙ, В.И., ШЕСТАКОВ, В.И. *Уголовный процесс*. Москва: НОРМА, 2001. 184 р.

de răspundere concrete, împuternicită prin lege cu atribuții de a desfășura cercetarea prealabilă și adoptarea deciziilor procesuale corespunzătoare. Respectarea cerințelor cu privire la competență asigură reacționarea rapidă la fiecare infracțiune comisă sau care se pregătește, dar și cercetarea completă a cauzelor penale ținând cont de specificul activității diferitor departamente¹.

Autorul consideră că legiuitorul diferențiază următoarele forme ale competenței: *materială, teritorială, personală, alternativă și conexă*. Aceste forme nu se substituie una pe cealaltă. De aceea stabilirea ofițerului de urmărire penală, în procedura căruia se va transmite cauza penală, se va face cu aplicarea succesivă a regulilor competenței².

De remarcat că, identifică o nouă formă de competență pe care nu o regăsim legislația procesual-penală dar nici în abordările cercetătorilor autohtoni – *competența conexă*, pe care o prezintă ca o varietate a *competenței alternative*, ce presupune atribuirea competenței ofițerului de urmărire penală în competența căruia se află cauza penală în legătură cu care s-a dispus pornirea urmăririi penale³.

Nu suntem de acord cu autorul care înțelege să opereze cu noțiunea de competență a ofițerului de urmărire penală, care după cum am văzut supra diferă de competența organului de urmărire penală în care activează și implică mai degrabă, exercitarea atribuțiilor funcționale în numele și interesul acestuia.

În continuare vom analiza teza de doctor apărută în 2002 de A.V. Osatin cu titlul „Instituția competenței în dreptul procesual al Federației Ruse”. Lucrare structurată în două capitole în care autorul și-a propus abordarea înțelesului, importanței și etapelor de evoluție a instituției competenței și problematica competenței⁴. Cercetătorul consideră că competența în dreptul procesual penal se folosește în două ipostaze și anume: ca *condiție generală de desfășurare a urmăririi penale* și ca *instituție de drept procesual-penal*⁵.

Este de apreciat nivelul înalt al studiului realizat de A.V. Osatin, care a consultat și a adus în prim plan o multitudine de abordări a doctrinarilor ruși care au activat în perioada respectivă și la rândul său a oferit o privire analitică de ansamblu, elucidând aspecte cu adevărat importante pentru înțelegerea esenței *conceptului de competență*. Pe bună dreptate, autorul a punctat caracterul deficitar al aprecierilor doctrinare existente care în majoritatea lor legă competența de caracteristicile/ semnele/ particularitățile cauzei penale, care determină investigarea lor de un

¹ ГРИНЕНКО, А.В. и др. *Руководство по расследованию преступлений*. Москва: НОРМА, 2002. 81 п.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, p. 81-96.

⁴ ОСТАНИН, Ал. *Институт подследственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. p. 133.

⁵ *Ibidem*.

anume organ de urmărire penală în condițiile în care organul de urmărire penală este obligat să-și verifice competența inclusiv la momentul pornirii urmăririi penale atunci când de fapt nu există o cauză penală. În aceste condiții A.V. Osatin, corect a statuat că, mult mai indicat este să se vorbească de semnele infracțiunii și nu de semnele urmăririi penale¹.

De remarcat că, majoritatea autorilor ruși operează cu noțiunea de „podslestvenosti” când abordează chestiuni legate de competența organelor de urmărire penală, dar numai A.V. Osatin a dispus abordării raportul dintre această noțiune și cea de *competență*, statuând că între ele este un raport de parte la întreg. „Podselestvenosti” este o categorie juridică separată parte a competenței organelor de urmărire penală și are în vedere atribuțiile organelor de constatare și de cercetare a cauzelor penale iar competența implică totalitatea atribuțiilor de care dispun autoritățile de drept².

Autorul consideră important pentru înțelegerea *conceptului de competență*, abordarea acestuia prin prisma formelor competenței și enumeră următoarele forme ale competenței: *materială* (de obiect); *teritorială*; *personală*; *alternativă*; *conexă*. Dar admite că, pot exista și alte forme așa ca: *competența exclusivă* – când doar un anume organ de cercetare poate investiga o anumită infracțiune; *competența alternativă* – atunci când mai multe organe de urmărire penală sunt competente să cerceteze o infracțiune; *competența universală* – infracțiuni care pot fi investigate de oricare organ de urmărire penală³.

A.V. Osatin oferă următoarea definiție a competenței „aptitudinea organelor de urmărire penală stabilită prin legea procesual-penală de a investiga cauze penale, în dependență de semnele infracțiunii, în temeiul cărora au fost stabilite (sau ar putea fi stabilite) și circumstanțele săvârșirii infracțiunii”⁴.

În urma analizei efectuate cercetătorul a formulat mai multe concluzii relevante pentru subiectul abordat:

- la aprecierea competenței pe lângă semnele infracțiunii trebuie avute în vedere și circumstanțele comiterii infracțiunii (locul comiterii infracțiunii, săvârșirea infracțiunii de către minori, militari, persoane cu funcție de răspundere, motivul comiterii infracțiunii, etc.);
- este mai important să se opereze cu noțiunea de „forme ale competenței” decât cu cea de „semne ale competenței”;
- cercetătorul consideră că sunt cinci forme ale competenței: materială, teritorială, personală, alternativă, conexă;

¹ *Ibidem*, p.14-15.

² ОСТАНИН, Ал. *Институт подследственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. p.18.

³ *Ibidem*, p.20.

⁴ *Ibidem*, p.24.

- autorul consideră necesar să fie introdusă noțiunea de „forme subsidiare ale competenței” și să împartă competența materială în așa forme subsidiare ca: competența material-exclusivă; competența material-alternativă; competența material-universală și competența conexă;

- investigarea cauzelor penale de organe de urmărire penală incompetente reprezintă o încălcare gravă a prevederilor legii procesual penale și trebuie să ducă la lipsirea mijloacelor de probă de valoare juridică;

- autorul consideră competența-alternativă ca o manifestare pozitivă, deoarece s-a micșorat numărul cauzelor penale transmise de la un organ de urmărire penală la altul. Autorul consideră că, anume aceasta este calea pe care trebuie s-o urmeze legiuitorul în încercarea de raționalizare a instituției competenței;

- acordarea dreptului conducătorului organului de urmărire penală de a transmite cauzele penale conform competenței pentru conexare¹.

Un an mai târziu în 2003, un alt cercetător rus A.V. Seliutin și-a susținut teza de doctor cu titlul „Problemele divizării competenței în dreptul procesual penal”². Această lucrare este compartimentată în două mari capitole.

Primul capitol intitulat „Înțelesul, temeiurile și ordinea de stabilire a competenței în procesul penal” este compartimentat în patru paragrafe în care sunt abordate aspecte ce țin de înțelesul noțiunii de *competență*, din perspectiva aprecierilor existente în doctrină și literatura de specialitate, temeiurile și procedura de apreciere a competenței și bineînțeles rolul procurorului în stabilirea competenței organului de urmărire penală.

Suntem absolut decacord cu A.V. Seliutin care consideră că, soluționarea corectă a chestiunii cu privire la competență oferă posibilitatea de a asigura cercetarea completă, multilaterală, obiectivă și mult mai rapidă a infracțiunilor, de a nu admite birocrăția și transmiterea cauzelor penale de la un ofițer de urmărire penală la altul. Cu toate acestea, cercetarea insuficientă a problemei competenței, condiționează apariția conflictelor cu privire la competența într-o cauză penală sau alta, care sunt condiționate, în primul rând, ne dorința de a investiga anumite cauze penale, în al doilea rând, din contra dorința de a controla situația la investigarea unor infracțiuni concrete³.

Cercetătorul consideră că normele *instituției competenței*, reglementează acele raporturi sociale, care apar între subiecții procesuali în cadrul realizării de către aceștia a activităților

¹ *Ibidem*.

² СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. 222 р.

³ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.12

procesuale. Cu toate acestea, trăsătura distinctivă a acestor raporturilor juridice reglementate de normele acestui institut este aceea că subiecții ei pot fi doar anumite persoane cu funcție de răspundere și organe de stat. De aici normele *instituției competenței* se realizează prin acțiunile acestor persoane cu funcție de răspundere și organe de stat, în primul rând, în legătură cu necesitatea pornirii urmăririi penale, cercetarea prealabilă sau cu refuzul în pornirea urmăririi penale, în condițiile existenței informațiilor suficiente privind săvârșirea sau pregătirea infracțiunii, în al doilea rând, în legătură cu necesitatea de a stabili persoana cu funcție de răspundere, organul, care potrivit legii, trebuie să efectueze cercetarea prealabilă pe cauza penală inițiată și în al treilea rând, în legătură cu soluționarea acelor conflicte care apar între subiecții acestor raporturi în legătură cu stabilirea competenței¹.

Ne declarăm solidari cu autorul care susține că normele instituției competenței reglementează raporturile apărute între anumite persoane cu funcție de răspundere și anumite autorități statale, în condițiile în care, s-a stabilit că, urmărirea penală se realizează de organele de urmărire penală și de către procuror. Cu toate acestea nu suntem de acord cu poziția acestuia potrivit căreia normele instituției competenței se realizează doar la pornirea urmăririi penale, în legătură cu necesitatea de a stabili persoana cu funcție de răspundere sau organul care va efectua urmărirea penală și în legătură cu soluționarea conflictelor de competență.

În opinia noastră, normele instituției competenței se aplică pe întreg parcursul procesului penal, din momentul înregistrării sesizării până la finalizarea acestuia cu adoptarea unei decizii definitive pe caz.

A.V. Seliutin corect punctează faptul că majoritatea abordărilor privesc competența nu ca instituție de drept procesual-penal, dar mai degrabă ca capacități funcționale, aptitudini, de care dispun organele de cercetare penală. În acest context, A.V. Seliutin consideră oportun de a aborda *competența* atât în sens larg – care presupune totalitatea atribuțiilor funcționale de care dispune o autoritate statală în vederea realizării sarcinilor stabilite prin prevederile diferitor acte normative dar și în sens îngust – stabilite prin acte normative care reglementează anumite domenii de activitate, ca exemplu urmărirea penală, domeniu reglementat prin prevederile CPP².

În cele din urmă, A.V. Seliutin propune următoarea definiție pentru competență „...atribuirea unei cauze penale (în anumite situații și a materialelor cercetării prelabile) în gestiunea unui anume organ de urmărire penală, în temeiul semnelor special stabilit ale infracțiunii

¹ *Ibidem.* p.19.

² *Ibidem.*

(tipul infracțiunii, locul comiterii, specificul subiectului infracțiunii), faptul prezenței căruia, urmează a fi stabilit de anumiți subiecți la diferite etape a procesului penal”¹.

De remarcat că, cercetătorul leagă procedura de stabilire a competenței organului de urmărire penală la investigarea unei cauze penale anume de *semnele competenței*, determinate de caracteristicile cauzei penale². Autorul consideră mult mai indicat să se opereze cu noțiunea de *semne ale competenței* decât cu *felurile competenței* și enumeră următoarele semne: *material*; *personal*, *teritorial*, *alternativ* și *conex*, iar stabilirea competenței se face nu doar în baza unui semn dar din interpretarea tuturor semnelor³.

Cu toate acestea susține că, identificarea *competenței* ca un institut de drept procesual independent și lămurirea unor aspecte generale, legate de realizarea sa este doar prima etapă de înțelegere a acestei manifestări. O astfel de abordare permite relevarea doar momentelor externe ale competenței, modalitățile de reglementare și reflectare în legea procesual penală, dar nu relevă conținutul și caracteristicile interne, semnele competenței, fără de care nu este posibil de a stabili legitățile de funcționare și de existență a acestei manifestări și pe cale de consecință stabilirea căilor de raționalizare a legislației și a practici aplicării acestei instituții⁴.

În capitolul doi al acestei lucrări intitulat „Problematika individualizării competenței între diferite organe de cercetare prealabilă” autorul abordează chestiuni și problematice individualizării competenței între organele de urmărire penală pe de o parte și organele de constatare, pe de altă parte, și stabilirea competenței între organele de cercetare penală din cadrul diferitor autorități⁵.

Având în vedere deosebirile existente între legislația RM și cea a Federației Ruse, în abordarea subiectului de față, interesează doar prestația organelor de cercetare penală, care prin analogie corespund organelor de urmărire penal proprii legislației moldovenești.

În final A.V. Seliutin, a concluzionat, inter alia cu privire la următoarele chestiuni:

- aprecierea competenței se realizează atât la etapa pornirii urmăririi penale dar și pe parcursul celorlalte etape al procesului penal;
- transmiterea cauzei penale potrivit competenței se face doar în baza unei ordonanțe motivate a organului de urmărire penală și reprezintă ultima fază, doar pentru organul care-și declină competența;

¹ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.19.

² *Ibidem*, p.29.

³ *Ibidem*, p.41.

⁴ *Ibidem*, p.55-65.

⁵ PINTEA, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială. Ediție revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002, p.66-155.

- procurorul participă la soluționarea tuturor chestiunilor ce țin de competența și de fapt este figura centrală;
- acordarea posibilității organului de urmărire penală de a finisa cauza penală în situația în care au fost acumulat tot probatoriul;
- pe tot parcursul face la etapa pornirii urmăririi penale dar și pe parcursul efectuării urmăririi penale, etc ¹.

În anul 2007, cercetătorul rus Ir. Bshinskaia și-a apărut teza de doctor cu denumirea „Problemele reglementării juridice a instituției competenței în procesul penal rus” ². Lucrarea a fost compartimentată în trei capitole:

Capitolul I intitulat „Înțelesul, caracteristica și istoricul apariției instituției competenței în procesul penal rus” abordează chestiuni ce țin de înțelesul, noțiunea și istoricul evoluției acestei instituții³.

Cercetătorul afirmă că, în teoria procesului penal noțiunea de competență se folosește în două sensuri: 1) ca categorie procesual-penală care vizează condițiile generale de efectuare a urmăririi penale; 2) ca instituție procesual-penală⁴.

Autorul consideră că, identificarea „*competenței*” ca instituție independentă de drept procesual-penal și relevarea unor momente generale legate de realizarea ei, cu siguranță sunt importante dar că, reprezintă prima etapă în analiza acestui fenomen procesual. Această situație poate fi explicată prin aceea că, o astfel de abordare este capabilă să releve doar caracteristicile externe ale competenței – modalitățile de exprimare și de reglementare a ei în legea procesual penală, dar nu relevă caracteristica internă a acesteia, semnele și regulile, fără de care este imposibil stabilirea legităților de funcționare și existență a acestei instituții, și prin urmare, și stabilirea modalităților de raționalizare și aplicarea în practică ⁵.

Autorul concluzionează că, există două abordări distincte ale competenței: ca *particularități ale cauzei penale* și ca *atribuții a organelor de urmărire penală*. Ambele aceste abordări constituind esența competenței ⁶.

Generalizând opiniile altor cercetători Ir. Bshinskaia a concluzionat că, „instituția competenței este o instituție de drept procesual-penal independentă, care conține o totalitate de

¹ СЕЛЮТИН, Ал. *Op. cit.*, p.172-177.

² БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. 249 с.

³ БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. 249 р.

⁴ *Ibidem*, p.13.

⁵ *Ibidem*, p.31.

⁶ *Ibidem*, p.18.

norme, care stabilesc înțelesul noțiunii de competență și reglementează raporturile juridice care apar la stabilirea competenței la etapa cercetării prealabile”¹.

În capitolul 2, intitulat „Conținutul instituției competenței a Federației Ruse” Ir. Bshinskaia pornind de la numărul mare de organe de urmărire penală împărțite prin diferite autorități, punctează rolul procurorului în asigurarea respectării regulilor competenței².

Considerăm că, autoarea are perfectă dreptate atunci când se declara împotriva faptului că în literatura de specialitate se operează cu noțiunea de „competență materială”, „competență teritorială”. După cum s-a indicat supra acestea sunt semne ale competenței și denumindu-le competențe – înseamnă să se recunoască existența fiecăreia dintre acestea separat, care contravine înseși esenței. Autoarea consideră că din prevederile legale rezultă doar două semne ale competenței – competența materială și competența teritorială. Despre care afirmă că sunt semne de bază, pe celelalte le consideră semne ajutătoare și constituie excepții de la competența materială și au în vedere: calitățile personale ale bănuیتului, învinuitului (semnul personal); legătura cu infracțiunea investigată (semnul alternativ); legăturile logice cu alte cauze penale (semnul de conexitate)³.

În capitolul III intitulat „Problemele funcționării instituției competenței” autorul abordează chestiuni legate de divizarea competenței între organele de urmărire penală pe de o parte și organele de constatare pe de altă parte⁴.

Ir. Bshinskaia consideră că, infracțiunile de rezonanță sporită, comise pe teritoriul mai multor subiecți, de către structuri infracționale organizate în orice caz trebuie să fie atribuite în competența procurorului⁵.

Având în vedere numărul mare de organe de urmărire penală care efectuează urmărirea penală în diferite cauze penale și pentru a evita încălcarea normelor cu privire la competența acestora, a evita apariția unor eventuale conflicte de competență, Ir. Bshinskaia, propune crearea unui organ de urmărire penală unic în cadrul procuraturii, considerând că această măsură poate oferi o serie de beneficii, după cum urmează:

1) creșterea nivelului de profesionalism a ofițerilor de urmărire penală, în legătură cu faptul că, activitatea acestora va fi focalizată doar pe efectuarea urmăririi penale nu și pe alte activități ne specifice (menținerea ordinii publice, efectuarea serviciilor în noapte, etc.);

2) izolarea ofițerilor de urmărire penală de interesele departamentale;

¹ *Ibidem*, p.37.

² *Ibidem*, p.75.

³ *Ibidem*, p.81.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*, p.154.

3) eliminarea unei astfel de căi de pierdere a cadrelor ca migrația interdepartamentală¹.

În final autorul a concluzionat cu privire la următoarele aspecte de relevanță:

Competența în procesul penal are o mare importanță și se folosește pentru a stabili organul de urmărire penală și persoana cu funcție de răspundere, abilitată cu dreptul de a lua decizie la etapa pornirii cauzei penale și investigării ei. În dependență, de cât de rapid și corect va fi stabilită competența într-o cauză penală, depinde cât de repede și calitativ va fi soluționată aceasta. De aceea regulile, în conformitate cu care se stabilește competența, nu trebuie să admită interpretări, urmând a fi strict reglementate de legea procesual penală².

La moment nu există o poziție unică privind stabilirea înțelesului noțiunii de competență, în teoria dreptului procesual penal competența este abordată în două ipostaze: a) ca categorie procesual-penală care stabilesc condițiile generale ale procesului penal și b) instituție de drept procesual-penal³.

Competența reprezintă totalitatea condițiilor, care permit de a stabili persoanele cu funcție de răspundere capabile să efectueze cercetarea prealabilă în conformitate cu regulile procesual-penale⁴.

Modernizarea normelor instituției competenței nu a dus la modificarea scopului ei principal, reglementarea raporturilor juridice care apar între anumite organe și persoane cu funcție de răspundere în legătură cu cercetarea prealabilă a unor cauze penale. Instituția competenței este o instituție de drept procesual-penal independentă, care conține o totalitate de norme, care stabilesc înțelesul noțiunii de competență și care reglementează raporturile juridice care apar între subiecții procesului-penal, până la etapa judecătorească în legătură cu repartizarea cauzelor penale potrivit competenței între ele⁵.

Competența cu referire la anumite cauze penale se stabilește nu doar în baza unui semn dar prin aplicarea cumulată a tuturor semnelor. Reieșind din prevederile CPP se pot distinge două semne principale ale competenței: *material* și *teritorial*. Celelalte semne: *personal*, *alternativ*, *conex*, sunt subsidiare și se aplică ca excepție la semnul material⁶.

În scopul sporirii controlului procedurii de transmitere a sesizărilor potrivit competenței se propune instituirea și reglementarea unei proceduri unice, care să prevadă emiterea unei ordonanțe

¹ БАШИНСКАЯ, И.Г. Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007, p.178.

² *Ibidem*, p.180.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*, p.183.

motivate de transmitere a sesizării potrivit competenței, ordonanță care să fie aprobată de procuror¹.

Deja în 2006, o nouă tentativă de relevare a esenței conceptului de competență a realizat R.L. Miftahov în teza sa de doctor „Competența cauzelor penale”², care a fost structurată în patru capitole distincte.

Primul capitol intitulat „Înțelesul și importanța competenței cauzelor penale” autorul abordează chestiuni cu privire la înțelesul acestui concept și locul instituției competenței în procesul penal. Autorul punctează importanța acestei instituții considerând că la etapa cercetării prealabile, instituția competenței asigură aplicarea normelor materiale și a celor procesuale. Prin intermediul competenței sunt distribuite atribuțiile funcționale între organele de ocrotire a normelor de drept, care efectuează cercetarea prealabilă pe cauzele penale, dar este stabilită și ordinea procesuală de interacțiune între organele de urmărire penală a diferitor instituții, privind soluționarea plângerilor la etapa pornirii urmăririi penale³.

Important de remarcat că autorul operează cu două noțiuni distincte, cu cea de „competență” și cu cea de „podslestvenosti” în raport cu organele de urmărire penală. Menționând că, totalitatea atribuțiilor organelor de urmărire penală constituie competența iar „podslestvenosti” este orientată la repartizarea cauzelor penale în interiorul organelor de drept⁴.

Ne declarăm solidari cu cercetătorul cu privire la faptul că, în mod incontestabil, competența reprezintă o instituție de drept procesual-penal distinctă. Cu toate acestea în literatura de specialitate înțelesul acestei noțiuni este legat în principal nu de raporturile juridice care apar în legătură cu investigarea unei anume cauze penale dar cu caracteristicile, semnele cauzei penale, în dependență de care legislația stabilește competența pentru examinare lor unui sau altui organ de urmărire penală. Subiecți ai raporturilor juridice pot fi anumite persoane și organe de stat dar nici într-un caz cauzele penale. Dacă este să presupunem că competența reprezintă raportul dintre organele de stat și cauzele penale ar însemna să complicăm și mai mult această chestiune, așa cum din această apreciere nu este clar cu cine organele de urmărire penală intră în raporturi juridice: cu învinuitul, partea vătămată sau cu toți participanții împreună. Cu siguranță că, între participanți la procesul penal și organele de urmărire penală apar raporturi juridice din momentul pornirii urmăririi penale. Cu toate acestea sarcina *competenței* este de a stabili organul de urmărire penală

¹ *Ibidem*, p.187.

² МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. 215 p.

³ *Ibidem*, p.11.

⁴ *Ibidem*, p.18.

chemat să investigheze o anumită cauză penală, dar nu analiza raporturilor juridice care apar între organele de urmărire penală și participanții la procesul-penal¹.

Potrivit autorului, *competența* în fiecare caz concret, este determinată de semnele, elementele, care caracterizează cauza penală în dependență de categoria infracțiunii investigate, subiectul comitent și locul comiterii. În așa fel, *semnele competenței* reprezintă caracteristica materială-juridică a cauzei penale în dependență de categoria infracțiunii, locul comiterii și persoana care a săvârșit-o, care determină organul de urmărire penală, abilitat cu dreptul de a efectua urmărirea penală în această cauză penală. Prin urmare, competența nu se identifică cu caracteristica juridică și procesuală a cauzelor penale și nu este totalitatea semnelor ei. Întâi de toate competența reprezintă împuternicirile organului de urmărire penală, de a investiga anumite cauze penale. În acest context, este adevărat doar că, semnele după care se stabilește organul de urmărire penală chemat să investigheze fiecare cauză penală, se conțin de înseși cauza penală (mai concret în fapta infracțională)².

Reieșind din cele constatate supra, cercetătorul consideră că competența nu se referă la caracteristica unei cauze penale, dar la caracteristica organului de urmărire penală. Organul de urmărire penală poate investiga o anumită cauză penală, care este caracterizată de anumite semne, particularități. Semnele cauzei penale se pot modifica, prin urmare aceasta va fi transmisă din competența unui organ de urmărire penală altui organ potrivit regulilor competenței. Competența organului de urmărire penală este o categorie fixă, ea poate fi modificată doar prin operarea de modificări la nivelul legii procesual-penale³.

R.L. Miftahov, propune următoarea înțelegere pentru competență „...împuternicirile organelor de cercetare prealabilă de a verifica materialele primare și de a investiga anumite categorii de cauze penale, atribuite prin legislație în competența sa; cu toate acestea urmează a fi luată în considerație totalitatea semnelor competenței, care caracterizează cauza penală și circumstanțelor stabilite prin lege”⁴.

Abordând rolul și importanța acestei instituții în procesul-penal, R.L. Miftahov, susține că:
„- Instituția competenței este unul dintre mijloacele de consolidare a legalității procesului penale. Apreciere corectă a competenței duce la desemnarea unui organ de urmărire penală profesionist pentru investigarea cauzei penale. Aprecierea corectă a competenței duce la asigurarea drepturilor și intereselor participanților la procesul-penal. Încălcarea regulilor cu privire la

¹ *Ibidem*, p.23.

² *Ibidem*, p.24-25.

³ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006, p.28.

⁴ *Ibidem*.

competență afectează valabilitatea procesului penal și a probatoriului așa cum acestea pot fi administrate de organe de urmărire penală necompetente;

- Instituția competenței asigură cercetarea calitativă a cauzelor penale, aceasta este determinată de faptul că potrivit competenței materiale, cele mai complicate cauze penale sunt investigate de către procuror, care posedă, un nivel de pregătire mai înalt;

- Instituția competenței elimină conflictele care pot apărea între organele de urmărire penală și eliminarea birocrăției. Oricare organ de urmărire penală este obligat să-și verifice competența și în cazul în care nu este competent este obligat să transmită cauza penală organului competent¹”.

Capitolul doi intitulat „Semnele și condițiile competenței”², este dedicat semnelor competenței și condițiilor care le determină, modul de aplicare a acestora și felul în care determină competența organelor de urmărire penală.

Normele juridice care reglementează competența sunt dintre cele mai diverse ca conținut. Unele stabilesc condițiile în temeiul cărora cauzele penale sunt repartizate între diferite organe de urmărire penală, altele reglementează temeiurile de transmitere a cauzelor penale de la un organ de urmărire penală la altul. După cum s-a indicat supra fiecare cauză penală este caracterizată printr-o multitudine de caracteristici/ semne, în temeiul cărora ea urmează a fi cercetată de un organ de urmărire penală sau altul³.

În pofida faptului că în majoritatea lucrărilor de specialitate se vorbește de cinci semne R.L. Miftahov, consideră că există doar trei semne de bază și anume: *semnul material*, *semnul personal* și *semnul teritorial* și doar din totalitatea acestor semne se stabilește competența organelor de urmărire penală⁴.

Acesta susține că, conținutul *semnului material* este determinat de două elemente: a) categoria infracțiunii comise, b) caracteristica juridică a faptei⁵.

Categoria infracțiunii este principalul element de determinare a *semnului material* al competenței iar cel de al doilea element se folosește, ca regulă, pentru individualizarea cauzelor penale cu un anumit grad de dificultate care impun un anumit nivel de pregătire profesională pentru soluționarea ei⁶.

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*, p.34-95.

³ *Ibidem*, p.34.

⁴ *Ibidem*, p.38.

⁵ *Ibidem*, p.47.

⁶ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006, p.48.

Dacă *semnul material* al competenței asigură repartizarea cauzelor penale între diferite organe de drept, care ocupă diverse poziții în sistem, care au diferite competențe, la efectuarea urmăririi penale și investigarea cauzelor penale, atunci, *semnului teritorial* al competenței asigură repartizarea cauzelor penale între organe de urmărire penală abilitate cu drepturi și posibilități procesuale egale¹.

Pentru asigurarea unei urmăririi penale eficiente și calitative trebuie stabilit teritoriul asupra căruia se extind atribuțiile funcționale a unui anume organ de urmărire penală. Alegerea corectă a locului de efectuare a urmăririi penale asigură cel mai înalt impact educativ al procesului penal asupra tuturor participanților, asigură cercetarea rapidă și completă a cauzei penale, asigură reducerea cheltuielilor de stat, dar și timpul de investigare a cauzei penale. Semnul teritorial este strâns legat de principiile procesului penal care asigură drepturile și libertățile subiecților procesuali prin asigurarea cercetării rapide, complete și obiective a cauzei penale, prin ce duce la asigurarea scopului procesului penal².

Semnul personal al competenței este determinat de personalitatea învinuitului, de atribuțiile de serviciu și funcțiile deținute. Potrivit *semnului personal* este repartizată competența între diferite organe de urmărire penală. Apreciind *competența personală* în general, presupunem că, aceasta urmează să asigure drepturile și libertățile persoanei³.

De remarcat că, pe lângă *semnele competenței*, cercetătorul vorbește și de *condițiile competenței*, menționând că, la stabilirea competenței cauzelor penale se va ține cont de *semnele ei* și *condițiile*. Printre condițiile competenței indică: a) pornirea urmăririi penale în privința unei persoane anume; b) efectuarea urmăririi penale de un organ de urmărire penală, în cazul competenței alternative; c) investigarea cauzei penale de către organul de urmărire penală care investighează cauza penală de bază; c) existența organului de urmărire penală care a constatat infracțiunea; e) lipsa în limitele teritoriale a unui organ de urmărire penală care să investigheze cauza dată⁴.

Astfel, după cum observăm, autorul preferă să opereze cu noțiunea de *semnele competenței* nu cu cea *formeale competenței*, ceea ce reprezintă o abordare cel puțin inedită în plan comparativ cu abordările existente în domeniu.

Mai mult, în capitolul trei, intitulat „Formele competenței cauzelor penale”⁵, R.L. Miftahov, vorbește despre două varietăți ale urmăririi penale proprii legislației Federației Ruse:

¹ *Ibidem*, p.51.

² *Ibidem*, p.52.

³ *Ibidem*, p.69.

⁴ *Ibidem*, p.104.

⁵ *Ibidem*, p.105-164.

constatarea și cercetarea prealabilă și nu despre formele clasice ale competenței la care fac referire majoritatea autorilor, inclusiv și cei ruși.

În cel de-al patrulea capitol, intitulat „Ordinea procesuală de stabilire a competenței”¹ a fost dedicat, pe de o parte, subiecților (persoanelor cu funcție de răspundere și organelor de stat), abilitate cu dreptul de a se expune asupra competenței, pe de altă parte, procedurii de aplicarea a *semnelor competenței* în stabilirea competenței unui organ anume, la investigarea unei cauze concrete.

Cercetătorul insistă asupra persoanei procurorului pe care îl consideră figura principală în realizarea normelor instituției competenței, aceasta fiind condiționat de faptul că acesta supraveghează respectarea legislației procesual-penale la etapa prejudiciară a procesului penal².

Încă o încercare de dezvăluire a esenței acestei categorii juridice a fost realizat în 2009 cercetătorul rus N.V. Zaharov care și-a susținut teza de doctor cu tematica „Teoria și practica stabilirii competenței cauzelor penale”³.

Reieșind din înseși denumirea lucrării analizate se poate deduce că autorul în abordarea competenței înțelege să opereze cu noțiunea de „competența cauzelor penale” ceea ce este inadmisibil ori competența în sine reprezintă o situație de fapt care este determinată de anumite circumstanțe obiective (inclusiv și caracteristica cauzelor penale), care are în vedere aptitudinea organului de urmărire penală de a investiga anumite cauze penale *in concreto*.

Cercetătorul și-a compartimentat lucrarea în două capitole, după cum urmează:

Capitolul I „Competența cauzelor penale ca una dintre condițiile generale ale etapei cercetării prealabile” în care abordează momente ce țin de evoluția instituției competenței, analiza juridico-comparativă a acestei instituții în legislația altor state, rolul social-juridic al instituției competenței și baza clasificării competenței⁴.

În capitolul II, intitulat „Mecanismul realizării instituției competenței cauzelor penale” autorul abordează chestiuni legate de etapele realizării competenței și soluționarea conflictelor de competență, realizarea instituției competenței în contextul celorlalte instituțiilor de drept procesual-penal, realizarea competenței în contextul cooperării internaționale.

Având ca temei circumstanțele constatate, cercetătorul intervine cu propria definiției a acestei categorii, descriind-o ca „...împuternicirile persoanelor cu funcție de răspundere și a organelor de stat la investigarea unor categorii de infracțiuni în dependență de particularitățile lor

¹ *Ibidem*, p.166.

² *Ibidem*, p.166.

³ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. 248 p.

⁴ *Ibidem*, p.17-122.

juridice cu scopul asigurării unei urmăriri penale legale și efective, și garantarea drepturilor și intereselor participanților la urmărirea penală”¹.

După cum se poate remarca, autorul pune semn de egalitate dintre împuternicirile organelor de urmărire penală și a persoanelor care le compun și competența ca categorie juridică și leagă aplicarea regulilor cu privire la competență de caracteristicile juridice ale infracțiunii.

Nu putem să nu remarcăm aportul calitativ al N.V. Zaharov care a abordat *instituția competenței* nu doar în contextul legislației Federației Ruse dar a venit și cu o privire de ansamblu a acestei instituții în legislația altor state, așa ca Franța², Germania³, SUA⁴.

Abordând chestiuni legate de caracterul distinct al acestei instituții autorul concluzionează cu privire la faptul că, competența este o instituție de drept procesual-penal distinctă, normele căreia reglementează raporturile care apar între persoanele cu funcție de răspundere și organele de stat corespunzătoare în legătură cu cercetarea prealabilă. Normele competenței, reglementează acele raporturi care apar între subiecții procesului-penal în legătură cu desfășurarea activității procesual-penale. Specificul raporturilor juridice, reglementate de normele acestei instituții, constă în aceea că subiecții acestora pot fi doar anumite persoane cu funcție de răspundere și organe de stat⁵.

Potrivit lui N.V. Zaharov, competența nu trebuie abordată prin prisma raporturilor juridice reglementate dar a caracteristicilor, particularităților, semnelor cauzei penale, în baza căreia aceasta este atribuită în procedura unui sau altui organ de urmărire penală. Deoarece sunt situații în care particularitățile cauzei penale rămân neschimbate cu toate acestea urmare a modificărilor din legislație se modifică competența organului de urmărire penală. Prin urmare competența se stabilește în baza semnelor, particularităților cauzei penale dar nu se identifică cu acestea. Totalitatea semnelor cauzei penale constituie temeiul în baza căruia o anumită cauză penală este atribuită în competența unui organ de urmărire penală sau altul⁶.

Mai mult, cercetătorul consideră competența nu doar o instituție de drept procesual-penal dar și o instituție social-politică deoarece reglementarea acestei instituții se modifică proporțional modificărilor social-politice și economice din țară. Statul însărcinează cu dreptul de efectuare a urmăririi penale când un organ de urmărire penală când altul, ceea ce denotă tendința legiuitorului

¹ *Ibidem*, p.10.

² *Ibidem*, p.41.

³ *Ibidem*, p.48.

⁴ *Ibidem*, p.52.

⁵ *Ibidem*, p.67p.

⁶ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009, p.69.

nu doar de a optimiza procesul penal, pentru atingerea scopurilor sale, dar și să realizeze prin aceste organe politica de stat în cadrul procesului penal¹.

Totodată esența competenței nu trebuie redusă la împuternicirile unui anume organ de a investiga o cauză penală. Esența acestei instituții este de a reglementa raporturile juridice, care apar în cadrul urmăririi penale, de a asigura realizarea drepturilor de către participanții la procesul penal, asigurarea cercetării legale, efective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei penale².

Spre deosebire de predecesorii săi, autorul preferă să opereze cu noțiunea de *formele competenței* nu cu cea de *semnele competenței*, considerând că orice formă de competență poate avea *semne principale* și *secundare* reieșind din caracteristica juridică a fiecărei cauze penale și diferențiază cinci forme: *materială, teritorială, personală, alternativă și conexă*. Menționând totodată că, competența organului de urmărire penală într-un caz concret se stabilește nu doar în baza unei forme dar prin aplicarea cumulativă tuturor formelor indicate supra și au ca sarcină optimizarea procesului penal cu scopul asigurării obiectivității și legalității urmăririi penale și respectarea drepturilor și intereselor participanților la procesul penal³.

În pofida abordărilor existente în literatura de specialitate rusă, se pare că subiectul competenței continuă să fie una de importanță în condițiile în care cercetătorii continuă să-l „dezbată” în cadrul diverselor studii.

Astfel, în 2021 I.S. Dikarev publică un studiu sub forma unui articol științific cu denumirea „Competența în procesul penal: întrebări teoretice și prevederi legale”⁴ în care descrie *instituția competenței* drept unul dintre instrumentele cu ajutorul cărora Legiuitorul stabilește atribuțiile/împuternicirile organelor de urmărire penală de a investiga anumite cauze penale. Activitatea organelor de urmărire penală în fapt reprezintă o activitate de aplicare a dreptului. Pe cale de consecință competența organelor de urmărire penală, se stabilește, pe de o parte, prin reglementarea atribuțiilor în acte normative, și pe de altă parte prin stabilirea cauzelor penale pe care aceste organe trebuie să le cerceteze în limitele atribuțiilor acordate. Competența include de fapt acele reguli cu ajutorul cărora Legiuitorul stabilește cercul cauzelor penale, cercetarea și soluționarea cărora țin de prerogativa unui sau altui organ de urmărire penală⁵.

Autorul afirmă că competența nu este doar o *instituție a dreptului procesual penală*, care stabilește cercul cauzelor cercetarea și soluționarea cărora țin de prerogativa unui sau altui organ

¹ *Ibidem*, p.75.

² *Ibidem*, p.76.

³ *Ibidem*, p.11.

⁴ ДИКРЕВ, И. С. Подследственность в уголовном процессе: вопросы теории и законодательной регламентации. В: Журнал российского права, Том 8 № 4, 2021, p.113-125.

⁵ *Ibidem*.

de urmărire penală. Dar reprezintă și caracteristicile cauzei penale care permit în dependență de care aceasta poate fi atribuită în competența unui sau altui organ de urmărire penală. Prin urmare competența poate fi definită ca – atribuirea cauzei penale unui organ concret de urmărire penală¹.

La fel ca mulți dintre predecesorii săi și I.S. Dikarev, preferă să opereze cu noțiunea de *semne ale competenței*, despre care afirmă că nu sunt identice și nu se confundă cu *semnele infracțiunii* și în fapt reprezintă niște condiții care pot determina transmiterea unei cauze penale, pentru a fi cercetate, unui anume organ de urmărire penală².

Legat de procedura de stabilire a competenței, cercetătorul indică că, aceasta este determinată de aplicarea consecutivă a două semne de bază ale cauzei penale: *material* și *teritorial*. Anume aceste două elemente, ca regulă, trebuie să fie primele și unicele elemente de stabilire a competenței. Astfel, reieșind din gravitatea faptei comise se va stabili care autoritate va efectua urmărirea penală iar potrivit locului comiterii faptei (locul descoperirii infracțiunii, locul domiciliului suspectului sau aflării majorității martorilor sau a probelor, etc), se va stabili cărei structuri teritoriale a acestor autorități le va reveni competența de investigare a respectivei cauze penale. Aceste două criterii sunt suficiente pentru a stabili organul de urmărire penală competent să investigheze o cauză penală anume³.

Cu toate acestea, legislația prevede o serie de semne ale cauzei penale, care în sine nu reprezintă nimic altceva decât excepția de la regula generală, care îi anulează efectul. Astfel că, în anumite situații legiuitorul a acordat o semnificație deosebită calității personale sau funcției deținute de persoana bănuită, învinuită sau chiar de partea vătămată⁴. Acest semn al cauzei penale se numește în teoria procesual-juridică ca *personal* și anulează efectele *semnului material*, deoarece calificarea infracțiunii î-și pierde importanța pentru stabilirea competenței. Cu toate acestea trebuie să avem în vedere, că în anumite situații particulare, legiuitorul poate lega calitatea personală a subiectului cu alte semne care determină competența. Ca exemplu în cazul comiterii infracțiunii de către un subiect special cu folosirea situației de serviciu sau pe un anumit teritoriu⁵.

Interesant de remarcat că, autorul vorbește de o nouă formă a competenței – *competența discreționară*, atunci când competența este determinată de decizia procurorului în favoarea sa sau a unui alt organ de urmărire penală. Discreția oferită procurorului la stabilirea competenței de fapt

¹ *Ibidem*.

² ДИКАРЕВ, И. С. Подследственность в уголовном процессе: вопросы теории и законодательной регламентации. В: Журнал российского права, Том 8 № 4, 2021, p.113-125.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

reprezintă un instrument de compensare a situațiilor care pot apărea în practică ca urmare a reglementări insuficiente a acestui domeniu¹.

Cu toate că, majoritatea cercetătorilor, recunosc caracterul distinct al *instituției competenței* și importanța acesteia pentru desfășurarea procesului penal sunt unii care contestă importanța și rolul acestora, considerându-le simple reguli tehnice de organizare.

Astfel, S.B. Rossinskii, vorbește despre competența ca una dintre condițiile de bază a urmăririi penale, care presupune o multitudine de reguli impuse de legea procesual-penală, care stabilesc apartenența unor cauze concrete în competența unor organe de urmărire penală prestabilite. Aceste organe fiind organizate potrivit regulilor de organizare a puterii executive, caracterizată prin divizarea împuternicirilor după principiu material și teritorial².

Consideră autorul că, din interpretare legii rezultă două criterii ale competenței: a) *departamental*, care presupune repartizarea fiecărei cauze penale concrete în competența unei autorități anume (Comitetul de urmărire penală al Federației Ruse; Serviciul Federal de Securitate al Federației Ruse; Ministerul afacerilor interne al Federației Ruse, etc.) și se stabilește reieșind din calificarea faptei prejudiciabile sau din statutul bănuیتului, învinuitului și cel al părții vătămate; b) *teritorial*, presupune repartizarea teritorială a competențelor între mai multe organe de urmărire penală care se subordonează unei și aceleiași autorități. De asemenea, prevede o serie de măsuri de siguranță, care permit nivelarea tuturor deficiențelor care pot apărea la stabilirea competenței în cazurile: de conexitate a mai multor cauze penale; transmiterea cauzei potrivit competenței de la o autoritate la alta; soluționarea conflictelor de competență³.

Potrivit lui S.B. Rossinskii, *instituția competenței* nu are o valoare procesuală deosebită care ar fi impus necesitatea reglementării acesteia la nivelul CPP. Repartizarea cauzelor penale conform competenței între diferite autorități nu influențează nici cum esența procesului penal, și nu influențează nici într-un fel drepturile și libertățile participanților la proces. Prin urmare regulile de competență au mai degrabă un rol organizatoric pentru procesul penal, care permite distribuirea eficientă a cauzelor penale și a materialelor între diferite organe reieșind din statele de personal și pregătirea ofițerilor de urmărire penală, menite să asigure interacțiunea eficientă a subiecților care efectuează urmărirea penală cu ceilalți participanți la procesul penal. Competența în esență pare să fie mai degrabă un instrument practic destinat să optimizeze activitatea organelor de urmărire penală. Atribuirea corectă a competenței, asigură efectuarea urmăririi penale, complete, obiective

¹ *Ibidem*.

² РОССИНСКИЙ, С. Б. Подследственность уголовного дела: общее условие предварительного расследования или совокупность организационно-управленческих правил?. В: Государство и право, №. 10, 2023, p.71-78.

³ РОССИНСКИЙ, С. Б. Подследственность уголовного дела: общее условие предварительного расследования или совокупность организационно-управленческих правил?. В: Государство и право, №. 10, 2023, p.71-78.

și în termeni rezonabili, diminuează cheltuielile de urmărire penală, numărul acțiunilor procesuale și actelor procedurale și timpul urmăririi penale¹.

După cum se poate vedea „În literatura de specialitate, noțiunea de competență a fost definită nu numai din punct de vedere al organelor judiciare „capacitatea unui organ judiciar”, „sfera atribuțiilor unui organ judiciar”, „abilitatea unui organ judiciar” etc., ci și din perspectiva cauzei penale, ca fiind însușirea pe care o are o anumită cauză penală de a fi soluționată de un organ judiciar. Această accepțiune a noțiunii de competență, chiar dacă nu are consecințe practice, este folosită în limbajul juridic curent, reprezentând, de fapt, o definire prin alți termeni ai aceluiași conținut”².

1.3 Concluzii la capitolul 1

Urmare a studierii principalelor publicații la subiectul temei de cercetare din țară și străinătate și a evaluării cadrului normativ și al practicii obligatorii, putem concluziona asupra următoarelor aspecte de relevanță pe domeniu:

1. Competența organelor de urmărire penală este fundamentală în asigurarea unei justiții corecte și eficiente. Cu toate acestea, în doctrina națională dar și cea străină lipsesc studii ample cu privire la instituția competenței, care ar releva aspecte de importanță care nu au fost reglementate expres de prevederile actualei legi procesual-penale cu referire la încărcătura de înțeleșuri a acestui concept, procedura de aplicare și consecințele negative determinate de interpretarea și aplicarea neconformă a regulilor de competență la investigarea diferitor fapte prejudiciabile. Ceea ce în consecință lasă loc de interpretări extrem de diverse din partea reprezentărilor organelor de urmărire penală și aplicarea diferită a regulilor de competență și soluționarea neconform a eventualelor conflicte care pot apărea.

2. De remarcat că, doctrina în general dar și instrumentele juridice naționale și internaționale nu oferă o definiție, o înțelegere universală pentru *conceptul de competență* acesta comportând înțeleșuri și încărcătură diversă, în dependență de specificul legislației naționale și de percepțiile încetățenite la nivel doctrinar. Astfel, dacă doctrinarii autohtoni și cei din români, par să focuseze atenția mai mult asupra aptitudinilor, abilităților, competențelor funcționale ale organului de urmărire penală sau a reprezentanților săi de a investiga o anumită cauză penală atunci teoreticienii ruși preferă să abordeze competența mai mult din perspectiva particularităților cauzei penale, particularități care impun sau angajează prestația unui organ de urmărire penală anume.

¹ *Ibidem*.

² PINTEA, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială. Ediție revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002, p.144.

3. În pofida importanței subiectului abordat constatăm interesul scăzut din partea mediului academic din RM. Abordările existente sunt insuficiente pentru a oferi soluții clare și complet fundamentate. În schimb, cercetătorii din alte state au avut o abordare mai detaliată, ce ar putea servi drept model pentru cercetările autohtone.

Tratările existente a acestei problematice nu oferă o analiză de detaliu, limitându-se de multe ori la enumerarea formelor competenței și descrierea acestora și doar în anumite cazuri s-a încercat o elucidare a încărcăturii de înțelesuri și a esenței acestui concept, încercări care au fost edificat fie în jurul circumstanțelor obiective care caracterizează o cauză penală fie în jurul atribuțiilor cu care a fost delegat un organ de urmărire penală concret la investigarea respectivei cauze penale, ceea ce noi considerăm insuficient pentru relevarea încărcăturii acestui concept și locul pe care-l ocupă această instituție în sistemul dreptului procesual-penal.

4. Situația este ușor diferită pentru mediul academic din România, care oferă mult mai multe abordări ale subiectului cercetat. Este adevărat că aceste abordări, în mare parte, constituie obiectul manualelor de specialitate pentru dreptul procesual-penal. Cu toate acestea doctrinarii români se concentrează doar cu referire la unele aspecte particulare, fără însă a oferi o abordare de detaliu care să elucideze nu doar esența acestui concept dar și particularitățile de manifestare și procedura de elucidare a competenței organului de urmărire penală într-o cauză concretă.

Astfel, unii cercetători (D. Barbu, A. Petrea, E. Dragomir, R. Paliță etc.) evită să ofere o definiție exactă a competenței, dar preferă să abordeze diferitele forme de manifestare a acesteia iar M. Apetri, oferă o abordare largă a acestui concept prin prisma atribuțiilor legale ale organelor judiciare, cât și activităților specifice care pot fi realizate într-o anumită cauză penală.

Cercetătorii români analizează conceptul de competență în două moduri: *dreptul și obligația unui organ judiciar de a desfășura anumite activități procesuale într-o cauză penală și însușirea unei cauze penale* de a fi judecată de un anumit organ. Alții (A. Pintea și D.C. Pintea, etc.), preferă să abordeze competența din perspectiva formelor de manifestare și disting între: *forme fundamentale* și *subsidiare* ale competenței, iar procurorul este văzut ca principalul responsabil de aplicarea regulilor de competență.

5. Spre deosebire de autori autohtoni și cei români, cercetătorii ruși au fost mai preocupați de subiectul abordat, cercetându-l în cadrul diferitor studii de profil, în cadrul cărora nu doar că au elucidat încărcătura de înțelesuri a acestui concept privită prin prisma formelor de manifestare dar și au oferit o abordare asupra procedurii de aplicare a regulilor de competență și înlăturarea inadvertențelor care pot apărea.

Autorii ruși A.V. Osatin și A.V. Seliutin, pun în evidență necesitatea unei abordări coerente și bine fundamentate asupra conceptului de competență, subliniind că acesta nu trebuie privit doar

din perspectiva semnelor cauzei penale, ci trebuie înțeles ca un set de reguli care reglementează atribuțiile și responsabilitățile organelor de urmărire penală.

Mai multe puncte sunt interesante în ceea ce privește abordarea de către fiecare autor, mai ales faptul că unii consideră că semnele competenței sunt mai relevante decât noțiunile de forme de competență. De asemenea, importanța atribuirii clare a competenței este subliniată pentru a evita conflictele între organele de urmărire penală și pentru a asigura o investigare eficientă și corectă. Cercetările subliniază importanța aplicării regulilor de competență pe întreg parcursul procesului penal, nu doar la început, și propun o abordare integrată a normelor instituției competenței.

Pentru prima oară cercetătorii Ir. Bshinskaia, și R.L. Miftahov, s-au expus critic asupra faptului că mulți dintre autori continuă să abordeze acest concept prin prisma formelor de manifestare, punctând întemeiat că competența trebuie înțeleasă ca o totalitate de semne sau factori care definesc care autoritate este abilitată să investigheze o anumită cauză penală.

Important de remarcat că, Ir. Bshinskaia și R.L. Miftahov au propus și soluții pentru îmbunătățirea situației în acest domeniu. Ir. Bshinskaia sugerează unificarea procedurilor de cercetare penală și constatare a infracțiunilor, prin crearea unui singur organ de urmărire penală în cadrul procuraturii. Aceasta ar contribui la creșterea profesionalismului și la reducerea conflictelor interdepartamentale. R.L. Miftahov, la rândul său, propune o clarificare a regulilor de competență și asigurarea unui control mai riguros asupra procedurii de transmitere a sesizărilor între autoritățile competente, considerând că, acest lucru ar contribui la evitarea încălcării normelor procesuale și la protejarea drepturilor participanților la procesul penal.

R.L. Miftahov și N.V. Zaharov aduc în discuție două concepte esențiale pentru înțelegerea competenței: *împărțirea competenței* în diverse forme (materială, teritorială, personală, alternativă și conexă) și *instaurarea unui cadru teoretic solid* care reglementează aplicarea acestei instituții. De asemenea, N.V. Zaharov critică abordarea tradițională a competenței din punct de vedere al „semnelor” cauzelor penale, susținând că competența ar trebui înțeleasă nu doar ca atribuirea unei cauze unui organ de urmărire penală, ci și ca un proces juridic complex care reglementează raporturile între participanții la procesul penal.

Împărțirea competenței este esențială pentru eficiența procesului penal, iar stabilirea *semnelor competenței* (materiale și teritoriale) este un proces care reflectă specificitatea și complexitatea fiecărei cauze penale. N.V. Zaharov susține că competența trebuie să fie privită ca un mecanism care garantează o cercetare penală obiectivă, corectă și legală, protejând astfel drepturile participanților la procesul penal.

Reieșind din abordările existente este clar că, poziția unor cercetători așa ca S.B. Rossinskii, care susține că, competența trebuie înțeleasă mai mult ca niște reguli tehnice de organizarea a procesului-penal este una total nefondată, reprezentând în sine o abordare pragmatică mai puțin preocupată de complexitatea teoretică și mai concentrată pe aplicabilitatea sa directă în cadrul procesului penal.

6. Analiza competenței în dreptul procesual-penal subliniază complexitatea și importanța acestei instituții în reglementarea activităților de urmărire penală, accentuând necesitatea de a echilibra abordările teoretice cu realitățile practice. Diferitele puncte de vedere și contribuții ale cercetătorilor autohtoni și a celor din străinătate, reflectă nu doar diversitatea reglementărilor internaționale, dar și evoluțiile conceptuale din domeniul competenței procesuale penale.

7. Deși contribuția acestor autori este semnificativă, trebuie menționat că, nu toate aspectele și problematica privind competența au primit consacrare în abordările științifice propuse. În continuare, rămân deschise discuțiile legate de esența acestui concept, natura juridică și formele (tipurile) competenței. Dar cel mai important nu este suficient abordată procedura de determinare și soluționare a litigiilor privind competența. Considerăm că, se impune o dezvoltare suplimentară a problematicii. În acest sens, ar fi utilă includerea unei analize a criteriilor de stabilire a competenței între organele de urmărire penală, a noțiunii și tipologiei conflictelor de competență (pozitiv, negativ), a mecanismelor legale de soluționare, precum și a relației dintre competența organului de urmărire penală și rolul procurorului în acest context. Totodată, este necesar a delimita în mod clar competențele legale între diferitele categorii de organe de urmărire penală, evidențiind limitele materiale și funcționale ale acestora în cadrul procesului penal.

Omisuniile constatate în tratarea științifică a problemelor delimitării competenței în procesul penal se reflectă în reglementarea legislativă a acestei instituții, ceea ce, la rândul său, poate avea un impact negativ asupra rezultatelor investigării infracțiunilor.

Din aceste considerente, problema științifică importantă ce urmează a fi abordată și soluționată în prezenta teza constă în elaborarea unui concept unitar, coerent și aplicabil al competenței organului de urmărire penală — concept care să asigure o delimitare clară a atribuțiilor între organele specializate, o interpretare uniformă a normelor legale și o aplicare eficientă a acestora în practică. Totodată, cercetarea urmărește formularea unui model teoretico-practic de stabilire, interpretare și aplicare a regulilor de competență, bazat pe principiile legalității, eficienței și cooperării instituționale, capabil să elimine conflictele interorganice și să optimizeze activitatea procesuală.

2. NOȚIUNEA ȘI ESENȚA COMPETENȚEI

2.1. Considerațiuni introductive

În condițiile democratizării a societății noastre o atenție deosebită se acordă organelor de ocrotire a normelor de drept care asigură realizarea scopului procesului penal: apărarea drepturilor și intereselor persoanelor și organizațiilor care au suferit de pe urma comiterii infracțiunilor dar și protejarea persoanelor împotriva învinuirilor și condamnărilor nefondate dar și împotriva limitărilor în drepturi¹.

„Având în vedere că, drepturile și libertățile omului se află pe unul din primele locuri printre toate valorile imateriale, conștientizate de omenire ca valori cu adevărat universale. Cucerite prin suferință, elaborate și definitivitate de civilizație pe parcursul a două mii și jumătate de ani, drepturile omului au căpătat forma și interpretarea contemporană²”. „În scenariu judiciar, nucleul în jurul căruia se realizează activitatea procesuală este demnitatea umană³”. „Prin urmare, problema garantării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului a fost și este, în esență, aceeași dintotdeauna și pretutindeni, deoarece este nu numai o realitate, dar și o finalitate a întregii activități umane progresiste și democratice. Această problemă constituie o preocupare a fiecărui stat în parte, precum și preocupare a întregii comunități internaționale. Declarația Universală a Drepturilor Omului și Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale obligă statele membre să creeze mecanisme naționale privind garantarea drepturilor și libertăților fundamentale, fiind reglementate și în constituțiile statelor membre⁴”.

Prin urmare, respectarea drepturilor, libertăților și demnității umane se înscrie printre cele mai valoroase principii și reprezintă, în sine, o trăsătură integrală a *Statului de drept*. Aceasta presupune că fiecare persoană reprezintă cea mai înaltă valoare socială, în care drepturile, libertățile și demnitatea acestei persoane trebuie protejate indiferent de gradul social, valorile și nivelul de dezvoltare, etc⁵.

În sistemul măsurilor de asigurare a legalității și a ordinii de drept un rol central ocupă lupta împotriva infracționalității. Și aceasta este natural așa cum infracțiunea – un atentat social-periculos asupra drepturilor și libertăților personale, drepturilor legitime ale societății și a statului, care cauzează daune mult mai mari cetățenilor, organizațiilor de stat și obștești, și în general

¹ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.11.

² AZAROV, A., ș.a. *Drepturile omului, mecanisme de protecție (internaționale și din Republica Moldova)*. Chișinău: Periscop, 2007. p.10.

³ DOLEA, Igor. *Drepturile persoanei în probatoriul penal//conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Cartea Juridică, 2009. p.45.

⁴ ZUBCO, V., ș.a. *Protecția drepturilor omului la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere*. Chișinău: Editura ARC, 2006.p.13.

⁵ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal: Monografie*. Chișinău: Print-Caro, 2022, p.98.

evoluției normale a relațiilor sociale, mult mai mult decât alte abateri. Sporirea gradului de pericol și a numărului infracțiunilor face să crească nivelul de alarmare nu doar la nivelul populației dar și al politicianilor de diferite nivele. În legătură cu aceasta activitatea de identificare, descoperire, combatere și contracararea infracțiunilor, aplicarea măsurilor prevăzute de lege în raport cu persoanele vinovate, reprezintă obiect de atenție sporită pentru toate ramurile puterii de stat¹.

Din aceste considerente, una dintre direcțiile de bază ale politicii procesual-penale ale actualei perioade o reprezintă optimizarea procesului penal, prin abordarea diferențiată și rațională a fiecărei infracțiuni, eficiența cărei depinde, în mod principal, de coordonarea urmăririi penale, care procesual se realizează prin normele *instituției competenței*², deoarece prin intermediul acestei instituții se distribuie atribuțiile funcționale între diferite organe de drept, care asigură urmărirea penală a cauzelor penale, dar și stabilește ordinea de interacțiune a diferitor servicii a organelor de drept la soluționarea plângerilor la etapa pornirii urmăririi penale³.

Anterior se vorbea despre organe de represiune. Dar, legislația actuală, sub influența noilor idei, nu mai este represivă ci mai degrabă reeducativă, fapt care a dus la sporirea numărului organelor implicate în procesul penal, numai că, ele nu se mai limitează doar la constatarea aspectelor materiale ale infracțiunii dar și a motivelor psihologice ale autorului, de aceea magistrații și polițiștii sunt ajutați de multe ori în activitate de psihiatri și de anchete sociale și de personalitate⁴.

Atunci când s-a comis o infracțiune se pune problema de a determina care sunt acele autorități care pot statua asupra încălcărilor de lege, soluția acestei probleme este dată de *regulile competenței*⁵, potrivit cărora se realizează delimitarea exactă a sarcinilor ce revin fiecărui organ de urmărire penală⁶. Conflictele de drept apărute ca urmare a săvârșirii faptelor penale trebuie repartizate în mod clar unor anumite organe judiciare. În acest sens, se impune a exista un set de reguli în vederea precizării și delimitării atribuțiilor organelor judiciare, reguli care să conțină criteriile de determinare a activităților pe care se impune a le desfășura fiecare categorie de organe judiciare și, în cadrul acestor categorii, fiecare organ judiciar în parte⁷.

¹ ГУЦЕНКО, К.Ф., и др. *Уголовный процесс*. Издание четвертое. Москва: ЗЕРЦАЛО-М, 2001, p.3.

² БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.13.

³ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.11.

⁴ PRADEL, Jean. *Procédure pénale*. 10 édition revue et augmentée. Paris : EDITIONS CUJAS , 1er Septembre 2000. p.21.

⁵ MERLE, Roger, VITU, André. *Traité de droit criminel/ procédure pénale/ cinquième édition*. Paris : EDITIONS CUJAS, 2001. p. 785.

⁶ NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Ediția a III-a, revizuită și adăugită*. București: Universul Juridic, 2020, p.49.

⁷ PARASCHIV, Carmen Silvia. *Drept procesual penal*. București: Lumina Lex, 2002, p.152.

Deci, pentru a-și putea îndeplini atribuțiile în desfășurarea activității de urmărire penală organul de urmărire penală trebuie să fie *competent* a efectua acte de urmărire penală în fiecare cauză concretă¹, cauzele penale fiind deosebit de diversificate prin gravitatea faptelor, locul unde au fost comise, ori persoana făptuitorului, acestea se impun a fi repartizate spre o justă apreciere de organele de urmărire penală².

Mijlocul juridic prin intermediul căruia se stabilesc limitele drepturilor și obligațiilor organelor judiciare de implicare în soluționarea cauzelor penale este *competența*. Prin *regulile de competență* se realizează organizarea și disciplinarea mecanismului judiciar și, totodată, se stabilesc limitele sale față de celelalte autorități ale statului³.

Cauzele penale fiind deosebit de diversificate prin gravitatea faptelor, locul unde au fost comise ori persoana făptuitorului, acestea se impun a fi repartizate, spre o justă soluționare, diferitor organe judiciare care urmează să desfășoare urmărirea penală, care prin actele efectuate, să-i asigure acesteia o bună desfășurare⁴. Delimitarea acestor atribuții presupune existența unor criterii prin care să se stabilească ce activități desfășoară fiecare categorie de organe judiciare și, în cadrul acestor categorii, fiecare organ judiciar în parte. Unul dintre aceste criterii este *competența*⁵.

Ne declarăm solidari cu cercetătorul rus R. Miftahov⁶, care pentru o mai bună înțelegere a acestui concept, propune abordarea competenței sub două aspecte distincte: *condiție generală de desfășurare a urmăririi penale* și *ca instituție de drept procesual-penal*.

CPP al RM nu conține o definiție expresă pentru noțiunea de competență a organului de urmărire penală⁷, motiv pentru care în literatura de specialitate s-au dat numeroase definiții, care, în general, conțin aceleași elemente⁸. Astfel, cercetătorul român I. Neagu definește competența drept „sfera atribuțiilor pe care la are de îndeplinit, potrivit legii, fiecare categorie de organe judiciare în cadrul procesului penal”⁹, N. Volonciu vorbește despre „capacitatea unui organ de a se

¹ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.523.

² OSOIANU, Tudor, ANDRONACHE, Anatol, ORÎNDAȘ, Victor. *Urmărirea penală*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2005. p.11. 236 p. ISBN 9975-935-70-2.

³ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea generală, ediția a 2-a, revizuită și actualizată*. București: Editura Hamangiu, 2017, p.220.

⁴ APETREI, Mihai. *Drept procesual penal. Partea specială, Vol.II*. București: Ed. OSCAR PRINT, 1999, p.35.

⁵ PINTEA, A., PINTEA, D.C., BĂLĂNESCU A.B. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice (modele de acte procesuale și procedurale)*. Ed. a 20-a, rev. și adăug.. București: Universul Juridic, 2020, p.60.

⁶ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.9.

⁷ COSTIȘANU, Vitalie. *Jurisdiction of the Prosecutor's Authority: Theoretical Aspects and Legal Provisions*. In: International Scientific Conference „Crime Prevention and Combating: Problems, Solutions and Perspectives”, 6th Edition, April 25th, 2024, published in Law and Life, Special Edition, 2024, pp. 447–461.

⁸ PINTEA, A., PINTEA, D.C., BĂLĂNESCU A.B. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice (modele de acte procesuale și procedurale)*. Ed. a 20-a, rev. și adăug.. București: Universul Juridic, 2020, p.60.

⁹ NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală*. București: Ed. Pro, 1997, p.210.

ocupa de o anumită cauză penală”¹ iar V. Rămureanu consideră competența „măsura în care un organ judiciar își exercită îndrituirea de a rezolva conflictele de drept”².

După cum se poate vedea, I. Neagu vorbește de „atribuțiile organelor judiciare”, în care se includ și organele de urmărire penală, în contextul procesului penal, în timp ce N. Volonciu, preferă să opereze cu noțiunea de „capacitate” care, mai degrabă, are în vedere anumite calități particulare ce permit subiectului să soluționeze o anumită situație și nu atribuțiile cu care acesta a fost delegat prin puterea legii. Atragem atenția că, în virtutea unor aptitudini dobândite sau dezvoltate intenționat, oricine poate fi capabil de a soluționa o cauză penală, capabil dar nu și competent. *Competența*, fiind mai degrabă, o aptitudine delegată prin puterea legii care, bine înțeles, are la origine capacitatea profesională, dovedită prin dovada studiilor de profil realizate și experiența de muncă acumulată.

Pornind de la încărcătura semantică a *competenței* vom vedea că aceasta provine de la latinescul: *competentio* (de la *competo* – cuceresc, corespund, coincid) – totalitatea împuternicirilor juridice prestabilite, drepturile și obligațiile unui organ de stat concret sau a persoanei cu funcție de răspundere, care îi stabilește locul în ierarhia organelor de stat³.

Dicționarul explicativ al limbii române definește *competența* ca, „capacitatea cuiva de a se pronunța asupra unei probleme, de a aprecia, de a soluționa sau de a hotărî un lucru. Aptitudine, calitate a unei autorități, a unui funcționar de a exercita anumite atribuții”⁴.

În acest context, Al. Boroș, M. Gorunescu și M. Popescu, abordează competența strict prin prisma atribuțiilor funcționale pe care le are de îndeplinit un anumit organ judiciar „sfera atribuțiilor de care le are de îndeplinit, potrivit legii, fiecare categorie de organe judiciare în cadrul procesului penal”⁵. Același punct de vedere este dezvoltat și de E. Derșidan, dar care, preferă să opereze cu noțiunea de „capacitatea obiectivă pe care o are organul de urmărire penală sau instanța de judecată, respectiv obligația și dreptul acestora de a soluționa o cauză penală”⁶.

În ce privește abordarea lui V. Rămureanu⁷, nu suntem de acord cu faptul că, acesta leagă *competența* de rezolvarea unor conflicte de drept, deoarece conflictele de drept pot fi de orice natură: *penală, civilă, contravențională, administrativă, disciplinară*, etc., iar soluționarea lor nu

¹ VOLONCIU, Nicolae. *Drept procesual penal*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972, p.126.

² RĂMUREANU, Virgil. *Competența penală a organelor judiciare*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980, p.33.

³ КРУТСКИХ, В.Е. и др. *Юридический энциклопедический словарь*. 3-е изд., перераб., и доп., Москва: ИНФРА-М, 2006. p.171.

⁴ DIMA, Eugenia ș.a. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: ARC, 2007, p. 409.

⁵ BOROȘ, Alexandru., GORUNESCU, Mirela, POPESCU, Mihaela. *Dicționar de drept penal*. București: Editura ALL BECK, 2004. p. 65.

⁶ DERȘIDAN, Emil. *Dicționar de termeni juridici*. București: Proteus, 2005. p.80.

⁷ RĂMUREANU, Virgil. *Competența penală a organelor judiciare*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980, p.33.

ține neapărat de organele de urmărire penală. Mai mult, sunt situații în care soluționarea conflictelor de drept poate fi realizată cu implicarea altor subiecți, alții decât organele de urmărire penală (adică a unor particulari licențiați în soluționarea conflictelor de drept: *notari, avocați, mediatori*, etc.). Deci formularea lui V. Rămureanu este una mult prea generală care nu doar că nu soluționează esența acestui concept dar lasă loc de interpretări.

A. Ștefan Tulbure și M. Tatu abordează *competența*, în materie procesual penală, în sensul „...de îndrituire (capacitatea, aptitudinea) recunoscută de lege unui organ judiciar de a urmări, respectiv de a judeca și soluționa o anumită cauză penală, cu excluderea de la aceasta a celorlalte organe de urmărire penală sau judecătorești” și o privesc sub două aspecte: *sub aspect obiectiv* - totalitatea cauzelor penale pe care organele de urmărire penală sunt îndrituite să le cerceteze și sub *aspect subiectiv* – obligația pe care o are un organ de urmărire penală să examineze o anumită cauză penală¹. Aceste două aspecte, în fapt, reprezintă expresia a două forme ale competenței: *materială* și *funcțională*, ceea ce în opinia noastră nu este suficient, ori, după cum vom vedea în continuare competența are numeroase semne și îmbracă o varietate de forme.

Jean Pradel consideră *competența* „...puterea sau abilitatea unui organ judiciar de a participa la investigarea unei cauze concrete”². Aceiași abordare o regăsim și la doctrinarii Roger Merle și André Vitu, potrivit cărora competența presupune „...puterea acordată unei jurisdicții anume de a soluționa un caz concret. Când o jurisdicție î-și depășește atribuțiile noi spunem că este incompetentă și acțiunile realizate sunt ilegale”³.

Având în vedere abordările analizate se poate deduce că, unii autori limitează competența la *capacitățile funcționale* a organelor judiciare iar alți leagă aceste capacități funcționale de soluționarea unor cauze penale anume.

Unii cercetători merg mai departe și abordează competența în două sensuri: fie ca un drept și o obligație a unui organ judiciar de a desfășura o activitate procesuală într-o anumită cauză penală, fie ca o însușire avută de cauza penală de a fi urmărită sau judecată de un anumit organ⁴.

Un lucru e sigur, pentru a-și putea îndeplini atribuțiile în desfășurarea activității de urmărire penală, organele de urmărire penală, trebuie să fie competente a efectua acte de urmărire penală în fiecare cauză concretă adică, să dispună de drepturi și obligații de a proceda la urmărirea penală

¹ TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a II-a. București: ALL Beck, 2003, p.148.

² PRADEL, Jean. *Procédure pénale*. 10 édition revue et augmentée. Paris : EDITIONS CUJAS , 1er Septembre 2000. p.76.

³ MERLE, Roger, VITU, André. *Traité de droit criminel/ procédure pénale/ cinquième édition*. Paris : EDITIONS CUJAS, 2001. p. 785.

⁴ OROVEANU-HANȚIU, Adi. *Drept procesual penal. Partea generală*. București: Editura C.H. Beck, 2009, p.101.

în anumite cauze penale¹. Prin urmare, repartizarea legală a cauzelor penale în competența diferitor organe de urmărire penală și abilitarea legală a acestor organe de a efectua acte de urmărire penală în cauzele respective asigură activității de urmărire penală, pentru fiecare categorie de cauze penale, privitor naturii lor, în fața unor organe cu pregătire corespunzătoare și cu abilități adecvate². Din acest punct de vedere, regulile de competență determină organul judiciar competent să soluționeze o cauză penală ce are ca obiect o faptă săvârșită într-un anumit loc și de o anumită gravitate, într-o anumită etapă procesuală, cu luarea în considerare, când legea o impune, și a calității autorului faptei³.

De remarcat că, abordările cercetătorilor ruși diferă de cele ale celor din România și celor din Republica Moldova și de multe ori se limitează la caracterul și volumul împuternicirilor unei autorități în raport cu celelalte organe de stat și administrative⁴.

Spre deosebire de colegii lor moldoveni și români, doctrinarii ruși operează atât cu noțiunea de „competență” care include - totalitatea împuternicirilor organelor de drept dar și cu noțiunea de „podslestvenosti”, care presupune - abilitatea acestor organe de a investiga o cauză penală anume. Potrivit acestora între noțiunile de „competență” și cea de „podslestvenosti” există un raport de parte la întreg, potrivit căruia cea dintâi o include pe cea din urmă⁵.

N.E. Pavlov⁶ propune următoarea abordare pentru competență „capacitatea organelor de cercetare prealabilă și a organelor de constatare, ofițerilor de urmărire penală din cadrul diferitor direcții și a reprezentanților organelor de constatare e a cerceta infracțiuni. Aceasta stabilește cine: care ofițer de urmărire penală, organ de constatare, agent de constatare va investiga una sau altă infracțiune”. Tot el, abordează competența ca „...totalitatea semnelor infracțiunii, care condiționează investigarea ei de un anumit organ de cercetare prealabilă” printre care enumeră: categoria infracțiunii și tipul acesteia (semnul material și generic); locul comiterii (semnul teritorial și de loc); subiectul infracțiunii (semnul personal)⁷.

¹ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Partea specială. Vol. II. Chișinău: Tipogr. „Reclama”, 2006. p.13.

² DONGOROZ, Vintilă ș.a. *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Partea specială, ediția a 2-a, vol. VI. București: Editura C.H.BECK, 2003, p.29.

³ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal. Partea generală, ediția a 2-1, revizuită și actualizată*. București: Editura Hamangiu, 2017, p.221.

⁴ *Уголовный процесс: Учебник для вузов*. Изд. 2-а, перераб. и доп./ Под ред. проф. В.Н. Григорьева и проф. Г.П. Химичевой. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. p.366.

⁵ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.11.

⁶ *Уголовный процесс: Учебник для юридических высших учебных заведений*. Под общ. ред. В.И. Радченко. Москва: Юстицинформ, 2003. p.307.

⁷ *Ibidem*.

M.A. Celițov s-a mulțumit doar să enumere formele competenței fără însă să ofere o abordare de detaliu¹. Poziție preluată și de Iu. K. Iachimovici și T.D. Pan, care menționează trei forme de competență – *materială, teritorială și personală*²³.

Este greu de admis că, în abordarea acestui concept, este suficientă clasificarea și abordarea succintă a formelor competenței. Această abordare nu comportă valoare teoretică și practică fără ca să se elucideze esența și încărcătura acestui concept⁴.

Sunt cercetători care privesc competența din perspectiva semnelor și particularităților cauzelor penale, în dependență de care acestea sunt transmise pentru examinare unui sau altui organ de urmărire penală.

Astfel, M.S. Strogovici⁵ și V.V. Șimanovschi⁶, tratează competența prin prisma particularităților cauzei penale care o atribuie spre soluționare unui ofițer de urmărire penală sau grup de ofițeri de urmărire penală.

M.S. Strogovici, încearcă să combine într-o formulă unică abordările prezentate supra și, leagă particularitățile cauzei penale de activitatea ofițerului de urmărire penală, reducând competența la - „particularitățile cauzei penale, care o atribuie în competența unui ofițer de urmărire penală sau a unui grup de ofițeri de urmărire penală”⁷. Punct de vedere care a continuat să fie dezvoltat de V.S. Cistiacova, în opinia căreia, această noțiune urmează a fi folosită doar în cazul repartizării cauzelor penale între ofițerii de urmărire penală, așa cum organele de constatare și cele de urmărire penală se deosebesc între ele atât prin volumul împuternicirilor, totalitatea drepturilor și obligațiilor de care dispun și categoriile infracțiunilor investigate. Ofițerii de urmărire penală se deosebesc doar prin categoriile infracțiunilor pe care le investighează având în același timp aceleași împuterniciri⁸.

Același punct de vedere este împărtășit și de către N.A. Gromov, care descrie competența ca „...totalitatea semnelor cauzei penale, în dependență de care efectuarea urmăririi se atribuie în competența unui sau altui ofițer de urmărire penală sau organ de constatare” și deosebește

¹ ЧЕЛЫЦОВ, М.А. *Советский уголовный процесс. Учебник 4-е изд., испр. и перераб.* Москва: Госюриздат, 1962, p.200. 503 p.

² ЯКИМОВИЧ, Ю.К., ПАН, Т.Д. *Предварительное следствие по УПК РФ.* Томск: ТГУ, 2002. p.41-45.

³ ЯКИМОВИЧ, Ю.К., ПАН, Т.Д. *Досудебное производство по УПК Российской Федерации.* (участники досудебного производства, доказательства и доказывание, возбуждение уголовного дела, дознание и предварительное следствие). 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. p.162.

⁴ МИФТАХОВ, Р. Л. *Op. cit.*, p.105-24.

⁵ СТРОГОВИЧ, М. С. *Курса советского уголовного процесса.* Том 2. Москва: НАУКА, 1970. p.41.

⁶ ШИМАНОВСКИЙ, В.В., *Общие условия производства предварительного следствия. Учебное пособие.* Ленинград: Институт усовершенств. следств. работников, 1983. p.14.

⁷ СТРОГОВИЧ, М.С., *Op. cit.*, p.41.

⁸ ЧИСТЯКОВА, В.С. *Органы предварительного расследования преступлений и разграничение компетенции между ними:* Автореф. дис. канд. юрид. наук. – Москва: 1964, p.12.

următoarele semne, care caracterizează competența: materială (după obiect), teritorială (locală), personală și alternativă¹.

Aceste abordări nu dezvăluie pe deplin esența acestei noțiuni așa cum au în vedere doar competențele ofițerului de urmărire penală, nu și a organelor de urmărire penale propriu zise², ori, ofițerul de urmărire penală este exponentul organului de urmărire penală în care activează și prin prestația lui asigură efectuarea urmăririi penale dar nu se identifică cu organul de urmărire penală. În acest context, este mult mai întemeiată abordarea cercetătorului R.H. Iacupov, care vorbește de *competența* organelor de urmărire penală nu de competența ofițerilor de urmărire penală, descriind-o ca „...atribuirea prin lege a cauzelor penale pentru investigarea unui anume organ de urmărire penală. Această apartenență se stabilește, nu printr-un singur semn, dar printr-o combinație de semne (material, personal, organizațional, funcțional și teritorial). În dependență de componența semnelor urmează să se stabilească formele competenței”³. Aceiași linie de abordare o prezintă și V.N. Grigorjev și G.P. Himicheva, cu singura precizare că, semnele, particularitățile cauzelor penale să fie expres reglementate de lege și, descriu competența ca „...totalitatea semnelor juridice prevăzute de lege, în corespundere cu care se stabilește organul concret, împuternicit și obligat să asigure cercetarea prealabilă cauzei penale”⁴.

Aceiași percepție este împărtășită și de către C.F. Guțenco, care însă, preferă să opereze cu noțiunea de *caracteristici ale cauzei penale* nu cu cea de semne, definind competența ca „...caracteristicile cauzei penal, în temeiul cărora cercetarea prealabilă a acesteia trebuie să se efectueze de un organ de cercetare prealabilă sau de constatare prevăzut de lege”⁵, idee dezvoltată de către B.T. Bezlechin, care evidențiază 4 semne ale competenței: *semnul material; semnul personal; semnul alternativ și semnul teritorial*⁶.

Tot de semnele cauzei penale vorbește și A.P. Lupinscaia - „...totalitatea semnelor cauzei penale stabilite prin lege, în conformitate cu care efectuarea urmăririi penale se atribuie unui anume ofițer de urmărire penală”⁷, G.V. Drozdov-„...totalitatea semnelor juridice ale cauzelor penale fixate în lege, în baza cărora se stabilește organul concret, împuternicit și obligat s-o

¹ ГРОМОВ, Н.А. *Уголовный процесс России: Учебное пособие*. Москва: Юристъ, 1999. p.247.

² СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.23.

³ ОСТАНИН, Ал. *Институт подследственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. p.11 p.

⁴ ГРИГОРЬЕВ, В.Н., ХИМИЧЕВОЙ, Г.П. *Уголовный процесс: Учебник для вузов*. Изд. 2-е, перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. p.249.

⁵ ГУЦЕНКО, К.Ф., и др. *Уголовный процесс*. Издание 5-е, переработанное и дополненное: Москва: ЗЕРЦАЛО-М, 2004, p.315.

⁶ *Уголовный процесс: Учебник*. Под редакцией. И.Л. Петрухина. Москва: ПРОСПЕКТ, 2001. p. 243.

⁷ *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник*. Под ред. П.А. Лупинская. 3-у изд., перераб. и доп. Москва: Юристъ, 2001.p. 294.

investigheze”, evidențiind următoarele semne: a) materiale (după obiect), b) teritorial (local); c) personal”¹, S.V. Borodin - „...totalitatea semnelor cauzei penale, în dependență de care legea o atribuie în competența unui sau altui organ de cercetare prealabilă sau organ de constatare”².

Cu siguranță că, abordările propuse supra sunt importante pentru înțelegerea esenței și încărcăturii de conținut a noțiunii de *competență*. Cu toate acestea, le considerăm insuficiente în măsura în care au la origine, nici măcar semnele infracțiunii dar pe cele ale cauzei penale. În opinia noastră, caracteristica cauzei penale, nu poate reprezenta esența sau încărcătura de înțelesuri a *competenței*, dar mai degrabă este, premisa obiectivă a acesteia, altfel spus, datele obiective care o pot determina. Mai mult, sunt situații în care atât caracteristica cauzei penale cât și semnele infracțiunii, rămân neschimbate, cu toate acestea legiuitorul decide transmiterea ei în competența diferitor organe de urmărire penală. Pentru exemplificare, anterior competența la efectuarea urmăririi penale în cauzele penale de investigare a infracțiunilor prevăzute la art.244 CP, aparținea organului de urmărire penală a MAI iar urmare a modificărilor operate prin puterea Legii nr. 49 din 23 martie 2018³, competența efectuării urmăririi penale a fost dispusă organului de urmărire penală al SFS.

Totuși, sunt autori, care leagă competența nu de semnele/ particularitățile cauzei penale, dar de semnele infracțiunii propriu-zise. Astfel, potrivit lui M.A. Kovalev, competența presupune „...totalitatea semnelor, după care investigarea respectivei infracțiuni este atribuită în competența unuia sau altui ofițer de urmărire penală sau organ de constatare”⁴. Idee preluată și promovată și de către I.G. Bașinscaia potrivit căreia, competența este „totalitatea regulilor (stabilite prin politica procesual-penală) care stabilesc organul de urmărire penală în baza semnelor infracțiunii”⁵.

În pofida caracterului inedit al abordării propuse de către I.G. Bașinscaia⁶, nu suntem de acord cu faptul că aceasta prezintă competența ca pe niște *reguli* stabilite de legislația în vigoare care permit selectarea organului de urmărire penală competent să investigheze o anumită infracțiune, deoarece, ca esență, înseși normele care reglementează competența sunt niște reguli și prin urmare s-ar putea ajunge să se vorbească de „*reguli la reguli*”, ceea ce este o tautologie.

¹ *Уголовный процесс: Учебник для вузов*. Под. общ. ред. А.С. Кобликова. Москва: Издательство НОРМА, 2001. p.136-137.

² *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ Под ред. В.П. Божьева*. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Спарк, 2000. p.262.

³ *Legea Republicii Moldova nr.49 din 23.03.2018* privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003. În Monitorul Oficial Nr. 126-132 art. 261.

⁴ *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов*. Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало, 2000. p.228.

⁵ БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института последственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.18.

⁶ *Ibidem*.

Totodată, considerăm că, în afară de semnele infracțiunii trebuie să ținem cont și de condițiile comiterii, care de asemenea pot determina competența¹.

Faptul că, regulile de competență trebuie să fie expres prevăzute de legislația în vigoare este susținut și de către I.A. Antonov, care definește competența ca - „...totalitatea semnelor cauzei penale stabilite prin lege, în dependență de care aceasta este atribuită în competența unui sau altui organ de cercetare prealabilă sau de constatare”².

Generalizând abordările prezentate supra am putea concluziona că - competența în fiecare caz concret, este determinată de semnele, elementele, care caracterizează cauza penală în dependență de categoria infracțiunii investigate, subiectul comitent și locul comiterii. În așa fel, semnele competenței reprezintă caracteristica materială-juridică a cauzei penale în dependență de categoria infracțiunii, locul comiterii și persoana care a săvârșit-o, care determină organul de urmărire penală, abilitat cu dreptul de a efectua urmărirea penală în această cauză penală. Cu toate acestea, competența nu se identifică cu caracteristica juridică și procesuală a cauzelor penale și nu este totalitatea semnelor ei. Întâi de toate competența reprezintă împuternicirile organului de urmărire penală, de a investiga anumite cauze penale. În acest context, este adevărat doar că, semnele după care se stabilește organul de urmărire penală chemat să investigheze fiecare cauză penală, se conțin de înseși cauza penală (mai concret în fapta infracțională)³.

Ca esență, măcar și teoretic, competența ar putea fi considerate niște reguli în baza cărora se repartizează cauzele penale spre examinare organelor de urmărire penală. Cu toate acestea, după cum s-a stabilit supra, majoritatea autorilor stăruie mai mult asupra particularităților cauzei penale, în dependență de care legea le atribuie în competența unui sau altui organ de urmărire penală sau organ de constatare⁴.

Având în vedere abordările mai sus reflectate, am putea concluziona că, competența implică, pe de o parte, totalitatea atribuțiilor organului de urmărire penală de a investiga o anumită cauză penală în dependență de semnele/ particularitățile acesteia.

Considerăm această abordare drept una elementară și destul de generală, în condițiile în care, după cum am indicat și supra, nu există o înțelegere pentru ceea ce numim semnele cauzei penale și în ce măsură acestea constituie o categorie distinctă de semnele componenței de infracțiune.

¹ ОСТАНИН, Ал. *Институт подследственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. p.100.

² *Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов/ Под общ.ред. В.И. Рохлина*. Санкт-Петербург, 2004. p.269.

³ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.24-25 p.

⁴ ГРИГОРЬЕВ, В.Н., СЕЛЮТИН, А.В. *Подследственность в уголовном процессе. (понятие, основания и порядок определения, проблемы разграничения)*: Учебное пособие. Москва: Книжный мир, 2002, p.9.

Pentru mai multă relevanță la caz, I.L. Petruhin, vorbește de așa semne ale cauzei penale ca: *gravitatea faptei comise, locul comiterii, persoana comitentă, persoana în raport cu care a fost comisă fapta prejudiciabilă*¹, V.M. Kornukov, printre elementele de bază ale cauzei penale care determină competența indică, în primul rând, *tipul infracțiunii săvârșite*, determinată prin obiectul atentatului criminal, în al doilea rând, *locul săvârșirii infracțiunii* și în al treilea rând, *subiectul infracțiunii*².

A nu se confunda *elementele de fapt de determinare a competenței* cu *semnele obiective sau subiective ale infracțiunii* (obiect juridic, subiect activ, latura subiectivă etc.). Acestea, nu se confundă cu elementele infracțiunii în sensul dreptului penal substanțial, dar constituie *semne procesuale externe ale cauzei penale*, în baza cărora legea alocă competența unui anumit organ de urmărire penală.

În acest context, este de menționat că, dacă, *semnele competenței*, reprezintă în fapt circumstanțe obiective care caracterizează inclusiv și fapta prejudiciabilă, în baza cărora urmează a fi stabilit și selectat organul de urmărire penală care va asigura efectuarea urmăririi penale pe caz, atunci, *semnele componenței infracțiunii* reprezintă o caracteristică concretă, legislativă a celor mai importante trăsături ale infracțiunii. Semnele componenței infracțiunii sunt trăsături concrete, specifice, caracteristice elementelor³, componenței de infracțiune. Diferențierea și reglementarea juridică a semnelor unei anume componențe de infracțiune se face prin analiza continuă a unei categorii de infracțiuni (ca exemplu fapta de sustragere). Aceasta analiză demonstrează că, toate infracțiunile din categoria respectivă în mod obligatori repetă o totalitate de semne juridice. Astfel, în cazul oricărei fapte de sustragere (pungășie, furt etc.), de fiecare dată sustragerea proprietății persoanei se face pe ascuns, persoanele responsabile întotdeauna acționează în scop de profit iar victima de fiecare dată suferă un prejudiciu material. Caracteristicile care se repetă în cazul oricărei fapte de sustragere se sintetizează în caracteristici juridice și se fixează în descrierea legislativă a faptei de sustragere, care se transpune în normele Părții speciale a CP. Cu toate acestea, nici o normă din partea specială nu conține descrierea totală a unui anume tip de infracțiune. Aceste norme reglementează specificul acestor categorii de infracțiuni, iar semnele care caracterizează infracțiunea în general se reglementează de Partea generală a CP. Astfel, de semne ca, vârsta minimă, pentru răspunderea penală pentru infracțiune,

¹ ПЕТРУХИН, И. Л. *Теоретические основы реформы уголовного процесса в России*. Ч. 2. Москва: ТК Велби, 2005. p. 38.

² КОРНУКОВ, В.М. *Российский уголовный процесс. Вопросы Особенной части: курс лекций*. Саратов: Изво СГЮА, 2010. p.26. .

³ BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, GROȘU, Vladimir, GRAMA, Mariana. *Drept penal. Partea generală. Ed. a 3-a. Vol. I*. Chișinău: Cartier juridic, 2006. p.130.

sau responsabilitatea persoanei, care a comis fapta, sunt prevăzute de normele Părții generale a CP, pentru a evita repetarea ulterioară a lor în toate normele Părții speciale¹.

În aceeași ordine de idei, art.52 CP stabilește că, „Se consideră componență a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă”. Toate elementele componenței de infracțiune ipotetic, din punct de vedere al înțelegerii lor, pot fi grupate în două categorii: *obiective* și *subiective*, fiecare dintre acestea divizându-se în tipuri ale acestor elemente. Grupa *elementelor obiective* constau din *obiect* și *latura obiectivă*, grupa *elementelor subiective* din *subiect* și *latura subiectivă*². Adică sunt patru elemente: *obiectul, latura obiectivă, subiectul, latura subiectivă*³.

Relevarea *conceptului de competență* este strâns legat de înțelegerea și lămurirea formelor de manifestare a acesteia. „Problema felurilor competenței nu a fost tratată uniform în literatura de specialitate. Unii autori susțin că sunt trei feluri fundamentale de competență: *materială, personală* și *teritorială* iar alții că sunt patru forme: *materială, personală, teritorială* și *funcțională*”⁴.

Astfel, D. Ionescu⁵, operează cu noțiunea de *formele competenței*, făcând referire la următoarele patru forme: *competența funcțională; competența materială; competența personală; competența teritorială*. V. Păvăleanu consideră oportun de a opera atât cu noțiunea de *formele competenței* cât și cu cea de *felurile competenței*, considerându-le echivalente și enumeră următoarele forme/ feluri: *competența materială; competența teritorială; competența personală; competența funcțională*⁶.

Tot despre felurile competenței vorbește și M. Udroi⁷, care stăruie asupra a patru feluri de competență: *competența funcțională; competența materială; competența personală; competența teritorială*. Forme care pot fi sistematizate în două categorii: *fundamentale* și *subsidiare*”⁸.

¹ Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник/ Под ред. А.И. Рапога. Москва: Юристъ, 2001. p.79-80.

² Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов / Отв. ред. – проф. И.Я. Козаченко, проф. З.А. Незнакомова. 3-е изд., изм. И доп. Москва: НОРМА, 2001. p.118.

³ BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, GROSU, Vladimir, GRAMA, Mariana. *Drept penal. Partea generală. Ed. a 3-a. Vol.I*. Chișinău: Cartier juridic, 2006. p.130.

⁴ TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. București: ALL BECK, 2001. p.144.

⁵ IONESCU, Diana. *Procedură penală: partea generală: sinteze și spețe*. Cluj-Napoca: Sfera Juridică, 2007. p.98-106.

⁶ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal. Partea generală*. București: Lumina Lex, 2001. p.223-230.

⁷ UDROI, Mihail. *Sinteze de procedură penală: Partea generală. Vol.I. Ed. a 2-a, reviz. și adăug.* București: Editura C.H. Beck, 2021. p.306-348.

⁸ PINTEA, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială. Ediție revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002, p.144.

„Constituie, după opinia noastră, *forme fundamentale* ale competenței acelea care sânt necesare pentru determinarea concretă a competenței unui organ judiciar într-un caz dat. Modalitățile respective apar ca *sine qua non* în competența oricărui organ judiciar”¹.

Potrivit lui Al. Boroî, Șt.G. Ungureanu și N. Jidovu², în categoria *formelor fundamentale* se include: *competența funcțională*; *competența materială*; *competența teritorială*.

Potrivit perspectivei exprimate de Pintea Al. acesta formulează următoarea descriere pentru formele *competenței fundamentale*: *competența funcțională* – formă a competenței prin care se determină categoriile de activități pe care le desfășoară fiecare organ judiciar; *competența materială* – formă a competenței care stabilește capacitatea unui organ judiciar de a instrumenta anumite cauze penale; *competența teritorială* – face posibilă repartizarea cauzelor penale din punct de vedere teritorial, între organele judiciare de același grad, fiecărui organ judiciar revenindu-i o anumită rază teritorială, în raport de organizarea administrativ teritorială a țării³.

„Criterii cu o pondere mai redusă duc și la alte forme ale competenței care fac ca în lege, în doctrină sau în practica judiciară să se vehiculeze și alte numeroase forme sau categorii ale competenței. Astfel, în normele judiciare se face referire la *competența personală*, *specială* sau *excepțională*; în doctrină sânt invocate categorii cum ar fi *competența principală* și *competența complementară*, *competența absolută* și *competența relativă*; din punct de vedere practic se vorbește despre: *competența aparentă*, *competența exclusivă*, *competența alternativă*, *competența facultativă* etc.”⁴.

În categoria *formelor subsidiare* sunt indicate: *competența personală* – este determinată de calitatea și starea persoanei; *competența specială* – o competență unică și exclusivă pe care o au anumite organe judiciare de a rezolva cauze penale ce aduc atingere unei anumite sfere de relații sociale⁵. La categoria *formelor subsidiare* ale competenței, unii autori mai includ și o așa formă ca *competența excepțională* pe care o descriu ca – o competență limitată temporal și care se naște din necesitatea de a găsi soluții la anumite împrejurări extraordinare⁶.

¹ VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Vol.I. Ediția a III-a revizuită și adăugită*. București: Paideia, 1996. p. 275.

² BOROÎ, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. Ediția a 2-a. București: ALL Beck, 2002. p.113-118.

³ PINTEA, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială. Ediție revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002, p.145-146.

⁴ VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Vol.I. Ediția a III-a revizuită și adăugită*. București: Paideia, 1996. p. 276.

⁵ BOROÎ, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. Ediția a 2-a. București: ALL Beck, 2002. p.116-117.

⁶ BARBU, Denisa, PETREA, Alin. *Dreptul procesual penal: partea generală*. Caiet de seminar. Iași: Lumen, 2016. p.108.

Această linie de percepție, se pare că a fost preluată și continuată și de către cercetătorii moldoveni care operează atât cu noțiunea de *forme ale competenței* cât și cu cea de *modalități ale competenței*. Astfel, potrivit lui Iu. Sedlețchi „Repartizarea cauzelor penale și a activităților procesuale între organele judiciare impune folosirea conceptului de *formă* sau *modalitate* a competenței. *Formele competenței* reprezintă criteriul sau modalitatea în funcție de care se diferențiază capacitatea organelor judiciare de a urmări sau judeca diverse cauze penale”¹.

Mai mult, după cum am indicat pe parcursul acestui studiu sunt și alți cercetători care de rând cu noțiunea de *formele competenței*, operează cu cea de *modalități ale competenței*², ceea ce denotă că abordările cercetătorilor autohtoni nu sunt exclusiviste pe acest aspect.

Potrivit dicționarului explicativ ilustrat al limbii române, prin *modalitate* se înțelege „Procedeu, mijloc, metodă folosită în vederea realizării unui scop. Concurs de împrejurări; conjunctură. Criteriu de diferențiere a judecăților, după gradul lor de certitudine, etc”³. Chiar dacă dicționarul juridic nu conține o definiție pentru noțiunea de *modalități ale competenței*, de relevanță este explicația oferită pentru noțiunea de *modalități ale infracțiunii*, prin care se înțelege „variante de comitere a unei anumite infracțiuni”⁴.

După cum se poate înțelege cercetătorii folosesc în același context și ca sinonime noțiunile de *modalități ale competenței* și *formele competenței* și le investesc cu aceiași încărcătură de înțelesuri, având în vedere că prezintă diferite manifestări ale unui și aceluiași concept – *competența*.

Prin utilizarea noțiunii de *modalitate a competenței*, de fapt s-a urmărit punerea în evidență a caracterului unitar al competenței și varietatea manifestărilor sale.

A contrario autorii ruși preferă să opereze cu noțiunea de *semnele competenței*, pe care de fapt le identifică cu semnele sau caracteristicile cauzei penale sau a faptei infracționale investigate din rândul cărora enumeră: categoria infracțiunii (semnul obiectiv, material); locul comiterii (semnul teritorial); subiectul infracțiunii (semnul personal)⁵.

Semnul material al competenței se stabilește în dependență de calificarea infracțiunii. În baza acestui semn competența se distribuie între ofițerii de urmărire penală a diferitor autorități. *Semnul personal* depinde de subiectul infracțiunii (militar, minor, persoană cu funcție de răspundere, ofițer de urmărire penală, judecător, procuror, etc.). *Semnul teritorială*, se stabilește

¹ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.523.

² VOLONCIU, Nicolae. *Op. cit.*, p.276.

³ DIMA, E., *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române (DEXI)*. Chișinău: Editura Arc&Gunivas, 2007. p.1180.

⁴ BOROI, Al., GORUNSECU, M.; POPESCU, M. *Dicționar de drept penal*. București: Editura ALLBECK, 2004. p. 273.

⁵ *Уголовный процесс: Учебник для юридических высших учебных заведений*. Под общ. ред. В.И. Радченко. Москва: Юстицинформ, 2003. p.307-308.

de regulă după locul comiterii infracțiunii¹. Unii cercetători ruși mai fac referire și la *semnul alternativ*².

Generalizând și examinând de detaliu opiniile existente, considerăm că, nu este corect să se pună semnul egalității între *semnele* și *formele competenței*, din următoarele considerente.

Potrivit, dicționarului explicativ al limbii române, prin *semn* se înțelege – tot ceea ce indică sau arată ceva, ceea ce exprimă, reprezintă sau indică ceva diferit de sine însuși; manifestare particularitate etc., după care poate fi identificat, recunoscut un obiect, un fenomen, un fapt etc., trăsătură distinctivă, notă specifică după care poate fi identificat un lucru sau o ființă³.

După cum se poate observa *semnul* reprezintă de fapt o particularitate care caracterizează în întregime competența în aceeași măsură în care caracterizează fiecare *formă* separat.

Natura distinctă a acestor două noțiuni rezultă și din încărcătura semantică diferită pe care acestea o comportă, dacă *semnele* au în vedere mai multe niște particularități distincte niște caracteristici atunci *formele* presupun un mod de a fi, de a se prezenta, modul de existență, de organizare internă⁴.

Prin urmare *semnele competenței* sunt acele circumstanțe obiective care de fapt determină *formele competenței*. Anume în baza *semnelor competenței*, pot și urmează a fi determinate *formele competenței*, dar nu invers.

De remarcat că, *formele competenței*, nu trebuie interpretate și apreciate în sensul existenței mai multor varietăți ale competenței. Ori, *formele competenței* de fapt sunt manifestări, sau modalități de exprimare a acesteia în dependență de anumite circumstanțe obiective (semne ale competenței).

Într-o altă ordine de idei, divizarea competenței în *forme* și abordarea acestora ca manifestări distincte, nu comportă o conotație practică și are importanță doar din punct de vedere teoretic pentru o mai bună înțelegere a naturii acestei categorii juridice, încărcăturii de conținut, condițiilor și circumstanțelor care o determină și o condiționează și al algoritmului de apreciere a competenței.

În teoria dreptului procesual-penal⁵ sunt stabilite următoarele semne care stau la baza individualizării formelor competenței:

¹ Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало-М, 2000. p.228.

² ГРОМОВ, Н.А. Уголовный процесс России: Учебное пособие. Москва, 1998. p. 247.

³ DIMA, E. ș.a. Dicționar explicativ ilustrat al limbii române. Chișinău: Arc, 2007. p.1775.

⁴ Ibidem, p.754.

⁵ МИФТАХОВ, Р. Л.. Подследственность уголовных дел: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.38.

- *semnul material* al competenței este determinat de caracterul infracțiunii comise și stă la baza stabilirii *competenței materiale*;
- *semnul teritorial*, determina de locul comiterii infracțiunii, stă la baza stabilirii *competenței teritoriale*;
- *semnul personal*, determinat de anumite caracteristici speciale ale subiectului infracțiunii, care stau la baza stabilirii *competenței personale*;
- *semnul alternativ*, determină competența în situațiile în care, efectuarea urmăririi penale poate fi dispusă unui sau altui organ de urmărire penală, în dependență de anumite circumstanțe de fapt¹.

Generalizând constatările efectuate supra putem concluziona cu privire la următoarele aspecte de relevanță:

- *semnele competenței* sunt trăsături factuale/ juridice, care se referă la fapta prejudiciabilă (gravitatea, locul comiterii, calitatea persoanei etc.);
- *formele competenței* sunt categorii doctrinare și normative, prin care se exprimă modul de repartizare a competenței în funcție de respectivele semne (competența materială, teritorială, personală etc.).
- *semnele competenței* determină *formele competenței*, dar nu se identifică cu acestea.

În pofida constatărilor făcute, rămâne deschisă întrebarea cu privire la formele de exprimare a competenței și care sunt acestea în condițiile în care sunt anumite discrepanțe între abordările cercetătorilor autohtoni, celor din România și a celor din Federația Rusă.

De remarcat că, legea procesual penală cum nu oferă o definiție pentru conceptul de competență nu enumeră expres și nu definește formele competenței. Acestea urmând a fi stabilite din analiza și interpretarea coroborată a normelor legale care reglementează într-un fel sau altul aspecte ce țin de competența organelor de urmărire penală și a instanței de judecată.

La stabilirea formelor de competență de relevanță sunt aprecierile CSJ care în decizia sa din 07.05.2013 a statuat că, „Cu referire la problemele de interpretare a competenței organului de urmărire penală și a procurorului amintim că cadrul legal în vigoare reglementează mai multe forme de competență. În conformitate cu normele de procedură penală, deosebim competența funcțională, teritorială, materială, personală, alternativă și derogată”².

¹ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.38.

² Pct.7.1. din Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013 în dosarul nr.4-1ril-1/2013 [online]. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție [accesat 01.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1

Având în vedere constatările realizate, putem afirma că, *competența* este o noțiune procesual penală care stabilește împuternicirea, abilitatea, aptitudinea organelor de urmărire penală, stabilite prin puterea legii, de a investiga și de a soluționa o cauză penală anume cu referire la o faptă infracțională concretă, în baza semnelor, particularităților sau a altor circumstanțe obiective, care caracterizează fapta prejudiciabilă, cu scopul asigurării cercetării complete, obiective, sub toate aspectele și în termeni proximi a respectivei abateri de lege, determinată de necesitate diferențierii împuternicirilor organelor de urmărire penală la investigarea anumitor cauze penale.

Astfel în teoria procesului penal competența se folosește în două sensuri: 1) ca categorie procesual-penală care vizează condițiile generale de efectuare a urmăririi penale; 2) ca instituție procesual-penală¹.

2.2 Competența – instituție procesual-penală

Potrivit opiniei lui Z. Z. Zinatullin și M.S. Salahov *competența* este „...instituție independentă de drept procesual-penal, normele căreia reglementează raporturile apărute între anumite organe și persoane cu funcție de răspundere în legătură cu cercetarea prealabilă ca cauzelor penale”².

De altfel, „întreaga activitate procesuală este înscrisă în anumite norme juridice. Ansamblul acestor norme formează dreptul procesual penal. Dreptul procesual penal cuprinde totalitatea normelor juridice care reglementează procesul penal”³ și deci și normele care reglementează competența organului de urmărire penală.

„Normele juridice procesual penale au, în general, aceleași trăsături ca și cele aparținând normelor juridice ale celorlalte ramuri de drept, fiind norme care au ca obiect de reglementare desfășurarea procesului penal. Normele de drept procesual penal reglementează relațiile sociale ce se stabilesc între autoritățile statale (organele judiciare), părți și alte persoane care participă la desfășurarea procesului penal pe de o parte și persoana care a săvârșit fapta prevăzută de legea penală, pe de altă parte. Acestea sunt normele speciale de conduită, spre deosebire de normele dreptului substanțial, care se adresează tuturor cetățenilor”⁴.

¹ БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.13.

² *Ibidem*.

³ VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Vol.I. Ediția a III-a revizuită și adăugită*. București: Paideia, 1996. p.24.

⁴ BOROI, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. Ediția a 2-a. București: ALL Beck, 2002. p.18.

„Normele de drept procesual penal indică: - autoritățile publice care au dreptul și totodată obligația să tragă la răspundere persoanele care au săvârșit infracțiuni, stabilind în același timp structura și atribuțiile autorităților respective; - persoanele fizice sau juridice ce pot fi antrenate în activitatea de îndeplinire a justiției, atribuțiile, drepturile și obligațiile procesuale ale persoanelor în cauză; - actele și mijloacele ce pot fi folosite de organele judiciare, părți și alte persoane în desfășurarea procesului penal; - sancțiunile ce pot fi aplicate în cazul încălcării normelor procesuale (nulitatea, decăderea, amenda judiciară, sancțiunea disciplinară, aducerea silită la organul judiciar, sancțiunea penală). Sancțiunile prevăzute de norma procesuală sunt de grade diferite, în funcție de importanța normei încălcate”¹.

N. Volonciu, consideră că, „Dreptul procesual penal este format dintr-un ansamblu de norme juridice de formă, în raport de dispozițiile de drept penal care sânt considerate norme de fond. Se obișnuiește a spune că în opoziție cu dreptul penal care constituie dreptul substanțial sau material dreptul procesual penal este un drept formal. Sânt considerate norme juridice de formă toate normele care tratează organizarea jurisdicției respective, competența acesteia precum și modul de desfășurare a procedurii în fața organelor respective”².

Deci, „Comparativ cu normele de drept penal substanțial, normele procesuale penale constau în reguli de conduită cu caracter particular, care se adresează numai celor implicați în desfășurarea procesului penal sau a procedurilor judiciare în legătură cu cauza penală”³.

N. Volonciu și Al. Țuculeanu⁴, consideră că legea procesual-penală cuprinde trei categorii de norme:

- a) *de organizare judiciară*;
- b) *de competență*;
- c) *de procedură propriu zisă*.

„Normele de organizare sunt înscrise, de regulă, în legile de înființare și funcționare a organelor judiciare...Normele de competență stabilesc drepturile și obligațiile organelor judiciare de a desfășura activitățile care le intră în atribuții, în funcție de diferite criterii, cum ar fi: natura cauzei penale și complexitatea acesteia, gradul sau specializarea organului judiciar îndrituit, calitatea persoanei implicate ș.a. Normele de procedură penală propriu-zise reprezintă cele mai

¹ *Ibidem*.

² VOLONCIU, Nicolae. *Op. cit.*, p.25.

³ CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal: partea generală. Ed. a 2-a, rev.* București: Editura Hamangiu, 2017. p.22.

⁴ VOLONCIU, Nicolae, ȚUCULEANU, Alexandru. *Drept procesual penal: partea generală*. București: Editura Universității „Titu Maiorescu”, 2005. p.13.

multe dispoziții din cuprinsul dreptului procesual penal, ele disciplinând de obicei desfășurarea urmăririi penale, a judecății și a punerii în executare a hotărârilor penale definitive”¹.

„Scopul acestor norme este asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare, cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal, astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene în materie procesuală penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului...”².

Normele privind competența sunt niște norme absolut imperative „...a căror încălcare atrage întotdeauna nulitatea actelor întocmite sau decăderea din drepturi...”³. Toate normele care „...prin obiectul sau scopul lor, aparțin dreptului procesual penal alcătuiesc un sistem. Ele compun un ansamblu de reglementări care au același obiect, același scop și sunt guvernate de aceleași principii. Totodată, între aceste norme care reglementează diferite instituții procesuale penale există legături specifice, astfel încât în totalitatea lor sunt percepute ca un ansamblu articulat sub forma unui întreg”⁴.

Este evident că, *normele instituției competenței*, reglementează acele raporturi juridice care apar între subiecții procesului penal în legătură cu desfășurarea de către aceștia a activității procesuale. Specificul raporturilor juridice reglementate de aceste norme constă în aceea că, subiecți pot fi doar anumite persoane cu funcție de răspundere și organe de stat. Prin urmare normele privind competența se realizează prin acțiunile acestor persoane cu funcție de răspundere și organe de stat⁵.

Atragem atenția că, „...*instituția juridică*, reprezintă o grupare de norme ce reglementează o anumită grupă unitară de relații sociale, conturând o categorie aparte de raporturi juridice”⁶. „Aici nu vom greși dacă vom spune că așa cum molecula este compusă din mai mulți atomi tot așa instituția juridică este compusă din mai multe norme juridice”⁷. Doar că „normele juridice izolate unele de altele nu ar reglementa în deplinătatea lor diverse grupuri de relații sociale”⁸.

„Dacă norma juridică este elementul inițial și cea mai mică particulă a sistemului de drept, atunci instituția juridică reprezintă deja prima colectivitate de norme. Cu toate acestea, instituția

¹ *Ibidem*, p.13-14.

² CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual penal: partea generală. Ed. a 2-a, rev.* București: Editura Hamangiu, 2017. p.22.

³ BOROI, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. Ediția a 2-a. București: ALL Beck, 2002. p.19.

⁴ CRIȘU, Anastasiu. *Op. cit.*, p.22.

⁵ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения последствий уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.67.

⁶ NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2017. p.496.

⁷ AVORNIC, Gh ș.a. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. Volumul II. Iași: Vasiliana 98, 2016.p. 78.

⁸ BALTAG, Dumitru. *Teoria generală a dreptului*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2010. p.268.

juridică este chemată să reglementeze un sector, un fragment, un bloc de relații sociale dintr-o ramură de drept. Fiecare ramură dispune, la rândul său, de mai multe instituții juridice, dar care au o autonomie relativă, deoarece vizează un cerc de probleme de sine stătătoare”¹.

O normă de drept izolată n-ar putea reglementa într-un mod complet o anumită relație socială prin excluderea cooperării care privesc aceeași relație. Ansamblu normelor juridice care reglementează relații sociale apropiate alcătuiesc o instituție juridică².

Legislația procesual penală conține numeroase norme juridice care reglementează competența: art.36, art.39, art.40, art.41, art.42, art.45, art.258, art.266, art.267, art.268, art.269, art.269¹, art.269², art.269³, art.270, art.270, art.270¹, art.270², art.271, art.273 din CPP. Aceste norme stabilesc împuternicirile organelor de urmărire penală la investigarea cauzelor penale, condițiile și ordinea de transmitere a cauzelor penale de la un organ de urmărire penală la altul, ordinea procesuală de soluționare a conflictelor ce apar în legătură cu competența, precum și consecințele juridice care apar ca urmare a încălcării normelor de competență.

Instituția de drept – un complex distinct de norme juridice, parte a unei ramuri de drept și care reglementează o varietate concretă de raporturi sociale³. În orice ramură de drept, inclusiv în dreptul procesual-penal există o multitudine de instituții de drept. Acestea dispun de un anumit grad de independență și reprezintă o unitate importantă de norme⁴, condiționată de scopul și sarcinile unice ale reglementării, de principiile comune care determină esența dreptului⁵.

Reieșind din aceste aprecieri, putem afirma că, în mod incontestabil, competența reprezintă o instituție de drept procesual-penal distinctă. Cu toate acestea, după cum am indicat mai sus, în literatura de specialitate, înțelesul acestei noțiuni este legat în principal nu de raporturile juridice care apar în legătură cu investigarea unei anume cauze penale dar cu caracteristicile, semnele cauzei penale, în dependență de care legislația stabilește competența pentru examinare lor unui sau altui organ de urmărire penală. Subiecți ai raporturilor juridice pot fi anumite persoane și organe de stat dar nici într-un caz cauzele penale. Dacă este să presupunem că competența reprezintă raportul dintre organele de stat și cauzele penale ar însemna să complicăm și mai mult această chestiune, așa cum din această apreciere nu este clar cu cine organele de urmărire penală intră în raporturi juridice: cu învinuitul, partea vătămată sau cu toți participanții împreună. Cu siguranță

¹ AVORNIC, Gheorghe. *Teoria generală a dreptului*. Ed. a 2-a. Chișinău: Cartier, 2004. p.324.

² ПОПА, N., ЕРЕМИА, N.C., CRISTEA, S. *Teoria generală a dreptului: curs universitar. Ed. a.2-a.* București: All Beck, 2005. p.69.

³ ЛЮБАШИЦ, В.Я., МОРДОВЦЕВ, А.Ю., ТИМОШЕНКО, И.В. *Теория государства и права: Учебное пособие*. Ростов-на-Дону: МарТ, 2002, p.371.

⁴ ПЕВЦОВА, Е.А., ВАЖЕНИН, А.Г. *Теория государства и права: Учебное пособие*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2003, p.148.

⁵ *Теория государства и права: Учебник для юридических вузов/ Под общей ред. Профессора А.С. Пиголкина*. Москва: ГОРОДЕЦ, 2003. p.260.

că, între participanți la procesul penal și organele de urmărire penală apar raporturi juridice din momentul pornirii urmăririi penale. Cu toate acestea sarcina *competenței* este de a stabili organul de urmărire penală chemat să investigheze o anumită cauză penală, dar nu analiza raporturilor juridice care apar între organele de urmărire penală și participanți la procesul-penal¹.

Rolul *instituției competenței* este acela de a stabili și de a diferenția împuternicirile tuturor organelor de urmărire penală la investigarea diferitor cauze penale, adică care anumit organ de urmărire penală este competent de a investiga o cauză penală concretă. În așa fel, instituția competenței reglementează doar acele raporturi sociale, care apar în legătură cu stabilirea organului de urmărire penală, care trebuie să investigheze o anumită cauză penală. *Instituția competenței* este compus din normele juridice care stabilesc ordinea procesuală de stabilire a împuternicirilor organului de urmărire penală la investigarea unei cauze penale concrete, dar și normele juridice, care reglementează ordinea de transmitere a cauzelor penale de la un organ de urmărire penală la altul, în situațiile schimbării semnelor competenței, care caracterizează cauza penală respectivă².

Nu este mai puțin adevărat că, analiza *competenței* ca instituție de drept procesual penală separat, este o etapă necesară, doar că, aceasta reprezintă prima etapă de analiză a acestei categorii juridice. Aceste circumstanțe sunt determinate de faptul, că o astfel de abordare relevă doar caracteristicile exterioare ale competenței, modalitățile de exprimare și de reglementare la nivelul legislației în vigoare, dar nu relevă conținutul, semnele și circumstanțele, motiv pentru care nu poate fi înțelese legitățile de existență și realizării acestei instituții și pe cale de consecință și modalitățile de raționalizare și de transpunere în practică. Mai cu seamă că, după cum am indicat supra, în literatura de specialitate majoritatea abordărilor se fac nu prin prisma raporturilor juridice reglementate de normele acestei instituții dar prin prisma caracteristicilor cauzelor penale care determină repartizarea acestora spre examinare în competența diferitor organe de urmărire penală³. Cu toate acestea, nu sunt puțini cei care continue să considere că, competența este legată nu cu raporturile juridice, dar cu semnele (particularitățile), cauzei penale, așa ca tipul (gravitatea) infracțiunii, locul săvârșirii ei, subiectul infracțiunii și altele⁴.

¹ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.23.

² ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.31.

³ БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.14.

⁴ *Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов*/ Под общ.ред. В.И. Рохлина. Санкт-Петербург, 2004. p.270.

În pofida faptului că, respectiva instituție reprezintă una din multitudinea de instituții de drept procesual penal, aceasta are un rol deosebit de important pentru buna desfășurare a procesului penal și comportă unele particularități distincte care o deosebesc de celelalte instituții.

V.N. Grigoriev și A.V. Seliutin¹, oferă următoarele caracteristici pentru *instituția competenței*:

- „Instituția competenței este un mijloc de întărire a legalității procesului penal;
- Instituția competenței este un mijloc de asigurare a rolului educativ a procesului-penal și a organelor de urmărire penală;
- Instituția competenței este una dintre mijloacele de asigurare a luptei eficiente cu infracționalitatea prin investigarea calificată și la timp a infracțiunilor;
- Instituția competenței oferă posibilitatea asigurării cercetării complete, obiective și multilaterale a cauzelor penale;
- Instituția competenței oferă posibilitatea de a exclude și de a preîntâmpina birocrăția legată de transmiterea cauzelor penale de la un organ de urmărire penală la altul”.

După stabilirea rolului și importanței *instituției competenței*, pentru buna organizare și desfășurare a procesului penal, am dori să stăruim asupra specificului raporturilor juridice reglementate de normele acestei instituții.

Normele instituției competenței „...nu prezintă un scop în sine, ci au menirea să modeleze comportamente umane și relații sociale; faptele sociale nu capătă semnificație juridică fără aportul normativității juridice, relațiile sociale se „încarcă” de juridicitate sub acțiunea normelor juridice, acestea din urmă fiind conectate cu planul realității sociale prin intermediul raporturilor juridice....”,² ele au fost instituite „...în vederea realizării funcțiilor sale, printre care locul primordial aparține funcției de a reglementa conduita oamenilor, modul lor de comportare în relațiile sociale fiind de o însemnătate majoră. Această funcție a dreptului se realizează, în principal, prin aceea că, în relațiile reglementate pe cale juridică, oamenii sânt obligați să se comporte conform prescripțiilor normelor juridice”³. Astfel că, „prin intervenția normei juridice raporturile sociale sunt transformate în raporturi juridice. În raporturile pe care le stabilesc între ei, oamenii trebuie să aibă conduita prescrisă de norma juridică”⁴.

¹ ГРИГОРЬЕВ, В.Н., СЕЛЮТИН, А.В. *Подследственность в уголовном процессе. (понятие, основания и порядок определения, проблемы разграничения): Учебное пособие.* Москва: Книжный мир, 2002, p.5-7.

² CRAIOVAN, Ion. *Tratat elementar de teoria generală a dreptului.* București: ALL Beck, 2001. p.244.

³ AVORNIC, Gheorghe. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului. Volumul 2.* Chișinău: Tipografia Centrală, p.122.

⁴ POPESCU, Sofia. *Teoria generală a dreptului.* București: LUMINA LEX, 2000. p. 226.

Instituția competenței reglementează o categorie distincte de relații sociale care apar între organele de urmărire penală și persoanele cu funcție de răspundere care acționează din numele și interesul acestora la investigarea unei fapte prejudiciabile concrete.

Raporturile juridice reglementate de normele *instituției competenței* diferă esențial de restul raporturilor juridice așa cum, subiecți ai acestor raporturi pot fi doar organele de urmărire penală și persoanele cu funcție de răspundere care asigură activitatea acestora, deoarece această instituție reglementează și organizează activitatea acestor subiecți dar nu a tuturor subiecților procesuali.

Acești subiecți, pe lângă *capacitatea juridică generală* – aptitudinea de a participa ca titular de drepturi și obligații juridice, în toate categoriile de raporturi juridice, dispun de o *capacitate juridică specială* – posibilitatea recunoscută de lege de a participa ca subiect de drept în raporturile în care trebuie îndeplinite anumite condiții (organele de drept, calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau de demnitate publică)¹.

De remarcat că „...drepturile și obligațiile nu sunt rupte unele de altele, ele se presupun reciproc și se coordonează reciproc, mai mult, ceea ce poate pretinde subiectul activ este exact ceea ce constituie îndatorirea subiectului pasiv. Deci drepturile și obligațiile în cadrul raportului juridic sunt corelative”².

Totodată, *instituția competenței* reglementează doar acele raporturi care apar în legătură cu stabilirea organului de urmărire penală, care trebuie să investigheze o anumită cauză penală. Instituția competenței conține norme prin intermediul cărora se stabilește ordinea procesuală de stabilire a împrumuturilor unui organ de urmărire penală concret la investigarea unei anumite cauze penale, dar și normele, care reglementează ordinea de transmitere a cauzelor penale de la un organ de urmărire penală la altul, în cazurile, în care s-au schimbat semnele competenței, care caracterizează o anumită cauză penală³.

În pofida constatărilor făcute sunt autori care consideră că, *instituția competenței* nu are o valoare procesuală deosebită care ar fi impus necesitatea reglementării acesteia la nivelul CPP, considerând că, repartizarea cauzelor penale conform competenței între diferite autorități nu influențează nici cum esența procesului penal, și nu influențează nici într-un fel drepturile și libertățile participanților la proces. Prin urmare regulile de competență au mai degrabă un rol organizatoric pentru procesul penal, care permite distribuirea eficientă a cauzelor penale și a materialelor între diferite autorități reieșind din statele de personal și pregătirea ofițerilor de

¹ COSTICĂ, Voicu. *Teoria generală a dreptului*, ediția a 3-a rev. București: Sylvi, 2000. p.255.

² CRAIOVAN, Ion. *Tratat elementar de teoria generală a dreptului*. București: ALL Beck, 2001. p.249.

³ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.31.

urmărire penală, menite să asigure interacțiunea eficientă a subiecților care efectuează urmărirea penală cu ceilalți participanți la procesul penal¹.

Teoretic, o astfel de abordare ar putea fi luată în calcul, pentru viitor, în eventualitatea în care se v-a constitui un organ de urmărire penală unic și va dispărea necesitatea distribuirii cauzelor penale către alte organe de urmărire penală. În aceste circumstanțe regulile de competență ar putea îmbrăca forma unor prescripții de uz intern care să stabilească distribuirea proceselor penale, cauzelor penale în cadrul diferitor subdiviziuni ale aceluiași organ de urmărire penală.

Având în vedere că, *instituția competenței*, se modifică periodic, în dependență de situația social-politică și economică din țară, considerăm că, aceasta nu este doar o instituție de drept dar și o instituție social-politică. Mai mult, statul periodic revocă, modifică sau schimbă competența organelor de urmărire penală ceea ce dovedește tendința legiuitorului nu doar de a optimiza cercetarea prealabilă, întru realizarea scopului procesului penal dar și de a-și promova politica de stat în domeniul procesului-penal. Prin urmare esența competenței nu trebuie redusă doar la stabilirea prin lege a organului de urmărire penală care v-a investiga o cauză penală anume. Esența acestei instituții este de a reglementa raporturile juridice care apar la etapa urmăririi penale, asigurarea drepturilor și libertăților participanților la procesul penal și asigurarea cercetării complete, obiective și multilaterale a cauzei penale².

Identificarea „*competenței*” ca instituție independentă de drept procesual-penal și relevarea unor momente generale legate de realizarea ei, cu siguranță sunt importante dar că, reprezintă prima etapă în analiza acestui fenomen procesual. Această situație poate fi explicată prin aceea că, o astfel de abordare este capabilă să releve doar caracteristicile externe ale competenței – modalitățile de exprimare și de reglementare a ei în legea procesual penală, dar nu relevă caracteristica internă a acesteia, semnele și regulile, fără de care este imposibil stabilirea legităților de funcționare și existență a acestei instituții, și prin urmare, și stabilirea modalităților de raționalizare și aplicarea în practică³.

2.3 Competența – condiție generală a urmăririi penale

Desfășurarea procesului penal în general și în special a urmăririi penale ca etapă distinctă a acestuia nu reprezintă o activitate arbitrară ci o prestația bine structurată determinată de realizarea

¹ РОССИНСКИЙ, С. Б. Подследственность уголовного дела: общее условие предварительного расследования или совокупность организационно-управленческих правил?. В: Государство и право, №. 10, 2023, p.71-78.

² ЗАХАРОВ, Н.В. Теория и практика определения подследственности уголовных дел. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.76.

³ БАШИНСКАЯ, И.Г. Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.13.

anumitor scopuri expres stabilite de legislația în vigoare, atingerea cărora este posibilă doar ca consecință a respectării unor condiții imperative de desfășurare a acestor activități.

Conceptul de *competență* este strict legat de procesul-penal ca una dintre direcțiile de realizare a puterii de stat, specificul căreia este determinat de necesitatea protejării cetățenilor, societății și statului de infracțiuni ca una dintre cele mai periculoase încălcări de lege. În sistemul măsurilor de protecție statală, procesul-penal are un rol prioritar, deoarece declararea persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni și pedepsirea ei este posibilă doar în condițiile unei investigații și cercetării judecătorești efectuate în strictă conformitate cu procedura legală¹.

Strânsa conexiune dintre *instituția competenței* și procesul-penal este determinată și felul în care sunt percepute și abordate aceste categorii juridice.

Astfel, autorii ruși A.V. Smirnov și K.B. Kalinovschi descriu procesul penal ca „...abilitatea acordată prin lege organelor de urmărire penală, procurorului de a urmări și activitatea instanțelor de judecată de a soluționa anumite cauze concrete”², ceea ce este foarte aproape de percepția competenței ca categorie juridică.

Nu suntem de acord cu A.V. Smirnov și K.B. Kalinovschi, deoarece aceștia reduc înțelesul procesului-penal doar la abilitatea organelor de urmărire penală de a soluționa anumite cauze concrete, în condițiile în care această noțiune este mult mai largă. Motiv pentru care, ne declaram solidari cu cercetătorii români A.Ș. Tulbure și A.M. Tatu, care descriu *procesul penal* ca pe o „...activitate reglementată de lege, desfășurată într-o cauză penală de către organele judiciare cu participarea părților și a celorlalți subiecți procesuali, ca titulari de drepturi și obligații, având ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiune, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, astfel încât să se asigure ordinea de drept și să fie apărute drepturile și interesele legitime ale persoanei”³.

O abordare similară propune și A. Boroș, care caracterizează procesul penal drept o „...activitate reglementată de lege, desfășurată de organele competente, cu participarea părților și a altor persoane, în scopul constatării la timp și în mod complet a faptelor ce constituie infracțiune, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană să nu fie trasă la răspundere penală”⁴.

¹ ХИМИЧЕВА, Г.П. Досудебное производство по уголовным делам: концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности. Монография. Москва: ЭКЗАМЕН, 2003. p.11.

² СМІРНОВ, А.В., КАЛІНОВСКИЙ, К.Б. Уголовный процесс: Учебник для вузов/ 2-е изд. Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2005, p.28.

³ TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. București: ALL Beck, 2001, p.3.

⁴ BOROI, Alexandru, UNGUREANU Ștefania-Georgeta, JIDOV Nicu. *Drept procesual penal – Ed. a 2-a*. București: Editura ALL Beck, 2002. p.3.

După cum se poate vedea, spre deosebire de *instituția competenței*, care reglementează doar activitatea persoanelor cu funcție de răspundere și a organelor de urmărire penală care investighează nemijlocit o anume faptă prejudiciabilă, *procesul penal* ca activitate nu este condiționat și susținut doar prin prestația organelor de urmărire penală, dar și de activitatea altor subiecți, care fie intervin la solicitarea organului de urmărire penală prin acordarea „de asistență” la acumularea probatoriului fie sunt interesate în mersul și finalitatea acestuia așa cum prin săvârșirea faptei prejudiciabile au fost afectați în drepturi și libertăți sau din contra ei sunt cei care au comis fapta.

În aceste condiții, considerăm mult mai reușite prevederile normative de la art.1 alin.(1) CPP, potrivit căreia „Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod”.

După cum s-a indicat în debutul acestui paragraf, *procesul penal* presupune o activitate judiciară complexă ce se desfășoară după anumite reguli stricte, stipulate de normele dreptului procesual penal¹, de către anumite organe judiciare competente de a investiga anumite cauze penale.

În pofida caracterului unic al procesului penal, reieșind din reglementările legale existente, pentru o mai bună înțelegere acesta poate fi divizată în mai multe faze: *pornirea procesului penal*; *începerea urmăririi penale*; *urmărire penală*; *judecata și punerea în executare a hotărârii*.

În contextul subiectului abordat are importanță etapa – *urmăririi penale*, deoarece, anume această etapă este caracterizată de prestația organelor de urmărire penală.

Urmărirea penală ca, etapă a procesului penal, urmează imediat după etapa pornirii urmăririi penale. Conținutul ei o reprezintă activitatea ofițerului de urmărire penală și a procurorului, îndreptată spre aceea ca, cu ajutorul acțiunilor de urmărire penală de colectare a probatoriului rapid și complet să se descopere infracțiunea, multilateral și obiectiv să se stabilească circumstanțele cauzei, să descopere persoanele responsabile de comiterea infracțiunii date, și să asigure atragerea lor la răspundere penală și să pregătească materialele cauzei penale pentru cercetarea judecătorească. În afară de această pe anumite cauze penale concrete este necesar de stabilit cauzele și condițiile, care au condus la săvârșirea infracțiunii, să se adopte măsuri de

¹ BUNECI, Petre. *Drept procesual penal/ partea specială*. București: Editura Fundației „România de Măine”, 2003. p.21.

înlăturare a lor, de asemenea să se adopte măsuri de recuperare a prejudiciului cauzat prin infracțiune¹.

„Urmărirea penală, ca etapă distinctă a procesului penal și funcție judiciară, este activitatea exercitată de organele de urmărire penală, de strângere a probelor cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, de analiză și interpretare a acestora, pentru descoperirea, identificarea și stabilirea răspunderii penale a infractorilor, finalizată cu decizia trimiterii sau netrimiterii în judecată”², ea presupune, „...desfășurarea unui mare volum de activități necesare realizării obiectului său stipulat în lege. În partea specială a CPP sunt reglementate cronologic activități specifice ale acestei faze care în mod logic debutează cu începerea urmăririi penale, continuă cu punerea sub învinuire și se finalizează cu terminarea urmăririi penale și trimiterea dosarului în judecată”³.

„Faza de urmărire penală poate prezenta o importanță deosebită pentru pregătirea procesului penal: probele obținute în această fază determină deseori cadrul în care acuzațiile formulate vor fi analizate în proces...”⁴.

Cu toate acestea „...importanța și necesitatea urmăririi penale nu rezidă numai în strângerea și administrarea probelor, ea are în vedere o plajă mult mai largă de probleme ce țin, pe de o parte, de soluționarea justă și temeinică a cauzelor, iar pe de altă parte, de realizarea unei politici penale care să corespundă nevoilor unui stat de drept”⁵.

„Într-o altă ordine de idei, menționăm faptul că urmărirea penală, ca a doua fază a procesului penal, poate fi divizată în două etape. Prima etapă este activitatea organului de urmărire penală în vederea administrării probelor cu privire la existența sau inexistența infracțiunii, celor referitoare la identificarea făptuitorului, a probelor privind vinovăția sau nevinovăția persoanei etc. Această etapă se începe odată cu emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale și se finalizează cu întocmirea raportului cu propunere a ofițerului de urmărire penală, întocmit conform art.289 CPP, și expedierea cauzei penale procurorului în vederea dispunerii unei din soluțiile prevăzute în art.291 CPP.

A doua etapă constă în activitatea procurorului care controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală, decide excluderea din dosar a probelor

¹ *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов*. Под ред. К.Ф. Гущенко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало, 2000. p.224.

² CERCEL, Șt. Fănică. *Urmărirea penală în reglementarea actuală a codului de procedură penală*. rezumat tez. de doct. în drept. București, 2019. p.2.

³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.192.

⁴ CtEDO, *cauza Ibrahim și alții contra Regatului Unit*, cererea nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 și 40351/09, Hotărârea din 13.09.2016 (§253), Strasburg [citat 06.04.2024]. Disponibil: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Ibrahim-s.a.-impotriva-Regatului-Unit.pdf>

⁵ PINTEA, Alexandru, PINTEA, Dan-Cristian, BĂLĂNESCU, Alina-Cristina. *Urmărirea penala. Aspecte teoretice. si practice. Editia a 2-a revazută si adaugită*. București, 2020, p.17.

obținute conform prevederilor art.94 alin.(1) CPP; verifică calitatea probelor administrate; anulează ordonanțele ilegale, modifică sau completează ordonanțele neîntemeiate ale organului de urmărire penală; se pronunță în actele procedurale dacă a avut loc sau nu încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului prin prisma jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul în care părțile invocă încălcarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; încetează urmărirea penală, clasează procesul penal, dispune scoaterea persoanei de sub urmărire penală sau aplică măsuri de constrângere cu caracter educativ în cazurile prevăzute de lege; pune sub învinuire și ascultă învinuitul; întocmește rechizitoriul în cauza penală și trimite cauza în instanța de judecată competentă; alte competențe reglementate prin lege”¹.

Analizând *urmărirea penală* - A.V. Smirnov, indică că, aceasta ca conținut, implică trei elemente distincte: *proceduri juridice*, *garanții* și *condiții generale*.²

Proceduri juridice – efectuare consecutivă și ordonată a diferitor acțiuni procesuale. Pentru exemplificare, înaintarea acuzării implică săvârșirea de către reprezentantul organului de urmărire penală unor acțiuni prealabile cum ar fi emiterea ordonanței de punere sub învinuire, citarea persoanei pentru înaintarea acuzării de stat, înmânarea și explicarea drepturilor și libertăților fundamentale. Dacă este să privim la procesul penal în general, vom vedea, că el se compune din etape care se succed una pe cealaltă și se deosebesc prin diferite scopuri și sarcini, formă procesuală, cerc de participanți și decizii care se adoptă în final³.

Garanții procesuale – acestea sunt niște mijloace procesuale speciale care asigură realizarea drepturilor și intereselor participanților la procesul penal dar și a obligațiilor acestora. Specificul acestor mijloace constă în aceea, că ele permit persoanei împuternicite să-și asigure drepturile și libertățile indiferent de poziția părții vizate (*dreptul la apărare, prezumția de nevinovăție, etc.*)⁴.

Condiții generale ale urmăririi penale – sunt reguli normative prevăzute de lege, care stabilesc ordinea de efectuare a urmăririi penale, bazate pe principiile procesului-penal și care exprimă cele mai importante și specifice semne ale urmăririi penale ca etapă distinctă a procesului penal⁵.

Potrivit concepției lui A.P. Rîjacov, *condițiile generale* impuse procesului penal, la etapa cercetări prealabile, dar și la orice etapă a procesului penal, duc la realizarea principiilor procesului

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.193.

² СМІРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ 2-е изд.* Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2005, p.29.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*, p.30.

⁵ ГРОМОВ, Н.А. *Уголовный процесс России: Учебное пособие*. Москва: Юристъ, 1999. p.246.

penal. Doar că, *condițiile generale* nu sunt principii ale procesului penal. Acestea sunt reguli cu o valoare procesuală mai mică decât cea a principiilor. Ele se referă nu la întreg procesul penal ci doar la una din componentele sale – urmărirea penală¹.

Ca categorie procesuală separată – *condițiile generale*, au în primul rând calitate normativă. Ele sunt prevăzute de CPP, de aceea constituie cerințe legale² și ele stabilesc esența urmăririi penale, reflectă varietatea calitativă a ei ca etapă a procesului penal. La numărul lor urmează a fi enumerate prevederi ale CPP, care stabilesc: competența organelor de urmărire penală; împuternicirile ofițerilor de urmărire penală; cooptarea societății civile la investigarea infracțiunii; termenii urmăririi penale; recunoașterea în calitate de parte vătămată, parte civilă și atragerea părții civilmente responsabile; neadmiterea difuzării datelor urmăririi penale; adoptarea măsurilor care să înlăture cauzele și condițiile săvârșirii infracțiunii; documentarea acțiunilor de urmărire penală³.

Condițiile generale nu admit nici cea mai mică abatere de la cerințele impuse. Doar respectarea strictă permite realizarea cu succes a sarcinilor, de soluționat pe parcursul cercetării infracțiunii. În așa fel, importanța *condițiilor generale* a urmăririi penale constau în aceea, ca respectarea lor creează premisa unei cercetări prealabile multilaterale, complete și obiective și permite realizarea drepturilor și intereselor participanților la procesul penal⁴.

Aceste cerințe legale sunt norme de drept generale, deoarece ele se adresează la toate organele, care efectuează urmărirea penală, se răsfrâng asupra tuturor cauzelor penale investigate de către acestea. Ele se deosebesc de alte, condiții particulare, prin aceea că, reprezintă în sine niște reguli generale, de efectuare a urmăririi penale, asupra tuturor acțiunilor de urmărire penală și alte acțiuni procesuale, dar nu la fiecare dintre acestea în mod separat. *Condițiile generale* creează un regim mult mai prielnic pentru efectuarea urmăririi penale cu scopul soluționării sarcinilor sale. În aceste circumstanțe *condițiile generale* seamănă cu niște reguli de organizare a procesului penal⁵.

Astfel, trebuie de remarcat că, *condițiile generale ale urmăririi penale* ocupă o poziție de mijloc, între ideile fundamentale, proprii întregului proces penal, și normele concrete, care reglementează ordinea de efectuare a unor anume acțiuni procesuale. Înțelesul regulilor generale de efectuare a urmăririi penale se atribuie la categoriile juridice separate, care au baza lor normativă și propriul conținut⁶.

¹ РЫЖАКОВ, А.П. *Краткий курс уголовного процесса*. Москва: ФИЛИНЪ, 1998, p.210.

² ЯКУПОВ, Р.Х. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ 4-е изд. испр. и доп.* Москва: ТЕИС, 2004, p.287.

³ *Уголовный процесс: Учебник для вузов*. Под. общ. ред. А.С. Кобликова. Москва: Издательство НОРМА, 2001. p.136.

⁴ ГРОМОВ, Н.А. *Op. cit.*, p.247.

⁵ ЯКУПОВ, Р.Х. *Op. cit.*, p.287.

⁶ *Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов/ Под общ.ред. В.И. Рохлина*. Санкт-Петербург, 2004. p.268.

A.V. Smirnov și K.B. Kalinovscchi¹, împart *condițiile generale* în trei grupe distincte:

1) selectare subiectului corespunzător care să asigure urmărirea penală (competența, primirea cauzei penale în procedură, interacțiunea dintre organele de investigație);

2) asigurarea cercetării multilaterale, complete și rapidă (conexarea și disjungerea cauzelor penale, începerea urmăririi penale, termenele și finisarea urmăririi penale, confidențialitatea urmăririi penale, regulile generale de efectuare a urmăririi penale, stabilirea circumstanțelor care au condiționat comiterea infracțiunii, restabilire cauzelor pierdute);

3) asigurarea drepturilor și intereselor legitime ale participanților la procesul penal (obligativitatea examinării cererilor și demersurilor, măsurile de protecție a subiecților procesuali, măsurile de protecție, participarea traducătorului).

A.P. Râjacov, în numărul *condițiilor generale a procesului penal* pe lângă: competența organului de urmărire penală, indică: împuternicirile ofițerului de urmărire penală; independența ofițerului de urmărire penală; începerea, locul efectuării și termenul urmăririi penale; conexarea și disjungerea cauzelor penale; investigarea cauzelor penale de o grupă de ofițeri de urmărire penală; activitatea de profilaxie a organelor de constatare și a celor de cercetare prealabilă; măsurile de relevare a condițiilor și cauzelor comiterii infracțiunii; interacțiunea dintre organele de constare și organele de cercetare prealabilă².

La rândul său, P.A. Lupinscaia identifică următoarele condiții generale ale urmăririi penale: stabilirea organelor de cercetare prealabilă și stabilirea competenței între acestea; împuternicirile ofițerului de urmărire penală; locul efectuării cercetării prealabile, termenele, ordinea de recunoaștere a persoanelor fizice și juridice ca subiecți procesuali; regulile de satisfacere a demersurilor, care au importanță pe cauză; neadmiterea difuzării informațiilor cercetării prealabile; ordinea și forma de îndeplinire a proceselor-verbal a acțiunilor de urmărire penală³.

După cum se poate vedea una dintre *condițiile generale* ale procesului penal în general și a urmăririi penale în special este competența organului de urmărire penală.

În această ordine de idei, „normele cuprinse în art.253-261 din CPP conțin cerințe legale generale, deoarece sunt adresate tuturor organelor care exercită sau conduc urmărirea penală și se aplică tuturor cazurilor penale cercetate de acestea. Scopul condițiilor generale este de a crea un regim favorabil de urmărire penală pentru a rezolva cu succes problemele, el constituie obiectul și scopul urmăririi penale, definite de art.252 CPP. În acest aspect, condițiile generale reprezintă reguli de organizare a urmăririi penale, ca premise organizatorice și legale, în contrast cu normele

¹ СМЕРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс*. Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2004, р.81.

² РЫЖАКОВ, А.П. *Краткий курс уголовного процесса*. Москва: ФИЛИНЪ, 1998, р.211.

³ Лупинская, П.А. *Уголовно-процессуальное право*: Учебник. Москва: Юристъ, 2001. р. 183.

de natură juridico-funcționale care determină procedura realizării acțiunilor de urmărire penală la etapa urmăririi penale”¹.

Astfel, procesul penal în general și în mod special urmărirea penală ca etapă a acestuia este subordonată mai multor norme-cerințe generale consacrate de CPP, care sunt concepute pentru a asigura unitatea procedurii penale și îndeplinirea sarcinilor care trebuie rezolvate în această fază² iar una dintre aceste cerințe generale este *competența*.

După cum s-a insistat pe parcursul acestui capitol, *competența*, este o categorie procesual-penală care conține reguli ce delimitează atribuțiile persoanelor cu funcție de răspundere și a organelor de urmărire penală la investigarea cauzelor penale. La stabilirea competenței se i-au în considerație: semnele cauzei penale și împuternicirile persoanelor cu funcție de răspundere care efectuează urmărirea penală. Cu toate acestea, aceste circumstanțe nu determină esența competenței ele nu sunt decât fundamentul pentru regulile care o stabilesc. În acest context, oferind o înțelegere pentru competență, trebuie să se reiasă din destinația acestei categorii juridice care constă în crearea condițiilor optime, pentru cercetarea multilaterală, completă, obiectivă și în termeni proximi a cauzelor penale³.

Respectarea strictă a *regulilor de competență* permit să se evite paralelismul și dublarea activității organelor de urmărire penală și folosirea mult mai eficientă a atribuțiilor acestora în lupta cu infracționalitatea și din contra încălcarea regulilor de competență duce la tergiversarea cercetării prealabile și dublarea acțiunilor organelor de urmărire penală⁴.

Soluționarea corectă a chestiunilor cu privire la competență oferă posibilitatea cercetării obiective, complete și multilaterale a cauzei penale, evitarea birocrăției, condiționată de transmiterea neîntemeiată a cauzei penale de la un organ de urmărire penală la altul. Cu toate acestea, studiu ineficient al acestei problematice, duce la apariția conflictelor și neînțelegerilor legate de competența unei cauze penale anume, condiționate, pe de o parte de ne dorința de a investiga anumite cauze penale iar pe de altă parte de dorința de a-și asuma anumite cauze penale care nu țin de competența unui anume organ de urmărire penală⁵.

Importanța a acestor reguli este confirmată de practica judiciară care recunoaște încălcarea normelor cu privire la competență drept încălcări semnificative a legislației procesual penale, ceea

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.250.

² *Ibidem*, p.249.

³ БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подследственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.33.

⁴ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.11.

⁵ *Ibidem*, p.12.

ce la rândul său, atrage anularea probatoriului administrat de organe de urmărire penală necompetente¹.

Valoarea competenței ca condiție generală a urmăririi penale este determinată de următoarele aspecte de relevanță:

- a) Instituția competenței asigură legalitatea procesului-penal.
- b) Instituția competenței asigură realizarea scopului procesului penal și sarcinilor urmăririi penale;
- c) Instituția competenței asigură cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a cauzelor penale.

Competența ca condiție care determină și asigură *legalitatea procesului penal* trebuie înțeleasă ca respectarea și punerea în aplicare constantă a prevederilor Constituția RM, legilor și altor acte normative corespunzătoare acestora de către toate instituțiile și organizațiile statale și nestatale, funcționari, cetățeni, etc².

Starea legalității în reglementarea relațiilor publice în tot procesul penal se datorează prezenței unui cadru juridic adecvat. Prezența legilor sănătoase este fundamentul legalității, dar nu și legalitatea în sine. Principiul legalității în procesul penal vizează implementarea și respectarea constantă a legilor de către toți participanții la relațiile publice, asigurarea unui astfel de comportament al cetățenilor și a activităților organelor de stat care să respecte cerințele statului de drept³.

Curtea Constituțională a RM susține că, „...legalitatea reprezintă o cerință fundamentală a activității instanțelor judecătorești. Principiul legalității, fiind un principiu-cadru, prezumă totodată caracterul legal al instanțelor judecătorești. Acest principiu decurge și din prevederile Convenției europene pentru apărarea drepturilor și a libertăților fundamentale, potrivit căreia persoana are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege”⁴.

Cerințele legalității în procesul penal se aplică acțiunilor, deciziilor și actelor de procedură care reflectă evoluția procesului penal. Încălcarea procedurii de strângere, administrare și

¹ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.82.

² OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal: Monografie*. Chișinău: Print-Caro, 2022. p.14.

³ ДЖАМАЛОВ, И. Д. *Соотношение задач основных принципов досудебного уголовного производства и криминалистической методики* [online]. [citat 03.02.2024]. Disponibil: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/sootnoshenie-zadach-i-osnovnyh-printsipov-dosudebnogo-ugolovnogo-proizvodstva-i-kriminalisticheskoy-metodiki.pdf>

⁴ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.76 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 115a/2016 privind controlul constituționalității Art.IV din Legea nr.126 din 9 iunie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (exercitarea atribuțiilor judecătorului de instrucție) (pct.21).

verificare a probelor atrage inadmisibilitatea datelor de fapt în calitate de probe. Erorile în desfășurarea acțiunilor procesuale care nu sunt legate de administrarea și examinarea probelor conduc la recunoașterea unor astfel de acțiuni ca fiind ilegale și nu dau naștere la consecințe juridice¹.

Legalitatea procesului penal ca manifestare nu presupune doar respectarea strictă a prevederilor Constituția RM, legilor și a altor acte normative, dar și din respectarea normelor dreptului internațional. Dreptul moldovenesc oferă prioritate normelor consacrate în actele de drept internațional².

Potrivit prevederilor art.7 alin.(1) și alin.(2) CPP „Procesul penal se desfășoară în strictă conformitate cu principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale prezentului cod”. Acest deziderat a fost reiterat și de Curtea Constituțională, care în Hotărârea nr.55 din 14.10.1999 „Privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova” Curtea Constituțională a stabilit că principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, tratatele internaționale ratificate și cele la care Republica Moldova a aderat sânt parte componentă a cadrului legal al Republicii Moldova și devin norme ale dreptului ei intern”³.

După cum putem remarca, legalitatea procesului penal este impusă de prevederile art.2 și respectiv art.7 CPP, care în mare parte au în vedere aceleași aspecte, adică î-și dublează prevederile, motiv pentru care, considerăm oportun de a reformula aceste două norme de o așa manieră încât să nu se repete și să nu se dubleze reciproc.

Paralelismul juridic a fost criticat și de Curtea Constituțională care a subliniat că „...legea trebuie să reglementeze în mod unitar, să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelismele legislative, ce generează incertitudine și insecuritate juridică. Or, în procesul de legiferare este interzisă instituirea acelorași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative”⁴.

Atunci când vorbim că *competența* este una dintre condițiile care asigură legalitatea procesului penal, aceasta implică nu doar reglementarea expresă a regulilor de competență dar și

¹ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal: Monografie*. Chișinău: Print-Caro, 2022. p.16.

² MARTÂNCIK, Evghenii. *Justiția penală: Standarde internaționale și principii naționale de activitate*. În: Legea și viața, nr.4.1999. p.9.

³ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 10 din 16.04.2010, pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr.16 din 28.05.1998 „Cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărârii nr.39 din 09.07.2001 (pct.7).

⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 30.01.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 10 pct. 4 din Legea nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi (Sesizarea nr. 1 4g/2017) (pct.45).

calitatea legii și preeminența acesteia. Nu întâmplător Curtea Constituțională a statuat că „Cerința legalității nu este îndeplinită prin simpla respectare a dreptului intern relevant; trebuie ca dreptul intern să se conformeze el însuși Constituției și Convenției Europene, inclusiv principiilor generale enunțate sau presupuse de acestea (a se vedea Plesó v. Ungaria, 2 octombrie 2012, § 59)¹”. Tot, Curtea Constituțională a reținut că „...exigențele preeminenței dreptului presupun, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41). În acest sens, articolul 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile²”.

De remarcat poziția CtEDO, prin lege înțelege nu doar „textul în vigoare interpretat de instanța competentă” dar și „calitatea legii”, care oferă protecție împotriva încălcărilor arbitrare ale drepturilor garantate de CEDO³⁴. Adică, se impune o condiție de previzibilitate pentru lege.

Respectarea normelor cu privire la *competența organelor de urmărire penală* și pe cale de consecință a legalității procesului penal este asigurată sub garanția nulității actelor procedurale sau procesuale (art.251² CPP).

Instituția competenței asigură realizarea scopului și sarcinilor procesului penal, așa cum acestea au fost consacrate de norma de la art.1 alin.(2) CPP.

Procesul penal, urmează să soluționeze două categorii de sarcini: nemijlocite – cele care urmează a fi soluționate în fiecare cauză concretă dar și general-sociale⁵, adică cele de prevenție, de educare, etc.

„Din context rezultă că procesul penal are ca sarcină nemijlocite aflarea adevărului cu privire la infracțiune (pe cât este posibil în fiecare cauză) într-o cauză penală, pentru a trage la răspundere penală persoana vinovată de săvârșirea infracțiunii. Astfel, procesul penal se declanșează pentru constatarea faptului infracțiunii și persoanei vinovate, realizându-se sarcina tragerii la răspundere penală prin aplicarea justă a legii penale, aceasta fiind considerat scopul imediat al oricărui proces penal”⁶.

¹ Hotărârea Curții Constituționale nr.27 din 30.10.2018 privind controlul constituționalității unor dispoziții din articolul 185 din Codul de procedură penală (arestarea preventivă în cazul în care persoana nu și-a recunoscut vina în privința comiterii faptei imputate) (pct.74).

² Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 23.01.2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 6 pct. 111) din Codul de procedură penală (definiția noțiunii de „eroare gravă de fapt”)

³ CtEDO, *cauza Sttanday Times c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, cererea nr. 6538/74, Hotărârea din 26.04.1979 (§49)[citat 08.07.2024]. Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57584%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57584%22]})

⁴ CtEDO, *cauza Rotaru c. României*, cererea nr. 28341/95, Hotărârea din 04.05.2000 (§55), Strasbourg [citat 27.03.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/25965>

⁵ *Уголовный процесс*: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов. Под ред. К.Ф. Гущенко. Издание 5-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало-М, 2004. p.126. 704 p. ISBN 5-94373-082-6.

⁶ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.15.

Reieșind din aprecierile făcute supra am putea identifica următoarele sarcini ale procesului penal: - constatarea la timp și în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni; - tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârșit fapte prevăzute de legea penală; - asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și a celorlalți participanți în procesul penal, astfel încât să fie respectate normele legale naționale și internaționale”¹.

Realizându-se scopul major al procesului – atragerea la răspundere penală a făptuitorului. Legiuitorul a menționat și alte aspecte ale represiunii și anume ca aceasta să nu se aplice persoanelor nevinovate, ceea ce poate avea consecințe grave asupra libertății, demnității și intereselor legitime ale persoanei și care contravine exigențelor statului de drept. Prin urmare, concomitent în procesul penal se realizează sarcina reabilitării persoanei supuse pe nedrept învinuirii sau față de care s-au efectuat acte ce i-au îngreunat unele drepturi, libertăți sau interese legale².

Respectarea regulilor de competență, asigură protejarea persoanei, societății și statului împotriva infracțiunilor prin înseși faptul că stabilește abilitatea organelor de urmărire penală de a investiga faptele infracționale și de a trage la răspundere penală persoanele responsabile.

Protejarea persoanelor, societății, statului de faptele ilegale ale persoanelor cu funcție de răspundere în activitatea lor de cercetare a infracțiunilor se realizează prin stabilirea strictă a regulilor de repartizare a cauzelor penale potrivit competenței astfel încât să fie evitate situațiile când organele de urmărire penală sau persoanele cu funcție de răspundere care le reprezintă să-și decline sau de ce nu să-și asume investigarea unei fapte infracționale pentru care nu dețin abilitățile necesare sau nu se află în unitatea teritorial-administrativă pe care o deservesc. Astfel, repartizarea cauzelor penale potrivit competenței, duce la prevenția acțiunilor abuzive ale reprezentanților organelor de urmărire penală, care în anumite circumstanțe, pot fi interesați într-un rezultat anume al urmăririi penale și pe cale de consecință să-și asume neîntemeiat cercetarea acesteia.

În final, *restabilirea echității sociale*, prin tragerea la răspundere penală a persoanei vinovate și restabilirea în drepturile prejudiciate a victimei poate fi realizată doar dacă fapta prejudiciabilă a fost investigată de un organ de urmărire penală competent, care dispune atât de abilitățile necesare, dotarea tehnico-materială dar și pregătirea funcțională necesară nu doar pentru descoperirea și documentarea faptei prejudiciabile dar și pentru individualizarea și aprecierea corectă a acțiunilor făptuitorului, astfel încât acestuia să-i fie aplicată o pedeapsă echitabilă.

¹ BARBU, Denisa, PETREA, Alin. *Dreptul procesual penal: partea generală. Caiet de seminar*. Iași: Lumen, 2016. p.13.

² DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.16.

Printre sarcinile din a doua categorie se numără: asigurarea drepturilor și libertăților persoanei; asigurarea valorilor materiale și spirituale ale societății; asigurarea ordinii constituționale, integrității teritoriale și statale¹.

Cu referire la această a doua categorie este de menționat că, doar prin prestația eficientă a unui organ de urmărire penală competent și echidistant pot fi garantate și asigurate drepturile și libertățile fundamentale ale persoanelor afectate prin comiterea unei fapte prejudiciabile, pot fi garantate valorile materiale și sociale și asigurată ordinea constituțională.

Instituția competenței asigură cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a cauzelor penale.

Determinarea corectă și riguroasă a competenței fiecărui organ judiciar prezintă o deosebită importanță pentru opera de înfăptuire a justiției. În acest sens regulile de competență asigură ca soluționarea cauzelor penale să aibă în vedere gradul de complexitate al acestora. Astfel, cauzele cu un grad mai ridicat de dificultate vor fi repartizate spre rezolvare unor organe judiciare superioare, în timp ce cauzele mai puțin complexe sunt date în competența organelor judiciare ierarhic inferioare. De asemenea, în vederea întocmirii dosarului de urmărire penală, regulile de competență stabilesc pentru care infracțiuni cercetarea penală se poate efectua de către organele de cercetare penală și care sunt infracțiunile care atrag competența exclusivă a procurorului, în funcție la fel, de gradul de pericol social al acestora².

Cu toate că, prevederile art.254 și art.19 alin.(3) CPP, impun organului de urmărire penală un rol activ, stabilind că, acesta este obligat să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei, considerăm că acest deziderat nu poate fi realizat decât cu respectarea regulilor de competență. Ori, cercetarea completă și obiectivă, implică stabilirea tuturor împrejurărilor ce urmează a fi stabilite în mod obligatoriu pentru justa soluționare a cauzei penale, evaluând în egală măsură toate circumstanțele atât „pro”, cât și „contra”³.

„Obligația organului de urmărire penală de a administra nu numai probe în acuzare este determinată și justificată de caracterul secret al fazei prejudiciere și de posibilitățile sumare ale reprezentanților părții apărării de a administra probe în această etapă a procesului”⁴.

¹ *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов*. Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало-М, 2000. p.13.

² PARASCHIV, Carmen Silvia. *Drept procesual penal*. București: Lumina Lex, 2002, p.153.

³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.250.

⁴ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal: Monografie*. Chișinău: Print-Caro, 2022. p.672.

Înseși CtEDO, în practica sa a criticat administrarea probatoriului doar din perspectiva acuzării nu și al apărării, reiterând că „parg.1 al art.6 impune, în virtutea cerințelor echității, ca autoritățile de urmărire penală să pună la dispoziția apărării toate probele materiale în favoarea sau defavoarea acuzatului”¹.

Într-o altă ordine de idei, „având în vedere faptul că ofițerul de urmărire penală și procurorul sunt reprezentanți ai părții acuzării, este dificil de afirmat că aceștia vor colecta în toate cazurile și probe în apărare”². Cu toate acestea, scopul procesului penal nu poate fi atins atât timp cât organele de urmărire penală și procurorul nu vor acționa activ în vederea desfășurării procesului penal, cercetării obiective, complete și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei, cu respectarea drepturilor părților în proces, în vederea stabilirii adevărului³.

Aplicarea corectă a normelor instituției competenței permite soluționarea litigiului de ordin penal în termen proximi așa cum, investigarea faptei prejudiciabile va fi asigurată nu doar un organ competent din punct de vedere material dar și de către un organ din circumscripția unde s-a comis fapta prejudiciabilă, a fost descoperită aceasta sau se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor⁴, ceea ce îi permite acestuia să reacționeze mult mai rapid în procesul de descoperire și administrare a probatoriului, identificarea și tragerea la răspundere penală a persoanei responsabile.

Termenul rezonabil la investigarea cauzelor penale este una dintre garanțiile de bază ale *procesului echitabil*, fiind consacrat expres de art.6 prg. 1 al CEDO, care statuează că, „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil”⁵.

Același deziderat a fost preluat și de Curtea Constituțională care *inter alia* a statuat că „...Principiul termenului rezonabil al procesului penal reprezintă un element al aplicării dreptului

¹ CtEDO, *cauza Plotnicova c. Moldovei, cererea nr. 38623/05*. Hotărârea din 15.05.2012 (&47), Strasbourg [citată 27.03.2024]. Disponibilă: <https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2015/04/PLOTNICOVA-RO.pdf>

² DOLEA, Igor. *Drepturile persoanei în probatoriul penal: conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Cartea juridică, 2009. p.132.

³ OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal: Monografie*. Chișinău: Print-Caro, 2022. p.675.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.257).

⁵ Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție, nr.1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.54-55/502 din 21.08.1997.

la un proces echitabil. Conform acestui principiu, organele de urmărire penală și instanțele de judecată au obligația de a asigura soluționarea cauzelor penale într-un termen rezonabil”¹.

Generalizând constatările efectuate supra putem concluziona că, pentru buna înțelegere a conceptului de competență, aceasta urmează a fi abordată atât ca *condiție generală a urmăririi penale* cât și ca *instituție de drept procesual-penală*, care reglementează împuternicirile organelor de urmărire penală la investigarea și soluționarea unor cauze penale concrete, în dependență de anumite circumstanțe (semne) obiective ce caracterizează respectiva faptă prejudiciabilă.

2.4 Concluzii la capitolul 2

În urma discutării aspectelor cu privire la noțiunea, esența și importanța competenței în sistemul dreptului procesual-penal am ajuns la următoarele concluzii:

1. În asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului un rol esențial revine organelor de urmărire penală și procurorului sesizate privind investigarea unor cauze penale concrete;

2. În condițiile unei multitudini de organe de urmărire penală antrenate în soluționarea conflictelor de drept penal. Apare imperios necesar de a distribui corect cauzele penale între aceste autorități potrivit împuternicirilor delegate prin puterea legii, abilităților profesionale deținute de angajații săi, și baza tehnico-material. Fapt care va asigura în perspectivă nu doar legitimitatea procesului penal dar și cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a pricinilor penale și pe cale de consecință restabilirea în drepturi a persoanei lezate, restabilirea ordinii de drept și echității sociale. Repartizarea corectă a pricinilor penale în multitudinea de organe judiciare este asigurată de interpretarea și aplicarea corectă a regulilor de competență;

3. Nici legea procesual-penală dar nici abordările teoretice nu oferă o înțelegere unică pentru categoria juridică de competență ceea ce face dificilă înțelegerea acesteia. Astfel că, sunt autori care abordează competența din perspectiva atribuțiilor funcționale, capacității, împuternicirilor pe care le prezintă un organ de urmărire penală de a investiga o anumită cauză penală. Alții din contra plasează accentele asupra caracteristicilor faptei prejudiciabile sau chiar a cauzei penale, caracteristici care determină atribuirea respectivei cauze penale în procedura unui organ de urmărire penală anume, pentru soluționare. Dar toate aceste abordări sunt deficitare în condițiile în care nu reflectă decât în parte esența acestei categorii juridice;

¹ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.4 din 20.01.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 206g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală (durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei), pct.30.

4. *Competența* nu se confundă, nu se egalează cu semnele/ caracteristicile cauzei penale și nici cu cele ale infracțiunii. Totodată, nu este corect ca competența să fie egalată cu atribuțiile funcționale ale organelor judiciare, sau aptitudinile profesionale ale exponenților care le reprezintă și acționează din numele acestor autorități (ofițeri de urmărire penală, procurori, judecători). Caracteristicile cauzei penale și după caz ale infracțiunii, sunt doar niște caracteristici obiective care determină competența dar nu se confundă cu aceasta;

5. Înțelegerea esenței conceptului de competență este strâns legat de formele pe care aceasta le îmbracă. Nici cu privire la acest aspect în literatura de specialitate nu există o poziție unică, unii autori enumeră trei forme alți patru iar alții chiar și cinci forme. Un lucru este cert, toți autori au căzut de acord asupra faptului că există trei forme de bază ale competenței: *materială*, *personală* și *teritorială*. Celelalte forme sunt subsidiare și varietăți ale formelor de bază în mod principal a formei materiale;

6. În literatura de specialitate nu există o poziție unică, astfel că, unii autori operează cu noțiunea de *forme ale competenței* iar alții cu cea de *semne ale competenței*, având în vedere aceleași elemente de fapt.

În opinia noastră *semnele competenței* nu trebuie confundate cu *formele competenței* și între aceste două noțiuni nu poate fi pus semul egalității, dar acestea se intercondiționează așa cum *semnele competenței* sunt de fapt acele premise obiective care determină *formele competenței* din interpretarea cărora urmează a fi apreciată și dedusă competența organului de urmărire penală.

Cu toate că legislația în vigoare nu prevede expres și nici pe plan teoretic nu există o poziție unică reieșind din prevederile legale în vigoare coroborate cu aprecierile CSJ, expuse în decizia sa din 07.05.2013, există cinci forme de competență: *funcțională*, *teritorială*, *materială*, *personală*, *alternativă* și *derogată*;

7. În teoria dreptului *competența* este abordată în două feluri: a) instituție de drept procesual penal; b) condiție generală de efectuare a urmăririi penale.

Competența - este o instituție de drept procesual penal independentă care include totalitatea normelor care reglementează aspecte privind competența materială, personală, teritorială a organului de urmărire penală, procedura de soluționare a conflictelor de competență, derogarea de la competență și raporturile juridice care apar între subiecții speciale (procuror, organe de urmărire penală și exponenți acestora), la stabilirea competenței în cadrul examinării unei cauze penale concrete.

Instituția competenței stabilește și diferențiază împuternicirile tuturor organelor judiciare la investigarea diferitor cauze penale, stabilind *in concreto*, care organ de urmărire penală este competent de a investiga o cauză penală anume și este compusă din normele juridice care stabilesc

ordinea procesuală de stabilire a împuternicirilor organului de urmărire penală la investigarea respectivei cauze penale, dar și normele juridice, care reglementează ordinea de transmitere a cauzelor penale de la un organ de urmărire penală la altul.

Competența ca condiție generală de realizare a urmăririi penale reprezintă acele reguli de desfășurare a procesului-penal în general și a urmăririi penale în particular de respectarea cărora depinde legalitatea acestuia și realizarea scopului procesual;

8. Reieșind din constatările efectuate supra putem propune următoarea definiție general valabilă pentru competență:

Competența - este o condiție generală de desfășurare a urmăririi penale care reglementează distribuirea pentru investigarea dosarelor penale către un anumit organ de urmărire și ofițer de urmărire, în dependență de prevederile pertinente a legislației raportate la anumite circumstanțe obiective relevante, precum și soluționarea conflictelor ce pot apărea în practică în procesul de repartizare a dosarelor pentru a asigura o investigare și soluționare completă, obiectivă și în termeni proximi a cauzei penale.

3. COMPETENȚA ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ

3.1 Conceptul noțiunii - organele de urmrire penală

Înainte de a aborda cele mai importante aspecte legate de competența organelor de urmărire penală, considerăm necesar de a explica ce urmează să se înțeleagă prin noțiunea de *organ de urmărire penală* și mai cu seamă care sunt acele organe/ autorități care se cuprind în această categorie. Astfel cea mai simplă abordare a noțiunii – organ de urmărire penală este oferită în Legea nr.216/ 2003¹, potrivit căreia „organele de urmărire penală sunt organele care conform legii au dreptul de a efectua urmărirea penală”.

„Cu alte cuvinte, organul de urmărire penală este împuternicit de stat și care în faza prejudiciară desfășoară activități legate de infracțiune, la identificarea făptuitorului sau a făptuitorilor și la stabilirea răspunderii acestora. De asemenea, organele de urmărire penală au obligația să ia toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului”².

Potrivit legii procesual-penale „Urmărirea penală se efectuează de către procuror și de organele constituite conform legii în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Fiscal de Stat”³.

„Organele de urmărire penală sânt organizate în structuri centrale și structuri teritoriale și sânt reprezentate de ofițeri de urmărire penală anume desemnați în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Fiscal de Stat și subordonați organizațional conducătorului instituției respective”⁴ și include, după caz, departamente, direcții generale, direcții, secții, servicii sau birouri de urmărire penală constituite în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Fiscal de Stat și al subdiviziunilor teritoriale ale acestora⁵.

¹ *Legea cu privire la Sistemul informațional integral automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni* nr.216 din 29.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.08.2003, Nr. 170-172 art. 695

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.198.

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 253 alin.(1))

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 253 alin.(2))

⁵ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art.4 alin.(2)).

Constituirea, reorganizarea și lichidarea organelor de urmărire penală de toate nivelurile se efectuează, în condițiile legii, de către conducătorii Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Centrului Național Anticorupție și Serviciului Fiscal de Stat¹.

Din reglementările legale în vigoare se poate deduce că urmărirea penală se realizează de organele de urmărire penală constituite în cadrul MAI, SV, CNA și SFS și de procuror care nu este un organ de urmărire penală tipic dar în cazul în care exercită nemijlocit urmărirea penală îi revin atribuțiile organului de urmărire penală².

În aceste condiții apare firească întrebarea dacă procurorul poate fi echivalat sau asimilat organelor de urmărire penală și în ce măsură aceasta corespunde rolului și scopului cu care a fost creată această instituție? Reieșind din prevederile legislației în vigoare se poate concluziona că procurorul nu se atribuie la categoria organelor de urmărire penală el fiind o instituție distinctă cu o serie de atribuții specifice printre care și exercitarea urmăririi penale³, care în anumite situații, exprese reglementate de legislația în vigoare este ținut să efectueze nemijlocit urmărirea penală, motiv pentru care își arogă niște prerogative proprii organului de urmărire penală dar nu aceasta îl transformă într-un organ de urmărire penală tipic.

Într-o altă ordine de idei, nu suntem de acord cu faptul că legiuitorul de rând cu organele de urmărire penală a indicat în mod individual procurorul și nu a făcut referință la instituția Procuraturii RM, în condițiile în care procurorul sau după caz procurorii exercită urmărirea penală nu în nume și interes propriu dar acționând ca exponenți ai Procuraturii RM.

În Franța odată cu adoptarea CPP din 1958⁴, urmărirea penală a fost dispusă poliției, care se compartimentează în două: *poliție administrativă* și *poliție judiciară*.

Poliția administrativă - acționează în vederea menținerii ordinii publice, prevenția infracțiunilor, etc, adică până la săvârșirea infracțiunilor.

Poliția judiciară - este principalul organ de urmărire penală, adică intervine după comiterea infracțiunilor și la rândul său se compune din: *Poliția națională* și *Jandarmeria națională*.

Urmărirea penală propriu-zisă se asigură de subdiviziunile *Poliției naționale* care a descoperit infracțiunea sau care prima a fost sesizată cu privire la aceasta.

¹ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art.4 alin.(3)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 52 alin.(1), pct.2)).

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 52).

⁴ *Codul de procedură penală al Franței*, adoptat prin *Ordonnance n° 58-1296 du 23 décembre 1958*. În: *Journal officiel* din 24 decembrie 1958 (în vigoare la 2 martie 1959).[citat 06.10.2024]. Disponibil: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/

Important de remarcat că, procurorul poate stabili organul de urmărire penală, colaboratorul care va efectua urmărirea penală într-o cauză concretă, de asemenea poate transmite cauza penală de la un organ de urmărire penală la altul doar cu respectarea competenței teritoriale și doar în cazuri de urgență și în cazul infracțiunilor evidente ofițerii de poliție cu acordul procurorului sau a judecătorului de instrucție pot acționa pe întreg teritoriul Franței¹.

O situație similară regăsim și în Germania. Potrivit CPP al Germaniei², cercetarea infracțiunilor, este asigurată de către procuror și de poliție.

Poliția în Germania este formată din două părți: *Poliția criminală și Oficii generale de poliție*.

Poliția criminală - investighează în principal infracțiuni grave și de complexitate sporită iar *poliția generală* - infracțiuni și încălcări neînsemnate și infracțiuni de gravitate medie la indicația conducătorilor organelor de poliție: infracțiuni de transport; inviolabilitatea locuinței, a comunicărilor; vătămarea corporală; șantajul, etc.

Poliția își desfășoară activitatea sub conducerea și supravegherea procurorului, care poate dispune și schimbarea competenței organului de poliție.

„Spre deosebire de statele indicate supra în Statele Unite ale Americii situația este mult mai complicată așa cum există o multitudine de organe și subdiviziuni abilitate de a efectua urmărire penală. La orice nivel al puterii de stat (*federal, statal și local*) au fost instituite organe de urmărire penală. În SUA organele de urmărire penală federale efectuează urmărirea penală în cazurile infracțiunilor atribuite prin lege în competența autorităților federale. În teritoriu organele de urmărire penală efectuează urmărirea penală în cazul infracțiunilor atribuite în competența autorităților locale”³.

„În majoritatea cazurilor, poliția se supune autorităților statale și cercetează infracțiunile comise doar în limitele acestuia și se supune nemijlocit autorităților statale. În structura poliției se înființează departamente de urmărire penală sau se instituie funcții de detectivi abilitați cu dreptul de a efectua urmărirea penală. Cu toate acestea nu există o delimitare clară între competența organelor de urmărire penală statale și cele federale”⁴.

¹ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.42.

² *Codul de procedură penală al Germaniei* (Strafprozessordnung – StPO), adoptat la 1 februarie 1877, intrat în vigoare la 1 octombrie 1879, publicat în Bundesgesetzblatt (BGBl. I S. 1077), modificat ultima dată prin Legea din 22 decembrie 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 411)[citat 06.10.2024]. Disponibil: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>

³ ЗАХАРОВ, Н.В., *Op. cit.*, p.52.

⁴ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.54.

În aceste condiții considerăm întemeiată soluția legiuitorului român care în categoria organelor de urmărire penală include și procurorul, indicând expres că, „Organele de urmărire penală sunt: a) procurorul; b) organele de cercetare penală ale poliției judiciare; c) organele de cercetare penală speciale”¹.

Având în vedere constatările efectuate considerăm oportun de a modifica norma din art.253 alin.(1) CPP și includerea subdiviziunilor Procuraturii RM în categoria organelor de urmărire penală de rând cu organele de urmărire penală al MAI, SV, CNA și a SFS.

„De menționat că organele de urmărire penală din cadrul instituțiilor vizate trebuie să îndeplinească diferite activități, astfel încât crearea lor să răspundă criteriului logic de organizare și funcționare pentru a se exclude dubbele sarcini. Este firesc ca organele de urmărire penală menționate să se deosebească prin delimitarea sarcinilor ce-i revin fiecărui organ de urmărire penală în parte”².

„Astfel, pentru a putea desfășura activități procesuale, organul de urmărire penală trebuie să fie competent de a efectua acțiuni de urmărire penală în fiecare cauză penală concretă. Cauzele penale fiind deosebit de diversificate prin gravitatea faptelor, locul unde au fost comise, ori persoana făptuitorului, acestea se impun a fi repartizate pentru o justă apreciere de organele de urmărire penală. Din aceste considerente, CPP a delimitat sarcinile acestor organe de urmărire penală după competența teritorială, materială și după calitatea persoanei”³.

În ceea ce privește alocarea competențelor de efectuare a urmăririi penale, țările lumii utilizează două modele de bază – fie înființarea unui singur organ de urmărire penală abilitat cu competențe generale (investigarea tuturor infracțiunilor), fie înființarea mai multor organe de urmărire penală cu competențe speciale (investigarea anumitor categorii de infracțiuni). Din păcate, Republica Moldova a ales modelul care i se potrivește cel mai puțin, fiind o țară mică (atât după teritoriu, cât și după populație), unele organe de urmărire penală (SV, SFS chiar și CNA) neputând avea decât o sarcină de muncă modestă, care, însă, este disproporționată sarcinii altor organe de urmărire penală (MAI)⁴.

¹ *Codul de procedură penală al României*, în vigoare de la 01.02.2014. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 486 din 15 iulie 2010 [citat 09.02.2024]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/geztkobvha/codul-de-procedura-penala-din-2010>, (art.55 alin.(1)).

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.198.

³ *Ibidem*.

⁴ Transparency International – Moldova[online]: *Extinderea mandatului Serviciului Fiscal de Stat cu competențe de efectuare a urmăririi penale comportă riscuri majore*. Comunicat de presă: JULY 12, 2020 [28.04.2024]. Disponibil: <https://www.transparency.md/2020/07/12/transparency-international-moldova-extinderea-mandatului-serviciului-fiscal-de-stat-cu-competente-de-efectuare-a-urmaririi-penale-comporta-riscuri-majore/>

Mai mult, pornind de la profilul guvernelor, care, în buna parte a cazurilor, sunt guverne de coaliție, organele de urmărire penală devin obiecte de negociere politică și sunt utilizate ca instrumente de presiune nu numai asupra oponenților politici, dar și asupra partenerilor de guvernare¹.

Având în vedere constatările făcute și pentru a stabili nivelul corespunderii situației de moment regulilor competenței, în continuare vom analiza competența organelor de urmărire penală care activează la moment în RM prin prisma formelor competenței.

3.2 Competența funcțională a organelor de urmărire penală

„Prin competență funcțională (*ratione officii*) se înțelege acea formă a competenței prin intermediul căreia sunt arătate categoriile de activități ce pot fi desfășurate de un anume organ judiciar în cadrul competenței sale generale”². „Pe baza competenței funcționale se face distincție între organele judiciare în raport de atribuțiile lor funcționale”³.

„Competența funcțională este determinată de atribuțiile specifice conferite de lege organelor judiciare în desfășurare procesului penal și de modul particular în care se realizează activitatea procesuală în diferite faze sau etape ale cauzei ori în raport de caracterul deosebit al unor instituții”⁴.

Reieșind din prevederile normei de la art.55 din CPP, organul de urmărire penală dispune de următoarele atribuții funcționale: *„efectuează sau dispun acțiuni de urmărire penală în condițiile CPP; are obligația de a lua toate măsurile necesare pentru prevenirea și curmarea infracțiunii; dacă există indici ai infracțiunii, concomitent cu înregistrarea sesizării despre aceasta, pornește procesul de urmărire penală și, călăuzindu-se de dispozițiile CPP, efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii ei și fixării probelor care confirmă sau infirmă săvârșirea infracțiunii; ia măsuri în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit”*.

După cum se poate vedea „atribuțiile organelor de cercetare penală, ca organe judiciare, sunt legate numai de desfășurarea urmăririi penale, aceste organe nu colaborează în mod direct, în cadrul procesului penal, cu instanțele judecătorești”⁵ și pot fi rezumate la trei aspecte: - *„efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii, acumulări și fixări probelor care*

¹ *Ibidem*.

² BOROI, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Drept procesual penal*. Ediția a 2-a. București: ALL Beck, 2002. p.113.

³ PINTEA, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială. Ediție revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002, p.145.

⁴ PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal. Partea generală*. București: Lumina Lex, 2001. p.230.

⁵ BOROI, Alexandru, UNGUREANU, Ștefania-Georgeta, JIDOVU, Nicu. *Op. cit.*, p.56.

confirmă sau infirmă săvârșirea infracțiunii; - întreprinde măsuri de prevenire și curmare a faptelor infracționale; - i-a măsuri în vedere asigurării acțiunii civile sau a confiscări speciale a bunurilor obținute ilicit”.

„Efectuarea tuturor actelor de cercetare penală (cu excepția celor date de lege în competența exclusivă a procurorului) intră în sfera atribuțiilor organelor de cercetare penală”¹.

După cum observăm, legiuitorul, în mare parte, leagă atribuțiile funcționale ale organului de urmărire penală de efectuarea *acțiunilor de urmărire penală*, ceea ce în opinia noastră nu este tocmai corect, reieșind din următoarele raționamente.

Utilizarea noțiunii – *acțiunii de urmărire penală*, lasă să se înțeleagă că, sunt acțiuni efectuate de organul de urmărire penală, exclusiv, pe parcursul urmăririi penale, ca fază a procesului penal. În condițiile în care, așa cum, am demonstrat, anterior, prestația organelor de urmărire penală este angajată chiar din momentul înregistrării sesizării cu privire la infracțiune, adică din momentul pornirii procesului penal. Prin urmare chestiunile legate de stabilirea competenței organului de urmărire penală urmează a fi soluționate începând cu pornirea procesului penal și pe tot parcursul desfășurării sale, nu doar la etapa urmăririi penale.

În acest context, considerăm că, este mult mai indicat să se opereze cu noțiunea de *acțiune procesuală* nu cu cea de *acțiune de urmărire penală*. Considerându-se că între aceste două noțiuni există un raport de parte la întreg adică *acțiunile de urmărire penală* în fapt, urmează a fi considerate aceleași *acțiuni procesuale*, doar că sunt dispuse și efectuate exclusiv în interiorul etapei urmăririi penale.

Prin urmare, se impune reformularea prevederilor de la art.55 CPP, cu înlocuirea noțiunii de *acțiuni de urmărire penală* cu cea de *acțiuni procesuale*. Acțiunile procesuale se materializează în *acte procedurale* întocmite de către organele de urmărire penală. Acest aspect rezultă din interpretarea prevederilor art.6 alin.(1) CPP, care descrie *actul procedural* - „...document prin care se consemnează orice acțiune procesuală prevăzută de prezentul cod, și anume: ordonanță, proces-verbal, rechizitoriu, încheiere, sentință, decizie, hotărâre etc”.

În pofida constatărilor efectuate supra, nu este clar, dacă tot spectru de acțiuni pe care le desfășoară un organ de urmărire penală în cadrul procesului penal, în legătură cu investigarea unei infracțiuni anume se încadrează în noțiunea de *acțiuni procesuale* sau doar cele care primesc expresie sub formă de ordonanțe, proces-verbale, rechizitoriu, în condițiile în care, potrivit legislației în vigoare, organul de urmărire penală poate solicita, ordona, dispune efectuarea unor

¹ *Ibidem.*

acțiuni ce pot avea importanță pentru buna investigare a unei infracțiuni inclusiv prin adresarea unor corespondențe, formularea de delegații, indicații, sau solicitări.

În orice caz, considerăm insuficiente prevederile de la art.55 CPP, cu privire la atribuțiile organului de urmărire penală și pentru relevarea deplină a *competenței funcționale* a acestuia, considerăm oportun de a reieși din prevederile cu privire la atribuțiile ofițerului de urmărire penală, ori, art.55 alin.(1) CPP stabilește expres că „Urmărirea penală se efectuează de către ofițerii de urmărire penală desemnați ai organelor de urmărire penală prevăzute în art.56”, același lucru este reiterat și de prevederile art.253 alin.(2) CPP, care stabilește că, „Organele de urmărire penală sânt organizate în structuri centrale și structuri teritoriale și sânt reprezentate de ofițeri de urmărire penală anume desemnați în cadrul instituțiilor menționate în alin.(1) și subordonați organizațional conducătorului instituției respective”.

Atribuțiile funcționale ale ofițerului de urmărire penală sunt expres reglementată în dispozițiile normei de la art.57 alin.(2) CPP, fiind indicat *inter alia* că acesta: *asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizării privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni în cazul în care sesizarea nu a fost înregistrată de conducătorul organului de urmărire penală, începe urmărirea penală în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, poartă răspundere pentru efectuarea legală și la timp a urmăririi penale, etc”*.

Prevederi similare întâlnim și Legea cu privire la statutul ofițerului, care stabilește că „Ofițerul de urmărire penală este responsabil de efectuarea urmăririi penale în conformitate cu prevederile legale, în termenele stabilite, în volum deplin și în mod obiectiv”¹.

După cum se poate vedea, „competența funcțională este direct reglementată de lege, din care derivă obiectul și scopul urmăririi penale, precum și obiectivele organului de urmărire penală, și anume: organul de urmărire penală este obligat să acumuleze probele necesare pentru a cerceta obiectiv, complet și sub toate aspectele circumstanțele cauzei; organul de urmărire penală este obligat să acumuleze probe atât în favoarea, cât și în defavoarea bănuیتului, învinuitului, pentru a demonstra vinovăția sau, respectiv, nevinovăția; organul de urmărire penală trebuie să acumuleze și să confrunte probele în acuzare și cele care nu confirmă acuzarea sau o atenuează (obligația aceasta se menține și în cazul în care bănuیتul sau învinuitul recunoaște vinovăția); organul de urmărire penală trebuie să manifeste un rol activ și la explicarea drepturilor și obligațiilor părților și a altor participanți la procesul penal; organul de urmărire penală este obligat să acumuleze date

¹ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art.5).

cu privire la împrejurările care au determinat, înlesnit, favorizat sau contribuit la săvârșirea infracțiunii; alte atribuții reglementate în CPP”¹.

În opinia noastră atribuțiile funcționale ale organului de urmărire penală pot fi grupate în patru mai categorii: *atribuții funcționale legate de administrarea probatoriului; atribuții funcționale privind aplicarea măsurilor procesuale de constrângere; atribuții funcționale privind aplicarea măsurilor de protecție și a altor măsuri procedurale; atribuții funcționale privind aplicarea măsurilor asiguratorii.*

„Este de menționat că de competență funcțională dispune și procurorul. Acest gen de competență rezultă din atribuțiile procurorului privind conducerea și exercitarea urmăririi penale, precum și de susținere a învinuirii în calitate de acuzator de stat”².

Astfel, în cadrul urmăririi penale, procurorul dispune de atribuții funcționale specifice, printre care: *pornește urmărirea penală, dispunând efectuarea urmăririi penale de către alte organe de urmărire penală, fie o exercită nemijlocit, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală; conduce personal urmărirea penală și controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală; controlează permanent executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor privind infracțiunile; cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile, etc*³. Prevederi similare regăsindu-se și la art.5 din Legea Procuraturii⁴.

Prin urmare, *competența funcțională* presupune totalitatea atribuțiilor funcționale cu care au fost delegate organele de urmărire penală și procurorul prin puterea legii pentru investigarea eficientă a conflictelor penale.

3.3 Competența materială a organelor de urmărire penală

„Prin *competența materială* înțelegem criteriul cu ajutorul căruia se stabilește care dintre organele judiciare de grade diferite pot instrumenta anumite categorii de cauze penale. Cu alte cuvinte, prin competență materială se stabilește sfera atribuțiilor unui anumit organ, sferă care-i delimitează competența în raport cu organele inferioare sau superioare în grad. Cum pe bună dreptate se arată în literatura de specialitate, această competență funcționează pe linie verticală”⁵.

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.199-200.

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.200.

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 53 alin.(1).

⁴ *Legea cu privire la Procuratură* nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial Nr. 69-77 art. 113.

⁵ NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Ediția a III-a, revizuită și adăugită*. București: Universul Juridic, 2020, p.370.

„Potrivit legislației procesual-penale naționale, organele de urmărire penală nu sunt delimitate pe criteriul liniei verticale și, respectiv, aceste organe au atribuții similare în ceea ce privește sarcinile legale ce revin și nu sunt ierarhic superioare sau ierarhic inferioare unul în raport cu celălalt. Potrivit art.253, 266-269² CPP, precum și prevederilor Legii nr.333 din 10.11.2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală, organele de urmărire penală din Republica Moldova se divizează doar în funcție de categoria infracțiunilor cercetate sau, altfel spus, în funcție de obiectul cercetat. Deci competența materială este determinată de obiectul cauzei penale, adică de infracțiunea investigată”¹.

Așa dar, *semnul material*, oferă posibilitatea de a stabili competența reieșind din caracterul și pericolul social pe care îl prezintă infracțiunea comisă. CPP stabilește lista infracțiunilor, investigarea cărora ține de unu sau alt organ de urmărire penală². În baza acestui semn competența se repartizează între ofițerii de urmărire penală a diferitor subdiviziuni³.

Interesant de remarcat că unii autori ruși leagă *competența materială* de prestația ofițerului de urmărire penală chemat să investigheze o anumită cauză penală definind-o ca, „...atribuirea cauzei penale în competența unui ofițer de urmărire penală din cadrul unei autorități (procuratură, organele securității naționale, organele afacerilor interne sau organele fiscale) sau agentului constatat al unor anumite autorități, în dependență obiectul atentatului criminal, stabilit în baza Părții speciale a CP”⁴. Ceea ce în opinia noastră nu este tocmai corect în condițiile în care ofițerii de urmărire penală nu acționează în nume și interes propriu dar în numele și interesul organului de urmărire penală pe care-l reprezintă.

Totodată, în literatura de specialitate nu există o poziție unică cu privire la criteriul/ criteriile care determină *competența materială* a organului de urmărire penală. Astfel unii cercetători vorbesc despre *obiectul cercetat*, *obiectul cauzei penale*, *obiectul atentatului criminal*, *infracțiunea comisă*⁵.

Considerăm că, prin: *obiectul cercetat*, *obiectul cauzei penale*, *obiectul atentatului criminal*, se are în vedere, de fapt, obiectul infracțiunii, adică, relațiile sociale împotriva cărora se îndreaptă actul de conduită și pe care el le vătămă sau pune în pericol⁶.

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Op.cit.* p.201.

² *Уголовный процесс: Учебник для вузов/* Под общ. ред. д.ю.н. проф. А. С. Кобликова. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2001. p.137.

³ ГРОМОВ, Н. А. *Уголовный процесс: Учебное пособие*. Москва: Юристъ, 1999. p. 247.

⁴ *Руководство по расследованию преступлений: Учебное пособие/* Рук. авт. колл. д. ю. н. А.В. Гриненко. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2002, p.81.

⁵ BULAI, Costică. *Manual de drept penal. Partea generală*. Timișoara: Editura ALL, p. 195.

⁶ *Ibidem*.

În opinia noastră, acest criteriu de apreciere a *competenței materiale* este insuficient, ori, multe dintre infracțiuni atentează la aceleași *obiect generic*, ceea ce face dificilă individualizarea competenței materiale ca atare.

Pentru exemplificare, toate infracțiunile contra patrimoniului au același *obiect juridic generic* – relațiile sociale cu privire la patrimoniu, doar că, în dependență de metoda comiterii, forma vinovăției, prejudiciul cauzat, etc., faptele prejudiciabile vor fi calificate diferit: furt, jaf, tâlhărie, escrocherie. Totodată, aceste infracțiuni, în dependență de anumite caracteristici obiective vor fi atribuite în *competența materială* a unui sau altui organ de urmărire penală.

Astfel, în toate cazurile infracțiunile prevăzute la art.190 și art.191 CP, sunt stabilite în *competența materială* a organului de urmărire penală a MAI și doar în situația în care acestea au fost comise *cu folosirea situației de serviciu*, se vor atribui în *competența materială* a organului de urmărire penală a CNA¹. Aceiași situație o regăsim și în cazul infracțiunilor economice², majoritatea dintre care se află în *competența materială* a organului de urmărire penală a MAI și doar unele dintre acestea care atentează la securitatea fiscală a statului au fost stabilite în *competența materială* a organului de urmărire penală a SFS³.

Totodată, nu este corect să se opereze cu noțiunea de *obiectul cauzei penale* la stabilirea *competenței materiale*, potrivit raționamente vehiculate în cuprinsul acestui studiu. Deoarece, chestiunile privind competența în general și *competența materială* în mod special se „discută” nu doar legat de investigarea unor cauze penale concrete, adică de la pornirea urmăririi penale, dar din momentul începerii procesului penal.

Prin urmare, criteriul de determinare a competenței materiale a organului de urmărire penală este infracțiunea comisă sau mai bine zis, încadrarea juridică precisă a acesteia (calificarea infracțiunii).

Potrivit prevederilor art.113 CP „Se consideră calificare a infracțiunii determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală. Calificarea oficială a infracțiunii se efectuează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători”.

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 269).

² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr.72-74 art.195.

³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 269²).

În opinia noastră, norma de la alin.(2), art.113 din CPP, nu este tocmai precisă, ori aceasta operează cu noțiunea de „etapele procedurii penale”, un termen impropriu pentru actuala lege procesual-penală care de regulă folosește noțiunea de „proces penal”.

Ca activitate procesual-penală, calificarea implică trei etape distincte:

✓ „Prima etapă constă în stabilirea faptului comiterii infracțiunii, ce cuprinde caracterizarea următoarelor probleme: comiterea acțiunii prejudiciabile, locul, metodele și motivele comiterii acesteia, precum și a altor circumstanțe care, în esență constituie obiectul probațiunii într-o cauză penală, dar și norma penală care reglementează această acțiune.

✓ A doua etapă a calificării constă în stabilirea corespunderii semnelor faptei prejudiciabile comise cu competența infracțiunii reglementată de norma indicată..

✓ A treia etapă a calificării infracțiunii ține de tragerea concluziilor privind prezența sau absența componentei infracțiunii în fapt comisă de persoana concretă”¹.

Într-adevăr calificarea faptei se face la toate etapele procesului penal, de organele competente chemate să investigheze respectiva infracțiune, adică de organele de urmărire penală și de către procuror. Prin urmare nu este tocmai potrivită formula „...de către persoanele care efectuează urmărirea penală” deoarece aceasta lasă să se înțeleagă că calificarea se realizează doar pe parcursul etapei urmăririi penale ceea ce vine în contradicție cu prima parte a respectivei norme care prevede că calificarea se face la orice etapă a procesului penal.

Prin urmare norma de la alin.(2) art.113 CPP, urmează a fi modificată și expusă într-o nouă redacție cu următorul conținut „Calificarea oficială a infracțiunii se efectuează la toate etapele procesului penal de către organele de urmărire penală, procuror și instanța de judecată”.

Deci, *competența materială* se exprimă prin calificarea infracțiunilor potrivit normelor din Partea specială a CP². Importanța calificării precise a faptei prejudiciabile la stabilirea *competenței materiale* a organului de urmărire penală rezultă din prevederile art.266-269² CPP, care reglementează *competența materială* a organelor de urmărire penală și indică concret infracțiunile care sunt transmise în competența unui sau altui organ.

În pofida constatărilor efectuate, considerăm că, la stabilirea cauzelor penale aflate în competența unui sau altui organ de urmărire penală se ține cont de sarcinile, specificul activității fiecărui organ de urmărire penală, așa cum abilitățile organului de urmărire penală la investigarea anumitor categorii de infracțiuni servește ca garanție a unei cercetări rapide, multilaterale și obiective a faptelor infracționale. În legătură cu aceasta, având în vedere faptul că, există o

¹ GRAMA, Marina, BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, MARTIN, Daniel. *Drept penal. Partea generală/* vol.II. Chișinău: „Tipografia Centală”, 2016. p.320 p.

² СМЕРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс*. Москва: Питер, 2004. p.82, .

prezumție potrivit căreia procurorul dispune de o pregătire profesională mai bogată, în competența acestuia au fost atribuite infracțiuni de o complexitate mai sporită, care impun activitate analitică cu diferite documente, inclusiv financiare, dar și investigarea celor mai periculoase infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere¹.

Unii autori² abordează *competența materială* sub *aspect obiectiv* și sub *aspect subiectiv*.

Sub *aspect obiectiv - competența materială* este îndrituirea/ îndatorirea unui organ de urmărire penală de a investiga și a soluționa cauzele penale care i-au fost repartizate prin lege. Sub *aspect subiectiv - competența materială* este îndrituirea/ îndatorirea unui organ de urmărire penală de a investiga și a soluționa o anumită cauză penală din numărul celor repartizate prin lege³.

Rațiunea acestei împărțiri o găsim în împrejurarea că nu toate faptele penale au aceleași grad de pericolozitate și de complexitate și s-a simțit nevoia ca judecarea lor să fie atribuită unor instanțe diferite, în raport de pregătirea și experiența ofițerilor de urmărire penală, pentru a se asigura o corectă înfăptuire a justiției penale. Determinarea competenței în raport de natura infracțiunii are în vedere, în principal, valoarea socială ocrotită prin incriminarea faptei respective, cu alte cuvinte relațiile sociale care formează obiectul juridic specific al infracțiunii. Acest mod de determinare constituie criteriul calitativ al competenței materiale. Determinarea competenței materiale în raport cu gravitatea infracțiunii are în vedere gravitatea pedepsei prevăzute de lege pentru acea infracțiune, întrucât gradul de pericol social al infracțiunii se reflectă în pedeapsă. Acest mod de determinare constituie criteriul cantitativ al competenței materiale⁴.

Analiza diferitor componente de infracțiune aflate în competența diferitor organe de urmărire penală s-a constatat că, la stabilirea împuternicirilor privind investigarea unor anumite cauze penale s-a ținut cont nu numai de unul dar de mai multe criterii. Aceste criterii sunt: caracterul și gradul de pericol al faptei infracționale, obiectul ei (sfera raporturilor juridice, intereselor statale, lezate prin infracțiunea respectivă), care se exprimă în calificarea faptei potrivit părții speciale a CP; dificultatea cauzei penale de investigat; sarcinile principiile de organizare și condițiile de integrațiune dintre organul de urmărire penală și organul de investigații; specificul activității fiecărui organ de stat, împuternicit cu dreptul de a efectua urmărirea penală⁵.

¹ ЛУПИНСКАЯ, П.А. *Уголовно-процессуальное право: Учебник.-2-е изд.,перераб.и доп.* Москва: Юристъ, 2005. p.195.

² TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. București: ALL BECK, 2001. p.146.

³ *Ibidem*, p.146.

⁴ TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. București: ALL BECK, 2001. p.146.

⁵ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.90-91.

De remarcat că, divizarea împuternicirilor organelor de urmărire penală după *semnul material*, nu este permanentă și fixă. După cum o demonstrează evoluția istorică a acestei instituții, schimbările economice, social-politice, la rândul lor au condiționat și modificări ale etapei urmăririi penale s-a modificat și competența materială a organelor de urmărire penală. Cel mai elocvent exemplu, odată cu instituirea organului de urmărire penală a SFS, acestea a primit în competența sa materială infracțiunile prevăzute la art. 241–242, 244, 244¹, 250–253 și 335¹ CP¹.

Competența materială nu se modifică doar prin crearea de noi organe de urmărire penală dar poate fi modificată inclusiv prin operarea de modificări în legea procesual penală cu privire la componentele de infracțiune atribuite în competența unui sau altui organ de urmărire penală. Mai mult, *competența materială* poate suferi modificări și pe parcursul urmăririi penale. Astfel, se poate întâmpla ca la etapa pornirii urmăririi penale, având ca temei circumstanțele faptice cunoscute, fapta să fie încadrată într-un fel anume, care ulterior, în baza noilor circumstanțe stabilite să sufere modificări și pe cale de consecință, organul de urmărire penală, să fie nevoit să-și decline competența în favoarea altui organ.

„Dat fiind numărul mare de fapte incriminate prin legea penală, în vederea determinării competenței materiale a organelor judiciare nu pot fi enumerate toate infracțiunile care sunt atribuite în competența fiecărui organ în parte. În consecință, pentru simplificarea reglementării competenței materiale se folosesc două sisteme: *determinarea abstractă* și *determinarea concretă*”².

„Prin *determinarea abstractă* se arată ce grupe mari sau categorii de infracțiuni cad în competența de soluționare a unui organ judiciar”³. Astfel, organul de urmărire penală a MAI, are o competență materială – generală, efectuând urmărirea penală cu referire la orice infracțiune care nu este dată în competența altui organ de urmărire penală sau a procurorului.

„Prin *determinarea concretă* a competenței materiale sunt enumerate infracțiunile care fac obiectul cauzelor penale la fiecare categorie de organe judiciare în parte”⁴. Ca exemplu, potrivit art. 269² CPP, organul de urmărire penală al SFS, efectuează urmărirea penală în cazul infracțiunilor prevăzute la art. 241–242, 244, 244¹, 250–253 și 335¹ CP.

„Pentru buna desfășurare a activității organelor judiciare se impune respectarea fermă a competenței lor materiale. Nerespectarea normelor legale privind competența materială produce o

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 269²)

² NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Ediția a III-a, revizuită și adăugită*. București: Universul Juridic, 2020, p.371.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

vătămare care constă în dereglarea mecanismului prin care este administrată justiția. Aceasta este și explicația pentru care încălcarea dispozițiilor legale privind această competență se sancționează în reglementarea anterioară cu nulitatea absolută”¹.

3.3.1 Competența materială a organului de urmărire penală a Ministerului Afacerilor Interne

În conformitate cu art.266 CPP, „Organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune care nu este dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală sau este dată în competența lui prin ordonanța procurorului”.

Organul de urmărire penală al MAI are în competență cauzele penale cu privire la cel mai vast spectru de infracțiuni². La stabilirea competenței organului de urmărire penală se ține cont de interacțiunea tuturor serviciilor care activează în cadrul MAI, inclusiv a serviciilor operative ceea ce este deosebit de important la investigarea unor așa categorii de infracțiuni ca furturile, tâlhăriile, etc³.

Aproximativ 80% din totalul componentelor de infracțiune din conținutul CP sunt transmise în competența materială a organului de urmărire penală a MAI. Această situație este condiționată de faptul că în structura MAI există subdiviziuni operative cu care colaborează organul de urmărire penală, existența bazei tehnico-materiale suficiente, accesul la diferite baze de date (baza de date a SFS, baza de date a ASP, etc.). Mai mult, organul de urmărire penală a MAI dispune de cel mai mare număr de ofițeri de urmărire penală⁴.

Excluzând din totalul infracțiunilor reglementate de Partea specială a CP, pe cele aflate în competența materială a celorlalte organe de urmărire penală (organul de urmărire penală al CNA, SV, SFS) și cele atribuite în competența materială a procurorilor (inclusiv a procuraturilor specializate), putem stabili că organul de urmărire penală al MAI deține *o competență materială – universală*, de a efectua urmărirea penală în privința diferitor categorii de infracțiuni dintre cele mai diverse, după cum urmează: *infracțiuni contra vieții și sănătății* (art.145-163 CP); *infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei* (art.164-166, art.167-169 CP); *infracțiuni privind viața sexuală* (art.171-175¹ CP); *infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi*

¹ Ibidem.

² Уголовный процесс: Учебник для вузов/ Под общ. ред. д.ю.н. проф. А. С. Кобликова. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2001. p.138.

³ ЛУПИНСКАЯ, П.А. Уголовно-процессуальное право: Учебник.-2-е изд., перераб.и доп. Москва: Юристъ, 2005. p.195.

⁴ ЗАХАРОВ, Н.В. Теория и практика определения подследственности уголовных дел. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.92.

(art.176-185 din CP); *infracțiuni contra patrimoniului* (art.186-199⁵ CP); *infracțiuni contra familiei și minorilor* (art.201-209 CP); *infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale* (art.211-222¹ CP); *infracțiuni economice* (art.245¹⁰, 247 și art.256 CP); *infracțiuni din domeniul transporturilor* (art.263-276 CP); *infracțiuni contra securității publice și ordinii publice* (art.278, art.278¹, art.279¹-282, art.285-293, art.296-302 CP); *infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică* (art.330¹, art.330² CP); *infracțiuni de corupție în sectorul privat* (art.335¹ CP); *infracțiuni contra autorităților publice și securității de stat* (art.347-363 CP); *infracțiuni militare* (art.364-388 CP); *infracțiunile împotriva justiției* (art.303, art.309-323 CP), cu condiția că acestea au fost comise în legătură cu infracțiunile investigate nemijlocit de organul de urmărire penală al MAI (Anexa nr.2).

Chiar dacă la prima vedere s-ar părea că, lucrurile ce țin de competența materială a organului de urmărire penală a MAI sunt clare, există numeroase inadvertențe care impun intervenția pentru buna soluționare a acestora.

Potrivit dispozițiilor art.253 CPP, urmărirea penală se efectuează de către procuror și de către organele constituite conform legii, inclusiv în cadrul MAI, putem remarca că, aceste contravin prevederilor din Legea nr. 320 din 27.12.2012¹, care stabilește că „Prin ordinul ministrului afacerilor interne se înființează subdiviziunea specializată a Poliției, care va avea calitatea de organ de urmărire penală”.

Având în vedere că Legea nr.320 din 27.12.2012² și Legea nr.333 din 10.11.2006³, operează, exclusiv, cu noțiunea de *organ de urmărire penală*, nu cu cea de *organe de urmărire penală*, considerăm neîntemeiat faptul creării mai multor organe de urmărire penală la nivelul diferitor subdiviziuni ale MAI, cum ar fi organul de urmărire penală al IGP, IGPF și chiar SPIA.

Mai mult, Legea nr.333 din 10.11.2006⁴, operează și cu noțiunea de organ de urmărire penală ierarhic superior care eventual poate cere de la organul de urmărire penale cauzele penale pentru control. În condițiile în care un astfel de organ de urmărire penală nu a fost creat, organele de urmărire penală ale IGP, IGPF, SPIA, nici într-un caz nu sunt superioare organelor de urmărire penală create la nivelul inspectoratelor de poliție. Ele nu sunt decât organe de urmărire penală cu

¹ Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr. 320 din 27.12.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.03.2013, Nr. 42-47 art. 145 (art.14 alin.(2)).

² Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nr. 320 din 27.12.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.03.2013, Nr. 42-47 art. 145 (art.14 alin.(2)).

³ Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918.

⁴ Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art. 6 alin.(9)).

competență materială universală pe întreg teritoriul RM, create pentru a instrumenta anumite cauze penale de o complexitate sau rezonanță socială sporită.

Având în vedere că prin puterea legii a fost instituit un singur organ de urmărire penală în cadrul MAI, prin urmare considerăm absolut ilegal soluția de a crea multiple organe de urmărire penală în cadrul subdiviziunilor MAI prin acte subordonate legii.

Astfel, în 2013 ministrul afacerilor interne a emis ordinul nr.138¹ prin care a dispus crearea organului de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției al MAI, nu ca entitate unică dar ca „sistemul organelor de urmărire penală” compus din: *Direcția generală urmărire penală și subdiviziunile constituite în cadrul acesteia, Secția urmărire penală a Centrului pentru combaterea traficului de persoane, Secția coordonare a activității de urmărire penală (și serviciile din cadrul acesteia) a Direcției de poliție a mun. Chișinău, Secția coordonare a activității de urmărire penală a Direcției de poliție a UTA Găgăuz-Yeri, secțiile de urmărire penală ale inspectoratelor de poliție municipale, de sector sau raionale.*

Important de remarcat că, chiar dacă legea procesual-penală nu ierarhizează organele de urmărire penală toate fiind de același nivel, ordinul nr.138/ 2013 o face stabilind că „Direcția generală urmărire penală, în cadrul Inspectoratului General al Poliției al Ministerului afacerilor interne, dispune de statut de organ de urmărire penală central de primul nivel. Secția coordonare a activității de urmărire penală a Direcției de poliție a mun. Chișinău și Secția coordonare a activității de urmărire penală a Direcției de poliție a UTA Găgăuz-Yeri dispun de statut de organe de urmărire penală de nivelul doi. Organele de urmărire penală din cadrul subdiviziunilor teritoriale, cum ar fi inspectoratele de poliție municipale, de sector sau raionale dispun de statut de organe de urmărire penală de nivelul trei”, stabilind că, *Direcția generală urmărire penală* - are competență teritorială pe tot teritoriul RM și competență materială, stabilită de art. 266 CPP; *Secția urmărire penală a Centrului pentru combaterea traficului de persoane* - are competență teritorială pe tot teritoriul RM și competență materială, stabilită de art.266 CPP, de regulă efectuează urmărirea penală în cauzele pornite în legătură cu infracțiunile prevăzute de art. 158, 165, 165¹, 167, 168, 206, 207, 208¹, 208², 220, 284, 362¹ CP și alte infracțiuni, care au tangență sau au fost comise în concurs cu infracțiunile sus-menționate; *Secția coordonare a activității de urmărire penală a Direcției de poliție a mun. Chișinău* - are competență teritorială pe tot teritoriul municipiului Chișinău și competență materială, stabilită de art. 266 CPP, cât și pe infracțiunile prevăzute de art. 192¹, 264-266 și 268-269 CP; *Secția coordonare a activității de urmărire penală a Direcției de poliție a UTA Găgăuz-Yeri* - are competență teritorială pe tot teritoriul UTA Găgăuz-Yeri a RM și competență

¹ Ordinul Ministrului Afacerilor Interne al Republicii Moldova privind aprobarea instrucțiunilor referitoare la organizarea activității de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției al MAI nr.138 din 11.11.2013.

materială, stabilită de art. 266 CPP; *Subdiviziunile de urmărire penală din cadrul inspectoratelor de poliție municipale sau raionale* - dispun de competență doar în teritoriul administrativ în care activează și efectuează urmărirea penală, în limitele competenței materiale, stabilite de art. 266 CPP.

În condițiile în care ordinul nr.138/ 2013, rămâne în vigoare la 03.10.2023 ministrul afacerilor interne emite ordinul nr.464¹ prin care se aprobă Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului Național de Investigații din subordinea Inspectoratului General al Poliției, prin care *inter alia*, în cadrul Inspectoratului Național de Investigații a fost constituită Direcția urmărire penală (pct.18 alin.(1) lit. f), ca subdiviziune administrativă a Inspectoratului național de investigații creată cu scopul efectuării urmăririi penale în cazul infracțiunilor grave, deosebit de grave și excepțional de grave cu rezonanță socială sporită².

De remarcat că organe de urmărire penală au fost create și la nivelul altor subdiviziuni specializate a MAI așa ca Inspectoratul General al Poliției de Frontieră³ dar și al Serviciului protecție internă și anticorupție al MAI⁴

Organul de urmărire penală are aceiași competență materială prevăzută la art.266 CPP și investighează cauze penale cu complexitate deosebită și cu caracter republican sau internațional, comise în limita teritorială a unităților administrativ-teritoriale care au limita comună cu frontiera de stat a RM și are competență generală pe întreg teritoriul RM⁵.

Pentru organul de urmărire penală al SPIA nu se prevede o competență materială distinctă, doar se menționează că acesta „...are misiunea de a asigura securitatea internă a sistemului administrativ al MAI, protecția informațiilor atribuite la secretul de stat și a personalului acestuia care dispune de dreptul de acces la secret de stat împotriva amenințărilor, vulnerabilităților și riscurilor susceptibile să pericliteze siguranța sistemului afacerilor interne, de a preveni și combate manifestările de corupție și conflictele de interes în care ar putea fi implicat personalul MAI...”, precum și de a exercita supravegherea și controlul respectării legislației și disciplinei de serviciu

¹ *Ordinul Ministrului Afacerilor Interne al Republicii Moldova privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului Național de Investigații din subordinea Inspectoratului General al Poliției nr.464 din 03.10.2023.*

² Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Direcției urmăririi penale a Inspectoratului național de investigații, aprobat prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 194 din 11.04.2024.

³ Instrucțiunea privind organizarea activității de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției de Frontieră al Ministerului Afacerilor Interne, aprobată prin Ordinul Ministrului afacerilor interne nr. 555 din 10 noiembrie 2020.

⁴ Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului protecție internă și anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul MAI nr.325 din 15.10.2018.

⁵ Instrucțiunea privind organizarea activității de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției de Frontieră al Ministerului Afacerilor Interne, aprobată prin Ordinul MAI nr. 555 din 10 noiembrie 2020 (capitolul II, secția II).

în cadrul sistemului administrativ al MAI¹. Prevedere care contravine reglementărilor de la art.269 și art.270¹ CPP, care stabilesc *competența materială* de examinare a infracțiunilor de corupție și a celor conexe pentru organul de urmărire penală al CNA și respectiv PA.

Caracterul ilicit a organelor de urmărire penală a IGP și al SPIA rezultă și din interpretarea prevederilor art.253 alin.(2) CPP, potrivit căruia organele de urmărire penală sunt reprezentate de către ofițerii de urmărire penală anume desemnați în cadrul instituțiilor menționate în alin.(1), adică de către ministrul afacerilor interne. În condițiile în care ofițerii de urmărire penală a SPIA și IGP de fapt sunt desemnați de către conducătorul subdiviziunii respective.

Tot, reieșind din conținutul normei de la art.253 alin.(2) CPP, se poate deduce că ofițerii de urmărire penală se supun organizatoric conducătorului instituției de la alin.(1), adică, în cazul nostru ministrului afacerilor interne, fapt care contravine prevederilor Legii privind statutul ofițerului de urmărire penală, care stabilește că „Ofițerul de urmărire penală se subordonează organizatoric conducătorului instituției în cadrul căreia este constituit organul de urmărire penală și conducătorului de subdiviziune teritorială, în măsura în care nu afectează exercitarea atribuțiilor sale procesuale”. Ceea ce înseamnă că, ofițerii de urmărire penală din cadrul organului de urmărire penală a IGP, se subordonează conducătorului instituției respective.

Mai mult, din cadrul acestor prevederi, rezultă că, ofițerii de urmărire penală din cadrul inspectoratelor de poliție teritoriale se subordonează organizatoric unui număr extrem de mare de conducători (conducătorul organului de urmărire penală, conducătorul inspectoratului teritorial, conducătorilor IGP, etc.) ceea ce în opinia noastră afectează clar independența profesională a ofițerului de urmărire penală și îi poate influența performanța profesională. Caracterul absurd al situației momentului rezultă și din faptul că, potrivit legislației procesual penale în vigoare, ofițerul de urmărire penală „dă dispoziții organelor de poliție sau altor organe competente cu privire la reținere, aducerea forțată, arestare și la alte acțiuni procesuale, precum și le solicită ajutor la efectuarea acțiunilor de urmărire penală...din momentul înregistrării faptei social periculoase, măsurile speciale de investigații pentru descoperirea infracțiunii, căutarea persoanelor dispărute fără urmă, precum și a bunurilor care s-au pierdut în urma săvârșirii infracțiunii”².

¹ Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului protecție internă și anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul MAI nr.325 din 15.10.2018, pct.8.

² *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918. (art.9 alin.(1)).

Subsecvent, potrivit Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului „Poliția desfășoară, potrivit competenței, activități de constatare a infracțiunilor și efectuează urmărirea penală în legătură cu acestea”¹.

Din aceste dispoziții legale rezultă că, Poliția dispune atât de organ de constatare cât și de organ de urmărire penală ceea ce poate determina unele confuzii, ori, în aceste condiții, reprezentanții organului de urmărire penală a MAI, de asemenea vor dispune de două statute – *polițist* și *ofițer de urmărire penală*, adică fiind ținut să realizeze și atribuții polițienești dar și acțiuni de urmărire penală.

Prin urmare, este absolut inadmisibil ca, ofițerul de urmărire penală care este și polițist să conducă cu activitatea altor polițiști, inclusiv cu a șefilor subdiviziunilor polițienești sau să le adreseze indicații privind aducerea forțată a persoanei, acordarea asistenței iar ulterior să se supună dispozițiilor și indicațiilor conducătorilor organului de poliție. Ceea ce, în practică, face să apară conflicte de ordin organizatoric între organele de urmărire penală și conducătorul organului de poliție.

Astfel, în opinia noastră, având în vedere că pe de o parte, poliția este ținută să îndeplinească însărcinările organului de urmărire penală al MAI, iar pe de altă parte, ofițerii de investigații se supun indicațiilor scrise ale organului de urmărire penală la efectuarea măsurilor speciale de investigații, apare total nefondată decizia de a constitui *organul de urmărire penală* în cadrul Poliției. În acest context, apare și mai neinspirată decizia conducerii MAI de a crea în cadrul INI al IGP, care este un organ specializată în efectuarea măsurilor speciale de investigații, un organ de urmărire penală cu competență general-universala², potrivit următoarelor raționamente.

Reieșind din logica prevederilor art.132¹ din CPP, putem considera că, activitatea specială de investigație este parte componentă a urmăririi penale și nu invers. Având în vedere că organele de investigații în fapt susțin urmărirea penală și participă la procesul de administrare a probatoriului, prin urmare, mult mai indicat era ca organul responsabil de activitatea operativă de investigații să fi fost încadrat în structura organului de urmărire penală.

În susținerea ideii lansate, atragem atenție la prevederile art.217 CPP, potrivit căruia „Dacă, în procesul urmăririi penale, organul de urmărire penală descoperă cazuri de încălcare a legislației în vigoare sau a drepturilor și libertăților omului, el sesizează organele de stat respective în privința acestor încălcări”. Ceea ce, înseamnă că, în eventualitatea încălcării legislației în vigoare de către

¹ *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* nr. 320 din 27.12.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.03.2013, Nr. 42-47 art. 145 (art.20 lit.b)).

² Ordinul Ministrului Afacerilor Interne nr.342 din 12.07.2023 cu privire la punerea în aplicare a statutului de personal al Inspectoratului General al Poliției și subdiviziunilor specializate.

ofițerii de investigație la efectuarea măsurilor speciale de investigații, ofițerul de urmărire penală ar urma să sesizeze conducerea INI, căreia de fapt se subordonează.

În ce privește *competența materială* a organului de urmărire penală al MAI, considerăm că, aceasta urmează a fi ajustată la realitățile momentului, mai ales, în ce privește unele categorii de infracțiuni.

În opinia noastră, având în vedere că, specificul infracțiunilor din sectorul public, considerăm oportun ca, toate acestea, fără deosebire, să fie atribuit în *competența materială* a organului de urmărire penală al CNA sau după caz în competența PA, incluziv infracțiunile prevăzute la art.330¹ și respectiv art.330² CP, deoarece protecția sectorului public impune antrenarea unui organ de urmărire penală cu o pregătire specială și practică suficientă, în ceea ce privește infracțiunile din domeniul public, comise cu implicarea persoanelor cu funcție de răspundere.

Totodată, infracțiunile de corupție din sectorul privat (nu doar infracțiunile prevăzute la art.335¹ CP), urmează a fi trecute în competența materială a organului de urmărire penală a MAI. Este inoportun, ca aceste infracțiuni, să se afle în competența materială a organului de urmărire penală al CNA, chiar dacă acestea privesc fapte de corupție, deoarece, gravitatea lor este mult mai mică decât a faptelor de corupție comise în sectorul public, iar MAI dispune de un organ de urmărire penală suficient de bine pregătit pentru a investiga astfel de fapte prejudiciabile.

3.3.2 Competența materială a organului de urmărire penală al Serviciului Vamal

Serviciul vamal, se prezintă ca, un sistem unic, centralizat, care formează mecanisme individuale subordonate pe vertical care se compun din următoarele verigi: organele puterii executive (aparatură centrală), direcțiile vamale regionale, vămile și posturile vamale¹, abilitat să efectueze controlul vamal al mărfurilor și persoanelor fizice².

Altfel spus, SV, este „organ al puterii executive, care are caracter juridic, activează din numele statului, este împuternicit cu atribuții, își îndeplinește funcțiile și sarcinile în sfera activității vamale și în alte domenii cu ajutorul formelor și metodelor de activitate specifice³ și este responsabil de aplicarea reglementărilor vamale și a altor reglementări conexe”⁴.

¹ ХАЛИПОВ, С. В. *Таможенное право*. Москва: Зерцало-М, 2004. p.22.

² CONDOR I., CRISTEA CONDOR S., *Drept vamal și fiscal*. București: Lumina Lex, 2002, p.18.

³ ERHAN, Ianuș. *Locul și rolul organelor vamale în cadrul sistemului de organe statale*. În: Revista națională de drept, 2010, nr.11, p.12.

⁴ ERHAN, Ianuș. *Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova (monografie)*. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2015. p.27.

Așa dar, SV este, nu doar, o autoritate administrativă din subordinea Ministerului Finanțelor¹, care implementează politica vamală a statului prin aplicarea uniformă și imparțială a legislației în domeniul în scopul asigurării securității economice a statului, dar activitatea SV este un gen special de activitate în serviciul public și este parte componentă a sistemului organelor de drept și al organelor securității statului². Prin urmare, organele vamale au rolul să asigure respectarea regimului de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor și mijloacelor de transport, evidențiind-se în primul rând ca organe de aplicare a legii³. Astfel, potrivit prevederilor art.424 alin.(1) CV „Urmărirea penală în domeniul vamal se efectuează de organul de urmărire penală al Serviciului Vamal”⁴.

Cu referire la competența organului de urmărire penală a SV se indică că, „Organul de urmărire penală al Serviciului Vamal efectuează urmărirea penală în toate cazurile de contrabandă și de eschivare de la achitarea plăților vamale”⁵.

De fapt, norma de la art.425 CV este una de blanchetă care urmează a fi interpretată și aplicată în contextul normei de la art.268 CPP, potrivit căreia „Organul de urmărire penală al Serviciului Vamal efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor prevăzute în art.248, 248¹, 248² și 249 din Codul penal”. Adică, infracțiuni de *contrabandă*; infracțiuni de *contrabandă cu mărfuri accizate*; infracțiuni de *colectarea, deținerea, producerea, transportul, preluarea, depozitarea, predarea, desfacerea și vânzarea mărfurilor introduse prin contrabandă*; infracțiuni de *eschivare de la achitarea drepturilor de import* (Anexa nr.2).

Din interpretarea cooperată a prevederilor art. 268 și art. 273 alin.(1) lit. c) CPP, putem stabili că, SV dispune și de *organ de urmărire penală* dar și de *organ de constatare* pentru infracțiunile atribuite în competența sa. Cu toate acestea, în practică, în anumite cazuri, ca organ de constatare pentru infracțiunile atribuite în competența materială a SV (în mod special pentru infracțiunile de contrabandă) poate interveni Poliția de Frontieră, care constată și urmărește penal criminalitatea transfrontalieră legate de circulația ilegală a persoanelor și mijloacelor de transport,

¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea efectivului-limită și a Regulamentului privind organizarea și funcționarea Serviciului Vamal: nr.4 din 02 ianuarie 2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 12.01.2007, nr.3-5/15.

² SMEȘNAIA, Tatiana. Noua Lege cu privire la Serviciul Vamal [online]. *Monitorul Fiscal*, 07 martie 2018 [citat 08 februarie 2023]. Disponibil: <https://monitorul.fisc.md/editorial/noua-lege-cu-privire-la-serviciul-vamal.html/>

³ ERHAN, Ianuș. *Locul și rolul organelor vamale în cadrul sistemului de organe statale*. În: Revista națională de drept, 2010, nr.11, p.12.

⁴ *Codul vamal al Republicii Moldova* Nr. 95 din 24.08.2021. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 219-225 din 17.09.2021.

⁵ *Codul vamal al Republicii Moldova* Nr. 95 din 24.08.2021. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 219-225 din 17.09.2021 (art.425).

legate de traficul de arme și muniții, inclusiv arme de distrugere în masă și materiale conexe, traficul de substanțe și deșeuri radioactive și/sau nucleare, deșeuri periculoase, etc ¹ .

Prin *criminalitate transfrontalieră* se înțelege – activitate infracțională desfășurată de o persoană sau de mai multe persoane pe teritoriul a cel puțin două state, prin care se aduce un prejudiciu valorilor sociale apărute de normele juridice².

Având în vedere că, *infracțiunea de contrabandă*, sub aspectul laturii obiective se realizează prin acțiuni de introducere sau de scoatere de pe teritoriul RM a mărfurilor, drogurilor, substanțelor cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive, explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă, a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor, a valorilor culturale, eludând-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop³ și având în vedere că, PF și SV, în comun supraveghează frontiera de stat (art.18 alin.(1) din Legea nr. 215), faptele de contrabandă pot fi constatate de ambele entități iar exercitarea urmăririi penale ține de competența exclusivă a organului de urmărire penală al SV.

Contrar acestor constatări, art.6 alin.(2) lit. a) din Legea nr.283 din 28.12.2011⁴, stabilește că „Poliția de frontieră realizează, în limita competențelor, acțiuni de prevenire, depistare și contracarare a migrației ilegale și a altor infracțiuni transfrontaliere legate de circulația ilegală a persoanelor și mijloacelor de transport, legate de traficul de arme și muniții, inclusiv arme de distrugere în masă și materiale conexe, traficul de substanțe și deșeuri radioactive și/sau nucleare, deșeuri periculoase, traficul de obiecte de artă, obiecte de valoare istorică și arheologică, obiecte de proprietate intelectuală, traficul de specii de animale și soiuri de plante pe cale de dispariție...” iar alin.(5) al aceleiași norme completează aceste prevederi indicând că „Pentru asigurarea realizării sarcinilor de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere, inclusiv a traficului de ființe umane, a organizării migrației ilegale, a trecerii ilegale a frontierei de stat, a contrabandei, a falsificării și folosirii frauduloase a documentelor, Poliția de Frontieră, în limitele stabilite de legislație, exercită urmărirea penală...”, ceea ce creează falsa percepție potrivit căreia PF poate investiga infracțiunile aflate în competența organului de urmărire penală al SV. Această confuzie pare să fie întreținută și de conținutul normei de la pct.7, alin. (4) lit. (e) din Regulamentul privind

¹ *Legea cu privire la Poliția de Frontieră* nr. 283 din 28 decembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Publicat: 20.04.2012. În: Monitorul Oficial Nr. 76-80 art. 245 (art.6 alin.(2)).

² *Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova* nr.215 din 04 noiembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.04.2012, art.243 (art.3).

³ *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr.72-74 art.195.

⁴ *Legea cu privire la Poliția de Frontieră* nr. 283 din 28 decembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.04.2012, nr. 76-80, art. 245.

organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră¹, potrivit căruia PF „...efectuează urmărirea penală în privința infracțiunilor atribuite în competență, a celor conexe, precum și a infracțiunilor constatate de către angajații Poliției de Frontieră în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu...”.

Din aceste prevederi rezultă că PF poate investiga infracțiunile aflate în *competența materială* a organului de urmărire penală al SV cel puțin în circumstanțele în care acesta le-a depistat nemijlocit ca urmare a activității de supraveghere a frontierei de stat.

În opinia noastră, în cazul în care PF va fi descoperit nemijlocit una dintre infracțiunile aflate în competența materială a organului de urmărire penală al SV, în ordinea prevederilor art.273 alin.(3) CPP, în 24 de ore către organul de urmărire penală competent.

De fapt, ne aflăm în situația în care prevederile Legii cu privire la Poliția de Frontieră se află în neconcordanță cu normele CPP cu referire la competența materială a organului de urmărire penală al SV și al PF. În orice caz, prioritate vor avea normele legii procesual penale deoarece acestea sunt superior și de specialitate de domeniul procesului penal în raport cu prevederile celorlalte acte normative, ori, potrivit art.2 alin.(4) CPP „Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod”.

Deci, „Infracțiunile aflate în competența organului de urmărire penală a SV pot fi constatate și de alte organe de urmărire penală altele decât cel al SV inclusiv de organul de constatare al PF, doar că după pornirea urmăririi penale, în termen de 3 zile, cauza penală va fi remisă pentru continuarea urmăririi penale organului de urmărire penală al SV”².

3.3.3 Competența materială a organului de urmărire penală a Centrului Național Anticorupție

CNA - este persoană juridică de drept public, finanțat integral din bugetul de stat, dispune de conturi trezoreriale, de ștampilă cu imaginea Stemei de Stat a Republicii Moldova, specializat în prevenirea și combaterea corupției, a actelor conexe corupției și a faptelor de comportament corupțional³.

¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră: nr.1145 din 21 noiembrie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.12.2008, Nr. 480-485 art. 1308.

² PAVLENCU, Mariana, COSTISANU, Vitalie. *Aspecte generale privind competența organului de urmărire penală al Serviciului Vamal*. În: *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective*, Ed. 5, 18 mai 2023, Chișinău. Chișinău: 2023, Ediția 5, pp. 291-299.

³ *Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție* nr. 1104 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.10.2012, Nr. 209-211 art. 683 (art.1).

Prima face, CNA a fost conceput ca, un organ specializat în prevenirea și combaterea corupției, a actelor conexe corupției și a faptelor de comportament corupțional¹, nu a altor fapte prejudiciabile, indiferent de categoria și gravitatea acestora.

Prin *actele de corupție*, urmează să se înțeleagă - *infracțiuni și contravenții, săvârșite în sectorul public și în cel privat, a căror sancționare este prevăzută de Codul penal și Codul contravențional*².

Potrivit art.44 alin.(2) din Legea nr.82/2017³, *actele de corupție* ca infracțiuni sunt: coruperea activă (*art.325 din CP*); darea de mită (*art.334 din CP*); coruperea alegătorilor (*art.181¹ din CP*); coruperea pasivă (*art.324 din CP*); luarea de mită (*art.333 din CP*); primirea unei remunerații ilicite pentru îndeplinirea lucrărilor legate de deservirea populației (*art.256 din CP*); traficul de influență (*art.326 din CP*); manipularea unui eveniment (*art.242¹ din CP*); pariurile aranjate (*art.242² din CP*); finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale (*art.181³ din CP*); delapidarea patrimoniului public; delapidarea mijloacelor din fondurile externe (*art.332² din CP*); utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau fondurile externe (Anexa nr.2).

Subsecvente, potrivit art.45 din Legea nr.82/2017⁴, sunt „*acte conexe actelor de corupție - infracțiunile săvârșite în sectorul public și în cel privat, care au fost săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție*, după cum urmează: *exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul public în situație de conflict de interese; exercitarea atribuțiilor de serviciu în sectorul privat în situație de conflict de interese; abuzul de putere sau abuzul de serviciu în sectorul public; abuzul de serviciu în sectorul privat; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; neglijența în serviciu; falsificarea rezultatelor votării; obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe; falsul în acte publice; falsul în documente contabile; tăinuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul public; tăinuirea averii și a intereselor personale de către declaranții din sectorul privat; îmbogățirea ilicită; încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale; încălcarea regulilor de creditare, a politicilor de acordare a împrumuturilor sau a regulilor de acordare a*

¹ Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție nr. 1104 din 06.06.2002. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 05.10.2012, Nr. 209-211 art. 683 (art.1).

² Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.07.2017 în Monitorul Oficial Nr. 229-243 art. 360 (art.44).

³ Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.07.2017 în Monitorul Oficial Nr. 229-243 art. 360.

⁴ Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 07.07.2017, Nr. 229-243 art. 360 (art.45).

despăgubirii/indemnizației de asigurare; gestiunea defectuoasă sau frauduloasă a băncii; obstrucționarea supravegherii bancare”.

După cum se poate observa, sunt unele neconcordanțe dintre prevederile CPP și Legea nr.82/2017. Probabil acestea au fost determinate de faptul că, Legiuitorul „s-a inspirat” din prevederile Legii României nr.78/ 2000¹, care conține prevederi similare. Astfel, potrivit art. 5 din Legea nr.78/ 2000², sunt *infracțiuni de corupție* infracțiunile: de luarea de mită (*art. 289 din CP al României*); darea de mită (*art. 290 din CP al României*); traficul de influență (*art. 291 din CP al României*); cumpărarea de influență (*art. 292 din CP al României*).

Totodată, potrivit prevederilor art. 10-13 din Legea nr.78/ 2000³, sun *„infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție*, faptele săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite, așa ca: *stabilirea, cu intenție, a unei valori diminuate, față de valoarea comercială reală, a bunurilor aparținând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar, comisă în cadrul acțiunii de privatizare ori de executare silită, de reorganizare sau lichidare judiciară ori cu ocazia unei operațiuni comerciale, ori a bunurilor aparținând autorității publice sau instituțiilor publice, în cadrul unei acțiuni de vânzare a acestora sau de executare silită, savârșită de cei care au atribuții de conducere, de administrare, de gestionare, de executare silită, de reorganizare ori lichidare judiciară, etc”.*

Potrivit art.269 CPP, organul de urmărire penală al CNA are competența de a efectua urmărirea penală cu referire la infracțiunile prevăzute la: art. 181¹ din CP - *Coruperea electorală*; art. 181² alin. (1–4) din CP – *Încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale*; art. 239 din CP - *Încălcarea regulilor de creditare, politicilor de acordare a împrumuturilor sau regulilor de acordare a despăgubirii/ indemnizației de asigurare*; art.239¹ din CP - *Gestiunea defectuoasă sau frauduloasă a băncii, a societății de investiții, a societății de asigurări*; art.239² din CP - *Obstrucționarea supravegherii bancare*; art.240 din CP - *Utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau din fondurile externe*; art.243 din CP – *Spălarea banilor*; art.324 din CP – *Coruperea pasivă*; art.324¹ din CP - *Corupere politică pasivă*; art.325 din CP – *Coruperea activă*; art.325¹ din CP

¹ Legea nr. 78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție [online]. În: Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000 [citat 14.09.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22361>

² Legea nr. 78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție [online]. În: Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000 [citat 14.09.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22361>

³ Legea nr. 78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție [online]. În: Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000 [citat 14.09.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22361>

- *Coruperea politică activă*; art.326 din CP - *Traficul de influență*; art.326¹ din CP - *Exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese*; art.327 din CP - *Abuzul de putere sau abuzul de serviciu*; art.328 din CP - *Excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*; art.329 din CP - *Neglijența în serviciu*; art.330¹ din CP - *Încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale*; art.330² din CP - *Îmbogățirea ilicită*; art.332 din CP - *Falsul în acte publice*; art.332¹ din CP - *Obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe*; art.332² din CP - *Delapidarea mijloacelor din fondurile externe*; art.333 din CP - *Luarea de mită*; art. 334 - *Darea de mită*; art.335 din CP – *Abuzul de serviciu*; art. 352¹ alin. (2) din CP - *Falsul în declarații*, infracțiunilor prevăzute la art. 190 din CP - *Escrocheria* și art.191 din CP - *Delapidarea averii străine*¹, dacă acestea au fost săvârșite cu folosirea situației de serviciu.

De remarcat că, competența materială a organului de urmărire penală a CNA, nu se limitează doar la *infracțiunile de corupție și celor conexe lor*, dar în ultima perioadă de timp, urmare a numeroaselor modificări operate în dispoziția art.269 CPP, se înregistrează o tendință de lărgire a competențelor sale materiale din contul *infracțiunilor contra drepturilor politice, infracțiunilor economice* și chiar a *infracțiunilor contra patrimoniului*. Ceea ce în opinia noastră nu este tocmai justificat.

Într-o altă ordine de idei, chiar și cu referire la faptele de corupție și a celor conexe, considerăm necesar de a reduce competența materială a organului de urmărire penală a CNA la infracțiunile contra bunei desfășurări a activității în sfera publică, deoarece, acestea duc atingere - în mod exclusiv sau în principal – relațiilor sociale cu privire la activitatea de serviciu într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor².

În ce privește infracțiunile de corupție în sectorul privat, considerăm că acestea urmează a fi atribuite în *competența materială* a organului de urmărire penală a MAI, deoarece vizează un interes privat, care se află la baza utilizării funcției în cadrul entităților private, contra legii³ și prin urmare nu implică în mod direct interesul statului.

În acest context, atragem atenția că, statele de personal din cadrul CNA este de circa 350 de persoane, numărul angajaților care de facto luptă cu corupția este de circa – 110 angajați CNA.

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 269).

² BRÎNZA, Sergiu, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2011. p.813. .

³ BRÎNZA, Cristian. *Răspunderea penală pentru luarea de mită și darea de mită*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2021. p.73.

Aceasta se datorează faptului că în cadrul CNA sunt un șir de angajați cu statut special, cu salarii ajustate ofițerilor anticorupție, beneficiind de tot pachetul social oferit ofițerilor anticorupție (*salarii mai mari pentru lucru în condiții de risc sporit, ieșirea la pensie înainte de termen ca pentru funcționarii publici cu statut special etc.*), dar care de facto nu cercetează cazuri de corupție și nu au tangență în lupta directă cu corupția (*Direcția prevenirea corupției, Direcția educația anticorupție, evaluarea instituțională etc.*). Aceste direcții fac instruirii în instituțiile de învățământ, instituțiile publice, distribuie broșuri și pliante informative etc. Prin urmare din numărul total de angajați CNA – 350, numărul real de angajați antrenați în lupta cu corupția sunt circa – 110 persoane (*60 ofițeri de investigații și 50 de ofițeri de urmărire penală*)¹.

În pofida lărgirii competențelor organului de urmărire penală a CNA și sporirii rolului acestuia în combaterea fenomenului infracțional, considerăm că Legiuitorul nu a apreciat corect direcția de dezvoltare a acestei structuri, deoarece după cum am indicat supra, conducerea urmăririi penale efectuate de organul de urmărire penală a CNA a fost retrasă din competența PA și dispusă procuraturilor teritorială în raza cărora acesta activează².

„Chiar dacă, aparent scoaterea CNA din subordinea PA, a fost o schimbare justificată care urma să permită PA să se concentreze pe corupția mare și să nu-și disperseze efortul la combaterea corupției mici și celei sistemice, investigate de CNA, în practică au apărut o serie de dificultăți”³.

În opinia noastră procuraturile teritoriale, în speță Procuratura mun. Chișinău, nu dispun de competențe profesionale suficiente care iar permite să conducă cu activitatea organului de urmărire penală a CNA ceea ce creează premise pentru o activitate deliberativă a acestuia. Activitate în cadrul căreia procuraturile teritoriale care îl curează să joace rol doar de intermediere dintre acesta și judecătorului de instrucție și eventual să-și asume responsabilitate pentru acțiunile de urmărire penală întreprinse de organul de urmărire penală a CNA și eventual pentru încălcările admise.

Considerăm mult mai reușită formula potrivit căreia PA conduce cu activitatea organului de urmărire penală al CNA în condițiile în care aceste două organe curează același domeniu ceea ce este un argument în plus cu privire la competența profesională și abilitățile procurorilor din cadrul

¹ *Comentariu la proiectul Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, componenta „Justiție și anticorupție”*. Centrul pentru politici și reforme, (c)2021 [citat 15.08.23]. Disponibil: <https://cpr.md/2021/09/17/comentariu-la-proiectul-planului-de-actiuni-al-guvernului-2021-2022-componenta-justitie-si-anticoruptie/>

² COSTIȘANU, Vitalie. *Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în contextul ultimelor modificări ale codului de procedură penală*. În: Publicație științifico-practică Legea și Viața, octombrie - decembrie 2023, p.85-98. ISSN 1810-309X.

³ OSOIANU Tudor, COSTIȘANU Vitalie. *Critical opinion on the establishment of the prosecutor's office for anti-corruption and combating organized crime*, In: Materialele Conferinței științifice internaționale Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective, ediția a VII-a, din 10 aprilie 2025, p.236-250. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2025/06/Materialele-Conferintei-stiintifice-internationale-10_04-2025.pdf

PA de a dirija eficient cu activitatea organului de urmărire penală a CNA. Astfel încât nu doar să se evite situațiile de încălcare a legislației în vigoare de prejudicierea în drepturi și libertăți a participanților la procesul penal dar și investigarea eficientă a infracțiunilor aflate în competența acestor structuri.

În acest context, un pas cu adevărat eficientă în lupta cu infracțiunile de corupție și cu a celor conexe ar fi consolidarea PA și CNA într-o structură unică și independentă, asemănătoare cu Direcția Națională Anticorupție din România, specializată, exclusiv, în combaterea corupției mari și medii¹, cu stabilirea unei competențe materiale distincte orientate doar pe infracțiunile de corupție și celor conexe.

Potrivit raportului de activitate pentru perioada anului 2023², în adresa CNA au parvenit 1300 de adresări privind infracțiunile de corupție, 44 de apeluri pe fapte de corupție și ofițerii de investigație ai CNA au depistat 429 de fapte de corupție și conexe. Totodată, organul de urmărire penală al CNA a avut în gestiune 1100 de cauze penale, dintre care 416 dintre acestea au fost pornite în perioada de referință de ofițerii de urmărire penală a CNA, din totalul cărora: 280 de cauze penale au vizat infracțiunile de corupție, 49 de cauze penale se referă la infracțiunile conexe celor de corupție, iar 87 de cauze penale au fost pornite în privința altor categorii de infracțiuni. Din cele 280 de infracțiuni de corupție sunt: 173 - corupere pasivă, 25 - corupere activă, 71 – trafic de influență, 3 – luare de mită, 2 – corupere electorală, 5 – finanțarea ilegală a partidelor politice și 1 – primirea remunerației ilicite la deservirea populației. Din cele 49 infracțiuni conexe celor de corupție sunt: 26 - abuz de putere, 6 – exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, 1 – neglijență în serviciu, 1 - îmbogățire ilicită, 11 – falsul în actele publice, 4 – abuzul de serviciu privat. Din cele 87 de infracțiuni de alte categorii sunt: 25 – escrocherie, 10 – delapidarea averii străine, 17 – spălare de bani, 1- contrabanda, 4 – falsul informatic, 1 – denunțarea falsă, 1 – declarații mincinoase, 5 – falsul în declarații, 17 – confecționarea documentelor false, 4 – alte infracțiuni.

O situație similară o regăsim și la PA, care în perioada de referință a înregistrat 178 de sesizări cu privire la infracțiuni, dintre care doar pe 93 dintre ele a dispus pornirea urmăririi penale, 85 a dispus refuzul în pornirea urmăririi penale, ceea ce este în descreștere cu perioada anului

¹ DNA: *Imparțialitate integritate eficiență*. Direcția Națională Anticorupție, (c)2005[citat 17.09.2023]. Disponibil: https://www.pna.ro/about_us.xhtml

² Raport de activitate al CNA pentru anul 2023. p.16 [cit. 17.09.2023]. Disponibil: https://www.cna.md/public/files/Raport_CNA_2023-rr.pdf

2022. A exercitat urmărirea penală în 410 cauze penale, dintre care 45,2% cu referire la infracțiuni de corupție în sfera publică și 15,7% infracțiuni conexe¹.

În ce privește *corupția mică*, și *corupția în sectorul privat*, considerăm oportun de a o transmite în competența organului de urmărire penală a MAI.

Având în vedere că noțiunea de corupție mică este mai mult o noțiune generică se impune stabilirea prin legislație a limitelor concrete în dependență de valoarea avantajului cerut sau primit, valoarea prejudiciului cauzat, de până la 3000 u.c., adică 150 000 lei moldovenești.

În ce privește *competența materială* la investigarea infracțiunilor prevăzute la art.190 și art.191 CP, ca regulă, aceasta aparține organului de urmărire penală al MAI și doar în situația în care aceste infracțiuni au fost săvârșite *cu folosirea situației de serviciu*, *competența materială* a fost atribuită organului de urmărire penală a CNA.

Suntem în condițiile în care, stabilirea *competenței materiale* nu are la bază doar elementul material (gravitatea faptei comise, calificarea acesteia) dar și o circumstanță adițională - comiterea infracțiunii *cu folosirea situației de serviciu*.

Prin sintagma „folosirea situației de serviciu” urmează să se înțeleagă săvârșirea infracțiunii folosind abuziv drepturile cu care este împuternicit făptuitorul în virtutea funcției pe care o deține, în alte scopuri decât cele de serviciu².

Potrivit pct.18 din Hotărârea Plenului CSJ nr.23 din 28.06.2004³ „*Prin folosirea situației de serviciu*, se înțelege săvârșirea unor acțiuni sau inacțiuni care derivă din atribuțiile de serviciu ale făptuitorului, și care sunt în limitele competenței sale de serviciu nu intră folosirea relațiilor de rudenie, de afinitate sau amicitie, atunci când acestea nu au legătură cu funcția ocupată”.

După cum se poate deduce, *folosirea situației de serviciu presupune*, existența unor particularități distincte ale subiectului infracțiunii, determinate de activitatea desfășurată, funcția deținută sau calitatea subiectului.

În pofida constatărilor efectuate supra, în practică apar numeroase dificultăți la interpretarea noțiunii - *folosire a situației de serviciu*, astfel nu este clar dacă subiectul infracțiunii trebuie să dețină o anume calitate specială: *persoană cu funcție de răspundere, persoană publică*,

¹ Raportul Procuraturii Anticorupție, 2023. p.6-8. [citat 01.05.2024]. Disponibil: <https://procuratura.md/anticoruptie/sites/procuratura.md.anticoruptie/files/202401/Raportul%20Procuraturii%20Anti%20corup%C8%9Bie%2C%202023.pdf>

² POPA, Gheorghe, BOTNARU, Stela. *Săvârșirea infracțiunii de violare de domiciliu cu folosirea situației de serviciu*. În: Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Tomul LXVII/1, Științe juridice. Editura „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2021. p.117-129.

³ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr.23 din 28.06.2004. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.8, p.5.

sau *persoană cu funcție de demnitate publică*¹, sau poate deține oricare altă funcție din sectorul privat (administrator al unei persoane juridice, bucătar, antrenor, paznic, etc.).

În această situație este relevantă speța în care V.V. având calitatea de unic fondator precum și de administrator al ÎI „Lilia”, IDNO X, acționând din numele întreprinderii date, prin intenție directă și din interes material, având scopul de cupiditate, a însușit de la Agenția Rezerve Materiale a Republicii Moldova a 200 tone de grâu alimentară, la prețul de 500 000 lei. În care, CP al CSJ a stabilit că, din moment ce inculpatul V.V. are un contract de muncă încheiat, atribuțiile de serviciu al acestuia fiind reglementate prin actele interne instituționale, acțiunile acestuia se încadrează la agravanta „săvârșită cu folosirea situației de serviciu”².

Mai mult, atragem atenția asupra faptului că, infracțiunile prevăzute la art.190 CP și respectiv 191 CP, nici măcar nu fac parte din Capitolul XV al CP – *infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică*, dar din capitolul VI al CP – *infracțiuni contra patrimoniului*. Ceea ce, reprezintă un argument în plus cu privire la faptul că, prin agravanta de la alin.(2) lit. d) al art.190 CP și respectiv art.191 CP, sunt vizate orice persoană care desfășoară o anumită activitate, nu neapărat persoanele cu funcție de răspundere.

Indiferent de calitate subiectului comitent, „atunci când abuzul de putere sau abuzul de serviciu reprezintă metoda de săvârșire a escrocheriei sau a delapidării averii străine, trebuie aplicate numai prevederile de la lit. d) alin.(2) art.190 CP și lit. d) alin.(2) art.191 CP. Reieșind din dispoziția art.118 CP, în acest caz nu este necesară calificarea suplimentară conform art.327 sau 335 din CP”³ și doar în cazul în care infracțiunile de la art.190 și respectiv art.191 CP, au fost comise prin *exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*, v-om fi în condițiile unui concurs ideal de infracțiuni, urmând a fi aplicate ambele norme.

Rămânem la ideea lansată mai sus, potrivit căreia, activitatea organului de urmărire penală a CNA urmează să se concentreze, în mod prioritar, pe protecția drepturilor și intereselor statului. În ce privește sectorul privat, protecția acestuia urmează a fi transmisă la latitudinea subdiviziunilor MAI.

În acest context, considerăm necesară reformularea conținutului normei de la art.269 CPP, cu referire la competența organului de urmărire penală, la investigarea infracțiunilor prevăzute la art.190 și art.191 CP, astfel încât aceasta să fie condiționată de calitatea de persoană cu funcție de

¹ *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat la 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 72- 74, art. 195 (art. 123).

² Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 19.03.2024. Dosarul nr. 1ra-1004/2023 [citat 16.04.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=24586

³ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr.23 din 28.06.2004. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.8, p.5.

răspundere a subiectului comitent, s-au și mai bine cu indicarea expresă a listei persoanelor cu funcție de răspundere care eventual vor determina *competența materială* a organului de urmărire penală a CNA. Deci, sintagma „cu folosirea situației de serviciu” din conținutul normei de la art.269 CPP, urmează a fi înlocuită cu sintagma „persoane cu funcție de răspundere și persoane publice”.

Totodată, „...nu este clar care a fost raționamentul de care s-a călăuzit Legiuitorul când a stabilit competența organului de urmărire penală a CNA la investigarea infracțiunilor prevăzute la art.181¹a din CP (coruperea alegătorilor) și art.181² alin.(1)-(4) din CP (finanțarea ilegală a partidelor politice sau a campaniilor electorale, încălcarea modului de gestionare a mijloacelor financiare ale partidelor politice sau ale fondurilor electorale) în condițiile în care competența investigării infracțiunilor prevăzute la art.181² alin.(5) din CP (Acceptarea cu bună știință a finanțării partidului politic, a grupului de inițiativă sau a concurentului electoral din partea unui grup criminal organizat sau a unei organizații (asociații) criminale) și respectiv infracțiunilor prevăzute la art.181³ din CP (Finanțarea ilegală a partidelor politice, a grupurilor de inițiativă, a concurenților electorali sau a participanților la referendum), a fost atribuită PA”¹.

3.3.4 Competența materială a organului de urmărire penală al Serviciului Fiscal de Stat

„După lungi polemici teoretico-științifice despre necesitatea ducerii urmăririi penale și activităților speciale de investigații de către specialiști cu cunoștințe speciale în domeniu, similar României și altor state europene, prin Legea nr. 188 din 11 septembrie 2020 sau introdus un șir de modificări în Codul fiscal, Codul de procedură penală, Legea privind activitatea specială de investigații și Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală, modificări care în esență au pus în sarcina SFS ducerea urmăririi penale și a activităților speciale de investigații pentru infracțiunile economice: practicarea ilegală a activității de întreprinzător; practicarea ilegală a activității financiare; pseudo activitatea de întreprinzător; evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor; evaziunea fiscală a persoanelor fizice; transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor, fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz; fabricarea ilegală a semnelor de marcă de stat, punerea în circulație și utilizarea acestora; însușirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, înghețate, luate în leasing, sechestrate sau confiscate; insolvabilitatea intenționată; insolvabilitatea fictivă și falsul în

¹ COSTIȘANU, Vitalie. *Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în contextul ultimelor modificări ale codului de procedură penală*. În: Publicație științifico-practică Legea și Viața, octombrie - decembrie 2023, p.85-98. ISSN 1810-309X.

documente contabile, infracțiuni reglementate de art.241–242, 244, 244¹, 250–253 și 335¹ al Codului penal”¹.

În opinia noastră, crearea organului de urmărire penală în componența SFS a fost determinată de faptul că, în 2018², SFS a devenit organ de constatare pentru aceleași infracțiuni, pe care acum le urmărește penal. Se pare că, s-a procedat la fel ca și în cazul SV, care dispune și de organ de constatare dar și de organ de urmărire penală pentru infracțiunile pe care le constată.

A fost creată *Direcția control și constatarea infracțiunilor*, care întreprinde un complex de acțiuni premergătoare urmăririi penale, precum reținerea făptuitorului, ridicarea corpurilor delictive, solicitarea informațiilor și a documentelor necesare pentru constatarea infracțiunii, citarea persoanelor și altele, care deja instrumentează un șir de cauze penale, în perioada octombrie 2018 - decembrie 2019, fiind expediate la adresa Procuraturii 106 cazuri de constatare a infracțiunilor³.

Dacă, legiuitorul a procedat doar din considerentul existenței organului de constatare și nu a avut la bază alte raționamente obiective, care să asigure cercetarea completă, multilaterală și obiectivă a infracțiunilor atribuite în competență, atunci, se impune necesitatea de a crea organe de urmărire penală în cadrul tuturor autorităților care dispun de organe de constatare potrivit prevederilor art.273 CPP.

Să considerăm că, atunci când s-a decis crearea organului de urmărire penală în cadrul SFS s-a reieșit exclusiv din faptul că, această autoritate dispune de atribuții și de baza tehnico-științifică necesare investigării „delictelor fiscale” ceea ce v-a oferi posibilitatea unei cercetări mai obiective și mai complete a faptelor penale, dar cel mai important, investigarea acestor abateri în termeni proximi așa cum, s-au exclus așa momente ca, transmiterea materialelor către un alt organ de urmărire penală din cadrul unei alte autorități, pierderile de timp condiționate de corespondența dintre cele două autorități, solicitarea de opinii, sau numirea unor constatări, etc.

De remarcat că, abilitarea SFS cu organ de urmărire penală este o noutate doar pentru RM așa cum acest sistem este folosit inclusiv de alte state.

„Privitor la arhitectura instituțională a organelor abilitate cu efectuarea investigațiilor fiscale și celor aferente acestora, distingem patru modele de bază:

- investigațiile sunt realizate și conduse de organul fiscal;

¹ VLAICU, Vlad. *Serviciul Fiscal de Stat – Organ cu atribuții de urmărire penală și activitate specială de investigație*[online]. Juridice Moldova, 22.09.2022 [citat 28.04.2024]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/15380/serviciul-fiscal-de-stat-organ-cu-atributii-de-urmarire-penala-si-activitate-speciala-de-investigatie.html>

² *Legea privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003, nr.49 din 23.03.20218*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.126-132/261 din 20.04.2018.

³ BAZATIN, Andrei. *Competența Serviciului Fiscal de Stat în realizarea urmăririi penale și activității speciale de investigație*[online]. În: Științe juridice și economice CZU: 343.359:343.12:336.22(478) [citat 28.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/143-145_17.pdf

- investigațiile sunt realizate de organul fiscal sub conducerea procurorului;
- investigațiile sunt realizate de o agenție specializată din afara sistemului fiscal;
- investigațiile sunt realizate și conduse de poliție sau/și procuror.

În unele state modelul este unul mixat. Buna parte a statelor preferă cel de-al patrulea model. Acest model este aplicat în majoritatea statelor din *familia de drept romano-german*, statele din *familia de drept common law* preferând cel dintâi model”¹.

„Anterior Republica Moldova ca un subiect tipic din marea familie de drept romano-germană aplica cel de-al patrulea model de investigare al „infrațiunilor economice”, cu toate acestea, urmare a modificărilor operate prin Legea nr.188 din 11.09.2020² a ajuns să folosească un sistem propriu țărilor din *familia de drept common law*. Adică investigarea infrațiunilor economice se realizează de către autoritatea fiscală sub „supravegherea/conducerea” procurorului”³. Astfel că, „...atribuirea competenței organului fiscal de realizare a urmăririi penale, procedura de constatare și examinare a cazurilor cu indici de infracțiune, în fapt presupunea inițierea acțiunilor de către un organ, Serviciul Fiscal de Stat și definitivarea acestora de către organele de urmărire penală. Conexiunea în cadrul unei singure instituții atât a atribuțiilor fiscale, cât și a atribuțiilor de urmărire penală a infracțiunilor din domeniul fiscal și conex acestuia, asigură în primul rând continuitatea și eficiența sporită a acțiunilor întreprinse în vederea contracarării cazurilor de evaziune fiscală, practică aplicată în statele dezvoltate, inclusiv în România”⁴.

„Astfel, prin modificările operate, a fost lărgit conceptul de administrare fiscală prevăzut de art.9 CF, introducându-se și acțiunile de urmărire penală în caz de existența a unor circumstanțe ce atestă comiterea infracțiunilor fiscale, noutatea fiind introducerea în legislația RM a termenului de „infracțiune fiscală”, subînțelegându-se infracțiunile a cărei urmărire penală a fost dată în competența SFS; fiind lărgite și principiile generale de activitate a SFS prin introducerea în art. 132¹ al CF a SFS ca autoritatea administrativă ... constituită pentru constatarea și efectuarea și a urmăririi penale și a activităților speciale de investigații; fiind atribuite SFS și funcții suplimentare, prevăzute la art. 132⁴ al CF: constatarea infracțiunilor și efectuarea urmăririi penale

¹ Transparency International – Moldova[online]: *Extinderea mandatului Serviciului Fiscal de Stat cu competențe de efectuare a urmăririi penale comportă riscuri majore*. Comunicat de presă: JULY 12, 2020 [28.04.2024]. Disponibil: <https://www.transparency.md/2020/07/12/transparency-international-moldova-extinderea-mandatului-serviciului-fiscal-de-stat-cu-competente-de-efectuare-a-urmaririi-penale-comporta-riscuri-majore/>

² Legea pentru modificarea unor acte normative, nr.188 din 11.09.2020. În Monitorul Oficial: nr.259-266/557 din 09.10.2020.

³ COSTIȘANU, Vitalie. *Unele aspecte privind competența organului de urmărire penală a serviciului fiscal de stat*. În: Revista națională de drept nr.2(248)/ 2022. p.164-178.

⁴ BAZATIN, Andrei. *Competența Serviciului Fiscal de Stat în realizarea urmăririi penale și activității speciale de investigație*[online]. În: Științe juridice și economice CZU: 343.359:343.12:336.22(478) [citat 28.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/143-145_17.pdf

în privința infracțiunilor date, respectiv fiind lărgite și atribuțiile SFS prin modificarea p.18 a art.133 al.1 CF, SFS urmând a reprezintă statul în instanțele de judecată și în organele de urmărire penală ca subiect de drepturi și obligații privind raporturile juridice fiscale, precum și orice alte raporturi juridice rezultate din activitatea SFS”¹.

Crearea organului de urmărire penală în cadrul SFS a determinat necesitatea completării sale cu persoane competente să exercite urmărirea penală în numele acestei entități nou create. Astfel, prin operarea de modificări în conținutul normei de la art.137¹ din CF s-a introdus o nouă categorie de funcționari fiscali – *funcționarul fiscal cu statut special*, funcționari abilitați cu dreptul de a exercita atribuțiile SFS în aceste noi domenii de activitate: *constatarea infracțiunilor, urmărirea penală și activitatea specială de investigații* (Anexa nr.2).

Potrivit prevederilor de la art.137¹ din CF „Statutul juridic al funcționarului fiscal cu statut special este reglementat de prezentul cod și este conferit în virtutea naturii atribuțiilor de serviciu. Acțiunea Legii nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public se extinde asupra raporturilor de serviciu ale funcționarului fiscal cu statut special în măsura în care acestea nu sînt reglementate prin prezentul cod. Gradele de calificare stabilite prin Legea nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nu se conferă funcționarilor fiscali cu statut special”.

Interesant de remarcat că, legiuitorul a făcut trimitere la prevederile Legii nr.158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public² dar nu a făcut trimitere la Legea nr. 333/2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală³ în condițiile în care acesta este un act legislativ special care reglementează activitatea ofițerilor de urmărire penală. Cu toate acestea considerăm că, prevederile Legii nr.333/2006 urmează a fi luate în considerație și se vor aplica direct funcționarilor publici cu statut de ofițeri de urmărire penală din cadrul SFS, în reglementarea activității lor ce ține de efectuarea urmăririi penale în cauzele penale aflate în competența lor materială, acest fapt rezultând din înseși prevederile acestui act normativ.

Astfel, potrivit art.4 din Legea nr.333/2006, „Ofițerii de urmărire penală sînt desemnați și își desfășoară activitatea în organele de urmărire penală constituite, conform legii, în cadrul

¹ VLAICU, Vlad. *Serviciul Fiscal de Stat – Organ cu atribuții de urmărire penală și activitate specială de investigație*[online]. Juridice Moldova, 22.09.2022 [citat 28.04.2024]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/15380/serviciul-fiscal-de-stat-organ-cu-atributii-de-urmarire-penala-si-activitate-speciala-de-investigatie.html>

² *Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public* nr. 158 din 04.07.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 230-232 din 23.12.2008, art. 840.

³ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr. 333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 195-198 art. 918 din 22.12.2006.

Ministerului Afacerilor Interne, Serviciului Vamal, Serviciului Fiscal de Stat și Centrului Național Anticorupție”¹.

Concomitent cu modificările operate la nivelul CF s-a procedat și la modificarea prevederilor legii procesual penale prin introducerea normei de la art.269² din CPP² prin care s-a stabilit *competența materială* a organului de urmărire penală pentru aceleași componente de infracțiune pentru care acesta realizează constatarea conform art.273 din CPP (art. 241–242, 244, 244¹, 250–253 și 335¹ din CP).

Ca esență, în *competența materială* a organului de urmărire penală a SFS intră efectuarea urmăririi penale în cauzele penale privind investigarea infracțiunilor contra securității fiscale, unor infracțiuni din sfera economică și unele infracțiuni contra puterii de stat, intereselor de stat, dar și în privința altor infracțiuni legate de infracțiunile de bază, care nu pot fi disjuncte în cauze separate³.

Trebuie să recunoaștem că, până în prezent organul de urmărire penală al SFS nu a înregistrat rezultate semnificative. Acest aspect, poate fi condiționat de faptul că, acesta este un organ nou creat care nu dispune de o practică uniformă și consistentă, legată de investigarea completă, obiectivă și multilaterală a infracțiunilor fiscale sau de ce nu, de faptul că, ofițerii de urmărire penală au fost numiți, preponderent, din rândul funcționarilor publici ai SFS, cu pregătire în domeniul financiar-fiscal și fără pregătire și experiență în domeniul urmăririi penale. În acest caz concret, cursurile de pregătire a ofițerilor de urmărire penală a SFS sau dovedit ineficiente.

Pentru mai multă relevanță, în perioada anului 2023, organul de urmărire penală al SFS, sub conducerea Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, a inițiat doar 61 cauze penale, dintre care: 28 cauze penale în baza art. 244 din CP - *Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor*; 6 cauze penale în baza art. 244¹ din CP - *Evaziunea fiscală a persoanelor fizice*; 5 cauze penale în baza art. 251 din CP - *Însușirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege, tăinuirea bunurilor gajate, înghețate, luate în leasing, sechestrate*; 19 cauze penale în baza art. 252 din CP - *Insolvabilitatea intenționată*⁴.

Nu suntem de acord cu opinia proliferată de către A. Bazatin, potrivit căreia „...acordarea împuternicirilor de urmărire penală și acțiuni speciale de investigație către organul fiscal este un pas eficient spre contracararea încălcărilor fiscale, ce indirect vor duce spre achitarea completă și

¹ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr. 333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 195-198 art. 918 din 22.12.2006.

² *Legea pentru modificarea unor acte normative* nr. 188 din 11.09.2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 259-266 art. 557 din 09.10.2020.

³ *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ Под общ. ред. д.ю.н. проф. А. С. Кобликова. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2001. p.138. 3*

⁴ Raport de activitate al Serviciului Fiscal de Stat pentru anul 2023. p.25. [online]. [citat 01.05.2024]. Disponibil: <https://sfs.md/uploads/files/Rapoarte%20anuale/Raport%20de%20activitate%20SFS%202023.pdf>

la termen a obligațiilor fiscale, la ridicarea nivelului culturii și conștiinței fiscale a contribuabilului”¹.

Considerăm neîntemeiată decizia legiuitorului de a crea un organ de urmărire penală distinct în cadrul SFS și de ai atribui în competența materială infracțiunile denumite generic „infracțiuni fiscale” care anterior țineau de competența materială a organului de urmărire penală a MAI.

În primul rând, după cum s-a indicat supra, acest model este specific pentru unele state din *familia de drept common law* și nici într-un caz pentru statele din *familia de drept romano-german* din care face parte și RM, ceea ce denotă că, o astfel de formulă, nu doar că nu este tipică pentru noi, dar poate condiționa și multe inadvertențe în aplicarea ei.

În al doilea rând, crearea organului de urmărire penală ca în cadrul SFS în opinia noastră poate condiționa o urmărire penală tendențioasă din partea funcționarilor publici cu statut special de ofițer de urmărire penală așa cum aceștia sunt angajați ai aceleiași autorități și se supun ierarhic conducătorilor SFS.

Tratamentul tendențios poate fi condiționat de faptul că scopurile și obiectivele urmărite în cadrul procesului penal nu corespund, nici într-un fel, cu scopurile și obiectivele urmărite de SFS ca autoritate publică.

Potrivit art.132 CF „Sarcina de bază a Serviciului Fiscal de Stat constă în asigurarea administrării fiscale, prin crearea de condiții contribuabililor pentru conformare la respectarea legislației, aplicarea uniformă a politicii și reglementărilor în domeniul fiscal”².

Acest argument, devine și mai relevant, în condițiile în care, SFS nu este o autoritate independentă, dar, a fost creată și î-și desfășoară activitatea în subordinea Ministerului Finanțelor, care de fapt, îi aprobă structura, îi stabilește obiectivele și indicatorii de performanță, evaluează performanța directorului și a directorilor adjuncți (inclusiv și a conducătorului organului de urmărire penală a SFS)³.

În aceste condiții nu putem vorbi de independența și imparțialitatea organului de urmărire penală al SFS dar chiar și de cel al SV în condițiile în care conducătorii acestor entități sunt numiți și destituiți din funcție de către ministrul finanțelor.

¹ BAZATIN, Andrei. *Competența Serviciului Fiscal de Stat în realizarea urmăririi penale și activității speciale de investigație*[online]. În: Științe juridice și economice CZU: 343.359:343.12:336.22(478)[citat 28.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/143-145_17.pdf

² *Codul fiscal al Republicii Moldova* nr. 1163 din 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 62 art. 522 din 18.09.1997.

³ *Codul fiscal al Republicii Moldova* nr. 1163 din 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 62 art. 522 din 18.09.1997 (art.132¹).

Mai mult, nici Ministerul Finanțelor nu urmărește realizarea scopului procesului penal, el, are ca misiune realizarea managementului eficient al finanțelor publice în domeniul: bugetar, datoria sectorului public, garanții de stat și recreditarea de stat, activele și patrimoniul statului, inspectarea financiară, cheltuieli capitale publice, impozite și taxe, vamal, contabilitate și raportare în sistemul bugetar, contabilitate și audit în sectorul corporativ, achiziții publice, asistență externă, control financiar-public intern, salarizarea în sectorul bugetar, sectorul financiar-bancar și nebancar, metale prețioase și pietre prețioase, activitatea de evaluare¹.

Într-o altă ordine de idei, concentrarea activității de administrare fiscală, constatare și urmărire a infracțiunilor fiscale în competența unei singure autorități poate constitui o sursă de corupție a respectivilor funcționari publici cu statut special, determinată de faptul că respectivii vor controla întreg procesul fiind exclus nu doar prestația unei autorități distincte de SFS dar și prin faptul că, în cadrul acesteia, nici măcar, nu a fost creată o subdiviziune specializată în combaterea corupției ca în cazul MAI.

3.4 Competența teritorială a organelor de urmărire penală

Pentru buna organizare a cercetării prealabile este necesar de a stabili limitele teritoriale în cadrul cărora î-și va exercita atribuțiile organul de urmărire penală, așa cum, organe de urmărire penală există în orice municipiu, oraș și raion. În situația în care nu se va stabili întinderea în spațiu a împuternicirilor organelor de urmărire penală și a celor de constatare, în mod inevitabil, vor apărea conflicte legate de stabilirea organului de urmărire penală care urmează să investigheze una sau altă cauză penală. Aceste împuterniciri sunt stabilite de *semnul teritorial* al competenței².

Deci, *competența teritorială*, permite delimitarea competenței între organe de urmărire penală de același nivel, în dependență de teritoriul în interiorul căruia se propagă jurisdicția lor. Din aceasta rezultă că, principalul criteriu de stabilire a *competenței teritoriale* este – *locul săvârșirii infracțiunii*. Legislația prevede desfășurarea urmăririi penale în raionul în care a fost săvârșită infracțiunea. Prin noțiunea de „raion” se are în vedere nu doar unitatea teritorial-administrativă în sensul direct al cuvântului, dar, un teritoriu concret, deservit de un organ de constatare sau organ de urmărire penală anume³.

¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 696 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor. În Monitorul Oficial Nr. 329 art. 801.

² СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.38.

³ ОСТАНИН, Ал. *Институт подследственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. p.82

Dacă scopul *semnului material* este de a stabili care organ de urmărire penală este competent să efectueze urmărirea penală într-o cauză anume, atunci, scopul *semnului teritorial* este de a stabili subdiviziunea teritorială a organului de urmărire penală competentă să investigheze respectiva cauză penală¹.

„Orice act de conduită umană se desfășoară în timp și în spațiu, se consumă la anumit moment și într-un anumit loc, iar particularitățile acestor termeni pot caracteriza o anumită faptă infracțiunea”².

După cum se poate remarca, principalul criteriu de stabilire a *competenței teritoriale*, este - *locul săvârșirii infracțiunii*, ceea ce este obiectiv așa cum se creează premise pentru o mai bună administrare a probatoriului, în condițiile în care locul săvârșirii infracțiunii este un element de bază a componenței de infracțiune. Ale criteriilor de stabilire a competenței teritoriale a organului de urmărire penală sunt locul survenirii consecințelor criminale, locul aflării bănuțului, învinutului sau a majorității martorilor³.

Pentru asigurarea cercetării complete și în termeni proximi a unei cauze penale, urmează să se stabilească întinderea concretă în spațiu a competențelor organului de cercetare prealabilă. Stabilirea corectă a *locului săvârșirii infracțiunii*, asigură cel mai bun impact educativ a procesului-penal asupra participanților săi, permite cercetarea rapidă și completă a cauzelor penale, permite economisirea maximă a resurselor statale, dar și a timpului de investigare a cauzei penale. *Semnul teritorial al competenței* este strâns legat de principiile procesului penal, privind protecția și asigurarea drepturilor și libertăților fundamentale ale participanților la procesul penal prin asigurarea cercetării, complete, obiective și în termeni proximi a cauzei penale, prin ce asigură realizarea procesului penal⁴.

Semnificația *locului săvârșirii infracțiunii* este determinată de importanța stabilirii competenței teritoriale a organelor judiciare, pentru adoptarea măsurilor de apărare socială⁵. Prin urmare *locul săvârșirii infracțiunii*, reprezintă unitatea teritorial-administrativă în care s-a realizat *latura obiectivă* a respectivei infracțiuni. Adică, activitatea persoanei fizice care prin urmările ei periculoase vătămă sau pune în pericol anumite relații sociale apărute de normele de dreptului penal⁶.

¹ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.51.

² MARIȚ, Alexandru. *Calificarea infracțiunii (aspecte teoretico-normative și practice ale calificării infracțiunii)*: Suport de curs. Chișinău: Centru Editorial „Universitatea de Studii Europene din Moldova”, 2015. p.67.

³ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.100.

⁴ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.52.

⁵ TĂNĂSESCU, Iancu, TĂNĂSESCU, Camil, TĂNĂSESCU, Gabriel. *Drept penal general*. București: Editura ALL BECK, 2002. p.176.

⁶ BOROI, Alexandru. *Drept penal: partea generală*. Ediția a III-ap. București: ALL BECK, 2001. p. 114.

„Pentru existența *laturii obiective* a infracțiunii se cere comiterea unei fapte sub forma de acțiuni-inacțiuni care să producă anumite consecințe dăunătoare pentru societate. Acestea de altfel sunt și părți componente ale laturii obiective a oricărei infracțiuni: elementul material sub formă de acțiune-inacțiune, urmare periculoasă, legătura de cauzalitate și unele condiții de loc, timp, mod și împrejurări, în care se pot săvârși unele fapte, denumite și cerințe esențiale, condiții care nu apar obligatorii în cazul săvârșirii tuturor infracțiunilor, din care cauză ele sunt considerate componente facultative”¹.

Deci, *locul săvârșirii infracțiunii* este echivalent locului în care s-a realizat manifestarea exterioară a persoanei – acțiune sau inacțiune, care lezează valorile (obiectul juridic) ocrotit de legea penală, atingere care poate consta într-o anumită schimbare în realitatea obiectivă, denumită urmare infracțională².

Potrivit prevederilor art.257 alin.(1) CPP „Urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor”.

Având în vedere că, *latura obiectivă a infracțiunii* nu presupune doar manifestarea de voință sub forma atentatului criminal asupra relațiilor sociale ocrotite prin puterea legii dar constă din trei elemente: 1) acțiunea sau inacțiunea, comisă într-un anumit timp, loc, împrejurări, prin anumite metode sau anumite mijloace; 2) consecințele prejudiciabile sau primejdia reală a survenirii lor; 3) raportul de cauzalitate dintre acțiunile sau inacțiunile prejudiciabile și urmările lor³, rămâne deschisă întrebarea dacă *locul săvârșirii infracțiunii* este determinat doar de fapta materială sau și de consecințele prejudiciabile care au survenit.

În pofida constatărilor efectuate, trebuie să recunoaștem că, nu totdeauna este posibil de a stabili *locul săvârșirii infracțiunii*, ca regulă organul de urmărire penală, inițial descoperă urmele, consecințele faptei prejudiciabile și doar ulterior locul comiterii faptei. Prin urmare, în situația în care, locul realizării laturii obiective a infracțiunii se cunoaște sau acestea corespunde cu locul survenirii consecințelor prejudiciabile nu vor exista dificultăți în stabilirea *locului săvârșirii infracțiunii* și pe cale de consecință a *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală. Dificultăți pot să apară în situația în care locul realizării laturii obiective nu corespunde cu locul survenirii consecințelor prejudiciabile și nu se cunoaște locul comiterii acțiunii/ inacțiunii criminale.

¹ *Ibidem*.

² BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, GROSU, Vladimir, GRAMA, Mariana. *Drept penal. Partea generală. Volumul I. Ed. a 3-a*. Chișinău: F.E.P. Tipografia Centrală, 2006. p.133.

³ BORODAC, Alexandru, GHERMAN, Marian. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2006. p.112.

Pentru exemplificare, la 31.08.2019, colaboratori organelor de drept au depistat în preajma imobilelor de pe str. Zimbrului 2, mun. Chișinău, automobilul de model „Dacia Logan” cu n/î ZDD 518, care aparținea agentului economic SRL „Trans Solutions”, specializat în transportarea de persoane cu urme de aplicare a violenței fizice în interiorul salonului.

În cadrul urmăririi penale s-a stabilit că, la 27.08.2019, G.D., aflându-se în preajma centrului de plasament „Curcubeul Speranței”, situat în or. Vadul lui Vodă str.31August nr.42, acționând cu premeditare din interes material, i-a aplicat taximetristului J.V., mai multe lovituri cu un cuțit și cu mâinile l-a sugrumat, după care, a sustras pe ascuns un auto casetofon de model „Kenwood 1056A” cu valoarea de 1000 lei, un telefon mobil de model „Nokia”, cu valoarea de 2100 lei, un portmoneu din piele de culoare cafenie cu valoarea de 1600 lei, în care se afla bani în sumă de 500 lei, 50 Euro. În continuare, folosind automobilul de taxi de model „Dacia Logan” cu n/î ZDD 518, s-a deplasat în satul Speia r. Criuleni, în albia râului Nistru, unde s-a spălat și a distrus prin ardere mijloacele materiale de probă cu urme de sânge, după care, s-a deplasat la domiciliul său din mun. Chișinău, sect. Botanica, unde a ascuns bunurile sustrate și folosind același mijloc de transport a transportat și a ascuns cadavrul victimei într-o fâșie forestieră din sat. Singureni din r. Râșcani¹.

După cum se poate vedea din speța prezentată, infracțiunea a fost comisă într-un sector, a fost descoperită în alt sector, probele materiale au fost ascunse în mai multe sectoare din mun. Chișinău, iar cadavrul victimei în general a fost transportat și ascuns într-o fâșie forestieră din r. Râșcani, ceea ce implică o distribuire teritorială extrem de largă.

Pentru a evita dificultățile în stabilirea *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală este necesar de a stabili ce presupune noțiunea – *locul săvârșirii infracțiunii*.

În literatura de specialitate nu există o poziție unică în acest sens, astfel că, unii autori descriu noțiunea de *locul săvârșirii infracțiunii* drept locul în care s-au comis și s-au consumat toate acțiunile/ inacțiunile infracționale indiferent unde s-au produs urmările social-periculoase² alți autori consideră *locul săvârșirii infracțiunii* – locul unde s-a consumat acțiunea/ inacțiunea chiar dacă consecințele prejudiciabile s-au produs în alt loc³, locul în care sa comis ultima acțiune⁴.

¹ Dosarul nr.1-4276/2019 din 26.11.2019 (nr. cauzei penale2019480965). În: arhiva Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani).

² ГРИГОРЬЕВ, В.Н., ХИМИЧЕВОЙ, Г.П. *Уголовный процесс: Учебник для вузов*. Изд. 2-е, перераб. и доп. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. p.250.

³ *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов/ Под. Общ. Ред. ЛЕБЕДЕВА, В.М.* Москва: Издательско-торговая корпорация „Дашков и К”, 2004,p.341.

⁴ СМЕРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ 2-е изд.* Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2005, p.358.

Alți autori din contra identifică *locul săvârșirii infracțiunii* cu locul producerii urmărilor activității infracționale¹.

În acest context, de relevanță este poziția cercetătorului A.V. Osatin, care insistă pe faptul că, *locul săvârșirii infracțiunii*, urmează a fi considerat anume locul comiterii tuturor acțiunilor/ inacțiunilor infracționale și unde acestea s-au consumat, indiferent de locul survenirii consecințelor prejudiciabile².

Autorul a precizat că, *locul săvârșirii infracțiunii* urmează a fi considerat nu doar locul săvârșirii acțiunii/ inacțiunii prejudiciabile dar locul consumării lor, așa cum fapta materială se poate întinde în timp și spațiu și pot fi situații în care aceasta să înceapă într-un loc dar să se finiseze în alte circumstanțe³.

Prin urmare, este corect să se afirme că, *locul săvârșirii infracțiunii*, este locul în care s-a consumat fapta materială (acțiunea/ inacțiunea). Cu toate acestea în practică sunt numeroase situațiile în care nu se cunoaște *locul săvârșirii faptei prejudiciabile*. Cea mai tipică situație este atunci când, fapta de sustragere s-a comis în transportul public interurban iar victima ajunge să constate acest fapt doar odată ajunsă la domiciliu. În aceste condiții, legislația prevede posibilitatea efectuării urmăririi penale la *locul descoperirii infracțiunii*⁴.

Se pare că, cele mai multe dificultăți la stabilirea *locului săvârșirii infracțiunii* apar în cazul *infracțiunilor continue*⁵ și a celor *prelungite*⁶, datorită specificului pe care acestea îl prezintă în plan comparativ cu *infracțiunile unice*.

Infracțiunea continuă „...este reprezentată de acțiunea inacțiunea (elementul material) care se prelungește în timp (*actio crescit eundo* – *acțiunea crește transmițându-se*), în mod natural, chiar și după momentul consumării, încetând doar la intervenția unui factor exterior (voința infractorului), sau prin intervenția unei forțe contrare (descoperirea faptei). Existența acțiunii în cadrul infracțiunii continue este o conexiune complexă care se prelungește în timp, în mod neîntrerupt, fără încetare, necurmat. În acest sens activitatea infracțională nu se poate limita, separa, mărgini în fragmente și consecințe ale acestora se prelungește în sensul în care a început (acțiune sau inacțiune), producând un *dolus indirectus* chiar și după momentul consumării.

¹ PINTEA, A., PINTEA, D.C., BĂLĂNESCU A.B. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice (modele de acte procesuale și procedurale)*. Ed. a 2-a, rev. și adăug.. București: Universul Juridic, 2020, p.65

² ОСТАНИН, Ал. *Институт подсудственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. p.86.

³ *Ibidem*.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.257).

⁵ *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat la 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74, art. 195 (art.29).

⁶ *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat la 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74, art. 195 (art.30)

Ațiunea este dependentă de scopul urmărit astfel că evoluează în mod constant, fără neconcordanță între scop și rezultat”¹.

Având în vedere că, infracțiunile continue se consumă fie odată cu finalizarea acțiunilor infracționale sau cu momentul în care acestea au fost întrerupte, considerăm că locul săvârșirii infracțiunii continuă este locul în care acțiunea materială sa consumat s-au de ce nu locul unde aceasta a fost întreruptă.

Infracțiunea prelungită se consideră - fapta săvârșită cu intenție unică, caracterizată prin două sau mai multe acțiuni infracționale identice, comise cu un singur scop, alcătuind în ansamblu o infracțiune². Ca și în multe alte norme din CP, în cazul infracțiunii prelungire termenul „acțiune” necesită o interpretare extensivă, în sensul includerii și a faptelor penale care se comit prin inacțiune. Persoana săvârșește la diferite intervale de timp, dar în realizarea aceleiași rezoluții criminale, acțiuni sau inacțiuni care formează fiecare în parte componenta aceleiași infracțiuni³.

Locul săvârșirii infracțiunilor prelungite urmează a fi considerat locul în care aceasta s-a consumat, altfel spus, locul în care s-a comise ultima acțiune/ inacțiune.

De remarcat ca art.257 CPP, operează cu noțiunea de „sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea”, ori, teritoriul RM este organizat, sub aspect administrativ, în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia⁴. *Sectorul* reprezintă doar o formă de organizare a teritoriului municipiilor⁵. Prin urmare, CPP, operând cu noțiunea de „sector” creează falsa impresie că, se referă doar la situațiile în care infracțiunea a fost comisă pe teritoriul unui municipiu, ceea ce în opinia noastră nu este corect.

Pe lângă criteriul principal de stabilire a *competenței teritoriale* - *locul săvârșirii infracțiunii*, legislația procesual penală prevede și criterii complementare, așa ca: *locul descoperirii infracțiunii* sau *locul unde își are domiciliul bănuitul sau învinuitul*.

Locul descoperirii infracțiunii nu trebuie confundat cu *locul survenirii consecințelor prejudiciabile*, aceasta fiind o noțiune mult mai largă și are în vedere sectorul (unitatea teritorial-administrativă) în care au fost descoperite și identificate urme sau circumstanțe ale infracțiunii. Eventual acest loc poate corespunde *locului săvârșirii faptei materiale* și inclusiv *locului survenirii consecințelor prejudiciabile* dar poate constitui și un loc diferit de acestea. În acest context de

¹ TĂNĂSESCU, Iancu, TĂNĂSESCU, Camil, TĂNĂSESCU, Gabriel. *Drept penal general*. București: Editura ALL BECK, 2002. p.386.

² *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat la 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74, art. 195 (art.30)

³ BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, GROSU, Vladimir, GRAMA, Mariana. *Drept penal. Partea generală. Volumul I. Ed. a 3-a*. Chișinău: F.E.P. Tipografia Centrală. p.282.

⁴ Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78 art. 140 din 29-03-2016 (art.110).

⁵ *Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova* nr. 764 din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 16 art. 53 din 29.01.2002.

relevanță este speța prezentată supra în cadrul căreia urmărirea penală a fost pornită de către organul de urmărire penală al IP Ciocana al DP mun. Chișinău, deoarece în teritoriul deservit de acest organ, a fost descoperit automobilul de taxi cu urme de sânge, chiar dacă la data respectivă nu se cunoștea locul comiterii acțiunii materiale sau a survenirii consecințelor prejudiciabile.

Cel de-al treilea criteriu complementar de stabilire a competenței teritoriale este - *locul unde își are domiciliul bănuitul sau învinuitul*.

Potrivit prevederilor art.6 pct.11) CPP, prin *domiciliu* în sensul legii procesual-penale urmează să se înțeleagă „...locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun)...orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou”.

Probabil legiuitorul a instituit acest criteriu alternativ reieșind, pe de o parte, din considerentul că, la domiciliul bănuitului/ învinuitului pot fi descoperite și administrate circumstanțe relevante care caracterizează persoana acestuia iar pe de altă parte, s-a avut în vedere impactul educativ pe care îl poate avea urmărirea penală asupra mediului de origine a făptuitorului.

Având în vedere că, *competența* ca instituție de drept a fost instituită anume pentru buna organizare a procesului penal, adică, pentru cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a unei infracțiuni, apare firească întrebarea de ce legiuitorul a legat *competența teritorială* doar de domiciliul bănuitului/ învinuitului și nu de locul aflării lor, a martorilor, ca în situația de la alin.(1), art.257 CPP sau de ce nu și de locul aflării victimelor sau a probelor materiale?

În opinia noastră norma de la alin.(1), art.257 CPP și cea de la alin.(3), art.257 CPP, cu toate că reglementează situații similare nu se conciliază și creează confuzii legate de interpretarea lor și conflicte de competență în activitatea practică a organului de urmărire penală.

Astfel, alin.(1), art.257 CPP stabilește ca, principal criteriu de apreciere a competenței teritoriale - *sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea* iar aplicarea criteriilor suplimentare de stabilire a competenței teritoriale - *sectorul unde a fost descoperită infracțiunea; unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor*, sunt condiționate de puterea discreționară a procurorului.

Deci, criteriul de bază de stabilire a competenței teritoriale a organului de urmărire penală este - *locul săvârșirii infracțiunii* dar în anumite condiții, la decizia procurorului, poate fi: *sectorul unde a fost descoperită infracțiunea; unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor*.

Chiar dacă legislația în vigoare nu prevede expres, decizia procurorului de a schimba *competența teritorială* a organului de urmărire penală, în condițiile în care locul săvârșirii

infracțiunii se cunoaște, nu poate fi una arbitrară și urmează a fi adoptată în spiritul realizării scopului procesului penal și doar în condițiile în care o astfel de schimbare poate asigura o cercetare obiectivă, completă, multilaterală și în termeni proximi a unui caz concret.

În pofida prevederilor asemănătoare, norma de la alin.(3), art.257 CPP, reglementează o situație distinctă și anume situația în care nu se cunoaște *locul săvârșirii infracțiunii* stabilind criterii suplimentare de apreciere a competenței așa ca: *locul descoperirii infracțiunii* sau *locul de domiciliu a bănuitului/ învinuitului*. Nu este clar dacă, aceste două criterii suplimentare se vor aplica succesiv sau concomitent și cine decide aplicarea unui sau altui criteriu?

Am putea considera că, în situația în care nu se cunoaște *locul săvârșirii infracțiunii* și *locul descoperirii infracțiunii* se va ține cont de cel de al treilea criteriu *locul aflării domiciliu bănuitului/ învinuitului*, dar având în vedere faptul că, legiuitorul folosește conjuncția „sau” între cele două criterii complementare, aceasta presupune aplicarea lor alternativă.

Cu toate acestea, nu este clar cine va decide aplicarea unui sau altui criteriu? Prin raportare la prevederile de la alin.(1) al art.257 CPP, am putea considera că, discreția aplicării unui sau altui criteriu aparține procurorului. În aceste condiții, nu este clar de ce legiuitorul nu a menționat expres acest fapt.

Pe de altă parte, lipsa unor mențiuni directe, ne face să credem că, organele de urmărire penală de la *locul săvârșirii infracțiunii* și de la *locul de domiciliul a bănuitului/ învinuitul* urmează singure să-și evalueze și să-și constate competența pe caz. Situație greu de acceptat, în condițiile în care, *descoperirea infracțiunii*, se realizează la etapa prealabilă pornirii procesului penal și deci și a urmăririi penale, urmare a actelor de constatare, iar calitatea de bănuit și cea de învinuit se atribuie suspectului, la o etapă mult mai avansată, după pornirea procesului penal și al urmăririi penale și doar dacă există anumite probe, care rezultă din anumite fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni¹ sau dacă au fost acumulate probe concludente și suficiente pentru emiterea unei ordonanțe de punere sub învinuire a persoanei².

Dacă este să reieșim din logica acestei prevederi, de fiecare dată ne-am afla în situația în care ulterior pornirii urmăririi penale și recunoașterii persoanei în calitate de bănuit/ învinuit și în situația în care locul de domiciliul al acestora nu corespunde locului în care a fost descoperită infracțiunea, orice organ de urmărire penală a căror competență teritorială acoperă locul de

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 6 alin.(4³), art.63 alin.(1)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 281 alin.(1)).

domiciliu al acestora să poată să-și revendice *competența teritorială* situație care în practică nu poate fi realizată așa cum se prezumă că, organul de urmărire penală *de locul descoperirii infracțiunii* deja și-a asumat *competența teritorială* în cazul respectivei infracțiuni, în caz contrar s-ar crea un conflict atipic de competență, ceea ce este inadmisibil pentru buna desfășurare a urmăririi penale.

În situația în care, urmărire penală, a fost pornită de organul de urmărire penală de la *locul descoperirii infracțiunii* iar ulterior s-a stabilit *locul săvârșirii infracțiunii*. În astfel de situații considerăm că, organul care efectuează urmărirea penală urmează să-și decline competența în termen de trei zile din momentul în care a stabilit locul săvârșirii infracțiunii în favoarea organului de urmărire penală din respectiva circumscripție¹, așa cum, *locul săvârșirii infracțiunii* este criteriul de bază de stabilire a *competenței teritoriale*.

Generalizând constatările efectuate supra am putea afirma că *competența teritorială* a organului de urmărire penală este determinată de aplicarea succesivă a două criterii obiective: - *sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea* iar în cazul în care acest criteriu nu se cunoaște - *sectorul unde a fost descoperită infracțiunea* și a unui criteriu subiectiv – *decizia procurorului*. Cu toate acestea, decizia procurorului nu poate fi una arbitrară bazată pe discreția absolută a acestuia, legiuitorul o limitează și o condiționează de anumite criterii (circumstanțe) obiective altele decât criteriul de bază și au în vedere: *locul aflării bănuțului/ învinutului ori a majorității martorilor*.

În contextul constatărilor efectuate supra, considerăm necesară modificarea prevederilor de la alin.(1) și alin.(3), art.257 CPP, prin comasarea și expunerea lor într-o redacție nouă cu următorul conținut: „Urmărirea penală se efectuează în unitatea teritorial-administrativă unde a fost săvârșită infracțiunea. În cazul în care locul săvârșirii infracțiunii nu se cunoaște, urmărirea penală, se efectuează în unitatea teritorial-administrativă unde a fost descoperită infracțiunea.

În baza deciziei motivate a procurorului, urmărirea penală se poate efectua în unitatea teritorial-administrativă unde se află suspectul, victima, majoritatea martorilor și probelor materiale”.

În practică, de multe ori apar dificultăți la aprecierea *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală în cazul *pluralități de infracțiuni* și infracțiunilor comise prin *participație*, deoarece legislația procesual-penal nu prevede o soluție unică pentru o astfel de situație, motiv pentru care, au fost instituite mai multe formule menite să excludă eventualele conflicte de competență și să determine o reacție promptă a organului de urmărire penală, după cum urmează:

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 271 alin.(2)).

a) urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală din sectorul unde a fost reținută persoana responsabilă;

b) urmărirea penală se efectuează în sectorul cu cele mai multe epizoade;

c) urmărirea penală se va desfășura în sectorul unde a fost pornită prima cauză penală;

d) urmărirea penală se va efectua în sectorul unde s-a comis ultima infracțiune.

În cazul infracțiunilor săvârșite prin participație, *urmărirea penală* se va efectua de organul de urmărire penală de la locul în care a fost săvârșită infracțiunea. Altfel spus de la locul în care a operat autorul infracțiunii, indiferent de locul aflării celorlalți coparticipanți (investigator, organizator, complice).

Având în vedere constatările făcute, putem afirma cu certitudine că, în cazul infracțiunilor comise în afara teritoriului RM, competența de investigare a acestora revine organelor de urmărire penală a statelor străine pe teritoriul cărora a fost comisă infracțiunea sau unde au survenit consecințele prejudiciabile, potrivit normelor și regulilor proprii de competență.

În astfel de situații, apare relevantă întrebarea – care este organul de urmărire penală competent să execute cererile de comisie rogatorie adresate autorităților de drept ale RM, pentru efectuarea de acțiuni de urmărire penală?

Competența executării cererilor de comisie rogatorie urmează a fi apreciată de Procurorul General reieșind din datele obiective expuse în cererea de comisie rogatorie și poate avea la origine așa criterii ca: locul de aflare a victimei/ părții vătămate, martorilor, probatoriului, locul de aflare a suspectului, locul producerii consecințelor infracționale, locul de consumare a unor acțiuni, etc¹.

3.5 Competența personală a organelor de urmărire penală

Legislația procesual-penală de rând cu *competența materială* și cea *teritorială* reglementează și *competența personală*, care presupune repartizarea cauzelor penale între autoritățile care dispun de organe de urmărire penală reieșind din specificul subiectului infracțiuni, determinat de așa particularități ca: *vârsta, starea sănătății, funcția deținută și alte asemenea circumstanțe*².

Unii cercetători³ consideră că, aplicarea *semnului personal* l-a stabilirea competenței nu face decât să prejudicieze *principiul egalității*, considerând că statul persoanei și funcția deținută

¹ OSOIANU, Tudor. COSTIȘANU, Vitalie. *Procedura și regulile de stabilire a competenței în domeniul asistenței juridice internaționale*. În: Publicație științifico-practică Legea și Viața, octombrie-decembrie, 2024, p. 67-79¹

² СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подсудственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.36. 222 p.

³ МИФТАХОВ, Р. Л. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.70-71, 215 p.

nu poate constitui un privilegiu la stabilirea organului de cercetare prealabilă. Infracțiunea este săvârșită de o persoană care de regulă cunoaște foarte bine legislația în vigoare și poate anticipa consecințele prejudiciabile ale propriului comportament, de aceea nu este tocmai clar de ce o infracțiune domestică săvârșită de un deputat trebuie să fie investigată de procuror. În aceste condiții, se consideră că, investigarea unor infracțiuni obișnuite comise de persoane cu un anumit statut poate fi realizată cu succes de orice organ de urmărire penală și de orice ofițer de urmărire penală nu neapărat de procuror. Acesta consideră că, *semnul personal* urmează să se aplice pentru protejarea subiecților care nu-și pot apăra singuri drepturile și libertățile fundamentale: minori, persoane cu deficiențe fizice și psihice care nu exclud responsabilitatea dar și persoane iresponsabile. Anume aceste persoane necesită garanții suplimentare în protecția drepturilor și libertăților fundamentale, deoarece deficiențele fizice și psihice de care suferă fac dificilă realizarea drepturilor și libertăților sau protecția eficientă a lor¹.

Trebuie să recunoaștem că, opinia prezentată supra nu este una lipsită de suport rațional ori, anumite persoane, în virtutea unor particularități de vârstă, fizice sau psihice nu dispun de o capacitate intelectuală, afectivă și volitivă, capabilă să mențină un echilibru între interesele, nevoile și aspirațiile sale, precum și mijloacele legitime de realizare a acestora², ceea ce implică necesitatea stabilirii de garanții suplimentare în cadrul procesului penal.

Odată cu introducerea în legislația internațională și cea națională a noțiunii de *minor*, de fapt s-a instituit o nouă categorie demografică, căreia i-au fost delegate drepturi și libertăți distincte menite să-i ofere un nivel de protecție nu doar echivalent persoanelor mature dar și corespunzător necesităților specifice condiționate de nivelul de dezvoltare fizică și psiho-emoțională a subiectului. Organismul în dezvoltare a minorului este vulnerabil influențelor negative din afară și din interior ce poate determina conflicte cu anturajul și cu legea ceea ce la rândul său poate condiționa încălcarea drepturilor și libertăților acestora. Incapacitatea de a se adapta schimbărilor din mediu exterior determinată de vârsta fragedă impune necesitatea asigurării unui nivel de protecție sporit³.

În conformitate cu standardele internaționale, justiția pentru copii are ca sarcină asigurarea, în orice situație, a intereselor copilului, chiar și în cazul privării de libertate ca măsură excepțională. Justiția pentru copii trebuie să fie corespunzătoare vârstei, rapidă, adaptată și concentrată pe necesitățile și drepturile copilului, inclusiv prin dreptul la un proces echitabil,

¹ МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.70-71

² RUSSU, Valentina. *Particularități ale răspunderii penale a minorilor*. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova*, nr. 11. Chișinău, 2020, p.150-160.

³ МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.71.

dreptul de a participa și de a înțelege procedurile din cadrul acestuia, dreptul la viață privată și de familie, dreptul la integritate și demnitate, dreptul la educație, dreptul de a se bucura de cel mai înalt standard realizabil de sănătate, dreptul la protecție împotriva pedepselor corporale sau alte forme de pedeapsă crudă sau degradantă, etc. Mai mult, justiția pentru copii semnifică și prevenția, inclusiv înlăturarea cauzelor care duc la delict¹.

Anume pentru asigurarea unui nivel de protecție sporit legislația procesual penală a instituit o procedură specială de urmărire penală și judecare a cauzelor penale privind minori² în cadrul căreia minorilor le-au fost acordate garanții suplimentare pentru asigurarea drepturilor și libertăților procesuale.

Asigurarea unui grad de protecție sporită pentru minori se va asigura nu doar prin instituirea de drepturi și libertăți suplimentare pentru această categorie de persoane, dar și prin constituirea de organe judiciare specializate în investigarea cauzelor penale cu minori.

Instituirea de organe de urmărire penală specializate a fost un imperativ promovat de organisme internaționale. Astfel, potrivit pct.12 din regulilor minime aprobate de ONU prin rezoluția 40/33 din 29.11.1985³, s-a promovat constituirea de formații specializate în cadrul poliției la investigarea infracțiunilor comise de minori.

În contextul acestor recomandări prin puterea Legii nr.152/ 2016⁴ s-au operat modificări la nivelul art.270 CPP, potrivit căruia investigarea infracțiunilor grave și deosebit de grave au fost atribuite în competența procurorului, în rest competența urmăririi penale în cauzele cu minori a continuat a fi păstrată pentru organul de urmărire penală a MAI.

Stabilirea competenței procurorului la investigarea infracțiunilor grave și deosebit de grave comise de minori nu a fost cea mai reușită soluție promovată la nivel național, deoarece, pentru investigarea infracțiunilor comise de minori, fie ele și grave sau deosebit de grave, nu se impune un nivel de pregătire profesională deosebită care ar impune necesitatea ca înseși procurorul să-și asume atribuțiile organului de urmărire penală.

¹ Avocatul poporului pentru drepturile copilului[online]. Raport tematic – *Monitorizarea respectării drepturilor copiilor aflați în instituțiile penitenciare*. Chișinău, 2021. p. 2[citat 19.05.2024]. Disponibil: <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/09/Raport-dr-penitenciare-red.-1.pdf>

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699.

³ Organizația Națiunilor Unite[online]. *Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori* (Regulile de la Beijing), aprobate prin rezoluția 40/33 din 29 nov. 1985[cita 19.05.2024]. Disponibil: [https://anp.gov.ro/wpcontent/uploads/sites/33/Documente%20utile%20pdf/AnsamblulregulilorminimealeNatiunilorUnitecuprivirelaadministrareajustitieipenturminori\(Regulile%20de%20la%20Beijing\).pdf](https://anp.gov.ro/wpcontent/uploads/sites/33/Documente%20utile%20pdf/AnsamblulregulilorminimealeNatiunilorUnitecuprivirelaadministrareajustitieipenturminori(Regulile%20de%20la%20Beijing).pdf)

⁴ *Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.152 din 01.07.2016*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 245-246 art. 517.

Într-o altă ordine de idei, în dosarele în care în calitate de bănuît/învinuit figurează o persoană minoră, acesta urmează a fi tratat într-un mod deosebit de adulți și într-o manieră specială. Reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să întreprindă toate măsurile în vederea stabilirii unui contact psihologic cu fiecare copil, să constate și să analizeze toate cauzele și condițiile ce au determinat aflarea copilului în asemenea situație și, după caz, să aplice cele mai adecvate forme de protecție de care are nevoie minorul. Prin urmare, investigarea eficientă a cauzelor penale cu minori și asigurarea unui grad sporit de protecție pentru aceștia nu ținе atît de un organ de urmărire penală anume cît de aptitudinile reprezentanților acestora care interacționează nemijlocit cu minor. Posibil că, acestea au fost circumstanțele care au determinat legiuitorul să excludă minoratul ca semn personal la stabilirea competenței organului de urmărire penală. Astfel că, la moment calitatea de minor nu are nici o relevanță la stabilirea competenței organului de urmărire penală.

Având în vedere că, la moment, infracțiunile comise de minori, indiferent de gravitatea lor sunt investigate de organul de urmărire penală al MAI, considerăm mult mai eficient ca, în cadrul acestuia organ să fie instituit o secție specializată cu ofițeri de urmărire penală care au pregătire de specialitate (psihologică-pedagogică) în comunicare cu minorii și la investigarea infracțiunilor comise de către aceștia.

În acest context, rămâne de actualitate chestiunea legată de necesitatea extinderii *semnului personal* al competenței și asupra persoanelor cu anumite deficiențe fizice și psihice, care le împiedică să-și apere drepturile și libertățile fundamentale pe parcursul întregului proces penal. Fără a aborda chestiunile legate de responsabilitatea persoanei, ne declarăm solidari cu R.L. Mihtahov¹, care propune instituirea unor astfel de categorii juridice ca „capacitate procesual-penală”, „incapacitate procesual-penală” și respectiv „capacitate procesual-penală limitată”.

Atragem atenție că, prezența deficiențelor fizice și în anumite circumstanțe chiar și psihice nu înseamnă neapărat că, persoana este iresponsabilă din punct de vedere a capacității juridice. Cu toate acestea prezența unor deficiențe, pe de o parte, pot constitui niște premise determinante pentru comportamentul infracțional (lipsa resurselor pentru supraviețuire, imposibilitatea de a-și exercita rolul social, anumite circumstanțe discriminatorii, etc.). Pe de altă parte, pot determina unele dificultăți la realizarea de către acești subiecți a drepturilor și libertăților în cadrul procesului penal, ceea ce în opinia noastră impune o reacție de adaptare a mediului din partea autorităților statale, care se poate realiza prin constituirea acestor persoane într-o categorie de subiecți cu *capacitate procesual-penală limitată*, care să presupună acordarea de garanții suplimentare la

¹ МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.74.

exercitarea drepturilor procesuale, categorii care să le asigure același nivel de „incluziune procesuală” ca și celorlalte persoane ne marcate de astfel de deficiențe.

După cum am indicat supra, compensarea deficiențelor fizice și psihice a respectivelor persoane, se poate realiza prin acordarea unor garanții procesuale, care să presupună, în orice caz numirea de avocați din oficiu, prezența specialiștilor pe domeniu deficiențelor acuzate de persoanele vizate, inclusiv a unui psiholog care să evalueze și să concluzioneze asupra impactului pe care l-au avut deficiențele fizice și psihice asupra comportamentului infracțional. Dar cel mai important după cum s-a indicat supra, este absolut necesar ca în cadrul organului de urmărire penală să existe ofițeri specializați în investigarea faptelor prejudiciabile comise de către persoanele cu deficiențe fizice și psihice, cu pregătire pe domeniul ce vizează interacțiunea cu această categorie de persoane.

Într-o altă ordine de idei, persoanele care prezintă deficiențe fizice și psihice pot fi victime a celor mai diverse fapte infracționale, anume din cauza acestor deficiențe, care pot determina și unele probleme în asigurarea drepturilor și libertăților în cadrul procesului penal. Motiv pentru care, considerăm oportun de a extinde competența personală a organului de urmărire penală și asupra acestei categorii.

Potrivit cercetătorului rus N. Zaharov - individualizarea *competenței personale*, nici într-un caz nu înseamnă că, la investigarea acestor cauze penale are loc o deviere de la principiile fundamentale ale procesului-penal. Din contra, competența personală oferă garanții suplimentare pentru protecția drepturilor și libertăților participanților la proces¹.

În opinia noastră, această afirmație rămâne a fi valabilă doar în partea în care se referă la participanții procesuali care prezintă anumite particularități de vârstă sau deficiențe fizice sau psihice. Nu considerăm că, subiecții procesuali cu un anumit statut sau care dețin anumite funcții au nevoie de careva garanții suplimentare în raport cu ceilalți participanți, ori aceștia, după cum am indicat supra, ca regulă, dispun de o capacitate materială și o pregătire intelectuală (de multe ori și în domeniul justiției), care le permit angajarea unui nivel de protecție mult mai complex și mai eficient ca a subiecților care nu dețin astfel de calități. Este evident că, o persoană cu funcție de răspundere ce comite o infracțiune în exercițiu atribuțiilor de serviciu, totdeauna, va dispune de un nivel de pregătire profesională și o bază materială corespunzătoare suficientă pentru a-și proteja drepturile și libertățile în cadrul unui proces penal.

Într-un alt registru, aplicarea tratamentului diferențiat în raport cu această categorie de subiecți (persoane cu funcție de răspundere, cu funcție de demnitate publică, care dețin anumite

¹ ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.107.

funcții și desfășoare anumite activități) se impune nu pentru asigurarea unui nivel de protecție sporit dar pentru a evita situațiile în care aceștia ar putea să se sustragă răspunderii penale, având în vedere nivelul ridicat de pregătire profesională și intelectuală în plan comparativ cu un nivel scăzut de pregătire profesională și a unei baze tehnico-materiale necorespunzătoare a organului de urmărire penală.

Astfel, în cazul infracțiunilor comise de către: Președintele țării; deputați; membri ai Guvernului; judecători; procurori; directorul, directorul adjunct al Serviciului de Informații și Securitate și ofițerii de informații și securitate, competența de a efectua urmărirea penală aparține procurorului din raza teritorială a procuraturii în care a fost săvârșită infracțiunea¹.

Nu este clar de ce legiuitorul a stabilit competența personală a procurorului pentru toate infracțiunile comise de acești subiecți fără deosebire? Considerăm că, în eventualitatea în care subiecți respectivi comit infracțiuni care nu au nici o legătură cu activitatea oficială prestată, urmează a fi cercetați în condiții generale ca și ceilalți cetățeni. În caz contrar am fi în situația unui tratament diferențiat nejustificat, care poate fi considerat și discriminatoriu.

În acest context, considerăm corect faptul că, efectuarea urmăririi penale în cazul ofițerilor de urmărire penală, polițiștilor și ofițeri de investigații, a fost condiționată de exercitarea atribuțiilor de serviciu la comiterea infracțiunilor².

Prin urmare, considerăm oportun de a opera modificări în dispozițiile art.270 alin.(1) CPP, astfel încât competența personală a procurorului la efectuarea urmăririi penale în cazul infracțiunilor comise de: Președintele RM; deputați; membri ai Guvernului; judecători; procurori; directorul, directorul adjunct al Serviciului de Informații și Securitate și ofițerii de informații și securitate, să fie condiționată de faptul exercitării atribuțiilor de serviciu.

Competența personală poate fi determinată nu doar de calitatea subiectului comitent dar și de calitatea subiectivă a victimei în cazurile: - atentatelor la viața polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de informații și securitate, procurorilor, judecătorilor și la membrii familiilor lor cu condiția ca aceste atentate să fie în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu de către respectivii.

Nu este clar care este încărcătura de înțelesuri a noțiunii „atentat la viață” și care fapte infracționale pot fi grupate în această categorie. Se au în vedere toate infracțiunile din capitolul II CP sau doar cele care atentează într-un fel sau altul la viața victimei.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.270 alin.(1)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.270 alin.(1)).

Interpretând *stricto sensus* această noțiune am putea considera că legiuitorul a avut în vedere doar fapta infracțională de la art.145 CP, în toate formele de realizare (pregătire, tentativă, faptă consumată). Cu toate acestea, vom vedea că, există o serie de componente de infracțiune așa ca cea de la art.150 CP – *determinarea la sinucidere*; art.151 alin.(4) CP – *vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, care au provocat decesul victimei*; art.160 alin.(3) lit. c) CP – *efectuarea ilegală a sterilizării chirurgicale, care a provocat din imprudență decesul victimei*; art.163 alin.(2), lit. b) CP – *lăsarea în primejdie, care a provocat din imprudență decesul victimei*, care de asemenea atentează la viața victimei și eventual pot fi considerate că se încadrează în conținutul noțiunii mai sus citate. După cum se poate vedea, norma nu este previzibilă și poate determina probleme de interpretare și aplicare în practică.

La fel de imprevizibilă este și norma de la art.270¹ CPP, care stabilește competența personală a PA, la efectuarea urmăririi penale în privința infracțiunilor prevăzute la art. 324–335¹ și art. 352¹ alin. (2) CP, comise de către unele categorii de subiecți: persoane al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția RM, primari, viceprimari, etc.

Reieșind din prevederile Constituției RM¹, în categoria persoanelor a căror mod de numire este stabilit de legea supremă, include: Președintele RM, deputați din cadrul Parlamentului RM, membri ai Guvernului; Avocatul Poporului, procurori, judecători, inclusiv judecători ai CC.

Nu este clar de ce în *competența personală* a PA au fost incluși de rând cu primari și viceprimarii, doar consilierii locali ai municipiilor Chișinău, Bălți, Cahul, Comrat și Bender dar nu și a celorlalte unități teritorial-administrative. De remarcat că, nici măcar nu au fost incluse toate municipiile în această listă.

Persoanele investite în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, de fapt sunt aceiași funcționari publici de conducere de nivel superior și funcționari publici de conducere, în aceste condiții, nu este clar de ce legiuitorul a ales să indice separat categoria funcționarilor publici de nivel superior: secretarul Consiliului Suprem de Securitate, șeful Marelui Stat Major al Armatei Naționale, alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul Statului Major General al Forțelor Armate, precum și de persoane care dețin gradul militar de general sau un grad special corespunzător acestuia, directorul adjunct al SFS, directorul adjunct al SV; directorul și directorul adjunct al Agenției Achiziții Publice; șeful adjunct al Inspectoratului General al Poliției, șeful adjunct al Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și șeful adjunct al Inspectoratului General de Carabinieri; directorul general adjunct al

¹ Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78 art. 140 din 29-03-2016.

Companiei Naționale de Asigurări în Medicină; două categorii distincte; funcționari publici de conducere de nivel superior?

Considerăm că, este mult mai indicat ca legiuitorul să opereze cu noțiunea de la art.123 alin.(2) și (3) CP, cu enumerarea directă a persoanelor a căror fapte ilegale urmează a fi urmărite nemijlocit de PA, pentru a exclude interpretările și aplicarea legislației neconforme, ori, CtEDO¹² în practica sa, în mai multe rânduri, a punctat necesitatea asigurării clarității și previzibilității legislației, instituind mai multe criterii de urmat de autoritățile responsabile cu adoptarea cadrului normativ.

În opinia noastră, este inadmisibil ca la stabilirea *competenței personale* a organului de urmărire penală să se opereze cu criterii abstracte cu noțiuni care nu au fost definite de legislația în vigoare. Ori, Curtea Constituțională a statuat că, „...este inadmisibil să se opereze cu noțiuni care nu au fost definite, deoarece se creează dificultăți la aplicarea legislației”³. Pentru a evita conflictele de competență la stabilirea *competenței personale* a organului de urmărire penală, prevederile legale „...trebuie să fie formulat în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și fără pasaje obscure”⁴.

După cum se poate remarca, prevederile normei de la art.270¹ CPP, în unele situații sunt extrem de generale stabilind că *competența personală a PA* se răsfrânge asupra - *persoane al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova*, în alte situații, sunt discriminatorii, așa cum propagă *competența personală a PA* doar asupra unei anume categorii de aleși locali - primari, viceprimari, consilieri locali ai municipiilor Chișinău, Bălți, Cahul, Comrat și Bender, exceptându-i neîntemeiat pe ceilalți. În alte situații, se dublează normele cu referire la competență, stabilind separat ca categorie – *funcționarii publici de conducere de nivel superior* iar ulterior fiind enumerați mai mulți funcționari publicii de conducere, individualizându-i separat. În final, *competența personală a PA*, a fost extinsă nejustificat asupra

¹ CtEDO, cauza Sttanday Times c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, cererea nr. 6538/74, Hotărârea din 26.04.1979 (§49) [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57584%22%7D>

² CtEDO, cauza Dammann c. Elveția, Switzerland, cererea nr. 77551/01, Hotărârea din 25.4.2006 [citat 23.05.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22002-3398%22%7D>

³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 25.11.2010 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.1104-XV din 06.06.2002 „Cu privire la Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției” și Legea nr.190-XVI din 26.07.2007 „Cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului” (Monitorul Oficial 247-251/28, 17.12.2010) [citat 23.05.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=46&l=ro>

⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr.39 din 21.12.2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții în articolul 335 alin. (1) din Codul penal (impvizibilitatea expresiei „intereselor publice”) (sesizarea nr. 172g/2021) [citat 27.05.2024]. Disponibil: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/129451.pdf>

unor categorii așa ca ofițerii de informații și securitate, aleșii locali, care, în opinia noastră, puteau rămâne în *competența* organului de urmărire penală a CNA.

După cum se poate vedea, calitatea subiectului este determinantă în aprecierea competenței organului de urmărire penală. Nu întâmplător, încălcarea *competenței personale*, este unul dintre temeiurile care atrage *nulitatea absolută*¹.

De remarcat că, în abordarea unor autori, calitatea subiectului nu constituie o formă aparte de competență ci mai degrabă o varietate a competenței materiale, sau altfel spus, o particularitate a acesteia, care îi permite să se constituie ca o subcategorie a formei de baza.

Astfel, potrivit lui N. Zaharov², calificarea infracțiunii este *semnul principal* de stabilire a competenței material iar calitatea subiectului este *semnul subsidiar*. Și în general autorul consideră necesar de a institui mai multe subcategorii pentru competența materială așa ca: *competența materială - exclusivă* pentru anumite categorii de infracțiuni transmise doar în competența unui anume organ de urmărire penală; *competența materială – universală*, situația în care pentru o anumită categorie de infracțiuni au competența toate organele de urmărire penală; *competența materială – alternativă*, situația în care pentru anumite categorii de infracțiuni, urmărirea penală este realizată de organul de urmărire penală care a descoperit infracțiunea; *competența materială-conexă*³, pentru infracțiunile care au legătură și au fost deduse din infracțiunile de bază.

Nu suntem de acord cu pozițiile vehiculate supra și considerăm că, *semnul personal*, rămâne a fi un semn distinct de apreciere a competenței organului de urmărire penală, care, în anumite situații poate completa și chiar exclude *semnul material* iar în alte situații coexistă cu acestea completându-le.

Astfel, în situația în care, legislația nu prevede expres, aplicarea concomitentă a semnelor de bază cu *semnul material*, la stabilirea organului de urmărire penală competent se va reieși din prioritatea *semnului personal*⁴.

3.6 Competența alternativă

Competența alternativă este determinată de atribuirea către procuror a posibilității de a alege organul de urmărire penală deopotrivă competente să efectueze urmărirea penală⁵ și se

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.251¹ alin.(1) lit.b)).

² ЗАХАРОВ, Н.В. Теория и практика определения последствий уголовных дел. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.95.

³ Ibidem, p.98.

⁴ БАШИНСКАЯ, И.Г. Проблемы правовой регламентации института последствий в российском уголовном судопроизводстве: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. p.90.

⁵ Ibidem.

întâlnește în situațiile în care, legea procesual penală admite efectuarea urmăririi penale în privința anumitor infracțiuni, de către ofițerii organului de urmărire penală care primii le-au constatat¹. Prin urmare *semnul alternativ* este determinat pentru stabilirea competenței organului de urmărire penală, în situațiile în care obligația de cercetare a unei cauze penale este pusă în seama unui organ de urmărire penală anume, în dependență de anumite circumstanțe. În baza acestui semn, anumite infracțiuni sunt stabilite concomitent în competența ofițerilor de urmărire penală din cadrul diferitor autorități². Urmărirea penală în cazul unor astfel de infracțiuni se va efectua de același organ de urmărire penală care a constatat infracțiunile respective și care este competent să cerceteze infracțiunea în legătură cu care a fost pornită urmărirea penală. Astfel, legiuitorul a stabilit *competența materială comună* organelor de urmărire penală, deoarece în aceste cazuri există împrejurări ce nu se răsfrâng negativ asupra efectuării depline și obiective a urmăririi penale și cercetării judecătorești³.

Unii autori promovează ideea potrivit căreia, *competența alternativă* nu trebuie individualizată într-o categorie aparte, dar urmează să fie tratată ca o subcategorie a *competenței materiale*⁴.

Vorbim de *competența alternativă* a organului de urmărire penală în următoarele situații:

În cazul art.257 alin. (1) alin. (3) CPP, în care legiuitorul a lăsat aprecierea competenței teritoriale a organului de urmărire penală, la latitudinea procurorului, care în anumite situații, în dependență de intima convingere determinată de anumite circumstanțe obiective, poate dispune comutarea *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală către un alt organ similar.

În acest caz concret, voința procurorului, la determinarea *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală nu comportă caracter absolut și este marcat de o serie condiții și circumstanțe obiective, care pot influența buna investigare a cauzei penale.

În orice caz, competența efectuării urmăririi penale într-o cauză anume nu poate fi atribuită oricărui organ de urmărire penală și numai doar, alternativ, subdiviziunilor teritoriale ale aceluiași organ de urmărire penală de la locul în care a fost descoperită infracțiunea sau după caz unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor⁵.

⁵ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 217.

¹ *Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов/ Под общ.ред. В.И. Рохлина*. Санкт-Петербург: Изд-во „Юридический центр Пресс”, 2004. p.272. 653 p. ISBN 5-94201-279-2.

² СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.34, 222 p.

³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Op.cit.*, p. 207.

⁴ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.35.

⁵ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.257).

Eventual, în cazul în care, procurorul va dispune transmiterea cauzei penale către organul de urmărire penală din unitatea teritorial-administrativă în care se află partea vătămată sau majoritatea probelor materiale am asista la un *conflict de competență teritorială*.

În aceste condiții rămâne valabilă întrebarea, potrivit căreia: în ipoteza prezentată supra și în condițiile în care, să admitem că, organul de urmărire penală astfel sesizat, nu invocă un conflict de competență, care sunt acele consecințe care pot afecta urmărirea penală? Având în vedere că, *semnul teritorial* al competenței presupune distribuirea cauzelor penale în cadrul subdiviziunilor teritoriale ale aceluiași organ de urmărire penală care, dispune de *competența materială* de a investiga respectiva categorie de infracțiuni. Încălcarea acestor reguli nu afectează de principiu calitatea procesului de investigare a infracțiunilor dar poate crea unele dificultăți prin repartizarea neuniformă a activității în cadrul subdiviziunilor aceluiași organ de urmărire penală, ceea ce poate duce la tergiversarea neîntemeiată a urmăririi penale.

Cu referire la situația abordată, un lucru este cert, decizia procurorului de a comuta competența organului de urmărire penală în favoarea organului de urmărire penală de *la locul descoperirii infracțiunii, locul aflării bănuțului, învinutului sau a majorității martorilor* nu poate fi una arbitrară, dimpotrivă trebuie să fie una motivată de necesitatea asigurării urmăririi penale, complete și obiective pe caz și evitarea unor circumstanțe care s-ar putea proiecta negativ asupra procesului de acumularea a probatoriului și aflării adevărului în fiecare caz concret.

Tot despre *competență alternativă* vorbim și în cazul delegării efectuării unor acțiuni de urmărire penală către un alt organ de urmărire penală (art.258 alin.(1) CPP).

Potrivit prevederilor art.258 alin. (1) CPP, „În cazul în care anumite acțiuni de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara teritoriului în care se face urmărirea penală, organul de urmărire penală poate să le efectueze însuși sau să dispună, prin delegație, efectuarea acestor acțiuni altui organ respectiv, care este obligat să execute această delegație în termen de cel mult 10 zile”.

De remarcat că în practică prevederile art.258 CPP, sunt aplicate neuniform de către exponenți organelor de urmărire penală. De regulă dacă sunt necesare anumite acțiuni procesuale, înafara ariei teritoriale de activitate a organului de urmărire penală, urmează a se întocmi o delegație, indiferent de organul care este solicitat să efectueze acțiuni procesuale. Legislația procesual penală nu prevede expres care poate fi obiectul delegației, totuși prevede că acestea pot fi anumite acțiuni de urmărire penală. Prin urmare, organul căruia i se delegă efectuarea anumitor

acțiuni de urmărire penală trebuie să dispună de atribuțiile unui organ de urmărire penală, iar persoana care le efectuează trebuie să dispună de atribuțiile ofițerului de urmărire penală¹.

În lumina reglementărilor deficitare se impune necesitatea soluționării chestiunilor legate de obiectul delegației și volumul asistenței care poate fi solicitată de organul de urmărire penală ordonator precum și statutul organelor de urmărire penală căror le pot fi transmise pentru îndeplinire astfel de delegații.

Chiar dacă legislația în vigoare nu stabilește acest fapt, considerăm că, pe de o parte, delegațiile pot fi adresat și sunt obligatorii pentru executare doar organelor de urmărire penală care corespund sectorului în care urmează a fi desfășurate anumite acțiuni de urmărire penală și doar unui organ de urmărire penală cu aceeași *competență materială* ca organul de urmărire penală ordonator. Pentru exemplificare, organul de urmărire penală al IP Ialoveni nici într-un caz nu va putea dispune efectuarea unor acțiuni de urmărire penală organului de urmărire penală al CNA, chiar dacă acesta î-și are sediu în sectorul respectiv și dispune de posibilitate reală de a asigura efectuarea acțiunilor de urmărire penală.

În condițiile în care în RM, toate organele de urmărire penală sunt egale, nu avem organe de urmărire penală superioare sau inferioare, este firească întrebarea dacă un organ de urmărire penală cu o anumită *competență materială* specială așa ca organul de urmărire penală al SV, CNA, SFS, PA și PCCOCS eventual pot adresa delegații nu doar subdiviziunilor lor teritoriale dar și subdiviziunii teritoriale a organului de urmărire penală a MAI?

La prima vedere, s-ar părea că, o astfel de delegație este, nu doar posibilă dar și indicată în anumite circumstanțe așa cum organul de urmărire penală a MAI dispune de o acoperire teritorială mult mai bună având subdiviziuni în toate raioanele din RM, în condițiile în care, celelalte organe de urmărire penală specializate sunt organizate pe zone (zona Nord, zona Centru, zona Sud). Cu toate acestea rămânem la părerea că, delegațiile urmează să se adreseze doar între subdiviziunile aceluiași organ de urmărire penală, deoarece în caz contrar am fi în condițiile încălcării *competenței materiale și persoanele*. Ori, delegația, este un procedeu de derogare de la *competența teritorială* a organului de urmărire penală nu și de la cea *materială* sau *personală*.

Un alt caz de competență alternativă este reglementată de către norma de la art.270 alin.(8) CPP, care stabilește dreptul procurorului ierarhic-superior, în cauzele complicate, de a dispune efectuarea urmăririi penale de către un grup de urmărire penală constituit din mai muți procurori și ofițeri de urmărire penală și norma de la art.270 alin.(10) CPP, ce acordă dreptul procurorului

¹ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. p.611.

care efectuează nemijlocit urmărirea penală de a dispune ofițerilor de urmărirea penală efectuarea unor acțiuni de urmărirea penală concrete cu excepția celor cu caracter decizional.

Reieșind din logica normei citate supra, dar și din întreaga reglementare procesual penală nu este clar, cărui ofițer/ ofițeri de urmărirea penală poate procurorul să-și delege atribuțiile funcționale în vederea realizării anumitor acțiuni procedurale. Interpretând *stricto sensu* prevederile legale am putea considera că procurorul desemnat să exercite urmărirea penală î-și poate delega atribuțiile către oricare ofițer de urmărirea penală din cadrul oricărui organ de urmărirea penală al oricărei autorități, indiferent de competențele sale funcționale, șarja de lucru și legătura cu procuratura teritorială din care face parte respectivul procuror, ceea ce este inadmisibil. Ori, delegarea competențelor poate fi efectuată doar către ofițerii de urmărirea penală din cadrul organului de urmărirea penală în care procuratura din care face parte procurorul conduce cu urmărirea penală¹.

După cum vom vedea pe parcursul prezentului studiu, situația se complică prin faptul că legislația procesual penală nu reglementează aspecte privind competența procurorului privind conducerea urmăririi penale.

De remarcat că practica pe acest domeniu este una neuniformă, astfel că, unii specialiști consideră că, eventual, procurorul care exercită urmărirea penală, în limitele competenței materiale și personale, printr-o ordonanță motivată, poate delega efectuarea de acțiuni de urmărirea penală, altele decât cele cu caracter executiv, către oricare ofițer de urmărirea penală din cadrul organului de urmărirea penală în care conduce cu urmărirea penală, sau către ofițerii de urmărirea penală delegați din cadrul procuraturilor specializate. Alți practicieni, consideră că, dispunerea efectuării de acțiuni de urmărirea penală de către procuror, poate fi realizat doar în interiorul grupului de urmărirea penală. Ceea ce înseamnă că, trebuie să existe un grup de urmărirea penală creat de procurorul ierarhic-superior din procurori ai respectivei procuraturi și ofițeri de urmărirea penală din cadrul organului de urmărirea penală în care aceștia conduc cu urmărirea penală sau după caz din ofițeri de urmărirea penală delegați și doar ulterior procurorul conducător al grupului de urmărirea penală să dispună printr-o ordonanță motivată către fiecare dintre membri grupului criminal organizat efectuarea unor acțiuni de urmărirea penală anume².

Având în vedere, pe de o parte, prevederile art.270 din CPP, care reglementează competența materială și personală a procurorului la efectuarea urmăririi penale dar și constatările efectuate

¹ OSOIANU, Tudor, COSTISANU, Vitalie. *Unele aspecte privind competența în cazul delegării și detașării ofițerilor de urmărirea penală și a ofițerilor operativi*. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice*, Ed. Ediția III-a, 5 decembrie 2024, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI, 2024, Ediția IV-a, pp. 64-79.

² *Ibidem*.

supra, apare firească întrebarea: dacă în eventualitatea efectuării acțiunilor de urmărire penală de către ofițerul de urmărire penală nu se încalcă *competența materială* și *personală* a procurorului și nu poate fi contestată valabilitatea actelor procedurale astfel realizate?

Considerăm că, în măsura în care au fost respectate condițiile expuse supra privind delegarea atribuțiilor funcționale ale procurorului către ofițerul/ ofițerii de urmărire penală, membri ai grupului de urmărire penală. Nu se pune problema încălcării competenței procurorului, potrivit următoarelor raționamente.

În primul rând, atragem atenția că, delegarea unor atribuții ofițerului de urmărire penală, în nici un caz, nu este determinată de ipoteza imposibilității realizării respectivelor acțiuni de urmărire penală de înseși procurorul, care teoretic dispune de toate competențele funcționale și aptitudinile profesionale de a desfășura întreaga urmărire penală și deci de a efectua oricare dintre acțiunile de urmărire penală ca un veritabil organ de urmărire penală.

Totodată, delegarea atribuțiilor funcționale către ofițerul de urmărire penală nu este limitată la un anumit număr de acțiuni de urmărire penală care pot fi dispuse organului de urmărire penală. Eventual procurorul poate delega întreg spectru acțiunilor de urmărire penală de efectuat către ofițerii de urmărire penală, membri ai grupului de urmărire penală, cu excepția actelor de dispoziție, despre care s-ar putea afirma că reprezintă o *competență funcțională exclusivă* a procurorului. Altminteri, în practică, în multe cazuri procurorul delegă efectuarea acțiunilor de urmărire penală către alți membri ai grupului de urmărire penală el asumându-și doar misiunea de a coordona și de a conduce cu activitatea grupului de urmărire penală.

Nu considerăm că prin delegarea unor atribuții către ofițerul de urmărire penală se încalcă regulile competenței. Aceasta fiind mai degrabă o excepție de la regula de bază. Ori, pe de o parte, această excepție este reglementată expres de legea procesual penală ceea ce denotă că legea nu este o structură rigidă, pe de altă parte, delegarea atribuțiilor nu este un imperativ ci doar discreția procurorului, care, după cum am indicat supra, î-și poate asuma executarea tuturor acțiunilor de urmărire penală.

Într-o altă ordine de idei, chiar și în eventualitatea delegării efectuării unor acțiuni de urmărire penală unui ofițer de urmărire penală, acțiunile de urmărire penală astfel realizate, urmează a fi considerate ca, fiind executate de procuror. Ori, ofițerul de urmărire penală acționează exclusiv, la indicația, sub conducerea, supravegherea, controlul procurorului, acționând în numele și sub răspunderea acestuia¹. Ceea ce înseamnă că, acțiunile de urmărire penală realizate de ofițerul

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.270 alin.(10)).

de urmărire penală, urmează a fi considerate ca fiind realizate de procuror, care și poartă răspundere cu referire la calitatea și legalitatea lor.

Atragem atenția, că motivele delegări unor competențe către ofițerul de urmărire penală pot fi dintre cele mai diverse și să aibă în vedere complexitatea cauzei penale, anumite împrejurări care împiedică sau fac dificilă implicarea procurorului la efectuarea urmăririi penale, în termeni proximi, dar și discreția acestuia de a organiza efectuarea eficientă a urmăririi penale.

Având în vedere realitatea practică, în care procurorul delegă către ofițerul de urmărire penală efectuarea de acțiuni de urmărire penală, printr-o ordonanță formulată *in abstracto*, sau și mai grav fără a-și motiva necesitatea delegări efectuării acțiunilor de urmărire penală de un subiect al altui organ de urmărire penală. În aceste condiții, apare firească întrebarea, dacă în astfel de situații nu se încalcă normele privind *competența materială și personală* a procurorului și pe cale de consecință, dacă actelor procedurale astfel realizate nu le este afectată valabilitatea fiind necesară sancționarea lor cu nulitatea?

În opinia noastră, pentru a evita, eventualele situații de conflict, considerăm oportun, ca în fiecare caz concret, ordonanțele de delegare a competențelor să fie motivate și să conțină mențiuni cu privire la acțiunile de urmărire penală concrete, de executat, volumul acestora și termenele limită”¹.

3.7 Competența derogată

„*Competența derogată* – este justificată de condițiile prin care are loc derogarea de la regulile competenței. Aceste condiții sunt reglementate în CPP și sunt aplicabile de Procurorul General sau adjunctii acestuia iar în unele cazuri și de către procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală”².

Astfel, potrivit prevederilor art. 257 alin.(4) CPP „Procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală în cauza respectivă poate dispune, motivat, transmiterea cauzei la un alt sector, în limitele circumscripției în care activează”.

Decizia de retragere și transmitere a cauzei penale de la un organ de urmărire penală către alt organ nu este una stric subiectivă dar trebuie să respecte o serie de condiții obiective expres reglementate de prevederile normei de la art.271 alin.(4) CPP, care stabilește că „Dacă procurorul

¹ OSOIANU, Tudor, COSTISANU, Vitalie. *Unele aspecte privind competența în cazul delegării și detașării ofițerilor de urmărire penală și a ofițerilor operativi*. În: *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice*, Ed. Ediția III-a, 5 decembrie 2024, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI, 2024, Ediția IV-a, pp. 64-79.

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 221..

ierarhic superior, în limita competenței sale materiale și teritoriale, din oficiu sau la solicitare, constată în mod rezonabil că organul de urmărire penală sau procurorul cărora, conform legii, le revine efectuarea sau conducerea urmăririi penale nu asigură în termen rezonabil cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, acesta dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către un alt organ similar”.

De remarcat că, aceasta este o situație distinctă față de cele reglementate la art.257, alin. (1) CPP. Prin urmare, sectorul în care va fi transmisă respectiva cauză penală nu trebuie să fie neapărat sectorul în care a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea probelor dar poate fi orice sector din limitele circumscripției pe care o deservește. Astfel, procurorul-șef al Procuraturii mun. Chișinău, în limitele circumscripției pe care o deservește poate retrage o cauză penală de la un organ de urmărire penală pentru a o transmite altui. Ca exemplu, poate dispune retragerea de la organul de urmărire penală al IP Ciocana și s-o transmită către IP Botanica. Dar nu poate dispune transmiterea cauzei penale către oricare alt organ de urmărire penală din afara mun. Chișinău, deoarece și-ar depăși *competențele funcționale*.

Prin urmare derogarea de competență în condițiile situației relatate supra poate avea loc doar ca urmare a manifestării de voință din partea procurorului ierarhic-superior celui care *participă la urmărirea penală*, adică procurorului care conduce cu urmărirea penală sau de ce nu o exercită nemijlocit.

În opinia noastră, manifestarea de voință a procurorului ierarhic-superior, poate avea la origine două premise:

- a) examinarea plângerilor, contestațiilor, sesizărilor sau a altor informații cu referire la calitatea urmăririi penale dispuse și efectuate de organul de urmărire penală;
- b) exercitarea atribuțiilor de control asupra cauzelor penale și a subiecților care realizează urmărirea penală în respectivele cauze penale¹.

După cum rezultă din prevederile normei de la art.271 alin.(4) CPP, procurorul ierarhic-superior poate deroga competența organului de urmărire penală doar dacă, exponenți acestuia nu asigură în termen rezonabil cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului. Prin urmare, alte circumstanțe obiective, nu constituie un temei obiectiv de comutare a competenței organului de urmărire penală.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.53¹ alin.(2) lit. a)).

Totodată, procurorul ierarhic-superior poate dispune doar derogarea de la *competența teritorială* a organului de urmărire penală nu și de la *competența materială și personală* și doar în limita unități teritoriale pe care o deserveste.

Un alt caz de derogare a competenței organului de urmărire penală este cel reglementat de normele de la art.257 alin.(4) și art.271 alin.(7) CPP, care acordă dreptul Procurorului General și adjuncților acestuia să retragă și să transmită cauzele penală de la orice organ de urmărire penală indiferent de *competența teritorială, materială și personală* a acestuia. Prevederi similare regăsim și în dispozițiile normei de la art.270 alin.(5) CPP, doar cu referire la procurorul care exercită urmărirea penală.

Reieșind din logica acestor prevederi se poate deduce că prin manifestarea de voință a Procurorului General și adjuncților acestuia se poate deroga de la competența oricărui organ de urmărire penală doar ca această derogare să fie una motivată de atingerea scopului procesului penal în general și de asigurarea calității urmăririi penale, adică cercetarea completă, obiectivă și în termeni proximi a unei cauze concrete. În orice caz, nivelul și calitatea motivării deciziei de derogare a competenței va fi decisă de Procurorul General și adjuncții acestuia.

Abilitatea Procurorului General și a adjuncților săi de a decide derogarea de la competența organului de urmărire penală î-și are sorgintea în poziția ocupată de aceștia în ierarhia organelor de drept și atribuțiile funcționale cu care au fost înzestrați, precum și rolul în organizarea procesului penal și a urmăririi penale.

Chiar dacă legislația în vigoare nu prevede expres, considerăm că, derogarea de competență urmează a fi realizată prioritar între organele de urmărire penală ale aceleiași autorități și doar ca excepție între organele de urmărire penală din cadrul diferitor autorități cu competență materială și personală diferită. Deoarece, s-ar asista la situația în care organele de urmărire penală cu pregătire profesională și competență redusă sunt chemate să efectueze urmărirea penală în anumite cauze penală de o complexitate specifică. Cu toate acestea, nu se exclude și cazuri în care mult mai oportună ar fi derogarea competenței în favoarea unui organ de urmărire penal necompetent din punct de vedere material și personal.

De remarcat că, normele de la art.256 alin.(5), art.270 alin.(5) și art.271 alin.(5) CPP, nu se conciliază, ori primele două, indică doar Procurorul General ca subiect competent să dispună asupra derogării de competență iar norma de la art.271 alin.(1) CPP, îi indică și adjuncții acestuia.

Având în vedere atribuțiile funcționale ale adjuncților Procurorului General și pentru a evita situațiile de conflict, considerăm necesar de a modifica conținutul normelor de la art.256 alin.(5), art.270 alin.(5) CPP, cu indicarea adjuncților Procurorului General ca subiecți cu drept de a dispune asupra derogării de la competența organului de urmărire penală.

Totodată, pentru a evita situațiile de retragere și transmitere arbitrară a cauzelor penale din gestiunea unui organ de urmărire penală considerăm necesar de a condiționa decizia Procurorului General de existența unor circumstanțe obiective, cel puțin similare celor prevăzute de art.271 alin.(4) CPP, cu referire la procurorul ierarhic-superior.

Un alt caz de derogare a competenței organului de urmărire penală este reglementat de norma de la art.272 CPP, care practic stabilește o *competență general-universală* pentru toate organele de urmărire penală, pentru situațiile în care acestea singure au constatat infracțiunea și au dispus pornirea urmăririi penale. Acest tip de competență rezultă din obligația pozitivă impusă organului de urmărire penală de prevederile normei de la art.265 CPP, de a primi orice plângere, sesizare cu privire la comiterea unei infracțiuni chiar dacă nu este de competența sa.

Acest caz de derogare de la competența organului de urmărire penală a fost instituită pentru cazurile de urgență, în care se impune necesitatea efectuării de acțiuni de urmărire penală a căror efectuare nu suferă amânare, motiv pentru care a fost limitată în timp la 3 zile lucrătoare¹.

De remarcat că, legislația în vigoare nu oferă un înțeles pentru noțiunea – *acțiuni care nu suferă amânare*, ceea ce face dificilă stabilirea cercului acțiunilor de urmărire penală de efectuat. Prin urmare, nu este clar dacă, în eventualitatea în care, organul de urmărire penală, în termenul de trei zile, a efectuat și alte acțiuni de urmărire penală, nu neapărat din rândul celor *care nu suferă amânare*, acestea sunt sau nu lovite de nulitate?

Considerăm că, aceste acțiuni de urmărire penală rămân a fi valabile, ori, aprecierea volumului acțiunilor de urmărire penală *care nu suferă amânare*, rămâne discreția reprezentanților organului de urmărire penală sesizat și poate include absolut orice volum de acțiuni de urmărire penală fără deosebire.

„În cele din urmă, este firesc și logic ca organul de urmărire penală să întreprindă aceste măsuri de urgență pentru a nu fi pierdute urmele infracțiunii și probele. Legea acordă această prerogativă organului de urmărire penală, pentru ca finalmente să fie realizate obiectivele urmăririi penale în special și ale procesului penal per ansamblu”².

În anumite situații derogarea de la competența organului de urmărire penală poate fi determinată și de decizia subiectivă a procurorului care exercită nemijlocit urmărirea penală.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.271 alin.(2)).

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 225..

Astfel potrivit prevederilor art.271 alin.(6) CPP „În cazurile în care urmărirea penală se exercită de către procuror, acesta poate dispune ca anumite acțiuni de urmărire penală să fie efectuate de către un organ de urmărire penală”.

Această situație de derogare de competenței este una diferită de situațiile reglementate de normele de la art.270 alin.(8) și alin.(10) CPP, deoarece reglementează derogarea competențelor nu către ofițerii de urmărire penală membri ai grupului de urmărire penală dar către un organ de urmărire penală anume, indiferent de *competența materială, personală și teritorială* a acestuia.

Reieșind din raționamentul și modul de formulare a aceste descrise supra, procurorul care exercită urmărirea penală poate delega competențele sale funcționale privind administrarea de probatoriu către oricare alt organ de urmărire penală, fără deosebire (chiar și către un organ de urmărire penală de specialitate așa cum ar fi organul de urmărire penală al SV, SFS, CNA, MAI).

3.8 Concluzii la capitolul 3

În capitolul de mai sus ne-am propus să facem o analiză complexă a competenței organelor de urmărire penală existente la moment prin prisma formelor de competență: *competența materială; competența personală; competența teritorială; competența alternativă și competența derogată*, cu elucidarea tuturor particularităților și inadvertențelor existente la moment. În urma analizei efectuate s-a ajuns la următoarele concluzii și aprecieri:

1. Reieșind din modul de formulare a art.253 alin.(1) CPP, nu este clar dacă procurorul este inclus în lista organelor de urmărire penală alături de organele de urmărire penală constituite în cadrul MAI, SV, CNA și SFS așa cum în privința acestuia doar se face mențiunea că efectuează urmărirea penală alături de celelalte organe de urmărire penală. Ceea ce ne face să credem că procurorul nu este organ de urmărire penală în sensul classic, dar acesta poate acționa ca un veritabil organ de urmărire penală doar în cazurile în care efectuează nemijlocit urmărirea penală revenindu-i atribuții de organ de urmărire penală.

Totodată, nu suntem de acord cu faptul că legiuitorul de rând cu organele de urmărire penală a indicat în mod individual procurorul și nu a făcut referință la instituția Procuraturii, în condițiile în care procurorul sau după caz procurorii exercită urmărirea penală nu în nume și interes propriu, dar în numele Procuraturii Generale a RM. În cazul organelor de urmărire penală, acestea sunt indicate ca entități care efectuează urmărirea penală, nu exponenți acestora în persoana ofițerilor de urmărire penală.

Având în vedere constatările efectuate considerăm oportun de a modifica norma de la art.253 alin.(1) CPP și expunerea într-o nouă redacție cu următorul conținut:

„Organele de urmărire penală sunt:

- a) Procuratura RM, în cazul exercitări nemijlocite a urmăririi penale;
- b) Ministerului Afacerilor Interne;
- c) Serviciului Vamal;
- d) Centrului Național Anticorupție;
- e) Serviciului Fiscal de Stat”.

2. Legislația procesual penală în vigoare reglementează clar competența organelor de urmărire penală, acordând organului de urmărire penală a MAI prerogativa de a efectua urmărirea penală cu referire la toate faptele exceptând cele date în competența celorlalte organe de urmărire penală.

Competența extinsă a organului de urmărire penală a MAI, face ca acesta să fie implicat la investigarea unui domeniu larg de infracțiuni: *infracțiuni contra vieții și sănătății, infracțiuni economice, infracțiuni de corupție, sau cele comise în domeniul transporturilor și securității publice, etc.*

Cu toate acestea, în practică apar numeroase confuzii legate de delimitarea strictă a competenței organului de urmărire penală al MAI în plan comparativ cu alte organe de urmărire penală cum ar fi cel al CNA, dar și legat de numărul mare de organe de urmărire penală constituite în cadrul MAI.

Astfel, reieșind din logica unor acte normative de specialitate cum ar fi Legea nr. 320 din 27.12.2012 și Legea nr. 333 din 10.11.2006, în cadrul MAI urmează a fi creat un singur organ de urmărire penală. Cu toate acestea, în practică, în cadrul mai multor subdiviziuni ale MAI, așa ca IGP, IGPF și SPIA, au fost create organe de urmărire penală, ceea ce creează multiple dificultăți în activitatea acestora. Mai cu seamă că, nu a fost constituit un organ ierarhic-superior care să coordoneze cu activitatea acestora.

Crearea mai multor organe de urmărire penală în cadrul subdiviziunilor MAI, nu este justificată, având în vedere competența materială-universală a organului de urmărire penală a MAI, dar și numărul mic de ofițeri de urmărire penală și dotarea tehnico-materială precară. Mai cu seamă că, aceste structuri nu dispun de o *competență materială distinctă*. Prin urmare mult mai indicat era dacă aceste structuri și-ar concentra efortul pe acordarea suportului operativ (asigurarea activității speciale de investigație) și acordarea asistenței logistice, organului de urmărire penală al MAI.

Totodată, urmează a fi delimitată clar competența organului de urmărire penală al MAI în raport cu cel al CNA sau PA, astfel încât, infracțiunile din domeniul public, inclusiv cele de corupție, să fie transmise în competența CNA și PA, iar cele din domeniul privat, în competența organului de urmărire penală a MAI.

Un alt aspect de relevanță este legat de subordonarea ofițerilor de urmărire penală din cadrul organului de urmărire penală al MAI în cadrul ierarhiei instituționale, fapt care afectează independența funcțională a acestora și deci și independența organului de urmărire penală.

Pentru raționalizarea și eficientizarea activității organului de urmărire penală al MAI se impune imperios necesitatea creării unei structuri unice în cadrul MAI, condusă și subordonată unuia dintre adjuncți ministrului afacerilor interne, numit responsabil pe respectivul domeniu de activitate.

3. Competența organului de urmărire penală a SV, în practică, de multe ori se suprapune și se interferează cu cea a PF, în ceea ce privește constatarea și investigarea infracțiunilor, mai ales celor de contrabandă. Aceste confuzii sunt condiționate de unele contradicții existente între anumite legi organice și CPP. Mai precis, art. 6 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 283 din 28.12.2011 permite PF să realizeze măsuri speciale de investigație și să efectueze urmărirea penală inclusiv în cazurile infracțiunilor de contrabandă, ceea ce contravine prevederilor CPP, care atribuie această competență exclusiv organului de urmărire penală al SV.

Având în vedere situația creată propunem individualizarea și clarificarea fermă a competenței pentru organele de urmărire penală a celor două autorități SV și PF, prin prevederilor de la art. 6 din Legea nr. 283/2011, care ar trebui să specifice că PF dispune doar de atribuții de constatare a infracțiunilor de contrabandă și a celor de încălcare a regimului vamal nu și de atribuții de a efectua urmărirea penală în cazul acestor infracțiuni. Pentru a exclude conflictele de competență între PF și SV, propunem necesitatea reglementări precise a mecanismelor de interacțiune și cooperare dintre cele două structuri.

4. Având în vedere scopul creării și specificul activității CNA, considerăm neîntemeiată extinderea competențelor organului de urmărire penală al CNA inclusiv pentru infracțiuni economice și alte infracțiuni care nu sunt conexe celor de corupție.

Totodată, nu este justificată transmiterea organului de urmărire penală în conducerea procuraturilor teritoriale, deoarece acestea nu dispun întotdeauna de competențele și pregătirea profesională necesară, conduceri cu urmărirea penală în astfel de situații.

În acest context propunem consolidarea CNA și PA într-o structură unică, similară Direcției Naționale Anticorupție din România, pentru a eficientiza lupta împotriva corupției mari și medii. Aceasta ar putea îmbunătăți gestionarea cazurilor și creșterea eficienței în investigarea infracțiunilor de corupție. Urmând ca corupția mică să fie deferită în competența organului de urmărire penală al MAI.

5. Crearea unui organ de urmărire penală în cadrul SFS este un pas semnificativ în contextul combaterii infracțiunilor economico-fiscale. Această decizie a fost luată în urma observațiilor

făcute în 2018, când SFS a fost desemnat organ de constatare a infracțiunilor fiscale, iar, prin modificările legii din 2020, i s-au conferit și competențe de urmărire penală. În teorie, această abordare ar trebui să eficientizeze lupta împotriva infracțiunilor economice și fiscale, având în vedere că înseși SFS curează acest domeniu. Cu toate acestea, în practică apar numeroase dificultăți din următoarele considerente:

Acest model organizare a organului de urmărire penală a SFS, nu este tipic pentru *sistemele de drept romano-german*, din care face parte RM, dar pentru statele din *sistemul de drept common law*. De asemenea, concentrarea atribuțiilor fiscale și penale într-o singură autoritate poate crea riscuri legate de imparțialitate și de posibilitatea influențării investigațiilor.

SFS este subordonat Ministerului Finanțelor, ceea ce trezește unele suspiecții cu privire la independența și imparțialitatea organului de urmărire penală. Conducerea SFS, inclusiv a organului de urmărire penală, este desemnată de Ministerul Finanțelor, iar aceasta poate afecta obiectivitatea investigațiilor, deoarece SFS, ca autoritate fiscală, are scopuri administrative și financiare care nu se aliniază neapărat cu scopul procesului penal.

Constituirea organului de urmărire penală în subordinea SFS și a SV, afectează grav independența și imparțialitatea acestora așa cum funcționarii fiscali cu statut special care realizează urmărirea penală ar putea fi supuși influențelor negative din partea conducerii respectivelor servicii, pentru adoptarea unor decizii anume pe caz sau pentru desfășurarea urmăririi penale de o manieră anume.

Mai mult, mulți dintre ofițerii de urmărire penală din cadrul SFS provin din rândul funcționarilor cu pregătire în domeniul financiar-fiscal, fără experiență semnificativă în domeniul procesului penal. Acest lucru poate afecta calitatea investigațiilor și poate duce la nerealizarea unui proces penal complet și obiectiv.

Examinând performanțele realizate de organul de urmărire penală al SFS în plan comparativ cu cele a organului de urmărire penală a MAI, constatăm că, în practică, s-a dovedit mult mai dificil de „a învăța inspectorii fiscali să efectueze urmărire penală decât ofițerii de urmărire penală fiscalitate”..

Având în vedere situația creată pentru a exclude influența negativă asupra independenței organului de urmărire penală a SFS, considerăm necesar fie transmiterea competenței acestuia către organul de urmărire penală al MAI, urmând ca SFS să aibă doar organ de constatare pentru respectiva categorie de infracțiuni fie, acordarea unui grad de autonomie mai mare pentru organul de urmărire penală în cadrul SFS.

6. Competență teritorială are menirea de a delimita zona geografică în care un organ de urmărire penală are autoritate pentru a investiga o infracțiune, iar stabilirea acesteia este crucială

pentru buna administrare a justiției. Criteriul principal de stabilire a competenței teritoriale este *locul săvârșirii infracțiunii* și doar în cazul în care acesta nu se cunoaște competența teritorială a organului de urmărire penală urmează a fi stabilită în dependență de alte două criterii: *locul descoperirii infracțiunii* sau *locul aflării bănuیتului, învinuitului sau majorității martorilor*.

Legislația procesual-penală nu oferă o definiție pentru ceea ce urmează să se înțeleagă prin noțiunea de - *locul săvârșirii infracțiunii*, dar nici literatura de specialitate nu oferă o definiție exactă. Astfel, unii autori consideră că *locul săvârșirii infracțiunii* ar trebui să fie acela în care s-au comis toate acțiunile materiale ale infracțiunii, chiar dacă urmările periculoase ale acesteia au apărut într-un alt loc. Alți, din contra, susțin că *locul săvârșirii infracțiunii* este locul în care acțiunea infracțională a avut loc sau locul unde aceasta s-a consumat. În orice caz, competența teritorială a organului de urmărire penală poate fi modificată prin decizia procurorului de caz.

Prin urmare determinarea corectă a *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală este condiționată de aplicarea consecutivă a două criterii obiective: - *sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea* iar în cazul în care acest criteriu nu se cunoaște - *sectorul unde a fost descoperită infracțiunea* și a unui criteriu subiectiv – *decizia procurorului*. Cu toate acestea, decizia procurorului nu poate fi una arbitrară bazată pe discreția absolută a acestuia, legiuitorul o limitează și o condiționează de anumite criterii (circumstanțe) obiective altele decât criteriul de bază și au în vedere: *domiciliul bănuیتului/ învinuitului* ori *a majorității martorilor*.

Nu suntem de acord cu legiuitorul care a condiționat acest ultim criteriu de locul de domiciliu a bănuیتului/ învinuitului și a martorilor, în situația în care aceștia se pot afla în locuri diferite de locul de domiciliu, cum ar fi în locuri de detenție sau în diverse instituții curative. Dar și cu faptul că respectivul a limitat cercul subiecților doar bănuیت/ învinuit și majoritatea martorilor. Ori, la momentul pornirii urmăririi penale, nu întotdeauna vor exista bănuیți/ învinuiți, aceștia pot fi recunoscuți la o etapă mult mai avansată a procesului penal. Totodată, nu este clar de ce legiuitorul a legat acest ultim criteriu de persoana bănuیتului/ învinuitului, neglijând în totalitate victima și partea vătămată.

Prevederile normei de la alin.(1) și alin.(3), art.257 CPP, urmează a fi interpretate și aplicate în coroborare cu prevederile alin.(4) și (5) art.257 CPP. Ceea ce presupune că, abilitatea de a dispune asupra competenței teritoriale a organului de urmărire penală revine procurorului ierarhic superior procurorului „care participă la urmărirea penală”, în limita unități teritorial-administrative în care activează iar Procurorul General pe întreg teritoriul RM.

Atragem atenția că, nu există o practică uniformă legată de faptul aprecieri și stabiliri competenței teritoriale a organului de urmărire penală astfel încât organele de urmărire penală, în diferite situații procedează diferit, mai ales, în cazul pluralității de infracțiuni:

a) urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală din sectorul unde a fost reținută persoana responsabilă;

b) urmărirea penală se efectuează în sectorul cu cele mai multe epizoade;

c) urmărirea penală se va desfășura în sectorul unde a fost pornită prima cauză penală;

d) urmărirea penală se va efectua în sectorul unde s-a comis ultima infracțiune.

În cazul infracțiunilor săvârșite prin participație, *urmărirea penală* se va efectua de organul de urmărire penală de la locul în care a fost săvârșită infracțiunea. Altfel spus de la locul în care a operat autorul infracțiunii, indiferent de locul aflării celorlalți coparticipanți (investigator, organizator, complice). Considerăm astfel necesară modificarea prevederilor de la alin.(1) și alin.(3), art.257 CPP, prin comasarea și expunerea lor într-o redacție nouă.

7. *Competența alternativă* a organelor de urmărire penală, reprezintă, de fapt, o variantă a *competenței materiale*, stabilind care organ de urmărire penală are dreptul și obligația de a efectua cercetarea prealabilă și urmărirea penală pentru anumite infracțiuni, în funcție de circumstanțele specifice ale fiecărei cauze. Acest sistem introduce o flexibilitate în cadrul competenței, reglementând modul în care se alocă dosarele organelor de urmărire penală, în funcție de natura infracțiunii și de contextul în care a fost constatată.

În general, competența alternativă a fost gândită ca o metodă de a sprijini fluiditatea activității organelor de urmărire penală și de a evita situațiile în care un dosar ar putea rămâne blocat din cauza unor rigori stricte în alocarea competenței. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în anumite cazuri, aceasta poate duce la confuzii și conflicte în stabilirea responsabilității, mai ales atunci când competența este definită în mod vag.

Astfel, prevederile de la art. 269¹ și 269³ CPP, pot genera confuzii prin modul de expunere a normelor, din conținutul cărora rezultă că, orice organ de urmărire penală poate efectua urmărirea penală în cazul infracțiunilor constatate nemijlocit.

În practică, aceste prevederi ambigue pot determina dificultăți, în ceea ce privește distribuirea responsabilităților între organele de urmărire penală, deoarece aceasta poate duce la situații în care mai multe autorități își pot aroga competența pentru urmărirea unei și aceleiași cauze penale. Ori, normele privind competența organului de urmărire penală, trebuie să fie clare și neechivoce pentru a evita riscul de conflict între organele de urmărire penală.

Recomandăm comasarea articolelor 269¹ și 269³ CPP într-o normă unică, care să reglementeze clar competența alternativă a organelor de urmărire penală, având în vedere principiile de transparență și predictibilitate ale legislației.

Considerăm necesară eliminarea prevederilor privind competența alternativă din normele de la art. 270¹ și art. 270² CPP referitoare la infracțiunile de spălare de bani (art. 243 CP), având

în vedere că aceste infracțiuni sunt reglementate deja în mod clar pentru anumite autorități specializate.

Competența alternativă poate fi un instrument util pentru eficientizarea urmăririi penale, însă trebuie să fie reglementată cu precizie pentru a evita conflictele de competență și pentru a asigura o aplicare corectă și echitabilă a legii. Reformularea și clarificarea normelor existente este o soluție în acest sens.

8. *Competența derogată*, nu reprezintă o formă de competență în sine, dar mai degrabă niște excepții de la regulile de bază ale competenței, determinate de anumite circumstanțe obiective. Excepții care au menirea de a asigura cercetarea completă și obiectivă a unei fapte infracționale propriu-zise.

Sunt cinci situații în care se poate deroga de la competența de bază:

1) situația prevăzută de la art.257 alin.(1) CPP în care, la decizia procurorului se poate modifica competența teritorială a organului de urmărire penală în favoarea organului de urmărire penală de la locul descoperirii infracțiunii ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor.

Această excepție a fost instituită pentru a asigura cercetarea în termeni restrânși a unui conflict penal cu cheltuieli minime, legat de efectuarea acțiunilor de urmărire penală în sectoarele unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor. Potrivit reglementărilor de la art.257 alin.(1) CPP, comutarea competenței teritoriale a organului de urmărire penală se realizează „la decizia procurorului” fără a fi specificat care procuror.

În acest context norma de la art.257 alin.(1) CPP, urmează să aibă următorul conținut: „Urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului ierarhic-superior, procurorului care conduce sau efectuează urmărirea penală, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor”.

2) a doua situație vizează delegarea efectuării unor acțiuni de urmărire penală către un alt organ de urmărire penală care activează, în alt sector, decât cel în care se desfășoară urmărirea penală, potrivit art.258 alin.(1) CPP.

Dificultățile legate de aplicarea acestei proceduri, sunt condiționate de formulările vagi ale prevederilor legale, care lasă să se înțeleagă că delegarea efectuării acțiunilor de urmărire penală pot fi dispuse către oricare organ de urmărire penală cu unica condiție ca competența teritorială a acestuia acoperă respectivul teritoriu.

Având în vedere faptul că, toate organele de urmărire penală, pe de o parte, au competență materială și personală distinctă iar pe de altă parte, prin intermediul subdiviziunilor sale, au

acoperire pe întreg teritoriul RM, considerăm neîntemeiat ca delegarea efectuării de acțiuni de urmărire penală să fie dispusă subdiviziunilor teritoriale ale altui organ de urmărire penală, decât cel care este competent material și personal să efectueze urmărirea penală.

Delegarea efectuării acțiunilor de urmărire penală către un alt organ de urmărire penală atrage încălcarea competenței materiale și personale după caz și prin urmare, aplicarea consecințelor negative prevăzute la art.251 CPP.

Într-o altă ordine de idei, nu este clară limitarea executării delegației la doar 10 zile calendaristice așa cum, pe de o parte pentru realizarea unor acțiuni de urmărire penală poate fi necesar un termen mai mare și legislația în vigoare nu prevede procedura prelungirii delegației iar pe de altă parte încălcarea acestui termen nu implică careva acțiuni negative, cum ar fi anularea acțiunilor de urmărire penală efectuate peste termen, sancționarea executorului, etc. În aceste condiții considerăm necesar fie de a mări respectivul termen, fie de a exclude din conținutul normei.

3) a treia situație de derogare a competenței, este situația reglementată de art.270 alin.(10) CPP, potrivit căreia procurorul care exercită urmărirea penală poate delega efectuarea unor acțiuni de urmărire penală, altele decât cele cu caracter decizional, către ofițerul de urmărire penală.

Atragem atenție că, spre deosebire de situația de la art.258 CPP, când se face o delegare de competență teritorială în cazul de la alin.(10) art.270 CPP, de fapt are loc o delegare a competenței materiale și personale a procurorului către un exponent al unui organ de urmărire penală, care formal nu este competent să efectueze urmărirea penală pe caz.

Practica pe acest domeniu nu este una uniformă, astfel că unui practician consideră că procurorul care exercită urmărirea penală, poate delega printr-o ordonanță motivată efectuarea acțiunilor de urmărire penală către ofițerii de urmărire penală din cadrul organului de urmărire penală în care acesta și conduce cu urmărirea penală, alți consideră că efectuarea acțiunilor de urmărire penală poate fi delegată către oricare ofițer de urmărire penală, fără deosebire, a treia grupă de practicieni consideră că delegarea efectuării acțiunilor de urmărire penală poate fi efectuată doar către ofițerul de urmărire penală membru al grupului de urmărire penală.

Procurorul care exercită urmărirea penală nu poate ordona efectuarea acțiunilor de urmărire penală oricărui ofițer de urmărire penală deoarece am fi în condițiile încălcării competenței materiale și personale procurorului, ceea ce este inadmisibil.

Prin urmare procurorul poate dispune efectuarea de acțiuni de urmărire penală, cu excepția celor de natură decizională, doar ofițerilor de urmărire penală din cadrul grupului de urmărire penală constituit pe caz și cu condiția că el este conducătorul respectivului grup de urmărire penală.

4) a patra situație este cea reglementată de prevederile art.272 CPP, care prevede derogarea de competență în cazurile de urgență. Potrivit acestei norme oricare dintre organele de urmărire penală în caz de incompetență pot efectua acțiuni de urmărire penală care nu suferă amânare și în termen de 3 zile să-și decline competența în favoarea organului competent.

Controversele legate de acest caz de derogare a competenței sunt generate de faptul că legislația în vigoare nu oferă un înțeles pentru noțiunea de „acțiuni de urmărire penală ce nu suferă amânare”, ceea ce poate genera unele confuzii la aplicarea acestei norme. Adică, ne putem afla în situația în care, un organ de urmărire penală incompetent, care nu dispune de pregătire profesională și bază materială suficientă, în termenul de 3 zile în care urma să-și decline, sub paravanul acestei norme, să dispună și să efectueze defectuos unele acțiuni de urmărire penală, care să prejudicieze ireversibil urmărirea penală.

Având în vedere această situație, considerăm oportun ca legiuitorul să reglementeze expres cazurile ce nu suferă amânare.

5) a cincea situație de derogare de competență este cea reglementată de art.271 alin.(7) CPP, care prevede dreptul acordat Procurorului General și adjuncților acestuia de a dispune urmărirea penală în favoarea oricărui organ de urmărire penală indiferent de competența acestuia.

Pe de o parte această normă oferă un drept absolut Procurorului General de a dispune asupra organelor de urmărire penală, fără ca acest să fie condiționat de unele aspecte obiective. Pe de altă parte norma de la art.271 alin.(7) CPP nu se conciliază cu prevederile cu normele de la art.256 alin.(5), art.270 alin.(5) CPP, care nu prevăd dreptul de a dispune asupra competenței organelor de urmărire penală și pentru adjuncții Procurorului General.

În vederea eliminării acestor inadvertențe considerăm oportun de a opera modificări în dispozițiile normei de la art.271 alin.(7) CPP, astfel încât din dispoziția normei să fie excluși adjuncți Procurorului General și totodată să fie reglementate expres situațiile în care acesta poate dispune asupra competenței organului de urmărire penală.

4. PROCEDURA DE STABILIRE A COMPETENȚEI ORGANELOR DE URMĂRIRE PENALĂ

4.1 Temeiurile și etapele de stabilire a competenței

Stabilirea corectă a competenței organului de cercetare penală și a persoanei cu funcție de răspundere care acționează din numele acestuia, asigură operativitatea și eficiența organelor de constatare și celor de cercetare prealabilă și stricta respectare a legii. Pentru asigurarea clarității, operativității și coerenței în activitatea organelor de constatare și a celor de urmărire penală, la descoperirea și investigarea infracțiunilor, legiuitorul a stabilit împuternicirile fiecărui organ de cercetare la investigarea anumitor cauze penale în strictă conformitate cu regulile competenței¹.

Fără stabilirea competenței nu este posibil de investigat eficient nici o cauză penală. Cu toate acestea chestiunea legată de stabilirea competenței apare nu doar la etapa pornirii urmăririi penale, dar și la etapa cercetării prealabile, urmăririi penale dar și pe întreg parcursul procesului penal².

De remarcat că, la această etapă, mulți dintre subiecți abilitați cu dreptul de stabilirea competenței organului de urmărire penală, întâmpină dificultăți legate de interpretarea și aplicarea regulilor de competență fapt care fac dificilă stabilirea fermă a organului de urmărire penală abilitat cu acest drept și evitarea eventualelor conflicte de competență care pot apărea (Anexa nr.1).

Temeiurile de evaluare și apreciere a competenței îl constituie stabilirea și identificarea acelor date obiective care determină competența organului de urmărire penală (semnele competenței) în fiecare caz particular. Subiecții procesuali cu drept de a statua asupra competenței (ofițerul de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală și procurorul) sunt ținuti să evalueze competența organului de urmărire penală nu doar la etapa sesizării sau a pornirii urmăririi penale, dar pe tot parcursul desfășurării procesului penal până la remiterea cauzei penale pentru examinare în fond s-au adoptarea altei decizii pe caz (clasare, încetare sau suspendare a urmăririi penale). Temei de apreciere a competenței va servi de fiecare dată stabilirea semnelor competenței.

La stabilirea semnelor competenței, reprezentanții organului de urmărire penală, de fiecare dată, vor reieși din interpretarea circumstanțelor obiective fie care rezultă din conținutul sesizării și actelor anexă sau care au fost stabilite prin administrarea de probatoriu, pe parcursul procesului penal și al urmăririi penale.

¹ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.28.

² ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. p.123.

Având în vedere că, competența organului de urmărire penală nu îmbracă o formă rigidă ea putând suferi modificări pe parcursul procesului penal, apare firească întrebarea legată de caracterul rigid al semnelor competenței, dacă acestea sunt niște valori fixe sau de asemenea pot fi modificate?

Considerăm că, nu *semnele competenței* suportă modificări și pe cale de consecință determină modificarea competenței organului de urmărire penală în sine, dar circumstanțele faptice care determină respectivul semn, pot suferi modificări, pot fi completate cu alte circumstanțe și eventual pot fi reinterpretate ca într-un final să ducă la schimbarea *semnelor competenței* și pe cale de consecință a competenței organului de urmărire penală.

Pentru exemplificare, în cazul stabilirii de circumstanțe suplimentare care impun recalificarea faptei prejudiciabile, aceasta va condiționa și reinterpretarea *semnului material* al competenței, adică, *modificarea competenței materiale*, care eventual poate determina necesitatea declinării competenței în favoarea altui organ de urmărire penală.

Făcând o concluzie intermediară am putea afirma că temei de apreciere a competenței organului de urmărire penală servește sesizarea acestuia, pornirea urmăririi penale și stabilirea prezenței semnelor competenței. Cu toate acestea, sesizarea organului de urmărire penală și pornirea în sine a urmăririi penale în lipsa semnelor competenței nu sunt suficiente pentru a declanșa procesul de apreciere a competenței organului de urmărire penală. Acestea au relevanță doar în cazul stabilirii semnelor competenței.

Într-o altă ordine de idei, stabilirea semnelor competenței dar și a altor circumstanțe obiective care influențează competența organului de urmărire penală, la orice etapă a procesului penal, va declanșa procesul de evaluare și apreciere a competenței organului de urmărire penală.

Rezumând constatările făcute supra am putea afirma că, pentru declanșarea procesului de evaluare, stabilire și apreciere a competenței sunt necesare două condiții de bază: existența unui proces penal și stabilirea semnelor competenței.

Având în vedere că, competența este una dintre condițiile generale de desfășurare a procesului penal, de care depinde valabilitatea lui, prin urmare aceasta urmează a fi monitorizată pe tot parcursul, și urmează a fi stabilită în debutul fiecărei faze (etape) a procesului penal, de către subiecții abilitați cu acest drept.

În acest context am putea afirma că, etapele aprecierii competenței corespund fazelor procesului penal.

Reieșind din prevederile art.1 alin.(1) CPP, s-ar putea considera că prima etapă de apreciere a competenței o reprezintă momentul sesizării organului de urmărire penală cu privire la presupusa infracțiune comisă sau în curs de pregătire „...procesul penal se consideră început din momentul

sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea infracțiunii”. Și pe cale de consecință, prima evaluare a competenței se produce la această etapă, deoarece legiuitorul operează cu noțiunea de *organ competent*, în contextul sesizării. Ceea ce ne permite întemeiat să considerăm că s-a avut în vedere nu orice organe de drept dar *organele de urmărire penală competente*.

1) *Sesizarea cu privire la infracțiune.*

„Sesizarea organului de urmărire penală reprezintă o activitate foarte importantă în cadrul procesului penal”¹. „Mijlocul prin intermediul căruia este informat organul judiciar despre săvârșirea unei infracțiuni poartă denumirea de act de sesizare”².

În această ordine de idei „...putem distinge faptul că sesizarea organului de urmărire penală este o acțiune prin care acesta ia cunoștință de comiterea unei fapte sau presupuse fapte infracționale, pe care este obligat s-o înregistreze potrivit normelor legale și doar după acest fapt organul de urmărire penală poate să efectueze acțiunile procesuale ce se impun, hotărând începerea sau neînceperea urmăririi penale (în circumstanțele expres prevăzute de lege). Cu alte cuvinte, sesizarea și înregistrarea acesteia sunt „startul” procesului penal, care determină starea lui materializată”³.

Deci, reieșind din conținutul prevederilor legale în vigoare⁴, s-a stabilit că, sesizările „...sunt plângerile, denunțurile, autodenunțurile făcute de o persoană fizică sau juridică, rapoartele de autosesizare ale lucrătorilor organului de urmărire penală și procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii, întocmite de organele de constatare despre depistarea nemijlocită a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, precum și denunțul organelor de constatare, făcut pe marginea actelor de constatare întocmite conform prevederilor alin.(2) al art.273 CPP”⁵.

„Organul de urmărire penală sesizat în modul prevăzut de art.262 CPP este obligat să-și verifice competența”⁶.

¹ OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organului de urmărire penală*: Monografie. Chișinău: F.E.P. Tipografia Centrală, 2020. p.7.

² NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială, ediția a II-a, revăzută și adăugită*. București: Ed. Universul Juridic, 2010. p.64.

³ DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. p.29.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.262-264).

⁵ OSTAVCIUC, Dinu. *Op. cit.*, p.173.

⁶ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.23)

Prin urmare recepționarea sesizării cu privire la comiterea sau pregătirea comiterii unei infracțiuni de către organul de urmărire penală nu este doar *un temei* de inițiere a procesului penal dar și temei de evaluare a competenței din partea organului de urmărire penală astfel sesizat.

„Principiul legalității procesului penal impune ca orice organ judiciar să nu poată începe și desfășura activitatea procedurală proprie fără o sesizare”¹, adică organele de urmărire penală și instanțele de judecată își încep activitatea doar după ce au fost sesizate printr-unul din modurile de sesizare expres prevăzute de legiuitor”².

De remarcat că, nu parvenirea sesizării cu privire la infracțiune declanșează procesul de evaluare a competenței organului de urmărire penală dar ulterioara investigare a acesteia în cadrul procesului penal.

În această privință, de relevanță, sunt prevederile pct.5 din Instrucțiunea privind modul de primire, înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni³, care stabilește expres că, „Organul este obligat să primească și să înregistreze sesizarea chiar și în cazul în care cauza nu este de competența lui”. Ceea ce înseamnă că, la etapa formulării și recepționării sesizării din partea persoanelor abilitate cu acest drept, nu se pune problema evaluării competenței organului de urmărire penală, această obligație apare imediat ce sesizarea a fost înregistrată și pe parcursul examinării acesteia, în dependență de circumstanțele obiective stabilite de organul de urmărire penală. Acest fapt poate fi dedus cu ușurință din interpretarea prevederilor 271 alin.(2¹) CPP, care stabilește că „Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent să examineze sesizarea privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, acesta trimite imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, sesizarea împreună cu materialele acumulate procurorului pentru a fi transmisă organului competent. competenței din partea organului de urmărire penală, acesta fiind obligat să recepționeze orice sesizare, chiar dacă aceasta ține de competența altui organ de urmărire penală”.

Prin urmare, problema evaluării competenței organului de urmărire penală, se va pune doar ulterior înregistrării sesizării de către organul de urmărire penală, chiar dacă în timp aceste două momente pot coincide. „Înregistrarea sesizărilor se efectuează imediat după primirea lor”⁴.

¹ VOLONCIU, Nicolae. ș.a. *Noul Cod de procedură penală comentat, ediția a II-a*. București: Hamangiu, 2015. p.756.

² BĂETU, Alina Ludmila. *Actul de sesizare în dreptul procesual penal*. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.3 – Drept procesual penal. Chișinău, 2017. p.43.

³ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.23)

⁴ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. (pct.10)

„Analiza coroborată a art.1 și art.274, 279 CPP permite a face distincție între începerea procesului penal și începerea urmăririi penale, în calitate de acte de inițiere a unor etape diferite ale procesului, desfășurate consecutiv”¹. Ne declarăm solidari cu profesorul Ig. Dolea care afirmă că „Nu există un act procedural distinct care ar declanșa procesul penal”². „Sesizarea sau autosesizarea servesc ca temei de efectuare a anumitor acțiuni procesuale”³. Ceea ce lasă nesoluționată chestiunea legată de modul de evaluare a competenței.

Prin urmare, procesul de evaluare a sesizării sub aspect de competență, nu ține de emiterea unui act procedural anume și doar este marcat de momentul înregistrării acesteia în Registrul nr.1 al respectivului organ de urmărire penală.

Potrivit prevederilor art.1 alin.(2) CPP, procesul penal se consideră început din momentul sesizării organului de urmărire penală și din acest moment activitatea organelor de urmărire penală va fi angajată în strictă conformitate cu prevederile legii procesual penale și deci și în conformitate cu regulile de competență.

Având în vedere faptul că începerea procesului penal nu este marcată de emiterea unor acte procedurale în general și reieșind din modul de formulare a normei de la art.1 alin.(2) CPP, considerăm că, aceasta este marcat de momentul recepționării sesizării de către reprezentanții organului de urmărire penală dar nu de momentul în care respectiva sesizare a fost înregistrată în Registrul nr.1 de evidență a infracțiunilor, a respectivei entități.

Prin *recepționarea sesizării*, se are în vedere momentul în care exponenții organului de urmărire penală sesizat au primit respectiva sesizare (au primit-o prin intermediul cancelariei, au primit-o prin intermediul poștei, sau poștei electronice, prin intermediul altor căi de comunicare, etc).

Lucrurile par să se complice în situația în care sesizarea a fost adresată nu organelor de urmărire penală dar altor organe de drept (*organelor de constatare, organe care desfășoară activitate specială de investigații*), care de asemenea au obligația de a prelua sesizările astfel parvenite.

De remarcat că, „organele de constatare, recepționează și examinează adresările anonime, cererile, comunicările orale sau scrise, inclusiv cele parvenite prin telefon și alte mijloace tehnice, date publicității în mas-media, sau parvenite din alte surse, ce se referă la fapte sau incidente, însă care în sine, în lipsa unor acte de constatare suplimentare nu conțin descrierea și nu conțin o

¹ OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organului de urmărire penală*: Monografie. Chișinău: F.E.P. Tipografia Centrală, 2020. p.7.

² DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. p.29.

³ *Ibidem*.

bănuială rezonabilă despre o infracțiune concretă și în mod separat fără realizarea unor acte de constatare, nu pot servi temei pentru pornirea urmăririi penale, impunându-se necesitatea efectuării unui control suplimentar”¹.

În această situație apare firească întrebarea: dacă poate fi considerat procesul penal început din momentul recepționării sesizării de către organele de constatare sau din momentul în care acestea, au sesizat organul de urmărire penală, prin remiterea procesului-verbal cu privire la constatarea infracțiunii, însoțit de documentele anexă? Ori potrivit prevederilor art.273 alin.(6) și art.274 alin.(1) CPP, procesul-verbal de constatare a infracțiunii emis de organele de constatare, de fapt, constituie un act de sesizare, la fel ca actele de sesizare prezentate la art.262 CPP²?

Situația devine și mai confuză dacă ne prevalăm de prevederile art.1 alin.(1) CPP, care expres statuează că, „Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod...”, nu și a organelor de constatare și a celor care desfășoară activitatea specială de investigație.

Într-o altă ordine de idei, în practică, de cele mai multe ori, cu privire la comiterea infracțiunilor sunt sesizate nu organele de urmărire penală dar organele de constatare (organul de constatare a poliției), care în condițiile legii, au dreptul: să rețină făptuitorul, să ridice corpurile delictelor, să solicite informațiile și documentele necesare pentru constatarea infracțiunii, să citeze persoane, etc.³. Ceea ce ne face să credem că, procesul penal se extinde și cuprinde și activitatea organelor de constatare. Altminteri, am fi în situația în care probatoriul administrat prin intermediul actelor de constatare să nu poată fi folosit în cadrul procesului penal.

În aceste condiții, se creează iluzia că, că procesul penal ar debuta inclusiv din momentul sesizării organelor de constatare. Mai cu seamă că, problema aprecierii competenței, pentru prima oară, apare anume la această etapă.

Astfel, norma de la art.273 alin.(1) CPP, reglementează *competența materială* a organelor de constatare, stabilind pentru fiecare dintre ele spectrul faptelor prejudiciabile pe care le pot constata iar alin.(3) reglementează procedura de sesizare din partea organelor de constatare a organelor de urmărire penală competente să cerceteze în continuare respectivele infracțiuni.

¹ OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organelor de urmărire penală*: monografie. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2020, p.143.

² COSTIȘANU Vitalie, PAVLENCU Mariana. *Unele aspecte privind competența organelor de constatare*, În: Materialele Conferinței cu participare internațională *Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie*, Ediția a III, organizată de USM, la 7-8 decembrie 2023, p.525-551, CZU: 343.18, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12178427>, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/525-551.pdf

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.273 alin.(2)).

În pofida faptului că, legislația procesual penală¹ reglementează *competența materială* a organelor de constatare, aceasta nu reglementează aspecte ce țin de declinarea competenței, soluționarea eventualelor conflicte de competență care ar putea apărea între aceste organe și modul de soluționare a lor².

În aceste condiții nu este clar dacă în cazul sesizării organelor de constatare incompetente acestea sunt obligate să recepționeze sesizarea și să purceadă la verificarea ei sau din contra trebuie să-și decline competența în favoarea organului de constatare competent și care e procedura de declinare a competenței?

Reieșind din conținutul normei de la art.273 alin.(3) CPP, care prevede că organele de constatare transmit actele de constatare către organul de urmărire penală al aceleiași autorități, în cazul în care respectiva autoritate dispune de organe de urmărire penală, sau procurorului în cazul în care respectivele organe de constatare nu dispun de organe de urmărire penală respondente, am putea presupune întemeiat că la această etapă organele de constatare, într-un fel, statuează asupra competenței organelor de urmărire penală care urmează a fi sesizate prin transmiterea procesului verbal de constatare a infracțiunii.

Cu toate acestea, nu este clar dacă în eventualitatea în care organul de constatare ajunge la concluzia că urmează să fie sesizat un alt organ de urmărire penală decât cel respondent el poate sesiza nemijlocit respectivul organ sau, indiferent de situație, urmează să transmită procesul-verbal de constatare către organul de urmărire penală al autorității din care face parte sau după caz procurorului care va decide asupra competenței organului de urmărire penală ce urmează a fi sesizat?

Reieșind din modul de formulare a normei de la art.273 alin.(3) CPP, considerăm că, în momentul recepționării sesizărilor, organele de constatare urmează să-și evalueze propria competență atât din punct de vedere *material, personal și teritorial*. Doar că, semnele acestei comportă unele particularități față de semnele competenței organelor de urmărire penală și nu pot fi aplicate prin analogie.

Spre deosebire de organele de urmărire penală, competența organelor de constatare urmează a fi apreciată doar prin prisma unui singur semn, fie cel *material, personal, teritorial*.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.273 alin.(1)).

² COSTIȘANU Vitalie, PAVLENCU Mariana. *Unele aspecte privind competența organelor de constatare*, În: *Materialele Conferinței cu participare internațională Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie*, Ediția a III, organizată de USM, la 7-8 decembrie 2023, p.525-551, CZU: 343.18, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12178427>, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/525-551.pdf

Astfel, potrivit art.273 alin.(1) lit. a), b), c), d), d¹) CPP, se stabilește competența materială pentru organele de constatare ale Poliției, Poliției de Frontieră, Serviciului Vamal, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Fiscal de Stat.

De remarcat că, legiuitorul a crezut necesar, de a indica expres componentele de infracțiune atribuite în competența organului de constatare doar în cazul organului de urmărire penală al SFS, în ce privește organele de constatare a Poliției, Poliției de Frontieră, Serviciului Vamal și Centrul Național Anticorupție, legiuitorul s-a mulțumit doar să indice că acestea constată - infracțiunile atribuite prin lege în competența lor, fără însă a indica expres care sunt aceste infracțiuni ceea ce trezește multe neclarități pe caz.

Am putea presupune, că legiuitorul, a avut în vedere aceleași infracțiuni atribuite în competența organelor de urmărire penală a MAI, CNA, SV, SFS sau e vorba de alte infracțiuni ?

Prin urmare considerăm necesar de a indica expres cercul infracțiunilor care pot fi constatate de fiecare dintre organele de constatare fără deosebire.

„Încălcarea regulilor cu privire la competența organelor de constatare nu vor atrage consecințele de la art.251 CPP, adică nu vor afecta valabilitatea actelor de constatare și prin urmare în condițiile în care din conținutul lor rezultă bănuiala rezonabilă și dacă au fost întocmite cu respectarea prevederilor art.260-261 CPP, acestea vor fi suficiente pentru pornirea procesului penal”¹.

Semnul personal a competenței, va fi evaluat și are importanță doar pentru infracțiunile comise de către: *militari; persoanele supuse serviciului militar în timpul cantonamentelor; de muncitorii și angajații civili ai Forțelor Armate ale Republicii Moldova, legate de îndeplinirea îndatoririlor lor de serviciu.* În restul cazurilor acest semn nu are relevanță.

Semnul teritorial are relevanță, va fi evaluat și apreciat doar în cazul infracțiunilor comise la locul de dislocare a unităților, formațiunilor și instituțiilor militare; locurile de detenție; navele, aeronave; instanțele de judecată. În dependență de acest semn se va stabili competența pentru comandanți unităților și formațiunilor militare, funcționari publici cu statut special din sistemul de administrare a penitenciarelor; comandanții de nave și aeronave și instanțele de judecată.

După cum se poate vedea, în cazul organelor de constatare, competența acestora va fi stabilită prin aplicarea alternativă a unui dintre cele trei semne: *material, personal, teritorial* și nici-odată prin aplicarea lor cumulativă sau combinată. Mai mult, aplicarea *semnului personal* sau

¹ COSTIȘANU Vitalie, PAVLENCU Mariana. *Unele aspecte privind competența organelor de constatare*, În: *Materialele Conferinței cu participare internațională Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie*, Ediția a III, organizată de USM, la 7-8 decembrie 2023, p.525-551, CZU: 343.18, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12178427>, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/525-551.pdf

a celui *teritorial*, duce la excluderea *semnului material*. Pentru exemplificare, în cazul în care fapta prejudiciabilă s-a comis pe teritoriul instituțiilor penitenciare, indiferent de calificarea acestora, urmează a fi constatate de persoanele special abilitate din cadrul administrației penitenciarelor.

După cum am menționat supra, chiar dacă legea procesual-penală reglementează competența organelor de constatare, aceasta nu prevede posibilitate de declinare a competenței din partea acestora, în cazul în care au fost sesizate cu referire la o infracțiune care nu ține de competența lor. Prin urmare, organele de constatare sesizate cu referire la infracțiuni ce nu țin de competența lor nu-și vor putea declina competența în favoarea organelor de constatare competente, ceea ce în opinia noastră este inadmisibil așa cum un organ de constatare incompetent nu v-a putea asigura constatarea corespunzătoare a infracțiunii.

Într-o altă ordine de idei, organele de constatare nici nu pot aprecia competența organelor de urmărire penală pe care le vor sesiza prin remiterea procesului-verbal de constatare a infracțiunii, deoarece legea procesual-penal statuează expres că, actele de constatare se transmit către organele de constatare din cadrul poliției, Poliției de Frontieră, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Fiscal de Stat și Serviciului Vamal – organelor de urmărire penală din Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție, Serviciului Fiscal de Stat și Serviciului Vamal, iar de către celelalte organe de constatare – procurorului, pentru începerea urmăririi penale¹.

Prin urmare, chiar și în eventualitatea în care, organul de constatare va ajunge la concluzia că efectuarea urmăririi penale într-o cauză penală anume ține de competența uni alt organ de urmărire penală, altul decât cel respondent din cadrul respectivei autorități el nu v-a putea transmite actele de constatare către organul de urmărire penală competent.

Considerăm absolut întemeiată decizia legiuitorului care a dispus transmiterea actelor de constatare către procuror, în cazul în care autoritatea nu dispune de propriul organ de urmărire penală. Ori, anume procurorul este figura principală care supraveghează activitatea organelor de urmărire penală și el este cel mai în drept să statueze asupra competenței acestuia. Procurorul astfel sesizat va dispune fie începerea urmăririi penale, în cazul în care competența îi aparține² sau, după caz, transmiterea sesizării către organul de urmărire penală competent³.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.273 alin.(3)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.270).

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.271 alin.(2¹)).

A doua etapă de verificare a competenței o reprezintă - *etapa sesizării organului de urmărire penală*. A nu se confunda, *sesizarea organelor de constatare* și *sesizarea organelor de urmărire penală*, care sunt două etape distincte.

În primul rând comunicarea informației despre presupusa infracțiune se adresează la doi subiecți procesuali diferiți: *organele de constatare* și *organele de urmărire penală*.

În al doilea rând acestea reprezintă două etape distincte care se succed, una este în afara procesului penal și de fapt reprezintă o premisă pentru inițierea procesului penal, cea de a doua reprezintă mecanismul de declanșare a procesului penal în sine.

În al treilea rând spre deosebire de organele de constatare sesizarea organelor de urmărire penală trebuie să îmbrace o formă strict reglementată de prevederile art.262-265 CPP.

Potrivit noilor modificări operate în dispozițiile legii procesual-penale, organul de urmărire penală este chemat să-și verifice competența chiar din momentul recepționării sesizării cu privire la infracțiune¹.

„Sesizările sunt plângerile, denunțurile, autodenunțurile făcute de o persoană fizică sau juridică, rapoartele de autosesizare ale lucrătorului organului de urmărire penală și procesul-verbal cu privire la constatarea infracțiunii, întocmit de organele de constatare despre depistarea nemijlocită a bănuielii rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, precum și denunțul organelor de constatare, făcut pe marginea actelor de constatare întocmite conform alin.(2) al art.273 din CPP”².

Potrivit Instrucțiunii privind modul de primire, înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni³, sesizările cu privire la infracțiuni pot fi recepționate fie de către unitatea de gardă a organului de urmărire penală pe parcursul a 24 ore fie prin intermediul cancelariei respectivei instituții, în limita orelor de lucru, în conformitate cu regulile de înregistrare a corespondenței de intrare și doar în cazul adresării nemijlocite a persoanei cu plângere, denunț, autodenunț, acestea se consemnează într-un proces-verbal de către persoana care l-a recepționat⁴.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.271 alin.(2¹)).

² OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organului de urmărire penală*: Monografie. Chișinău: F.E.P. Tipografia Centrală, 2020. p.173.

³ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p.

⁴ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.5)

Sesizările cu privire la infracțiuni, imediat, urmează a fi raportate conducătorului organului de urmărire penală, care în cazul în care constată că, acestea au fost întocmite în conformitate cu prevederile art.262-264 CPP, dispune înregistrarea lor în Registrul nr.1, pentru a fi examinate în ordinea prevederilor art.274 CPP¹.

Problema aprecierii competenței organului de urmărire penală devine stringentă chiar odată cu parvenirea în adresa organului de urmărire penală a sesizării cu privire la infracțiune ori, prevederile art.271 CPP alin.(2¹) CPP, obligă organul de urmărire penală sesizat să-și verifice competența imediat recepționării sesizării și în cazul în care nu este competent în termene de 3 zile să-și decline competența în favoarea organului de urmărire penală competent. Aceste prevederi au fost introduse pentru a exclude cercetarea prealabilă neîntemeiată a sesizării de către un organ de urmărire penală incompetent și pe cale de consecință investigarea deficitară și pornirea sau refuzul în pornirea urmăririi penale cu admiterea încălcărilor legislației în vigoare.

Deci, dacă din conținutul sesizării și materialelor anexă rezultă clar *semnele competenței* din interpretarea cărora se poate aprecia organul de urmărire penală competent, fără ca respectiva sesizare să fie înregistrată în Registrul nr.1 al organului de urmărire penală sesizat, în termen de 3 zile, din momentul înregistrării sesizării, în registrul corespondenței de intrare, sau din momentul întocmirii procesului-verbal de consemnare a sesizării, acesta urmează a fi transmisă prin intermediul procurorului organului de urmărire penală competent, care deja va dispune înregistrarea respectivei sesizări în propriul său Registru nr.1 și v-a demara verificarea circumstanțelor expuse în actul de sesizare.

Având în vedere că, după înregistrarea sesizării acestea imediat sunt raportate conducătorului organului de urmărire penală sau adjuncților săi, care de fapt și sunt responsabili de organizarea soluționării lor, aceștia nu doar că, urmează să verifice dacă sesizarea a fost formulată în conformitate cu prevederile normelor de la art.262-264 CPP, dar acesta este ținut să verifice și să aprecieze competența organului de urmărire penală și dacă constată că nu este competent să transmită sesizarea cu materialele anexă către procurorul-șef la procuraturii care conduce cu urmărirea penală în cadrul respectivului organ de urmărire penală.

Cu părere de rău, la această etapă, nu există o practică uniformă în ce privește declinarea de competență în cadrul sesizărilor cu privire la infracțiune. Sunt numeroase situațiile în care organul de urmărire penală î-și declină competența la examinarea procesului penal adică după

¹ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.6)

înregistrarea sesizării în Registrul nr.1 și până la pornirea urmăririi penale, ceea ce determină apariția numeroaselor conflicte de competență între organele de urmărire penală și tergiversarea neîntemeiată a investigării infracțiunii.

Reieșind din logica acestor prevederi am putea afirma că, în primă etapă competența organului de urmărire penală urmează a fi evaluată și apreciată în momentul parvenirii sesizării cu privire la infracțiune, după care la etapa pornirii urmăririi penale. Pe parcursul etapei prealabile pornirii urmăririi penale (din momentul înregistrării sesizării în Registrul nr.1 și până la începerea urmăririi penale), chestiunile legate de aprecierea competenței organului de urmărire penală nu pot fi discutate.

Faptul că, pe parcursul etapei prealabile pornirii urmăririi penale nu se poate statua asupra competenței, nu înseamnă că, organul de urmărire penală nu v-a acumula și nu va verifica date obiective care să permită relevarea *semnelor competenței*, pentru ca ulterior în baza lor, la începerea urmăririi penale să se expună și pe marginea acestui aspect.

Generalizând constatările efectuate supra putem afirma că, pentru prima oară organul de urmărire penală este ținut să-și evalueze competența la etapa în care a fost sesizat cu privire la infracțiunea comisă, moment în care î-și poate declina competența în favoarea altui organ de urmărire penală. Ulterior înregistrării sesizării în Registrul nr.1 de evidență a infracțiunilor și până la începerea urmăririi penale propriu-zise organul de urmărire penală nu poate decât să acumuleze date obiective și să le verifice în vederea relevării semnelor competenței, pentru ca ulterior la etapa începerii urmăririi penale să dispună și asupra acestui aspect.

La această etapă, considerăm că anume conducătorul organului de urmărire penală este ținut să statueze asupra competenței organului pe care-l reprezintă, în fiecare caz concret, în care a fost sesizat cu privire la comiterea unei fapte prejudiciabile, deoarece, el este responsabil și asigură înregistrarea sesizărilor referitoare la infracțiuni și controlează zilnic disciplina de evidență și înregistrare a sesizărilor¹, urmând ca, în cazul în care nu se consideră competent să transmită sesizarea cu materialele anexă către procurorul-șef al procuraturii care conduce cu urmărirea penală în respectiva cauză penală, deoarece, procurorul, la rândul său, controlează permanent executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor cu privire la infracțiuni² și pe cale de

¹ Instrucțiunea privind modul de primire, înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni aprobată prin Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni. Chișinău, „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.40,41)

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52 alin.(1), pct.4)).

consecință anume acestuia îi aparține dreptul de a decide asupra oportunității transmiterii sesizării potrivit competenței.

În opinia noastră, nu este tocmai corect ca, pentru prima oară competența să se aprecieze la parvenirea sesizării, iar pe parcursul etape prealabile pornirii urmăririi penale subiecții abilitați cu acest drept să nu poată statua asupra acestui aspect.

Nu totdeauna din evaluarea sesizării și materialelor anexă pot fi deduse și apreciate corect semnele competenței. Deoarece sesizare în sine reprezintă expresia materială a poziției adoptate de persoanele care denunță actele infracționale și având în vedere că aceștia nu totdeauna dispun de un nivel de pregătire profesională suficientă care să le permită reflectarea și punerea în evidență a tuturor datelor obiective care sunt necesare pentru stabilirea și aprecierea semnelor competenței, pot fi cazuri când la etapa înregistrării sesizării, reprezentanți organului de urmărire penală să nu fie capabil s-o aprecieze corect din punct de vedere al competenței. Pot fi necesare efectuarea de acțiuni de urmărire penală suplimentare, cu acumularea de date obiective care să permită concretizarea acelor date obiective care ar permite stabilirea exactă a organului de urmărire penală competent să investigheze respectiva faptă prejudiciabilă.

Într-o altă ordine de idei, dacă admitem faptul că, sesizarea a fost înregistrată în Registrul nr.1 al respectivului organ de urmărire penală și vizează o faptă prejudiciabilă pe care nu este competent s-o examineze și în condițiile în care, pentru examinarea lor organul de urmărire penală trebuie să dispună de o pregătire profesională deosebită și să aplice anumite tehnici și tactici speciale de investigare a respectivelor fapte, există riscul ca organul de urmărire penală să cerceteze prealabil inefficient, incomplet respectiva faptă prejudiciabilă și să adopte o decizie neconformă. Adică, apreciind eronat circumstanțele faptice, există riscul ca organul de urmărire penală să încadreze greșit fapta prejudiciabilă și să dispună începerea urmăririi penale în baza unei norme care pe cale de consecință să ducă la aprecierea greșită a organului de urmărire penală competent sau după caz organul de urmărire penală poate considera eronat că nu există bănuiala rezonabilă în comiterea unei fapte prejudiciabile pe care nu este competent s-o examineze și să dispună refuzul în pornirea urmăririi penale. Soluție care niciodată nu va putea fi verificată de un organ de urmărire penală competent ca atare.

Prin urmare, considerăm necesar ca organul de urmărire penală să fie obligat să-și verifice competența, inclusiv, pe parcursul etapei prealabile pornirii urmăririi penale și în cazul în care va fi constatat că nu este competent să-și poată declina competența în termen de 3 zile din momentul în care a stabilit acest fapt.

La această etapă de dezvoltare ne confruntăm cu o practică neuniformă legată de declinarea competenței organelor de urmărire penală în privința sesizărilor cu privire la infracțiunile comise.

Astfel, sunt situații în care organele de urmărire penală, corect transmit sesizările imediat fără a le supune înregistrări în Registrul nr.1, către organele de urmărire penală competente fără cercetarea lor prealabilă. În alte cazuri organele de urmărire penală î-și declină competența în termen de 3 zile din momentul înregistrării sesizării în Registrul nr.1 și a treia situație organele de urmărire penală î-și declină competența pe tot parcursul desfășurării fazei prealabile a procesului penal, în trei zile din momentul în care, în urma probatoriului administrat a relevat semnele competenței și în baza lor a stabilit că nu este competent să efectueze urmărirea penală pe caz.

În context, în anul 2023, conform competenței au fost transmise 60 de sesizări, în 2024 – 54 de sesizări și în primele 8 luni a anului 2025 – 63 de sesizări (Anexa nr.3).

Având în vedere prevederile legale în vigoare constatăm că, *competența* este abordată doar în contextul urmăririi penale nu și al cercetării prealabile, acest fapt poate fi dedus cu ușurință din interpretarea normelor de la art.266 – 272 CPP, care operează cu noțiunea „efectuează urmărirea penală” și doar prin introducerea normei de la art.271 alin.(2¹) CPP, s-a stabilit că, aceasta urmează a fi stabilită și apreciată, inclusiv și la momentul pornirii procesului penală, adică la momentul sesizării nemijlocite a organelor de urmărire penală, la etapa prealabilă pornirii urmăririi penale.

Reieșind din constatările făcute supra și prevederile legale în vigoare putem concluziona că, la etapa prealabilă pornirii urmăririi penale, competența urmează a fi apreciată la sesizarea organului de urmărire penală, pentru a se stabili dacă este cazul sau nu ca acesta să-și decline competența în favoarea organului de urmărire penală competent și pentru a exclude birocrăția, înregistrarea repetată a sesizărilor în Registrul nr.1 al respectivei entități.

Această etapă de apreciere a competenței comportă următoarele particularități specifice:

- Urmează a fi apreciată în momentul recepționării sesizării, indiferent de calea de comunicare dar înainte de a fi supusă înregistrări în Registrul nr.1 al respectivului organ de urmărire penală;
- Având în vedere etapa la care se intervine, procedura de evaluare și de a apreciere a competenței se realizează fie de către conducătorul organului de urmărire penală¹ care coordonează cu activitatea entității astfel sesizate, fie de către procurorul conducător² al procuraturii sesizate;
- Declinarea de competență se face doar în baza sesizării formulate și a documentelor anexă, fără acumularea de probe suplimentare;

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.53¹ alin.(2), lit.g)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.56 alin.(2), alin.(2¹)).

- Declinarea de competență se efectuează prin emiterea unei corespondențe, care și constituie temeiul legal de apreciere a competenței.

Chiar dacă, organul de urmărire penală este ținut să-și aprecieze competența în momentul recepționării sesizării nu și pe tot parcursul etapei prealabile pornirii urmăririi penale. Considerăm că, în orice caz, pe parcursul acestei etape, organul de urmărire penală este obligat să administreze nu doar probatoriu cu privire la existența sau lipsa *bănuielii rezonabile* dar și date obiective în baza cărora ulterior la pornirea urmăririi penale să poată fi relevate *semnele competenței* și în baza lor apreciată competența organului de urmărire penală pentru a se stabili dacă acesta își poate asuma efectuarea urmăririi penale pe caz sau urmează să-și decline competența în favoarea unui alt organ de urmărire penală.

„Procesul de stabilire a semnelor infracțiunii este unul primordial și deschide posibilități de adoptare a deciziilor la etapa premergătoare urmăririi penale: este cazul sau nu de a începe urmărirea penală ori, în general, de a porni sau nu procesul penal”¹.

Depistarea elementelor infracțiunii, pornirea imediată a urmăririi penale sânt cheia succesului cercetării în vederea constatării tuturor circumstanțelor, ca în final să se decidă continuarea urmăririi penale sau casarea cauzei penale².

Deci, următoarea etapă de apreciere a competenței organului de urmărire penală este: *începerea urmăririi penale*.

De remarcat că, etapa prealabilă pornirii urmăririi penale, nu este o etapă obligatorie. Eventual organul de urmărire penală poate dispune pornirea urmăririi penale imediat recepționării sesizării, dacă din conținutul acesteia și documentele anexă rezultă bănuiala rezonabilă și lipsa circumstanțelor care exclud sau fac imposibilă urmărirea penală după caz.

În acest caz de relevanță sunt prevederile art.28 alin.(1) CPP, care prevede expres că, „Procurorul și organul de urmărire penală au obligația, în limitele competenței lor, de a porni urmărirea penală în cazul în care sânt sesizate, în modul prevăzut de prezentul cod, că s-a săvârșit o infracțiune și de a efectua acțiunile necesare în vederea constatării faptei penale și a persoanei vinovate”.

Dispoziții similare regăsim și la art.55 alin.(4) CPP, potrivit căruia „Dacă există indici ai infracțiunii, organul de urmărire penală, concomitent cu înregistrarea sesizării despre aceasta, pornește procesul de urmărire penală și, călăuzindu-se de dispozițiile prezentului cod, efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii ei și fixării probelor care confirmă sau infirmă

¹ OSTAVCIUC, Dinu. *Constatarea semnelor infracțiunii și pornirea urmăririi penale în cazurile de traficare a copiilor, pe baza informațiilor obținute din măsurile speciale de investigație*. În: Legea și viața, aprilie 2015. p.10-16.

² *Ibidem*.

săvârșirea infracțiunii, ia măsuri în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit”.

Potrivit prevederilor art.274 alin.(1) din CPP „Organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art.262 și 273 dispune în termen de 45 de zile, prin ordonanță, începerea urmăririi penale în cazul în care, din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare, rezultă cel puțin o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune și nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală, informînd despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv”.

Considerăm că, la începerea urmăririi penale în fiecare caz concret, organul de urmărire penală sau după caz procurorul este ținut să soluționeze următoarele aspecte: - *existența și valabilitatea actului de sesizare*; - *existența bănuiei rezonabile privind săvârșirea unei infracțiuni potrivit normelor din partea specială a CP*; - *prezența sau lipsa circumstanțelor care exclud urmărirea penală*; - *competența organului de urmărire penală care urmează să preia și să desfășoare urmărirea penală în acest caz concret*.

„Pe de o parte, începerea urmăririi penale în calitate de act procedural distinct marchează limita finală a fazei de verificare a sesizării organului de urmărire penală, iar pe de altă parte, punctează limita inițială a fazei de urmărire penală”¹.

„Din cele expuse menționăm faptul că odată ce organele de urmărire penală sunt sesizate cu privire la săvârșirea unei infracțiuni, acestea sunt obligate să verifice conținutul sesizării, care constă în: stabilirea comiterii unei fapte penale, identificarea făptuitorului, datele din care rezultă exercitarea sesizării (de exemplu, se atașează la sesizare acte care dovedesc săvârșirea faptei: un act falsificat). Ajungându-se la concluzia, din sesizare, că s-a săvârșit o faptă penală, se trece la confruntarea faptei sau făptuitorului cu dispozițiile care ar fi putut înlătura sau împiedica răspunderea penală (amnistia, prescripția, etc.). Stabilindu-se că nu există un asemenea impediment, organul de urmărire penală începe urmărirea penală”².

Anume existența și valabilitatea sesizării este cea mai importantă premisă pentru începerea urmăririi penale. Organul de urmărire penală nu doar că, trebuie să fie sesizat despre comiterea unei infracțiuni prin una dintre modalitățile prevăzute la art.262 CPP, dar înseși actul de sesizare urmează să fie întocmit și să respecte condițiile de formă și conținut impuse de prevederile art.262-264 CPP, în caz contrar valabilitatea acestora va fi afectată și pe cale de consecință un astfel de act nu poate constitui temei de începere a urmăririi penale.

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 128.

² Ibidem, p. 136.

În cazul în care sesizare există, este valabilă, organul de urmărire penală o analizează și o evaluează pentru a stabili dacă din conținutul ei rezultă cel puțin o *bănuială rezonabilă* privind săvârșirea unei anume infracțiuni.

Bănuiala rezonabilă presupune existența faptelor sau a informațiilor care ar convinge un observator obiectiv că persoana în cauză ar fi putut săvârși infracțiunea. Faptul că o bănuială este presupusă cu bună-credință nu este suficient¹. Ceea ce poate fi considerat „*rezonabil*” depinde de toate circumstanțele cauzei^{2 3}.

„Bănuiala rezonabilă înseamnă o puternică prezumție că suspectul ori inculpatul a comis infracțiune ce face obiectul instrucției penale. Bănuiala rezonabilă trebuie să rezulte fie din probe, fie din temeuri rezonabile, așa după cum rezultă din interpretarea gramaticală a textului art.166 Cod de procedură penală al Republicii Moldova. Potrivit art.93 CPP al R.M., probele sunt elemente de fapt dobândite în mod stabilit de prezentul cod, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei”⁴.

CtEDO a constatat că, a existat o *bănuială rezonabilă* de comitere a unei infracțiuni atunci când: la domiciliul inculpatului s-au găsit obiecte care aveau legătură cu infracțiunea, martorii indică asupra⁵, când la domiciliu au fost găsite gloanțe, iar persoana era suspectată că acordă susținere unei grupări teroriste⁶, martorii și înscrisurile indicau *prima facie* asupra implicării persoanei în acțiuni criminale⁷, inculpatul a fost indicat ca autor de către alte persoane suspectate în aceeași cauză, care au dat depoziții concordante, când persoana era acuzată de tentativă de

¹ CtEDO, cauza Mușuc c. Moldovei, cererea nr. 42440/06, Hotărârea din 06.11.2007 (§ 31), Strasbourg [citată 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-112791%22%7D>

² CtEDO, cauza Fox, Campbell și Hartley c. Regatului Unit, cererea nr. 12244/86; 12245/86; 12383/86, Hotărârea din 30.08.1990 (§ 32), Strasbourg [citată 08.07.2024]. Disponibil: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20FOX,%20CAMPBELL%20AND%20HARTLEY%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20\[Romanian%20Translation\]%20by%20the%20COE%20and%20the%20EC.pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20FOX,%20CAMPBELL%20AND%20HARTLEY%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20[Romanian%20Translation]%20by%20the%20COE%20and%20the%20EC.pdf)

³ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu nr. 1 din 15 aprilie 2013.

⁴ PÂNTEA, Andrei. *Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisdicția Curții europene pentru drepturile omului*. Chișinău: Cartea juridică, 2019 (Tipogr. „Lex-on-Prim”). p. 70-71.

⁵ CtEDO, cauza Oral și Atabay c. Turciei, cererea nr. 39686/02, Hotărârea din 23.06.2009 (§ 24-32), Strasbourg [citată 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-153995%22%7D>

⁶ CtEDO, cauza Sevk c. Turciei, cererea nr. 4528/02, Hotărârea din 11.04.2006, Strasbourg (§ 26)[citată 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22%3A%22001-73185%22%7D>

⁷ CtEDO, cauza Svetoslav Hristov c. Bulgariei, cererea nr. 36794/03, Hotărârea din 13.01.2011, (§ 29), Strasbourg [citată 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-116485%22%7D>

uzurpare a puterii, chiar dacă ultima susținea că declarațiile celorlalte suspecți sunt false¹ sau când informații operative coroborate cu plângerea victimei indicau asupra persoanei².

Ordonanța de începere a urmăririi penale pe lângă datele faptice privind existența *bănuielii rezonabile*, trebuie să propună calificarea precisă a acțiunilor infracționale. Urmare a calificării corecte a faptei prejudiciabile se stabilește *semnul material* iar în baza acestuia se stabilește *competența materială* a organului de urmărire penală.

„Prima încadrare juridică a faptei sau faptelor care fac obiectul investigațiilor pe o cauză penală este făcută în dispozitivul ordonanței de pornire a urmăririi penale, și acest lucru este absolut necesar, pentru ca de această calificare inițială depinde spectrul măsurilor procesuale de constrângere care vor putea fi aplicate persoanei bănuite, precum și posibilitatea efectuării măsurilor speciale de investigație”³, dar și aprecierea și stabilirea corectă a *competenței materiale* a organului de urmărire penală.

Nu este mai puțin adevărat că, calificarea faptei în ordonanța de începere a urmăririi penale nu este o valoare absolută dar o versiune preliminară a organului de urmărire penală, care poate evolua în timp, în funcție de probele administrate⁴. Fapt care, ulterior, poate determina modificarea *competenței materiale* a organului de urmărire penală.

De remarcat că, în practică, nu sunt puține situațiile în care, organul de urmărire penală, pentru a-și asuma, sau după caz, pentru a-și declina competența, califică fapta prejudiciabilă într-un fel anume care să-i permită să și-o rețină în procedură sau de ce nu să o remită potrivit competenței unui alt organ de urmărire penală.

Ordonanța de începere a urmăririi penale trebuie să conțină mențiuni cu privire la faptul existenței *bănuielii rezonabile*, la *existența sau lipsa circumstanțelor care exclud urmărire penală* dar și referințe cu privire la *semnele competenței*, evaluarea acestora și stabilirea competenței organului de urmărire penală.

„De reținut faptul că urmărirea penală nu poate începe *in personam* în cazul în care din actul de sesizare sau actele de constatare nu rezultă identitatea făptuitorului. Prin urmare, concluzionăm că urmărirea penală poate fi pornită *in rem* ori de câte ori din actul de sesizare sau

¹ CtEDO, cauza Muradverdiyev c. Azerbaidjanului, cererea nr. 16966/06, Hotărârea din 09.12.2010, (§§ 51-56), Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-229410%22%5D%7D>

² CtEDO, cauza Ignatenco c. Moldovei, cererea nr. 36988/07, Hotărârea din 08.02.2011 (§ 60), Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-124098%22%5D%7D>

³ BODEAN, Valeriu. *Termenul reluării urmăririi penale*. În: Culegerea comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională: Relații și perspective ale învățământului juridic național, 01-02 octombrie 2019. Vol.II, p.508-509.

⁴ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.50 din 31.05.2018, de inadmisibilitate a sesizării nr.59g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a arti. 326 alin.(11) din Codul penal și a unor prevederi din articolul 283 din Codul de procedură penală (pct.30) [accesat 11.07.2024]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=470>

actele de constatare există cel puțin o *bănuială rezonabilă* cu privire la comiterea unei infracțiuni, pe când *in personam* aceasta poate fi începută doar dacă din sesizarea și actele de constatare rezultă identitatea făptuitorului. Uneori chiar și în situația pornirii urmăririi penale *in rem*, pot fi deduse datele persoanei în privința căreia a fost pornită urmărirea penală. Spre exemplu, pornirea urmăririi penale potrivit prevederilor art.324, 327, 328 Cod penal, când subiectul special poate fi dedus printr-o deducție logică simplă, acesta fiind persoana împuternicită exclusiv de a decide în situația, fapta infracțională concretă indicată în ordonanța de pornire a urmăririi penale, iar organul de urmărire penală, pentru a evita curgerea termenului de 3 luni de menținere în calitate de bănuiați a persoanei, voalat pornește urmărirea penală *in rem*. Această situație afectează grav dreptul la libertate și la siguranța persoanei consfințit în art.5 CEDO, lăsând loc pentru arbitrar și duble standarde”¹.

Legat de această situație, Curtea Constituțională a menționat că, „...în ordonanța de începere a urmăririi penale se menționează doar fapta care a condiționat emiterea acesteia (*in rem*), or, în cazul existenței unei bănuieli rezonabile cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană, organul de urmărire penală trebuie să-i acorde toate garanțiile caracteristice unei acuzații în materie penală”².

La începerea urmăririi penale nu se va verifica doar prezența *bănuielii rezonabile* privind începerea urmăririi penale dar și *lipsa circumstanțelor care exclud urmărirea penală* ca atare și necesitatea pornirii acesteia. Toate aceste circumstanțe sunt enumerate și descrise de prevederile art.275 CPP.

„Considerăm că, nu toate circumstanțele descrise în art.275 CPP pot servi ca temei de împiedicare a deciziei de începere a urmăririi penale, deoarece există situații în care unele circumstanțe se cer demonstrate prin probe care pot fi obținute doar în cadrul urmăririi penale, de exemplu, în cazul inexistenței faptului infracțiunii sau al lipsei elementelor infracțiunii. În argumentarea acestei poziții aducem și dispozițiile art.93 alin.(1) CPP, care stipulează că „...probele sunt elemente de fapt dobândite..., care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii...”. Respectiv, reținem că constatarea inexistenței infracțiunii trebuie probată, în special atunci când trebuie efectuată confruntarea (firește că persoanele trebuie să aibă un statut procesual, unele din ele obțin statutul respectiv doar în cadrul urmăririi penale), când este necesară dispunerea expertizelor, audierea bănuiaților, când se impun actele procedurale în care se consemnează

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 139-140.

² Decizia Curții Constituționale nr.12 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 274 alin.(7) din Codul de procedură penală a Republicii Moldova (pct.27)[accesat 11.07.2024]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=292>

rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele. Bineînțeles că, există asemenea circumstanțe care pot rezulta din conținutul actului de sesizare, actelor de constatare sau acțiunilor procesuale întocmite în ordinea art.279 alin.(1) CPP, până la începerea urmăririi penale, de exemplu în cazul când făptuitorul nu are vârsta de tragere la răspundere penală și acest fapt este probat prin actele de identitate”¹.

„Prin urmare, menționăm că există cazuri când circumstanțele care exclud urmărirea penală sunt evidente și rezultă din actul de sesizare sau actele de constatare, fie sunt constatate prin actele de constatare sau acțiunile procesuale efectuate până la începerea urmăririi penale. În asemenea situații organul de urmărire penală nu va începe urmărirea penală și va propune procurorului a refuza începerea urmăririi penale. Alteori, există cazuri când fără începerea urmăririi penale nu ar fi putut fi obținute probe în vederea constatării unor asemenea circumstanțe (de exemplu, lipsa laturii obiective a infracțiunii)”².

Chiar dacă, legislația în vigoare nu prevede expres acest fapt considerăm că, organul de urmărire penală în primă instanță și ulterior procurorul care asigură conducerea urmăririi penale, la etapa pornirii urmăririi penale sunt obligați să verifice nu doar prezența și *valabilitatea sesizării*, existența sau lipsa *bănuiei rezonabile* și a *circumstanțelor care exclud urmărirea penală* dar să verifice și să-și evalueze competența în raport cu celelalte organe de urmărire penală.

Reieșind din constatările realizate supra putem concluziona că, competența ca categorie juridică nu este doar o condiție generală a urmăririi penale dar și una dintre condițiile începerii urmăririi penale. Doar că, aceasta urmează a fi evaluată în final, după, ce au fost verificate celelalte condiții de bază: *existența și valabilitatea actului de sesizare; existența bănuiei rezonabile privind comiterea unei infracțiuni; lipsa circumstanțelor care exclud sau fac imposibilă urmărirea penală*.

Chiar dacă organul de urmărire penală sau procurorul sunt ținuti să decidă asupra competenței după pornirea urmăririi penale sau cel puțin odată cu adoptarea ordonanței de începere a urmăririi penale considerăm că, circumstanțele obiective care determină competența și analiza acestora urmează a fi realizată la etapa prealabilă pornirii urmăririi penale.

În aceste condiții, urmează ca, la etapa prealabilă pornirii urmăririi penale, organul de urmărire penală să acumuleze date obiective atât cu privire la *existența/ inexistența bănuiei rezonabile a circumstanțelor care exclud sau împiedică urmărirea penală* dar și cu referire la *semnele competenței*, în baza cărora, ulterior, după pornirea urmăririi penale se va statua asupra

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 134.

² *Ibidem*, p. 135.

competenței organului de urmărire penală. În acest sens, legea procesual penală a stabilit un termen limită de 45 de zile¹, în care organul de urmărire penală urmează să dispună asupra începerii urmăririi penale sau după caz asupra refuzului de a începe urmărirea penală.

În opinia noastră, norma de la art.274 alin.(1) CPP, este expusă de o manieră incertă care determină înțelegerea eronată a acestor prevederi, interpretarea diferită și aplicarea neuniformă. Termenul de 45 de zile este unul limitativ și nu trebuie interpretat în sensul în care, de fiecare dată, organul de urmărire penală va dispune, în mod numaidecât, asupra pornirii sau refuzului în pornirea urmăririi penale la împlinirea acestui termen, situație care nu corespunde adevărului.

Considerăm că, în cazurile în care, din actul de sesizare, actele de constatare și materialele anexă rezultă cu certitudine bănuiala rezonabilă de comiterea unei infracțiuni și lipsesc circumstanțele care exclud urmărirea penală, stabilite de prevederile art.275 CPP, organul de urmărire penală va fi ținut imediat să dispună începerea urmăririi penale. Și doar, în situația în care, din actele de sesizare nu rezultă bănuiala rezonabilă și lipsa circumstanțelor care exclud începerea urmăririi penale, organul de urmărire penală va purcede la verificarea acestor circumstanțe în limita termenului de 45 de zile. Activitate care se poate solda, după caz, cu începerea urmăririi penale sau, de ce nu, cu o decizie de refuz în pornirea urmăririi penale.

„Începerea fără tergiversare a urmăririi penale contribuie la justa soluționare a cauzei penale, mai ales atunci când este cercetată pe urme proaspete. Dimpotrivă, reacția întârziată a organelor de drept la informația privind săvârșirea infracțiunii poate fi urmată de pierderea probelor serioase în timpul cercetării cauzei”².

În acest sens, sunt de relevanță aprecierii la CtEDO, care consideră întârzierea/tergiversarea pornirii urmăririi penale o încălcare a prevederilor art.2 din CEDO³.

Deci termenul de 45 de zile a fost instituit pentru verificarea circumstanțelor expuse în sesizare când din conținutul acesteia și a actelor de constatare nu poate fi stabilită cu certitudine *bănuiala rezonabilă* și prezența sau lipsa circumstanțelor de la art.275 CPP, care exclud sau după caz fac imposibilă urmărirea penală. Imediat ce, organul de urmărire penală a acumulat date obiective cu privire la existența *bănuielii rezonabile* și *lipsa circumstanțelor care exclud urmărirea penală* acesta va dispune începerea urmăririi penale, indiferent dacă termenul de 45 de zile s-a epuizat sau nu.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.274 alin.(1)).

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”). p. 129.

³ CtEDO, cauza Tomac c. Republica Moldova (Cererea nr. 4936/12)[online], Strasbourg, 16.03.2021 [citată 30.11.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/spa#%7B%22itemid%22:%5B%22001-208953%22%5D%7D>

Din conținutul normei de la art.274 CPP, nu este clar din ce moment urmează a fi calculat termenul de 45 de zile, din momentul în care organul de urmărire penală a recepționat sesizarea sau din momentul în care aceasta a fost înscrisă în Registrul nr.1 de evidență a infracțiunilor.

Considerăm că, termenul de 45 de zile urmează a fi calculat din momentul înregistrării sesizării în Registrul nr.1, deoarece momentul recepționării sesizării și momentul înregistrării sesizării în Registrul nr.1, pot să difere, uneori esențial.

Verificarea sesizării cu privire la existența *bănuielii rezonabile* și a *circumstanțelor care exclud urmărirea penală* se face de către organul de urmărire penală prin desfășurarea de acțiuni procesuale îndreptate spre administrarea și evaluarea probatoriului, cu excepția acțiunilor de urmărire penală pentru efectuarea cărora se cere autorizația judecătorului de instrucție, care pot fi realizate doar după pornirea urmăririi penale¹.

Până în final, calitatea probatoriului administrat urmează a fi apreciată de procuror care supraveghează activitatea organului de urmărire penală și „...în cazul în care constată că organul de urmărire penală nu a întreprins toate măsurile necesare prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cazului sesizat și nu stabilește temeiuri pentru restituirea actelor în vederea începerii urmăririi penale, procurorul restituie actele, prin ordonanță motivată, organului de urmărire penală și indică ce acțiuni procesuale necesită a fi efectuate. În acest caz, procurorul stabilește un termen care nu poate fi mai mare de 15 zile”².

Având în vedere constatările expuse supra dar și faptul că, aprecierea competenței nu a fost inclusă în lista condițiilor de bază de începere a urmăririi penale, apare firească întrebarea - în cazul în care *bănuiala rezonabilă* este evidentă și lipsesc *circumstanțe care exclud urmărirea penală*, organul de urmărire penală este ținut să acumuleze date obiective privind competența, dacă, din sesizarea parvenită și materialele anexe, semnele acesteia nu pot fi dedus cu precizie?

Mai mult, în contextul normei de la art.274 alin.(4¹) CPP, în cazul în care, organul de urmărire penală nu a întreprins toate acțiunile sau toate măsurile pentru stabilirea semnelor competenței și aceasta nu poate fi apreciată de subiecții procesuali abilitați cu acest drept, procurorul poate restitui materialele procesului penal pentru un controlul suplimentar a circumstanțelor obiective cu privire la competență?

Cu referire la prima situație, chiar dacă legislația în vigoare nu prevede expres acest fapt, considerăm că la începerea urmăririi penale, exponenții organului de urmărire penală urmează să

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.279 alin.(1)).

² Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.274 alin.(4¹))

verifice și să aprecieze nu doar existența *bănuielii rezonabile* și a *circumstanțelor care exclud urmărirea penală*, dar și *competența organului de urmărire penală*. Așa cum prin pornirea urmăririi penale se dă start unei noi faze a procesului penal – *urmărirea penală* iar *competența*, după cum s-a indicat în debutul acestei lucrări este una dintre *condițiile generale ale urmăririi penale*, considerăm că aceasta urmează să fie și una dintre condițiile pornirii urmăririi penale, de rând cu *bănuiala rezonabilă* și *circumstanțele care exclud urmărirea penală*.

Reieșind din prevederile legale în vigoare, am putea afirma că, imposibilitatea stabilirii semnelor competenței nu este un temei care exclude urmărirea penală și nici măcar un temei de restituire a materialelor procesului penală pentru un control suplimentar către organul de urmărire penală¹. Ceea ce înseamnă că, în cazul în care a fost stabilită *bănuiala rezonabilă* și *lipsa circumstanțelor care împiedică urmărirea penală*, organul de urmărire penală va fi ținut să pornească imediat urmărirea penală, indiferent de faptul dacă din actul de sesizare și documentele anexă pot fi stabilite semnele competenței și la pornirea urmăririi penale va putea fi apreciată corect competența.

Prin urmare, temei de restituire a materialelor procesului penal pentru control suplimentar poate servi doar necesitatea de a concretiza aspecte legate de *bănuiala rezonabilă* și cu privire la *circumstanțele care exclud urmărirea penală*, nu și cele legate de stabilirea competenței organului de urmărire penală. Situație care nu se conciliază cu prevederile art.274 alin.(4¹) CPP, care stabilește că „În cazul în care constată că organul de urmărire penală nu a întreprins toate măsurile necesare prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a circumstanțelor cazului sesizat și nu stabilește temeiuri pentru restituirea actelor în vederea începerii urmăririi penale, procurorul restituie actele, prin ordonanță motivată, organului de urmărire penală și indică ce acțiuni procesuale necesită a fi efectuate. În acest caz, procurorul stabilește un termen care nu poate fi mai mare de 15 zile”.

În aceste condiții, am putea afirma oare că, stabilirea semnelor competenței ține într-un fel sau altul de cercetarea sub toate aspectele, complet și obiectiv a circumstanțelor cazului sesizat?

Chiar dacă dispozițiile legale în vigoare nu prevăd expres acest fapt, considerăm că, *competența*, alături de *bănuiala rezonabilă* și *condițiile care exclud urmărirea penală*, reprezintă una dintre condițiile de bază de începere a urmăririi penale. Prin urmare, în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare nu rezultă ferm *semnele competenței* acesta poate constitui un motiv suficient pentru desfășurarea etapei prealabile pornirii urmăririi penale, în vederea cumulării

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.274 alin.(4¹)).

datelor obiective care, în final, ar permite aprecierea corectă a competenței, sau după caz, pentru restituirea materialelor procesului penal pentru un control suplimentar.

Pentru a evita interpretări contradictorii a normei de la art.274 CPP, considerăm necesar de a opera modificări în conținutul acesteia, cu introducerea mențiunilor exprese privind evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală, odată cu pornirea urmăririi penale.

De fapt, începerea urmăririi penale, marchează sfârșitul etapei prealabile de verificarea a circumstanțelor sesizării și reprezintă punctul de pornire pentru cea mai importantă etapă a procesului penal – *urmărirea penală*.

În toate cazurile, această etapă este marcată prin emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale, cu respectarea cerințelor de fond și de formă impuse de prevederile art.255 și respectiv art.274 CPP.

Ordonanța de începere a urmăririi penale, urmează să conțină informații cu privire la: data și locul întocmirii; numele, prenumele și calitatea persoanei care o întocmește; cauza la care se referă; descrierea faptei prejudiciabile, mențiuni cu privire la existența bănuielii rezonabile; încadrarea juridică corectă a faptelor infracționale; lipsa cauzelor care exclud urmărirea penală; temeiul legal al emiterii ordonanței¹ și bine înțeles decizia, în sine, de începerea a urmăririi penale pe caz, cu indicarea numărului statistic atribuit cauzei penale.

Cu toate că, legislația în vigoare, nu prevede expres, considerăm că, ordonanța de începere a urmăririi penale trebuie să conțină mențiuni și cu referire la evaluarea și aprecierea semnelor competenței și mențiuni cu privire la reținerea cauzei penale în competența respectivului organ de urmărire penală sau transmiterea către organul de urmărire penală competent.

În acest sens, considerăm neîntemeiat ca, organul de urmărire penală printr-un act procedural să dispună începerea urmăririi penale iar prin alt act separat să-și decline competența. În opinia noastră, acest fapt duce la tergiversarea neîntemeiată a procedurii de transmitere a cauzei penale potrivit competenței și dublarea acțiunilor procedurale.

Este adevărat că, de multe ori, în practică, procurorii-șefi, pentru a anihila aceste deficiențe, aplică pe înștiințarea organului de urmărire penală privind pornirea urmăririi, o viză adresată procurorului desemnat să asigure conducerea urmăririi penale, în cadrul căreia î-i solicită inclusiv evaluarea și aprecierea competenței. Dar considerăm aceste „acrobații procesuale” insuficiente, pentru interpretarea și aplicarea uniformă a dispozițiilor legale, atât timp cât nu sunt indicate expres în legea procesual-penală.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.255 și art.274 alin.(1)).

Chestiunile legate de aprecierea competenței organului de urmărire penală nu sunt caracteristice și nu se soluționează doar la etapa prealabilă urmăririi penale și la începerea urmăririi penale, de multe ori, circumstanțele faptice care ar permite individualizarea *semnelor competenței*, nu sunt suficiente, la această etapă și pe cale de consecință face dificilă determinarea competenței organului de urmărire penală, urmând ca acestea să fie determinate în cadrul urmăririi penale, fază caracterizată de un spectru mai mare de acțiuni procedurale care pot fi realizate și care se încheie odată cu notificarea părților despre terminarea urmăririi penale și prezentarea materialelor cauzei penale pentru cunoștință.

În opinia noastră stabilirea competenței la etapa urmăririi penale îmbracă două forme:

a) Stabilirea primară a competenței – în situațiile în care competența a fost imposibil de apreciat la etapa sesizării și respectiv la etapa pornirii urmăririi penale, din cauza imposibilității relevării semnelor competenței;

b) Modificarea competenței – are în vedere situația în care competența organului de urmărire penală a fost apreciată și stabilită inițial, la etapa sesizării organului de urmărire penală sau la etapa pornirii urmăririi penale, doar că, ulterior, pe parcursul efectuării urmăririi penale, fie au apărut circumstanțe obiective suplimentare fie circumstanțele obiective existente au suferit careva modificări, ceea ce, pe cale de consecință, a determinat necesitatea reinterpretării semnelor competenței cu atribuirea competenței efectuării urmăririi penale către un alt organ de urmărire penală.

Dacă pe parcursul *urmăririi penale*, organul de urmărire penală sau după caz procurorul constată că nu este competent să efectueze urmărirea penală într-o cauză penală concretă acesta î-și va declina competența în trei zile¹.

De remarcat că, în cazul aprecieri competenței, la etapa sesizării organului de urmărire penală sau la etapa pornirii urmăririi penale, termenul de 3 zile de declinare a competenței în cazul în care organul de urmărire penală se declară incompetent va fi calculat din data recepționării sesizării și respectiv din data pornirii urmăririi penale.

În ce privește aprecierea competenței la etapa urmăririi penale, având în vedere faptul că, urmărirea penală se poate desfășura în timp, pentru o perioadă destul de extinsă iar necesitatea reinterpretării și aprecierii competenței poate apărea la orice etapă de desfășurare a acesteia, apare evidentă întrebarea - din ce moment urmează a fi calculat termenul de 3 zile de declinare a competenței? Din momentul în care reprezentantul organului de urmărire penală din analiza circumstanțelor faptice a concluzionat asupra necesității schimbării competenței organului de

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.271 alin.(2)).

urmărire penală sau de la data emiterii oricărui act procedural în cadrul căruia au fost stabilite acele circumstanțe sau din data în care anumite circumstanțe au fost comunicate organului de urmărire penală ?

Pentru a avea un răspuns precis la aceste întrebări, urmează să stabilim ce încărcătură de înțeleșuri pune legiuitorul în noțiunea „Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent a efectua urmărirea penală”¹.

Din prevederile legale în vigoare nu se poate desprinde cu certitudine dacă, *procesul de constatare* implică doar evaluarea intelectuală a *semnelor competenței* și a tuturor circumstanțelor obiective administrate la o anumită etapă a urmăririi penale sau aceasta trebuie să primească expresie în anumite acte procesuale de dispoziție, cum ar fi: ordonanțe de recunoaștere în calitate de bănuît, învinuit, ordonanțe de dispunere a expertizelor, etc, sau în cadrul actelor procedurale de consemnare a unor acțiuni procesuale așa ca: procesele-verbale de cercetare la fața locului, procesele-verbale de examinare, rapoarte de expertiză judiciară, etc., sau într-un act procedural distinct în care exponenții organului de urmărire penală să reevalueze și să statueze asupra competenței (raport, demers, ordonanță de declinare a competenței).

După cum am indicat și supra această circumstanță comportă relevanță pentru stabilirea precisă a momentului de la care urmează a fi calculat termenul de 3 zile, de declinare a competenței organului de urmărire penală. În caz contrar s-ar încălca prevederile normei de la art.271 alin.(2) CPP.

Considerăm că, procesul de evaluare intelectuală a competenței din partea exponenților organului de urmărire penală trebuie să primească consacrare în cadrul diferitor acte procedurale. Urmând ca termenul de 3 zile să fie calculat de la data emiterii actului procedural de constatare sau de ce nu actului procedural de dispoziție sau din data la care respectivele circumstanțe au fost comunicate organului de urmărire penală.

Astfel, termenul de 3 zile de declinare a competenței organului de urmărire penală, urmează a fi calculat nu din data în care reprezentantul organului de urmărire penală în cadrul analizei logice a circumstanțelor faptice constatate a ajuns la concluzia că fapta infracțională investigată urmează a fi reîncadrată dar din momentul în care această concluzie a primit consacrare în cadrul anumitor acte procedurale de dispoziție (ordonanța de recunoaștere a persoane ca bănuît/ învinuit).

Chiar și în această situație aparent simplă în interpretare, în practică pot apărea o serie de dificultăți legate de declinarea competenței materiale a organului de urmărire penală.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.271 alin.(2)).

Pentru mai multă relevanță, potrivit art.63 alin.(1¹) CPP „Ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuیت și informația despre drepturile prevăzute la art. 64 se aduc la cunoștință în decurs de 5 zile din momentul de emiterie a ordonanței, dar nu mai târziu de ziua în care bănuitul s-a prezentat sau a fost adus silit, ori din momentul de începere a primei acțiuni procedurale efectuate în raport cu acesta...” la fel și art. 282 alin.(2) CPP stabilește că, „Înaintarea acuzării învinuitului se va face de către procuror în prezența avocatului în decurs de 48 de ore din momentul emiterii ordonanței de punere sub învinuire, dar nu mai târziu de ziua în care învinuitul s-a prezentat sau a fost adus în mod silit”. În aceste condiții nu este clar dacă termenul de 3 zile de declinare a competenței urmează a fi calculat din momentul emiterii ordonanței de recunoaștere în calitate de bănuیت/ învinuit sau din momentul în care aceste acte procedurale au fost comunicate și aduse la cunoștință respectivelor persoane, mai cu seamă că, termenele de comunicare a respectivelor acte procedurale, în anumite condiții, pot depăși limitele termenului de declinare a competenței.

În opinia noastră organul de urmărire penală este ținut să-și decline competența în termen de 3 zile din data emiterii ordonanței de recunoaștere ca bănuیت/ învinuit, chiar și în situația în care nu a comunicat respectivele acte procedurale persoanelor vizate, urmând ca acestea să fie comunicate de către organul de urmărire penală competent care a preluat urmărirea penală în cadrul respectivei cauze penale, cu respectarea dispozițiilor de la art.63 alin.(1¹) și a celor de la art.282 alin.(1) CPP.

Totodată, la momentul descoperirii infracțiunii nu totdeauna se cunoaște subiectul responsabil și deci nu se cunosc nici particularitățile specifice ale acestuia, particularități care pot influența *competența personală* a organului de urmărire penală sau modificarea acestuia.

Prin urmare, organul de urmărire penală în momentul identificării persoanei responsabile urmează să-i evalueze și să-i aprecieze toate particularitățile care îl caracterizează ca subiect de răspundere penală inclusiv cele cu privire la activitatea desfășurată, funcția și statutul deținut în momentul comiterii faptei prejudiciabile. Aceste particularități subiective, în perspectivă vor permite aprecierea corectă a *competenței personale* a organului de urmărire penală.

Având în vedere că calitatea specială a subiectului este determinată de funcția, statutul persoanei, activitatea prestată de acesta, prin urmare aceasta urmează a fi probată prin anexarea la materialele cauzei penale a înscrisurilor oficiale, ridicate sau care au parvenit urmare a solicitării adresate de la autoritatea publică sau privată în care subiectul responsabil activa la momentul comiterii faptei prejudiciabile.

În aceste condiții, termenul de declinare a competenței urmează a fi calculat din data stabilirii sau comunicării oficiale a calității speciale a subiectului responsabil către organul de urmărire penală.

În contextul aprecierilor făcute cu referire la *competența materială* apare firească întrebarea dacă și *competența personală* urmează a fi constatată și apreciată prin emiterea unor acte procesuale anume ?

Considerăm că, acest fapt nu este neapărat obligatoriu, deoarece, după cum s-a indicat supra calitatea specială a subiectului se probează prin ridicarea și anexarea de documente oficiale parvenite de la autoritățile publice sau private așa ca: ordinul de numire în funcție, care demonstrează accederea în funcție; fișa postului, care demonstrează întinderea și esența atribuțiilor funcționale ale subiectului; adeverința salariatului, care demonstrează calitatea de salariat a respectivului subiect și sumele de remunerare pentru activitatea prestată, etc.

Prin urmare, în situația în care, calitatea procesuală specială a subiectului a fost relevată în cadrul unor acțiuni de urmărire penală de administrare a probatoriului (audierea victimei, părții vătămate, martorilor sau chiar a bănuitului, învinuitului, cercetarea la fața locului, examinarea obiectelor sau a înscrisurilor, etc.), aceasta nu constituie decât un temei de a verifica și a solicita înscrisuri oficiale de la autoritățile respective.

La fel ca și în situațiile expuse supra, la momentul pornirii urmăririi penale, nu totdeauna poate fi stabilit cu precizie locul comiterii infracțiunii și deci apreciată corect *competența teritorială* a organului de urmărire penală, ceea ce poate determina alt organ de urmărire penală să-și asume investigarea respectivei cauze penale.

Dacă pe parcursul urmăririi penale, se va stabili că un alt organ de urmărire penală este competent teritorial să efectueze urmărirea penală în respectiva cauză penală acesta î-și va declina competența potrivit aceleiași formule mai sus indicate.

De multe ori, circumstanțele obiective privind locul comiterii infracțiunii sunt stabilite pe parcursul urmăririi penale ca urmare a efectuării acțiunilor de urmărire penală. Prin urmare, termenul de 3 zile de declinare a competenței curge și urmează a fi calculat din momentul întocmirii actului procedural în care aceste date obiective au fost constatate (din momentul întocmirii procesului-verbal de cercetare la fața locului, din momentul audierii martorului care a relevat date importante cu privire la locul comiterii faptei prejudiciabile, etc.).

Următoarea etapă de verificare a competenței organului de urmărire penală este - *etapa terminării urmăririi penale*.

„Terminarea urmăririi penale nu echivalează cu terminarea fazei urmăririi penale, ce presupune terminarea ultimelor activități procesuale ale acestei faze (de pildă, trimiterea dosarului de urmărire penală în care a fost emis rechizitoriul instanței de judecată competente)”¹.

¹ VOLONCIU, N. ș.a. *Noul cod de procedură penală comentat*. Ediția a II-a revizuită și adăugită. București: Hamangiu, 2015. p.840.

„Susținem acest raționament având în vedere că, după informarea părților despre terminarea urmăririi penale și prezentarea materialelor dosarului, procurorul din oficiu sau la cererea părților este în drept să realizeze personal acțiunile procesuale pentru completarea urmăririi penale sau pentru refacerea acțiunilor efectuate cu încălcarea dispozițiilor legale, precum și să restituie cauza organului de urmărire penală cu același scop”¹.

„Activitățile procesuale ce se desfășoară între începerea urmăririi penale și momentul terminării prezumtive a acesteia reprezintă etapa cercetării penale, iar cele ce se desfășoară între momentul terminării prezumtive a urmăririi penale și momentul terminării efective (propriu zise) a urmăririi formează etapa trimiterii în judecată”².

„Esența acestei etape constă în aceea că ofițerul de urmărire penală și procurorul finalizând examinarea cauzei penale face anumite concluzii pe rezultatele activității sale, apreciază probele administrate dacă ele relevă obiectiv și dacă sunt suficiente și destule pentru a lua decizia definitivă în cauza penală”³.

Această etapă debutează cu momentul în care ofițerul de urmărire penală în calitate de exponent al organului de urmărire penală ajunge la concluzia că probele acumulate sunt concludente și suficiente pentru a termina urmărirea penală în acel caz concret întocmește în acest sens un raport motivat și trimite cauza penală însoțită de acel raport procurorului conducător al urmăririi penale⁴.

Procurorul conducător al urmăririi penale „...în termen de cel mult 15 zile de la primirea dosarului trimis de organul de urmărire penală, verifică materialele dosarului și acțiunile procesuale efectuate, pronunțându-se asupra acestora. Dacă procurorul constată probe obținute contrar prevederilor prezentului cod și cu încălcarea drepturilor bănuیتului, învinuitului, prin ordonanță motivată, exclude aceste probe din materialele dosarului”⁵.

Acest fapt a fost reiterat și de Curtea Constituțională, care a menționat că „...articolul 290 din Cod reglementează verificarea de către procuror a materialelor dosarului și acțiunilor

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.392.

² UDROI, M. ș.a. *Codul de procedura penală. Comentariu pe articole. Editia a 2-a*. București: C.H. Beck, 2017. p.84. 2600 p. ISBN 978-606-18-0672-0.

³ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Op.cit.*, p.393.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.289)

⁵ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.290 alin.(1)).

procesuale efectuate în cadrul cauzei primite și nu se referă nemijlocit la examinarea cererilor sau demersurilor”¹.

Nu suntem de acord cu modul în care a fost formulată și expusă norma de la art.290 CPP, ori, procurorul, la terminarea urmăririi penale este obligat nu doar să verifice calitatea probatoriului acumulat dar în general este ținut să verifice materialele cauzei penale integral inclusiv din perspectiva respectării și aplicării corecte a normelor în vigoare și deci și a regulilor cu privire la competență.

Având în vedere aceste circumstanțe considerăm necesar modificarea normei de la art.290 alin.(1) CPP, astfel încât procurorul să fie ținut să verifice și respectarea condițiilor generale de desfășurare a urmăririi penale și deci și respectarea regulilor de competență.

Necesitatea verificării respectării regulilor de competență, rezultă și din economia normei de la art.292 alin.(1) CPP, care stabilește că, „Dacă procurorul constată că urmărirea penală nu este completă sau că nu au fost respectate dispozițiile legale la desfășurarea urmăririi, el restituie cauza organului care a efectuat urmărirea penală sau trimite cauza organului competent ori altui organ, conform dispozițiilor art.271, pentru completarea urmăririi penale sau, după caz, eliminarea încălcărilor comise ale dispozițiilor legale...”, ceea ce denotă că procurorul este ținut să verifice și să aprecieze competența organului de urmărire penală inclusiv la etapa terminării urmăririi penale și după caz să-și decline competența în favoarea organului competent.

„Modalitatea de verificare a materialelor dosarului penal o decide procurorul. În mod firesc, această verificare ține de constatarea corectitudinii calificării juridice a faptei, în funcție de circumstanțele cauzei, de suficiența probelor și admisibilitatea acestora. În cazul când va considera că probele nu sunt suficiente sau pot apărea probleme în instanță privind admisibilitatea acestora, procurorul poate dispune efectuarea unor acțiuni procesuale suplimentare. Nu există nici un impediment legal ca anumite acțiuni procesuale să fie efectuate, nemijlocit de către procuror. În anumite cazuri, când va considera că unele probe administrate sunt viciate sub aspectul admisibilității, procurorul emite o ordonanță de excludere a probelor din dosar. În ordonanță se vor indica motivele de excludere și faptul că acestea se vor păstra în arhiva organului de urmărire penală”².

¹ Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.140 din 12.12.2019, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la art. 290 alin. (1) din Codul de procedură penală (pct.19) [accesat al 21.07.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=737>

² DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: (comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. p.671.

Deci, în 15 zile de la momentul recepționării materialelor cauzei penale procurorul conducător al urmăririi penale va verifica calitatea probatoriului administrat, legalitatea și valabilitatea acțiunilor procesuale realizate și bine înțeles, respectarea regulilor de competență.

Reieșind din prevederile normei de la art.292 CPP se poate afirma că, în cazul în care nu au fost relevate pe deplin toate semnele competenței sau acesta au fost interpretate și aplicate neconform, procurorul printr-o ordonanță motivată poate dispune restituirea cauzei penale către organul de urmărire penală cu indicații directe asupra acțiunilor de urmărire penală de efectuat și circumstanțele obiective care urmează a fi stabilite în vederea evaluării și aprecierii corecte a competenței, sau de ce nu poate realiza singur acele acțiuni de urmărire penală care să-i permită relevarea și aprecierea corectă a semnelor competenței.

Într-o altă ordine de idei, considerăm că termenul de 15 zile, urmează a fi respectat doar în cazul verificării materialelor cauzei penale și a acțiunilor procesuale iar în ce privește evaluarea și aprecierea competenței fie și la etapa terminării urmăririi penale, urmează a fi respectat termenul de 3 zile, stabilit de prevederile art.271 CPP, altminteri ne putem afla în situația în care procurorul va verifica și va aprecia competența la etapa terminării urmăririi penale în termen de 15 zile, ceea ce este inadmisibil.

La terminarea urmăririi penale, procurorul conducător al urmăririi penale poate adopta următoarele soluții:

Dacă constată că au fost respectate dispozițiile CPP (inclusiv regulile cu privire la competență), că urmărirea penală este completă, că există probe suficiente și legal administrate, el dispune, după caz, una dintre următoarele soluții:

a) pune sub învinuire a persoanei conform prevederilor art.281 și 282 CPP, întocmirea rechizitoriului cu trimiterea cauzei penale în instanța de judecare pentru examinare în fond;

b) încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire¹.

În cazul în care procurorul conducător în urma verificării materialelor cauzei penale, constată că nu au fost respectate dispozițiile CPP (inclusiv regulile cu privire la competență), că urmărirea penală nu este completă, că nu există probe suficiente și legal administrate, el dispune fie restituirea cauzei penale către organul de urmărire penală cu indicațiile sale privind înlăturarea

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.291).

încălcărilor admise și completarea urmăririi penale sau purcede nemijlocit la înlăturarea acelor încălcări și administrarea probatoriului¹.

Dacă urmărirea penală nu este completă și procurorul constată că organul de urmărire penală nu este competent să efectueze urmărirea penală în continuare, va transmite cauza penală către organul de urmărire penală competent.

Spre deosebire de situația în care cauza penală se restituie organului de urmărire penală pentru completarea urmăririi penale sau înlăturarea încălcărilor admise, în cazul în care se constată că organul de urmărire penală nu este competent, indiferent de calitatea urmăririi penale, procurorul va fi obligat să-și decline competența imediat (în termen de 3 zile) în favoarea organului de urmărire penală competent.

În cazul transmiterii cauzei penale potrivit competenței, procurorul nu poate da indicații organului de urmărire penală privind completarea urmăririi penale deoarece acest aspect depășește spectrul atribuțiilor funcționale cu care a fost delegat, ori, activitatea noului organ de urmărire penală în favoarea căruia s-a declinat competența va fi condusă de o altă procuratură.

4.2 Subiecții competenței

Legiuitorul concomitent cu stabilirea regulilor de competență, a stabilit și cercul subiecților care pot influența determinarea acesteia².

După cum susține A.V. Seliutin „Particularitățile distinctive ale raporturilor juridice reglementate de normele instituției competenței este determinat de faptul că subiecți ai acestora pot fi doar anumiți subiecți și organe de stat, în diferite situații: 1) în legătură cu soluționarea chestiunilor legate de pornirea urmăririi penale sau de refuz în pornirea urmăririi penale, în situațiile în care, există suficiente temeiuri că a fost comisă o infracțiune; 2) în legătură cu stabilirea organului de urmărire penală și a persoanei chemate să investigheze respectiva infracțiune; 3) în legătură cu conflictele care pot apărea între acești subiecți la stabilirea competenței”³.

Din categoria subiecților abilitați cu dreptul de a determina competența fac parte: ofițerul de urmărire penală – pentru infracțiunile constatate nemijlocit, sau despre care a fost sesizat; conducătorul organului de urmărire penală – pentru infracțiunile constatate de organul de urmărire penală pe care-l conduce sau despre care acesta a fost sesizat; procurorul – pentru cauzele penale în care conduce sau exercită urmărirea penală; procurorul ierarhic superior – pentru infracțiunile

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.292 alin.(1))

² МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.165.

³ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.49.

în care instituția pe care o conduce, conduce sau exercită cu urmărirea penală; Procurorul General și adjuncții acestuia pentru toate infracțiunile comise pe întreg teritoriul RM.

Potrivit art.253 alin.(2) CPP „Organele de urmărire penală sînt organizate în structuri centrale și structuri teritoriale și sînt reprezentate de ofițeri de urmărire penală anume desemnați în cadrul instituțiilor menționate în alin.(1) și subordonați organizațional conducătorului instituției respective” iar „Ofițerul de urmărire penală este persoana care, în numele statului și în limitele competenței sale, efectuează nemijlocit urmărirea penală în cauze penale și exercită alte activități prevăzute expres de lege”¹.

Ca esență, ofițerul de urmărire penală este persoană cu funcție de răspundere care în permanență este ținut să-și verifice competența pe cauzele penale aflate în procedura sa. Acesta este condiționată de faptul că, pe parcursul cercetării prealabile sau a urmăririi penale poate fi modificată încadrarea juridică a faptei sau pot apărea circumstanțe noi care pot influența conținutul semnului teritorial sau a celui personal².

Ofițerul de urmărire penală fiind principalul subiect procesual care în numele organului de urmărire penală investighează sesizările cu privire la infracțiuni atât la etapa prealabilă pornirii urmăririi penale cât și în cadrul urmăririi penale. Prin urmare, acesta nu doar că este ținut să verifice existența sau lipsa faptului infracțiunii a circumstanțelor care exclud urmărirea penală dar totodată, urmează să evalueze și să aprecieze competența organului de urmărire penală la investigarea infracțiunii cu care a fost sesizat.

Acest deziderat poate fi dedus cu ușurință din interpretarea prevederilor de la art.57 alin.(2) pct.1) CPP, care impune ofițerului de urmărire penală un rol activ la înregistrarea și examinarea sesizărilor cu privire la infracțiuni.

Având în vedere prevederile art.271 alin.(2¹) CPP, care impune necesitatea verificării competenței organului de urmărire penală chiar de la etapa sesizări sale, considerăm necesare modificarea normei de la art.57 alin.(2) pct.1) CPP și expunerea acesteia într-o accepțiune nouă cu următorul conținut „asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizării privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni în cazul în care sesizarea nu a fost înregistrată de conducătorul organului de urmărire penală, începe urmărirea penală în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, propune procurorului transmiterea după competență a sesizării cu privire la infracțiune sau a cauzei penale,

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art. 57 alin. (1)) și *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art.1 alin.(1)).

² МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.175 p.

începerea urmăririi penale, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau refuzul de a începe urmărirea penală”.

Mai mult, având în vedere faptul că, ofițerul de urmărire penală investighează în numele organului de urmărire penală fapta prejudiciabilă cu care acesta a fost sesizat, considerăm că acesta urmează să-și evalueze competența nu doar la momentul sesizării dar pe tot parcursul procesului penal, deoarece, circumstanțele obiective care pot influența modificarea competenței pot apărea la orice etapă, indiferent de nivelul de avansare a investigațiilor.

Activitatea ofițerilor de urmărire penală este supravegheată de conducătorul organului de urmărire penală care „...exercită controlul asupra efectuării la timp a acțiunilor de descoperire și prevenire a infracțiunilor și asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizărilor despre săvârșirea infracțiunilor...repartizează ofițerilor de urmărire penală spre soluționare sesizările și materialele referitoare la săvârșirea infracțiunilor, precum și cauzele penale... coordonează activitatea ofițerilor de urmărire penală și acordă asistență metodică la efectuarea urmăririi penale, contribuie la obținerea datelor și materialelor necesare, ia măsuri în vederea executării în termen a misiunilor ofițerilor de urmărire penală privind efectuarea măsurilor speciale de investigații”¹.

Deci, conducătorul organului de urmărire penală dispune de atribuții de conducere și administrative în cadrul procesului penal, de control și dirijare a procesului de investigare a infracțiunilor².

Cu toate că, legislația în vigoare nu stabilește expres o obligație pozitivă, pentru conducătorul organului de urmărire penală de a verifica și a aprecia competența organului de urmărire penală pe care-l conduce. Considerăm că, această obligativitate poate fi dedusă din interpretarea sistemică a atribuțiilor sale funcționale mai sus expuse. Prin urmare, conducătorul organului de urmărire penală, este ținut să verifice competența organului de urmărire penală pe care-l reprezintă inițial odată cu înregistrarea sesizării cu privire la infracțiune și ulterior pe parcursul investigării acesteia prin controlul exercitat asupra activității ofițerilor de urmărire penală din subordine a căror activitate o coordonează.

De remarcat că anume „conducătorul organului de urmărire penală asigură înregistrarea sesizărilor și a altor informații referitoare la infracțiuni...El este responsabil de înregistrarea și evidența deplină a sesizărilor și a altor informații referitoare la infracțiuni, veridicitatea și

¹ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Топография Централă”, 2008. 248 p. (pct.40)

² *Руководство для следователей*. Под общ. ред. В.В. Мозякова. Москва: Издательство Экзамен, 2005. p.53.

obiectivitatea evidenței inițiale”¹ și tot el, „...asigură examinarea în modul stabilit de CPP a sesizărilor cu privire la infracțiuni, și este responsabil de primirea obiectivă și corectă a deciziilor adoptate de subalterni”².

Mai mult, „Prin ordinul conducătorului în organ se instituie o comisie specială condusă de conducătorul organului de urmărire penală, numită „comisia de verificări a disciplinei de evidență-înregistrare a sesizărilor și a altor informații referitoare la infracțiuni”³.

„Conducătorul organului de urmărire penală exercită controlul asupra efectuării la timp a acțiunilor de descoperire și prevenire a infracțiunilor, asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizărilor despre săvârșirea infracțiunilor și asigură respectarea termenului de examinare a acestora”⁴.

De remarcat că, prestația conducătorului organului de urmărire penală nu se limitează doar la monitorizarea procesului de recepționare și înregistrarea sesizărilor cu privire la infracțiune, acesta, „...coordonează activitatea ofițerilor de urmărire penală și acordă asistență metodică la efectuarea urmăririi penale, contribuie la obținerea datelor și materialelor necesare, ia măsuri în vederea executării în termen a misiunilor ofițerilor de urmărire penală privind efectuarea măsurilor speciale de investigații”⁵.

Având în vedere că, pe de o parte, conducătorul organului de urmărire penală, este principalul de organizare a procesului de înregistrare a sesizărilor cu privire la infracțiuni iar pe de altă parte, acesta controlează și coordonează activitatea ofițerilor de urmărire penală, în procesul de investigare a infracțiunilor și administrare a probatoriului. Presupunem întemeiat că, acesta supraveghează și controlează ca, activitatea ofițerilor de urmărire penală desfășurată în cadrul procesului penal să fie strict subordonată prevederilor legale în vigoare și inclusiv și regulilor de competență.

¹ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.40)

² Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.40)

³ Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. (pct.41)

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.56 alin.(2)).

⁵ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.56 alin.(2³))

Prin urmare, conducătorul organului de urmărire penală, va interveni în două situații la evaluarea și aprecierea competenței:

Prima situație are în vedere momentul recepționării sesizării când conducătorul organului de urmărire penală, o evaluează în prealabil și constatând că, organul de urmărire penală pe care-l reprezintă nu este competent să efectueze urmărirea penală, până la înregistrarea acesteia în Registrul nr.1 și distribuirea către ofițerii de urmărire penală din subordine, î-și va declina competența în favoarea organului de urmărire penală competent, prin transmiterea sesizării cu materialele anexă către respectivul organ.

A doua situație de intervenție a conducătorului organului de urmărire penală în aprecierea competenței are loc pe parcursul desfășurării urmăririi penale, în procesul de monitorizare și control a activității ofițerilor de urmărire penală din subordine când acesta poate interveni prin acordarea suportului metodologic, inclusiv și cu privire la aspecte legate de interpretarea și aplicarea normelor instituției competenței.

Considerăm că, rolul conducătorului organului de urmărire penală la stabilirea și aprecierea competenței pe parcursul urmăririi penale se rezumă la acordarea suportului metodologic ofițerilor de urmărire penală din subordine, inclusiv și pe aspecte ce țin de interpretarea și aplicarea regulilor de competență. Ori, ofițerul de urmărire penală, în exercitarea atribuțiilor de serviciu este independent¹, iar conducătorul organului de urmărire penală nu are dreptul să-i dea indicații cu privire la acțiunile de urmărire penală de efectuat sau deciziile care urmează a fi adoptate pe caz².

Evaluarea și aprecierea competenței, într-o cauză penală concretă, poate fi realizată doar de subiectul care desfășoară nemijlocit urmărirea penală sau care în virtutea atribuțiilor de serviciu o poate controla și coordona. În această situație, apare firească întrebarea - dacă conducătorul organului de urmărire penală este un astfel de subiect? În condițiile în care normele de la art.56 alin.(2¹), alin.(3), alin.(5) CPP, nu se conciliază inclusiv cu prevederile art. 3 alin.(1) din Legea nr.333 din 2006³, care prevede expres posibilitatea conducătorului organului de urmărire penală de a interveni cu indicații față de un anume ofițer de urmărire penală.

Eventual, pentru a evalua și aprecia competența, conducătorul organului de urmărire penală ar trebui să poată cere pentru verificare orice cauză penală de la ofițeri de urmărire penală din subordine și să poată dispune într-un fel sau altul asupra situației constatate, fie prin adresare de

¹ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art.3 alin.(1)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.56 alin.(5)).

³ *Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală* nr.333 din 10.11.2006. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 22.12.2006, nr. 195-198 art. 918 (art.3 alin.(1)).

indicații ofițerului de urmărire penală, pentru ca acesta personal să evalueze competența, fie s-o evalueze nemijlocit și în caz de incompetență să poată decide declinarea acesteia către organul de urmărire penală competent. Situație care, reieșind din prevederile legale în vigoare nu poate fi realizată, ori, potrivit art.56 alin.(3) CPP, conducătorul organului de urmărire penală poate retrage și transmite cauzele penale doar în cazul: imposibilități desfășurării urmăririi penale de către respectivul ofițer de urmărire penală condiționată de faptul transferări, delegări, detașării, suspendării sau eliberări din funcție a acestuia sau în cazul absenței acestuia, dacă există cazuri urgente¹.

După cum se poate deduce, din prevederile legale în vigoare, conducătorul organului de urmărire penală nu poate interveni oricând pentru a evalua situația de pe o cauză penală anume, inclusiv din perspectiva respectării și aplicării corecte a regulilor de competență, eventual acesta nu poate decât să acorde suport metodologic ofițerului de urmărire penală, care a solicitat această prestație superiorului lor. Doar că acest suport metodologic nu poate îmbrăca forma unor indicații scrise, dar mai degrabă forma unor consultări orale la caz, motiv pentru care se impune modificarea și completarea normei de la art.56 alin.(2) și alin.(3) CPP.

În orice caz, cel mai important subiect în aprecierea competenței organului de urmărire penală și soluționarea conflictelor de competență rămâne a fi procurorul.

Potrivit art.124 Constituția RM „Procuratura este o instituție publică autonomă în cadrul autorității judecătorești, ce contribuie la înfăptuirea justiției, apărarea drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, societății și statului prin intermediul procedurilor penale și al altor proceduri prevăzute de lege”² care-și desfășoară activitatea prin intermediul procurorilor din subordine.

La rândul său „Procurorul este persoana cu funcție de demnitate publică care exercită atribuțiile Procuraturii...”,³ „persoană oficială numită, în modul stabilit de lege, pentru a conduce sau exercita urmărirea penală și a reprezenta în judecată învinuirea în numele statului”⁴. Prevederi similare regăsim și la art.51 și art.52 CPP.

„În principal, procurorul exercită conducerea urmăririi penale în vederea descoperirii infracțiunilor, încât orice infractor să fie tras la răspundere penală și nici o persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indicii temeinice că a săvârșit o faptă penală. În scopul realizării

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.56 alin.(5)).

² Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78 din 29.03.2016.

³ *Legea cu privire la Procuratură*: nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial nr.69-77/113 din 25.03.2016 (art.2).

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.6 pct.37)).

acestei atribuții procurorul se bucură de mai multe prerogative. Astfel, potrivit pct.1) din alin.(1) al art.52, procurorul pornește urmărirea penală și ordonă efectuarea ei, fie refuză pornirea urmăririi penale sau o încetează. Suntem în prezența unor noi atribuții, întrucât Codul din 1961 prevede dreptul organului de urmărire penală de a porni procesul penal ori de câte ori constată prezența indicilor infracțiunii. Nu putem aprecia noile prevederi drept limitare a independenței procesuale a organului de urmărire penală. Dimpotrivă, dispoziția legală amplificată responsabilitatea procurorului pentru declanșarea în condiții de maximă legalitate a procesului penal, or aceasta ulterior va determina legalitatea aplicării măsurilor procesuale de constrângere și a altor limitări a drepturilor constituționale ale persoanei”¹.

Atribuția procurorului de conducere a urmăririi penale efectuate de organele de urmărire penală nu are semnificația nici conținutul conducerii administrative a acestora, ele rămânând în structura autorităților publice din care fac parte și în sistemul de relații ierarhice, stabilite în organizarea și funcționarea acestor autorități. Procurorul veghează ca orice infracțiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală și nici o persoană să nu fie urmărită fără să existe indici temeinici că a săvârșit o infracțiune².

Rolul procurorului la aprecierea competenței organului de urmărire penală este determinat în mare parte de faptul că, acesta asigură legalitatea procesului penal, inclusiv și respectarea și aplicarea corectă a normelor (regulilor) privind competența³. Astfel, potrivit prevederilor art.52 alin.(1), pct.3) CPP, procurorul controlează legalitatea acțiunilor procesuale efectuate de organul de urmărire penală și deci și legalitatea aplicării normelor cu privire la competență. Adică, are discreția de a dispune și de a efectua orice acțiune procesuală în condițiile legii cu scopul de a constata adevărul, adică a cerceta toate aspectele, complet și obiectiv toate circumstanțele cauzei⁴.

Reieșind din atribuțiile funcționale ale procurorului⁵, considerăm că, acesta intervine în determinarea competenței organului de urmărire penală, în trei ipostaze distincte: *în cadrul conducerii urmăririi penale; în cadrul controlului legalității acțiunilor organului de urmărire penală; în cadrul soluționării conflictelor de competență care pot apărea între organele de urmărire penală.*

¹ DOLEA, Ig. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier, 2005. p.170.

² DIDĂC, V., ȘTERBET, V., BOTEZATU, R., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. *Drept procesual penal: conducerea și efectuarea urmăririi penale de către procuror. Suport de curs/ cartea a II-a*. Chișinău: Elan Poligraf S.R.L., 2008. p.113.

³ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.57.

⁴ DOLEA, Ig. ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier, 2005. p.171.

⁵ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52).

⁶ *Legea cu privire la Procuratură* nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial nr.69-77/113 din 25.03.2016 (art.5).

După cum se poate vedea procurorul are un rol activ în cadrul urmăririi penale prin *conducerea urmăririi penale și soluționarea conflictelor de competență* și un rol pasiv prin *supravegherea (controlul) legalității* activității acestui organ.

În pofida faptului că, legiuitorul abordează *conducerea urmăririi penale și controlul legalității* într-un context unic, rămânem la părerea că, acestea sunt două direcții distincte ale *competenței funcționale a procurorului* cu propria lor încărcătură de acțiuni și cu impact divers asupra activității organului de urmărire penală.

În cadrul conducerii urmăririi penale procurorul dă indicații scrise ofițerului de urmărire penală privind dispunerea și efectuarea acțiunilor de urmărire penală și a măsurilor speciale de investigație și, în general, cu privire la direcția de desfășurare a urmăririi penale, ansamblu acțiunilor de urmărire penală de realizat și rezultatele care urmează a fi obținute.

Indicațiile procurorului nu vizează doar procesul de administrare a probatoriului dar poate avea în vedere și chestiuni legate de buna organizarea a urmăririi penale și deci și chestiuni cu privire la competența organului de urmărire penală.

Prin urmare, în procesul de conducere a urmăririi penale procurorul poate dispune, în cadrul unor indicații ofițerului de urmărire penală, elucidarea unor circumstanțe obiective care ar permite stabilirea *semnelor competenței*, iar, ulterior, în baza lor aprecierea corectă a competenței respectivului organ de urmărire penală. Mai mult, dacă în procesul conducerii cu urmărirea penală, procurorul constată că, organul de urmărire penală nu este competentă să efectueze urmărirea penală, acesta poate da indicații privind efectuarea acțiunilor de urmărire penală urgente¹, și transmiterii cauzei penale potrivit competenței.

În ce privește *controlul legalității* acțiunilor organului de urmărire penală de către procuror, acesta se realizează permanent la toate etapele procesului penal.

Dacă conducerea exercitată de procuror caracterizează doar faza – urmăririi penale, atunci, *supravegherea activității organului de urmărire penală* se realizează pe tot parcursul procesului penal, adică, inclusiv și la etapa prealabilă pornirii urmăririi penale. Astfel că, procurorul în cadrul acestei activități: controlează procedura de primire și înregistrare a sesizărilor cu privire la infracțiuni; cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosarele penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvârșite și persoanele identificate în cauzele penale în care exercită controlul; verifică calitatea probelor administrate, veghează ca orice infracțiune să fie descoperită, orice infractor să fie tras la răspundere penală și ca nici o persoană să nu fie urmărită penal fără să existe indici temeinici că a săvârșit o infracțiune; anulează

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.272).

ordonanțele ilegale, modifică sau completează ordonanțele neîntemeiate ale organului de urmărire penală¹.

Controlând legalitatea activității organului de urmărire penală, procurorul controlează inclusiv faptul respectării de către acesta a normelor instituției competenței și modul în care organul de urmărire penală le interpretează și le aplică în fiecare caz concret.

Astfel că, verificând legalitatea primirii și înregistrării sesizărilor cu privire la infracțiune, procurorul va statua și asupra competenței organului de urmărire penală. Retrăgând și verificând cauzele penale și procesele penale, din oficiu sau la plângerea părților, procurorul trebuie să verifice, inclusiv și respectarea regulilor de competență în acele cazuri concrete și după caz să reacționeze dispunând asupra acestor chestiuni.

Din conținutul prevederilor legale în vigoare putem concluziona că, activitatea procurorului de supraveghere a respectării normelor instituției competenței, poate fi grupată în patru categorii:

1) Prevenirea transmiterii neîntemeiate în competența altui organ de urmărire penală a sesizărilor cu privire la infracțiune dar și reținerea neîntemeiată în procedura organului de urmărire penală a unor sesizări pe care acesta nu este competent să le investigheze. Acest deziderat se realizează prin aceea că, procurorul controlează permanent executarea procedurii de primire și înregistrare a sesizărilor cu privire la infracțiuni²;

2) Verificarea legalității pornirii urmăririi penale sau după caz de refuz în pornirea urmăririi penale și oportunitatea transmiterii cauzei penale potrivit competenței. Această activitate se realizează de procuror în momentul în care reprezentantul organului de urmărire penală în persoana ofițerului de urmărire penală prezintă materialele procesului penal însoțite de ordonanța de pornire a urmăririi penale. Etapă la care procurorul va fi ținut să verifice nu doar prezența *bănuielei rezonabile* și a *circumstanțelor care exclud sau fac imposibilă urmărirea penală* dar și să evalueze semnele competenței și după caz să dispună transmiterea cauzei penale potrivit competenței;

3) Stabilirea încălcării normelor în vigoare, inclusiv a celor cu privire la competență. În vederea realizării acestui deziderat, procurorul pe tot parcursul urmăririi penale, poate cere de la organul de urmărire penală, pentru control, dosare penale, documente, acte procedurale, materiale și alte date cu privire la infracțiunile săvârșite și persoanele identificate în cauzele penale³.

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52 alin. (1), pct.4), 5), 6)).

² Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52 alin. (1), pct.4)).

³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52 alin. (1), pct.5), 6)).

Verificând legalitatea acțiunilor exponenților organului de urmărire penală, procurorul verifică și respectarea normelor instituției competenței de către respectivii și după caz poate constata încălcarea sau aplicarea neconformă a acestora;

4) Procurorul va fi ținut să reacționeze împotriva încălcării normelor procesuale în vigoare, inclusiv în ce privește încălcarea regulilor de competență prin anularea, modificarea și completarea ordonanțelor organului de urmărire penală, restituirea dosarelor penale organului de urmărire penală cu indicație, înlăturarea persoanelor care efectuează urmărirea penală ¹;

În pofida rolului important al procurorului la conducerea urmăririi penale, legislația în vigoare nu reglementează aspecte ce țin de competența procurorului la conducerea urmăririi penale² ceea ce poate genera unele neînțelegeri și dificultăți la stabilirea procuraturii teritoriale care va supraveghea și va conduce cu urmărire penală în cadrul unui organ de urmărire penală concret.

Unica prevedere legală care poate fi invocată în această situație este norma de la art.270 alin.(4) din CPP, care stabilește că „Este competent să exercite urmărirea penală în cazurile prevăzute la alin.(1) procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea, cu excepțiile prevăzute în prezentul capitol”. Doar că, după cum se poate vedea, aceasta se referă la situația în care procurorul exercită nemijlocit urmărirea penală, nu și în cazul în care respectivul conduce cu urmărirea penală.

Reieșind prin prevederile art.10 alin.(1) din Legea cu privire la Procuratură³ și art.113 din Regulamentul Procuraturii⁴, se poate constata că legiuitorul leagă mai degrabă *competența teritorială a procuraturii de competența teritorială a instanțelor de judecată* dar nu de cea a organelor de urmărire penală a căror activitate o conduc și o supraveghează.

În acest context, considerăm oportun să fie operate modificări în prevederile CPP, cu introducerea unei norme care să reglementeze competența procurorului la conducerea urmăririi penale, iar prestația acestuia să fie legată anume de competența organului de urmărire penală.

În cadrul soluționării conflictelor de competență, procurorul nemijlocit verifică și apreciază competența organului de urmărire penală din aprecierea circumstanțelor obiective pe caz și din interpretarea semnelor de competență.

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52 alin. (1), pct.8), 19), 20)).

² COSTISANU, Vitalie, PAVLENCU, Mariana. *Explicații privind competența procurorului la efectuarea urmăririi penale*. În: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice, 2023, nr. 17, pp. 194-214.

³ Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.69-77/113 din 25.03.2016.

⁴ Ordinul privind aprobarea Regulamentului Procuraturii: nr.33/3 din 03.05.2022. În: Monitorul Oficial nr.159-163/639 din 27.05.2022.

Conform art.271 alin.(3) CPP „Conflictul de competență între organele de urmărire penală este inadmisibil. Chestiunile legate de conflictul de competență se soluționează de procurorul care exercită controlul asupra urmăririi penale sau, după caz, de procurorul ierarhic superior”.

Prin *procurorul care exercită controlul* asupra urmăririi penale s-a avut în vedere persoana procurorului care conduce nemijlocit cu urmărirea penală într-o cauză anume. Cu toate acestea, având în vedere argumentele prezentate supra, potrivit cărora conducerea urmăririi penale și supravegherea urmăririi sunt două activități distincte, fiecare cu propria ei încărcătură de înțeleșuri și acțiuni, considerăm că, activitatea de supraveghere a urmăririi penale comportă două dimensiuni distincte. Una realizată de procurorul conducător al urmăririi penale în cadrul unei cauze penale concrete în care conduce cu urmărirea penală și o altă dimensiune generală realizată de procurorul ierarhic superior, care supraveghează activitatea tuturor procurorilor din subordine și deci și a întregului organ de urmărire penală cu referire la toate cauzele penale aflate în procedură.

Aceste constatări pot fi deduse din interpretarea sistemică a prevederilor art.53¹ CPP, care stabilesc că, *procurorul ierarhic superior* pe lângă atribuțiile specifice unui procuror din subordine, exercită și activități de control al urmăririi penale, prin faptul că: poate cere pentru verificare orice dosar penal sau proces penal, anulează total, parțial sau modifică actele procedurale ale procurorilor ierarhici-inferiori sau a ofițerilor de urmărire penală, etc.

Prin *procuror ierarhic superior* se înțelege „procurorul-șef al procuraturii teritoriale, adjunctul (adjuncții) procurorului-șef al procuraturii teritoriale, procurorul-șef al procuraturii specializate, adjunctul (adjuncții) procurorului-șef al procuraturii specializate, procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, adjuncții Procurorului General, Procurorul General”¹.

Analizând prevederile legale în vigoare putem concluziona că, procurorul care conduce și supraveghează urmărirea penală constată și apreciază competența organului de urmărire penală a cărui activitate o supraveghează cu toate acestea, atribuțiile sale funcționale nu-i permit să soluționeze conflictele de competență apărute între mai multe organe de urmărire penală fie ele și ale aceleiași autorități. Doar procurorul ierarhic-superior, este în drept să soluționeze conflictele de competență apărute între diverse organe de urmărire penală.

Astfel că, conflictele de competență teritorială apărute între organele de urmărire penală din cadrul aceleiași circumscripții vor fi soluționate de procurorul-șef al procuraturii teritoriale care în fapt, prin intermediul subdiviziunilor sale teritoriale, conduce cu urmărirea penală în cadrul respectivelor organe de urmărire penală. Pentru exemplificare, conflictele de competență apărute

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.6, pct.37¹)).

între organele de urmărire al MAI din mun. Chișinău, vor fi soluționate de către procurorul-șef al Procuraturii mun. Chișinău, nu de către procurorii care conduc cu urmărirea penală.

În ce privește conflictele de competență apărute între diferite organe de urmărire penală din cadrul diferitor autorități din diferite sectoare, acestea urmează a fi soluționate exclusiv de către Procurorul General sau de adjuncții săi, motiv pentru care propunem modificarea normei de la art.271 alin.(3) CPP, cu indicarea directă a subiecților chemați să soluționeze conflictele de competență.

4.3 Procedura de evaluare și apreciere a competenței

Determinarea corectă și în timp util a competenței organului de urmărire penală la investigarea unei infracțiuni anume, duce la sporirea eficienței activității acestuia și la asigurarea legalității. Pentru a asigura claritate, rapiditate și coerență în activitatea organelor de urmărire penală, la descoperirea și cercetarea infracțiunilor legiuitor a delimitat strict atribuțiile fiecărui organ de urmărire penală de a investiga anumite cauze penale în strictă conformitate cu legislația în vigoare¹.

După cum s-a putut vedea pe parcursul acestui studiu, mulți sunt autorii care abordează aspectele legate de competență, propunând diverse înțelegeri pentru această noțiune, oferind abordări relativ ample ale formelor competenței și naturii acestui concept juridic. Cu toate acestea, puțin sunt cei care au adus în prim plan chestiuni legate de procedura stabilirii competenței.

Este adevărat că, aspecte legate de procedura de stabilire a competenței organului de urmărire penală poate fi dedusă din analiza *semnelor competenței* în cadrul căreia se discută aspecte legate de ordinea aplicării și interpretări lor și consecințele pentru determinarea corectă a competenței unui sau altui organ de urmărire penală. Doar că, aceste reguli nu au primit o consacrare de detaliu și nu au fost sistematizate într-un algoritm unic de determinare a competenței organului de urmărire penală, obligatoriu pentru subiecții abilitați cu acest drept. Ceea ce, în practică, face dificilă aplicarea acestor reguli mai cu seamă că nici legea procesual penală nu reglementează expres procedura de stabilire și apreciere a competenței aceasta rămânând la discreția reprezentanților organului de urmărire penală și nu în ultimul rând la discreția procurorului care va trebui să reiasă din prevederile legale în vigoare, pregătirea lui teoretică, practică și bineînțeles buna-credință².

¹ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.28.

² COSTIȘANU Vitalie. *Competence – The Basic Institution of the Criminal Trial, Or Simple Technical Rules of Its Organization*, În: ACROSS Vol 8 No 4 (2024): Law and Litigation in the EU and the Candidate States, Published:

Având în vedere prevederile art.1 CPP, dar și faptul că competența în sine este una dintre instituțiile de drept procesual penal și o condiție generală de desfășurare a urmăririi penale putem afirma că la origini procesul de stabilire a competenței reprezintă de fapt, parte din activitatea prestată de organele de urmărire penală.

Pe de altă parte, după cum am indicat pe parcursul prezentului capitol, aprecierea competenței ține de atribuțiile exponenților organelor de urmărire penală chemați să investigheze o anume faptă prejudiciabilă sau să organizeze acest proces (ofițerul de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală, procurorul, procurorul-șef, Procurorul General).

Stabilirea competenței implică o prestație activă din partea subiecților abilitați cu acest drept, de identificare, administrare și apreciere a semnelor competenței, conform reglementărilor în vigoare, potrivit unui algoritm care poate fi dedus din practica încetățenită și a intimei convingeri.

Procesul de stabilire a competenței constă în colectarea, fixarea procesuală, verificarea și aprecierea probelor, care se finisează cu formularea de concluzii, care sunt puse la baza adoptării deciziilor¹ cu privire la competența organului de urmărire penală la investigarea unei fapte prejudiciabile anume.

Stabilirea competenței organului de urmărire penal fiind la origini un proces de cunoaștere se supune anumitor legități logice, care de fapt se aplică la stabilirea oricăror manifestări ale lumii obiective. Inițial este acumulat un anumit material faptic, care se supune analizei, se împarte pe părți, se relevă anumite detalii, după care se formulează o anumită concluzie despre circumstanțele investigate².

Procedura de stabilire a competenței organului de urmărire penală poate fi împărțită generic în două etape:

Prima etapă, implică *stabilirea circumstanțelor de fapt*, în baza cărora, ulterior, vor fi stabilite *semnele competenței* iar în baza lor va fi stabilită competența organului de urmărire penală.

A doua etapă, presupune *evaluarea și aprecierea circumstanțelor de fapt* (datelor obiective) atât separat cât și coroborat - proces în baza căruia va fi apreciată și stabilită competența propriu-zisă a organului de urmărire penală.

¹ Уголовный процесс. Учебник/ Под редакцией И.Л. Петрухина. Москва: ПБОЮЛ Грачев С.М.2001. p.161.

² Уголовный процесс. Учебник/ Под редакцией И.Л. Петрухина. Москва: ПБОЮЛ Грачев С.М.2001. p.161.

Competența urmează a fi stabilită în rezultatul efectuării acțiunilor de urmărire penală de acumulare a probatoriului din partea organelor de constatare, ofițerilor de urmărire penală, procurori și instanța de judecată¹. Care î-și vor canaliza eforturile spre constatarea și administrarea elementelor de fapt care indică asupra existenței sau inexistenței infracțiunii, asupra vinovăției făptuitorului, dar care vor permite stabilirea altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei².

Potrivit prevederilor art.96 CPP, în cadrul procesului penal urmează a fi stabilite următoarele fapte și împrejurări: *faptele referitoare la existența elementelor infracțiunii, precum și cauzele care înlătură caracterul penal al faptei; circumstanțele prevăzute de lege care atenuează sau agravează răspunderea penală a făptuitorului; datele personale care caracterizează inculpatul și victima; caracterul și mărimea daunei cauzate prin infracțiune; existența bunurilor destinate sau utilizate pentru săvârșirea infracțiunii sau dobândite prin infracțiune, indiferent de faptul cui ele au fost transmise; condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii; toate circumstanțele relevante la stabilirea pedepsei.*

Aceste circumstanțe și împrejurări urmează a fi probate prin dispunerea și efectuarea acțiunilor procesuale de administrare a probatoriului.

În conformitate cu art.93 alin.(1) CPP, „Probele sânt elemente de fapt dobândite în modul stabilit de prezentul cod, care servesc la constatarea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea făptuitorului, la constatarea vinovăției, precum și la stabilirea *altor împrejurări importante pentru justa soluționare a cauzei*”.

„Faptele și împrejurările care urmează a fi stabilite la această etapă sunt de două feluri: faptele sau împrejurări cu ajutorul cărora este soluționat fondul cauzei și *fapte sau împrejurări care vizează desfășurarea normală a procesului penal*. Faptele și împrejurările cu ajutorul cărora se soluționează fondul cauzei, la rândul lor, se divizează în fapte principale (*res probantae*) și fapte probatorii (*res probantes*). Faptul principal al infracțiunii îl constituie înseși obiectul procesului penal. Faptul principal include infracțiunea care constituie un temei de tragere la răspundere penală. Faptele principale, sub aspectul lor, sunt probe directe, deoarece prin intermediul lor se poate constata existența sau inexistența faptelor, consecințelor, vinovăției sau nevinovăției”³.

Cu toate că, lista faptelor și împrejurărilor de stabilit în cadrul procesului penal este una exhaustivă, considerăm că din rândul faptelor și împrejurărilor care vizează desfășurarea normală

¹ *Ibidem*.

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.93 alin.(1)).

³ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.266.

a procesului penal fac parte și și cele în baza cărora urmează a fi stabilită *competența organului de urmărire penală*.

Nu este mai puțin adevărat că, prin stabilirea faptelor și circumstanțelor care caracterizează componența de infracțiune, persoana subiectului comitent, valoarea prejudiciului, pot fi deduse și semnele competenței (semnul material din calificarea faptei, semnul personal din stabilirea subiectului comitent, semnului teritorial prin stabilirea semnelor laturii obiective așa ca locul comiterii infracțiunii).

Legea stabilește, care acțiuni periculoase pentru persoane, societate și stat urmează a fi considerate drept infracțiuni, și ce trebuie de efectuat pentru realizarea scopului procesului penal, de protecție a persoanei, a drepturilor și libertăților omului și a cetățeanului, proprietății, ordinii de drept și securității, mediului înconjurător, ordinii constituționale, păcii și siguranței omenirii împotriva infracțiunilor¹.

„Aici, organul de urmărire penală va lua toate măsurile prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei. Se va determina dacă fapta comisă conține sau nu trăsăturile unei infracțiuni, în sensul normei de la alin.(1) art.14 CP RM, ca ulterior să se recurgă la elucidarea tuturor aspectelor obiective și subiective ce caracterizează fapta săvârșită în vederea încadrării potrivit unei norme concrete din Partea Specială a Codului penal. Pentru identificarea, constatarea împrejurărilor în care a fost comisă fapta prejudiciabilă, organul de urmărire penală va apela la diverse mijloace de probă și procedee probatorii prevăzute de lege (declarațiile bănuțului, învinutului, martorului, victimei, părții vătămăte, părții civile, confruntarea, verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, prezentarea persoanei spre recunoaștere, prezentarea obiectelor spre recunoaștere, cercetarea la fața locului, examinarea corporală, exhumarea cadavrului, reconstituirea faptei și experimentul, percheziția ridicarea de obiecte și documente, măsuri speciale de investigații”².

Este evident că, pentru a aprecia fapta prejudiciabilă ca fiind o infracțiune, urmează a fi stabilite prezența unui total de *semne obiective* și *subiective*, care sunt prevăzute în normele de drept penal corespunzătoare și care sunt necesare și suficiente pentru tragerea la răspundere penală a persoanei responsabile³.

¹ Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник / Под ред. А.И. Рарога. Москва: Юристъ, 2001. p.51.

² COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2015. p.98.

³ Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов / Отв. ред. – проф. И.Я. Козаченко, проф. З.А. Незнакомова. 3-е изд., изм. И доп. Москва: НОРМА, 2001. p.116.

Ulterior stabilirii circumstanțelor obiective a comiterii faptei prejudiciabile, identificării semnelor acesteia se va purcede la echivalarea acestora cu semnele componentelor de infracțiune incluse în CP. În cadrul acestei acțiuni „...organul de urmărire penală, procurorul, judecătorul va alege una dintre normele Părții Speciale a CP care reflectă cel mai exact fapta prejudiciabilă săvârșită, adică norma care cuprinde componenta de infracțiune ale cărei semne corespund în totalitate cu semnele faptei prejudiciabile comise. Odată cu alegerea normei urmează a fi verificată și autenticitatea acesteia (dacă este sau nu în vigoare), dacă se aplică asupra situației din speță. Dacă fapta infracțională a fost întreruptă la etapa actelor preparatorii, sau executorii, independent de voința făptuitorului, cel abilitat cu calificarea infracțiunii va alege și norma de drept penal din Partea Generală a CP care reflectă forma infracțiunii neconsumate în raport cu etapele de desfășurare a activității infracționale (fie art.26 CP RM – pregătirea de infracțiune, fie 27 CP RM – tentativa de infracțiune). Exact așa se va proceda în cazul infracțiunilor comise în participație. De exemplu, pentru relevarea activității infracționale specifice complicei, se va alege norma de la alin.(5) art.42 CP RM”¹. Acest proces poartă denumirea de „calificare”.

„În procesul de calificare a infracțiunilor are loc confruntarea circumstanțelor faptei săvârșite în realitatea înconjurătoare cu semnele componentei de infracțiune cuprinse în cadrul unei norme de drept. Astfel, corespunderea semnelor faptei comise se determină în raport cu semnele și elementele componentei de infracțiune. Tocmai prin prisma numitelor elemente ale componentei de infracțiune se determină dacă o faptă prejudiciabilă este sau nu infracțiune, precum și norma concretă din CP care incriminează respectiva faptă. La rândul său, fiecare element al componentei de infracțiune îi corespunde un anumit număr de semne”².

„Calificarea infracțiunii răspunde la întrebarea „A fost sau nu săvârșită infracțiunea?”. Aceasta afirmă importanța noțiunii discutate în știința dreptului penal. Corectitudinea calificării faptei prejudiciabile săvârșite determină viitorul curs al cauzei penale și echitatea pedepsei. În cazul unei calificări incorecte, se încalcă principiul legalității, echității și vinovăției, de aceea e foarte important de a înțelege esența calificării infracțiunii, pentru a exclude erorile din aplicarea normei juridice”³.

Calificarea corectă a infracțiunii, în perspectivă, va permite relevarea *semnului material al competenței* iar în baza acestuia și a *competenței materiale* a organului de urmărire penală. Doar că, „Nu întotdeauna alegerea normei juridico-penale aplicabile situației dintr-o speță sau alta este

¹ COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Op. cit.*, p.99.

² COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Op.cit.*, p.108.

³ MARÎȚ, Alexandru. *Calificarea infracțiunii (Aspecte teoretico-normative și practice ale încadrării juridico-penale ale infracțiunii): Suport de curs*. Chișinău: Centrul Editorial „Universitatea de Studii Europene din Moldova”, 2015. p.3.

o sarcină ușoară pentru organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată. Atunci când din materialele cauzei rezultă cert că a fost comisă o infracțiune concretă, la dosar fiind administrate suficiente probe din care să rezulte că anume fapta infracțională respectivă a fost comisă, procesul de alegere a normei juridico-penale este unul facil. Dacă din materialele cauzei nu rezultă cu certitudine că a fost comisă o infracțiune anumită (cea care a fost inițial înaintată drept unică versiune), de către organul de urmărire penală fiind înaintate mai multe versiuni, procesul de alegere a normei este unul mai complicat, respectiv devine mai complicat și procesul de calificare a infracțiunii. Tocmai în aceste cazuri pentru o mai bună alegere a normei de drept penal, respectiv pentru calificarea corectă a infracțiunii, este necesar ca cel abilitat cu calificarea infracțiunii să determine norma de drept aplicabilă în speță prin parcurgerea anumitor etape, activitate care formează procesul de alegere a normei de drept penal”¹.

„Potrivit legislației procesual-penale naționale, organele de urmărire penală nu sunt delimitate pe criteriul liniei verticale și, respectiv, aceste organe au atribuții similare în ceea ce privește sarcinile legale ce le revin și nu sunt ierarhic superioare sau ierarhic inferioare unul în raport cu celălalt. Potrivit art.253, 266-269/2 CPP, precum și prevederilor Legii nr.333 din 10.11.2006 privind statutul ofițerului de urmărire penală, organele de urmărire penală din RM se divizează doar în funcție de categoria infracțiunilor cercetate sau, altfel spus, în funcție de obiectul de cercetare. Deci competența materială este determinată de obiectul cauzei penale, adică de infracțiunea investigată”².

Aceasta este și motivul pentru care, calificarea corectă a faptelor prejudiciabile, au o pondere așa de mare în stabilirea și aprecierea corectă a competenței organului de urmărire penală.

Mai mult, înseși legea procesual penală³ diferențiază competența organelor de urmărire penală pe categorii de infracțiuni pe care acestea le pot investiga, indicând expres, pentru fiecare din cele patru organe de urmărire penală competențele de infracțiuni pe care acestea sunt în drept să le investigheze.

Stabilirea *semnelor componente de infracțiune* are importanță nu doar pentru calificarea corectă a faptei infracționale și în baza acesteia aprecierea corectă a *competenței materiale* dar și pentru relevarea, aprecierea, inclusiv a celorlalte semne ale competenței – *semnul teritorial*, *semnul personal*, care uneori pot fi deduse din aprecierea și evaluarea laturii obiective și a subiectului componente de infracțiune.

¹ COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Op. cit.*, p.99-100.

² OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P.,Tipografia Centrală”), p.201.

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.266-269²).

Cu toate acestea, după cum am indicat și în capitolele precedente *semnele componenței de infracțiune* nu se egalează și nu se suprapun *semnelor competenței*, acestea fiind două categorii distinct.

Astfel, *locul comiterii infracțiunii*, este un semn facultativ pentru componența de infracțiune și un semn obligatoriu pentru stabilirea și aprecierea *competenței organului de urmărire penală*. „Doar ca excepție, acesta devine obligatorii, și anume atunci când sunt prevăzute explicit sau implicit în dispoziția normei incriminatoare, având astfel importanță la calificare. Astfel, deoarece în multe cazuri semnele facultative ale laturii obiective pot să influențeze asupra caracterului și gradului de pericol social al celor comise, în unele componente de infracțiune legiuitorul le include în rândul semnelor obligatorii ale componenței de infracțiune”¹.

Semnul teritorial al componenței de infracțiune pe lângă faptul că este facultativ în plan comparativ cu *semnul teritorial al competenței* este și mult mai restrictiv, limitându-se la locul în care a fost comisă fapta prejudiciabilă. În condițiile în care *semnul teritorial, al competenței* îmbracă o varietate mai mare de forme de exprimare: *locul săvârșirii infracțiunii*; *locul descoperirii infracțiunii*; *locul aflării bănuțului, învinutului sau a majorității martorilor*² și are în vedere repartizarea cauzelor penale între subdiviziunile teritoriale ale aceluiași organ de urmărire penală, pentru a asigura o repartizare obiectivă și eficientă a șarjei de lucru.

După cum am menționat pe parcursul prezentei lucrări, spre deosebire de *semnul material* și cel *teritorial* al competenței, *semnul personal*, nu este prezent întotdeauna. Cu toate acestea, în fiecare caz concret, exponenți organelor de urmărire penală responsabili de evaluarea competenței vor trebui să verifice prezența sau lipsa acestuia, deoarece în cazul în care acesta va fi prezent, poate influența cardinal competența organului de urmărire penală.

După cum am indicat pe parcursul prezentei lucrări, *semnul personal al competenței* este determinat de prezența unor caracteristici particulare atât la persoana responsabilă de comiterea faptei prejudiciabile cât și la persoana victimei. Caracteristici care-l pun într-o postură privilegiată sau din contra într-o postură precară care impun un tratament deosebit din partea autorităților statale, inclusiv prin angajarea prestației unui organ de urmărire penală anume.

¹ COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2015. p.140.

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.266-269²).

Important de remarcat că, *semnul personal al competenței*, vizează doar particularitățile persoanei fizice ca subiect nu și acele ale persoanei juridice și are în vedere alte caracteristici în afară de caracteristicile de bază ale subiectului infracțiunii: vârsta, responsabilitatea¹.

„Există unele infracțiuni care nu pot fi comise decât de o persoană care îndeplinește anumite condiții sau posedă anumite calități și care astfel devine subiect special. În astfel de cazuri, pentru calificarea faptei infracționale este necesar ca subiectul infracțiunii să posede unele astfel de calități. Deci, unele componente de infracțiune, pe lângă condițiile generale pe care trebuie să le întrunească cu privire la subiectul infracțiunii, cuprind și alte semne ale subiectului infracțiunii, ca: ocupația, genul, profesia, cetățenia, starea socială, semne care, deși sunt suplimentare, au valoare la calificarea unei infracțiuni în conformitate cu o normă de drept concretă”².

Pe lângă elementele de bază vor fi întreprinse măsuri în vederea stabilirii și a altor circumstanțe obiective care pot influența competența așa ca valoarea prejudiciului cauzat, stabilirea legăturilor de conexitate între cauzele penale, care impun cercetarea lor comună, etc.

Elementele de fapt, care determină *competența organului de urmărire penală* pot fi dintre cele mai diverse. Pot fi date cu privire la acțiunile persoanei (ca exemplu procurarea armei de foc, substanței toxice, aplicarea de lovituri, falsificarea permisului pentru sustragerea produselor din depozit, etc.), cu privire la sănătatea fizică și psihică a persoanei (ca exemplu cu privire la starea de ebrietate în momentul comiterii infracțiunii, cu privire la bolile psihice de care suferă persoana, conduita victimei, etc.) sau cu referire la anumite evenimente (ca exemplu timpul de decolare a avionului, etc.) și alte circumstanțe importante pentru stabilirea circumstanțelor infracțiunii³.

Pentru stabilirea *competenței* nu este suficient doar ca circumstanțele de fapt să fie cunoscute de către organul de urmărire penală sau acesta să afle de existența lor, este mult mai important ca acestea să fie fixate în cadrul actelor procedurale pentru a produce efecte juridice. Ceea ce înseamnă că circumstanțele de fapt cu privire la competența organului de urmărire penală pot fi constatate prin oricare dintre mijloacele de probă reglementate de legea procesual-penală în vigoare: *declarațiile bănuțului, învinuțului, inculpatului, victimei, părții vătămăte, părții civile, părții civilmente responsabile, martorului, specialistului, expertului; rapoarte de expertiză; rapoarte tehnico-științifice și medico-legale, etc.*⁴.

¹ *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat la 18.04.2002. Publicat în Monitorul Oficial Nr.72-74, art. 195 (art.21 alin.(1)).

² *Ibidem*, p.149.

³ *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник*/ Отв. ред. П.А.Лупинская - 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юристъ, 2001. p.195.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.93 alin.(2)).

Pe lângă faptul că legislația în vigoare nu reglementează expres procedura de stabilire a competenței organului de urmărire penală aceasta nici nu stabilește care circumstanțe de fapt urmează a fi relevate pentru determinarea competenței și prin ce mijloace probatorii.

Astfel dacă, pentru pornirea urmăririi penale este necesară cel puțin *o bănuială rezonabilă*¹, pentru punerea persoanei sub bănuire *să existe anumite probe*² iar pentru înaintarea învinuirii *să existe probe concludente și suficiente*³, atunci pentru stabilire *competenței* nu este clar care este nivelul de constatare și confirmare a circumstanțelor faptice din partea organului de urmărire penală. Sunt suficiente doar declarațiile persoanei, recepționarea unei informații de la autoritățile competente sau trebuie acumulate și verificate toate circumstanțele de fapt care examinate în ansamblu vor permite aprecierea corectă a competenței?

Nu este clar, dacă organul de urmărire penală urmează să-și evalueze și aprecieze competența imediat ce va fi aflat despre existența unor circumstanțe de fapt relevante pentru aprecierea semnelor competenței sau doar după ce aceste circumstanțe au fost fixate în cadrul unor acte procedurale, care sunt aceste circumstanțe și dacă necesită a fi verificate și reconfirmate și prin alte circumstanțe obiective?

Astfel, închipuiți-vă situația în care persoana reținută în flagrant delict pentru comiterea unei anume fapte prejudiciabile, în cadrul identificării î-și anunță calitatea specială, prezența căreia, în mod teoretic, ar trebui să condiționeze *modificarea competenței organului de urmărire penală*. În această situație, nu este clar dacă organul de urmărire penală, urmează să-și decline competența imediat sau urmează să verifice prezența acestei calități speciale și prin alte mijloace probatorii pentru a stabili cu certitudine dacă calitatea persoanei este cea declarată?

În astfel de situații, considerăm că declarațiile bănuitului/ învinuitului nu sunt decât un temei de inițiere a procesului de acumulare a datelor faptice și de verificare prin interpretarea lor coroborată, dar nu un temei suficient de declinare a competenței, acestea urmând a fi stabilite prin mijloace probatorii specifice, cum ar fi solicitarea de informații oficiale de la autoritățile în cadrul cărora respectiva persoană activează. Informație care, în alte condiții, va fi suficientă pentru stabilirea *competenței personale*.

Prin urmare, în cazul stabilirii *semnelor competenței*, nu are relevanță numărul mijloacelor de probă care indică asupra acestora dar mai degrabă calitatea obiectivă a acestora, adică, probele

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.274 alin.(1)).

² Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.63 alin.(1)).

³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.281 alin.(1)).

de relevare a semnelor competenței trebuie să fie utile¹ din punct de vedere procesual și să permită stabilirea obiectivă și precisă a competenței organului de urmărire penală. Deci, *competența organelor de urmărire penală* urmează a fi stabilită prin administrarea elementelor de fapt din analiza cărora urmează a fi deduse *semnele competenței*. În stabilirea competenței urmează a fi admise doar acele elemente de fapt care au fost constatate prin mijloacele de probă prevăzute de legea procesual penală în vigoare². Nu are importanță felul și numărul elementelor de fapt pentru stabilirea competenței, dar mai degrabă caracterul lor util.

Având în vedere aceste constatări considerăm necesar de a opera modificări în dispozițiile art.96 CPP, urmând ca în rândul circumstanțelor de stabilit la etapa urmăririi penale și în instanța de judecată să fie incluse și aspecte referitoare la competența organului de urmărire penală. Urmând ca, art.96 alin.(1) CPP, să fie completat cu pct.7), cu următorul conținut: „toate circumstanțele necesare bunei desfășurări a procesului penal”.

După relevare și administrarea circumstanțelor de fapt, inclusiv a celor cu referire la competență, subiecții procesuali abilitați cu acest drept, vor dispune trecerea la cea de a doua etapă și anume analiza și evaluarea acestor circumstanțe de fapt, proces care de fiecare dată urmează să se finalizeze cu stabilirea semnelor competenței din interpretarea coroborată a cărora să se deducă competența propriu-zisă a organului de urmărire penală.

Considerăm că, și această etapă implică două sub etape: prima vizează aprecierea probatorului administrat pe caz pentru relevarea și stabilirea *semnelor competenței* iar ce de a doua implică evaluarea și aprecierea propriu-zisă a *semnelor competenței* în vederea stabilirii competenței organului de urmărire penală. *Aprecierea probatoriului*, inclusiv pentru stabilirea competenței, reprezintă un proces logic de evaluare a circumstanțelor factice, în conformitate cu prevederile legale în vigoare și a regulilor de gândire rațională³.

Potrivit prevederilor art.101 alin.(2) CPP „Reprezentantul organului de urmărire penală sau judecătorul apreciază probele conform propriei convingeri, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege”.

Considerăm că circumstanțele de fapt în baza cărora se stabilește competența urmează să respecte aceleași patru criterii impuse probatoriului în general: *pertinența, concludența, utilitatea și veridicitatea*⁴ și să vizeze stabilirea existenței infracțiunii și calificarea acesteia; stabilirea

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.6 pct.36)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.93 alin.(2)).

³ БЕЛКИН, А.Р. *Теория доказывания. Научно-методическое пособие*. Москва: НОРМА, 2000. p.189.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.101 alin.(1)).

locului comiterii acesteia sau locului survenirii consecințelor prejudiciabile; stabilirea calității subiectului responsabil dar și a altor circumstanțe care eventual pot influența aprecierea competenței.

În opinia noastră, infracțiunea, constituie în sine temeiul juridic care declanșează procesul de evaluare și apreciere a competenței. În afara infracțiunii nu putem vorbi de competența organului de urmărire penală ori, activitatea organului de urmărire penală este strict subordonată scopului procesului penal, care presupune „...protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată”¹. Doar dacă „...există indici ai infracțiunii, organul de urmărire penală, concomitent cu înregistrarea sesizării despre aceasta, pornește procesul de urmărire penală și, călăuzindu-se de dispozițiile prezentului cod, efectuează acțiuni de urmărire penală în vederea descoperirii ei și fixării probelor care confirmă sau infirmă săvârșirea infracțiunii, ia măsuri în vederea asigurării acțiunii civile sau a unei eventuale confiscări a bunurilor dobândite ilicit”².

Din analiza și aprecierea tuturor circumstanțelor faptice administrate pe caz, urmează a fi deduse și individualizate *semnele competenței* și abia ulterior din interpretarea acestora coroborată va fi stabilită *competența* propriu-zisă a organului de urmărire penală.

Având în vedere că, legislația în vigoare nu reglementează algoritmul de interpretare și aplicare a *semnelor competenței* pentru stabilirea competenței propriu-zise a organului de urmărire penală, prioritatea și ordinea aplicării lor. Interpretarea și aprecierea acestora se va face de subiecții abilitați cu acest drept (ofițerii de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală) potrivit *intimei lor convingeri*.

Intima convingere reprezintă rezultatul evaluării probelor suficiente, care permit consolidarea convingerii interne în atingerea scopului propus. Pentru formarea *intimei convingeri* nu sunt neapărat necesare colectarea tuturor mijloacelor de probă care au legătură cu cazul. Aici acționează principiul – *suficienței raționale*. Colectarea probelor încetează imediat ce a fost stabilit obiectul probării în limite suficiente. În acest sens, este mult mai important să se insiste asupra probelor obligatorii³, decât asupra tuturor probelor.

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.1 alin.(2)).

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.55 alin.(4)).

³ БЕЛКИН, А.Р. Теория доказывания. Научно-методическое пособие. Москва: НОРМА, 2000. p.205.

După cum am indicat supra, *calitatea persoanei* poate fi probată printr-o multitudine de mijloace probatorii cu valoare probantă diferită. Doar că unele dintre acestea pot servi ca temei de administrare a celorlalte mijloace de probă iar altele pot indica expres asupra calității speciale a persoanei vizate.

În aceste condiții declarațiile persoanei cu privire la calitatea specială deținută de subiectul comitent al infracțiunii poate servi doar ca temei de administrare a altor mijloace probatorii obligatorii așa ca: informația parvenită de la autoritățile oficiale, ordinul de numire în funcție, acte normative personale, etc. Prin urmare declarațiile părților sunt probe secundare iar actele confirmative oficiale cu privire la calitatea persoanei sunt mijloace de probă principale în baza cărora va fi elucidat *semnul personal al competenței*.

Evaluarea și aprecierea *semnelor competenței* potrivit *intimei convingeri* – nu este un simplu proces logic, dar se bazează pe circumstanțele de fapt care îmbracă formă procesuală¹, constatate și administrate de reprezentanți organului de urmărire penală care la moment efectuează urmărirea penală pe caz.

Intima convingere la interpretarea și aprecierea semnelor competenței nu înseamnă o evaluare și apreciere arbitrară din partea subiecților abilitați cu acest drept. Această apreciere, în toate cazurile, urmează să se bazeze strict pe prevederile legislației în vigoare.

Acest fapt a fost reiterat și de Curtea Supremă de Justiție în decizia sa nr.1ra-137/2017, din 17.01.2017², în care a statuat că, „Aprecierea probelor după intima convingere a judecătorului trebuie să se bazeze pe prevederile legale, iar convingerea intimă se întemeiază pe examinarea tuturor probelor în ansamblu, sub toate aspectele, complet și obiectiv”³.

În acest context sunt de relevanță și aprecierile Curții Constituționale, potrivit cărora „...noțiunea de „proprie convingere”, ...,nu are sensul de opinie subiectivă, ci acela al certitudinii dobândite de judecător în urma examinării tuturor probelor în ansamblu, sub toate aspectele, în mod obiectiv și călăuzindu-se de lege..., aprecierea probelor după propria convingere nu trebuie confundată cu aprecierea după impresie, care este produsul unor percepții emoționale...libera apreciere a probelor nu înseamnă arbitrarie, ci libertatea de a aprecia probele în mod rezonabil și imparțial...”⁴.

¹ *Уголовный процесс. Учебник/* Под редакцией И.Л. Петрухина. Москва: ПБОЮЛ Грачев С.М.2001. p.166.

² Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 17.01.2017 în dosarul nr.1ra-37/2017. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție [online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7981 [accesat 05.11.2024].

³ *Ibidem*.

⁴ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală(intima convingere a judecătorului) [online] (*Sesizarea nr. 27g/2017*). Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=617> [accesat 05.01.2025] (pct. 66, 69, 70).

Deci, organul de urmărire penală după administrarea probatoriului necesar relevării și stabilirii *semnelor competenței*. Inițial va supune aprecierii fiecare semn în particular și ulterior le va interpreta în ansamblu ținând cont pe de o parte de caracterul principal sau accesoriu al respectivelor semne și modul în care acestea pot coexista sau se exclude reciproc.

După cum am indicat pe parcursul prezentei lucrări, cu părere de rău legea procesual penală nu conține norme care ar reglementa această procedură, nici măcar tangențial, ceea ce determină multe dificultăți în stabilirea și aprecierea competenței în practică. Chiar și cercetătorii științifici stăruie mai mult asupra esenței acestei categorii juridice decât asupra procedurii (algoritmului) de interpretare și aplicare a normelor instituției competenței. Se vehiculează ideea potrivit căreia competența se stabilește prin apreciere cumulativă și concomitentă a tuturor semnelor: *material, teritorial și personal*¹. Cu toate acestea, în practică, nu pot fi aplicate toate semnele concomitent, deoarece multe dintre ele nu doar că sunt concurente dar se pot exclude reciproc.

Reieșind din prevederile legii procesual penale putem concluziona că competența organului de urmărire penală urmează a fi apreciată prin aplicarea concomitentă a semnului *material* și a celui *teritorial*. Aplicarea acestor două semne constituie prima, și de cele mai multe ori singura procedura de evaluare a competenței prin aplicarea căroră, se decide asupra organului de urmărire penală chemat să investigheze o anumită cauză penală.

În baza calificării faptei prejudiciabile, se stabilește *competența materială* a organului de urmărire penală iar în dependență de locul comiterii acestei fapte prejudiciabile, locul descoperirii ei, sau locul de domiciliu a bănuitului, învinuitului sau a majorității martorilor, care subdiviziune teritorială a organului *competent material* va efectua nemijlocit urmărirea penală într-o cauză penală anumită. Aceste două semne, de obicei, sunt mai mult ca suficiente pentru stabilirea organului de urmărire penală, care urmează să primească cauza penală în gestiunea sa. Cu toate acestea, mai sunt și alte semne care urmează a fi luate în calcul la stabilirea și aprecierea competenței organului de urmărire penală, ca excepție de la regula mai sus prezentată, care o completează, sau de ce nu o poate exclude și înlocui.

În anumite situații, legiuitorul acordă o importanță deosebită *calității subiectului infracțiunii*. Calitate determinată de funcția deținută, profesia exercitată sau de atribuțiile funcționale delegate. Ca exemplu, potrivit prevederilor art.270 alin. (1) CPP „Procurorul exercită urmărirea penală în cazurile, infracțiunilor săvârșite de: a) Președintele țării; b) deputați; c) membri ai Guvernului; d) judecători; e) procurori; f) directorul, directorul adjunct al Serviciului de Informații și Securitate și ofițerii de informații și securitate...”.

¹ МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. p.13.

Sunt situații în care și calitatea victimei este determinantă pentru stabilirea competenței. Astfel, potrivit prevederilor art.270 alin.(2) CPP, „Procurorul efectuează urmărirea penală și în cazul atentatelor la viața polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de informații și securitate, procurorilor, judecătorilor, dacă atentatul este legat de exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și la viața membrilor familiilor acestora”.

După cum se poate remarca, aplicarea *semnului personal* al competenței duce la „anularea” *semnului material*, așa cum calificarea infracțiunii pierde orice importanță pentru stabilirea competenței organului de urmărire penală. Cu toate acestea, trebuie de avut în vedere că, legiuitorul, la stabilirea *competenței personale*, poate decide s-o condiționeze de alte semne sau circumstanțe obiective așa ca: fapta prejudiciabilă (atentatul la viața polițiștilor, judecătorilor, etc.), exercitarea atribuțiilor de serviciu, săvârșirea infracțiunii pe un anumit teritoriu, etc.

Reieșind din prevederile legislației în vigoare am constatat că, nu totdeauna aplicarea *semnului personal* duce la excluderea/ anularea *semnului material*. Măcar și teoretic, aceste semne se pot aplica împreună, pentru determinarea competenței. În astfel de situații, calitatea personală a făptuitorului sau a victimei poate avea importanță doar în măsura în care s-a comis o infracțiune anume.

În opinia noastră, o astfel de situație se înregistrează la art.270 alin.(2) CPP, când legiuitorul a legat calitatea specială a victimei de comiterea atentatelor la viața lor în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu. O situație similară regăsim și la art.270² alin.(1) și (2) CPP, care stabilește că, „Procuratura Anticorupție exercită urmărirea penală în privința infracțiunilor prevăzute la art. 324–335¹ CP: dacă au fost săvârșite de: a) Președintele țării; b) deputați; c) membri ai Guvernului; d) judecători; e) procurori; f) angajați ai Serviciului de Informații și Securitate; g) angajați ai Centrului Național Anticorupție; h) conducători și membri ai organelor de conducere ale autorităților și instituțiilor publice prevăzute de Constituția Republicii Moldova și a infracțiunilor prevăzute la art.324 și art.325 dacă au fost comise în raport cu respectivii subiecți”.

Sunt și alte circumstanțe obiective care anulează valoarea *semnului material*. Astfel, există o serie de infracțiuni printre care cele împotriva justiției (art.311-316, art.323 CP), dar și infracțiunile de spălare de bani (art. 243 CP) și cele de finanțare a terorismului (art.279 CP), care nu au o competență materială – universală, adică urmărirea penală urmează a fi asigurată de organul de urmărire penală care în fapt a constatat respectivele infracțiuni în legătură cu investigarea infracțiunilor de bază. Prin urmare, legiuitorul a stabilit *competența materială* comună organelor de urmărire penală, deoarece în aceste cazuri există împrejurări ce nu se răsfrâng negativ

asupra efectuării depline și obiective a urmăririi penale și cercetării judecătorești¹. În acest caz concret, *semnul material* (calificarea infracțiunii), acordă cauzei penale un caracter accesoriu, iar acesta din urmă anulează valabilitatea *semnului material*”².

După cum se poate vedea, stabilirea competenței organului de urmărire penală este legată de determinarea unui șir de chestiuni. Iar soluționarea lor urmează a fi efectuată în strictă conformitate cu normele legislației în vigoare. Soluționarea corectă a acestor chestiuni reprezintă una dintre condițiile de bază, necesare pentru descoperire infracțiunilor, stabilirea persoanelor responsabile și îndeplinirea altor sarcini ale procesului penal³.

Generalizând constatările efectuate supra putem concluziona că procedura de stabilire a competenței este de fapt activitatea desfășurată de subiecți procesuali abilitați cu acest drept care efectuează sau supraveghează urmărirea penală, potrivit normelor procesual-penale, de stabilire, administrare și fixare procesuală a circumstanțelor de fapt, în baza cărora urmează a fi stabilite *semnele competenței*, în baza lor a *formelor competenței* iar în final competența propriu-zisă a organului de urmărire penală.

4.4 Consecințele nerespectării regulilor de competență a organului de urmărire penală

Întreaga activitate a organelor de urmărire penală este strict subordonată scopului procesului penal⁴ și urmează a fi organizată de o așa manieră încât să asigure cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a cauzelor penale primite pentru examinare iar acest deziderat poate fi realizat doar dacă cauza penală este cercetată de un organ de urmărire penală competent.

După cum am indicat pe parcursul prezentei lucrări *competența* este una dintre condițiile generale ale procesului penal iar nerespectarea regulilor de competență afectează grav legalitatea acestuia.

„Toți participanții care contribuie la buna soluționare a cauzei penale pe tot parcursul desfășurării procesului penal trebuie să acționeze în consonanță cu principiul legalității, încălcarea dispozițiilor legale care privesc desfășurarea procesului penal poate avea ca rezultat aplicarea

¹ OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021 (F.E.P., Tipografia Centrală”). p. 207.

² ДИКАРЕВ, И. С. *Подследственность в уголовном процессе: вопросы теории и законодательной регламентации*. В: Журнал российского права, Том 8 № 4, 2021, p.113-125.

³ СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе*: дис. канд. юрид. наук. Москва, 2003. p.55.

⁴ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.1 alin.(2)).

sanctiuni, de natură administrativă, civilă sau penală”¹. „Sanctiunea în procedura penală reprezintă mijlocul legal care lipsește de efecte juridice actele procesuale și procedurale, precum și măsurile procesuale dispuse ori efectuate în mod ilegal, sau care se aplică în cazul comiterii unei abateri judiciare”² și „...sunt determinate de existența unor vicii procedurale care pot consta în violări ale legii și omisiuni procedurale”³.

„Din moment ce nu au fost respectate prevederile art. menționat anterior, în cadrul procesului penal intervine nulitatea, drept o sancțiune procesuală, constituind astfel un mijloc legal care lipsește de efecte juridice actele procesuale și procedurale. Așadar, nulitățile lovesc actele procedurale existente, care au fost întocmite prin nerespectarea dispozițiilor legale, prin omisiunea sau violarea formelor prescrise de lege, astfel actul respectiv fiind înlăturat din materialele dosarului. Totodată, nulitatea unui act procedural poate atrage și nulitatea actelor procedurale ulterioare efectuate cu respectarea legii, însă care se întemeiază pe actul nul ori depind de valabilitatea acestuia, astfel suntem în prezența unui efect extensiv al nulității, în acest sens reiterăm regula „fructul pomului otrăvit”. Prin urmare dacă o probă în cadrul unui proces penal a fost dobândită cu încălcarea legislației procesual penale, nu va fi administrată în cadrul procesului”⁴.

„Nulitatea este o sancțiune procedural care intervine în general atunci când un act procedural s-a îndeplinit cu încălcarea condițiilor de fond și de formă prevăzute de lege”⁵. „Ca sancțiuni procedurale, nulitățile, în opinia unor autori, lovesc actele procedurale existente, care au luat, însă, ființă prin nerespectarea dispozițiilor legale, prin omisiunea sau violarea formelor prescrise de lege”⁶. „Nulitatea are ca efect ineficiența actelor realizate cu încălcarea dispozițiilor legale. Actul nul nu produce efectele actului valid, fiind lipsit de forța juridică conform regulii „*quard nullum est, nullum producit effectum*”⁷.

¹ BOROI, Alexandru, UNGUREANU Ștefania-Georgeta, JIDOV Nicu. *Drept procesual penal – Ed. a 2-a*. București: Editura ALL Beck, 2002. p.226.

² CRIGAN, Dragoș, BEȘELEA, Eugeniu. *Nulitatea absolută a actelor procedurale în procesul penal. Aspecte practice ce țin de judecarea cauzelor penale privind infracțiunile deosebit de grave și excepțional de grave*. În: Revista Națională de Drept. Nr.6, iunie 2017. p.26-30.

³ BOROI, Alexandru, UNGUREANU Ștefania-Georgeta, JIDOV Nicu. *Op. cit.*, p.227.

⁴ CREȚU, Olesca, POPA, Oxana. *Nulitatea probelor și impactul lor asupra încetării procesului penal*. În: Materialele conferinței științifico-practice internaționale 26 iunie 2018, Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere. Chișinău, 2018. p.292-296.

⁵ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.478.

⁶ BOROI, Alexandru, UNGUREANU Ștefania-Georgeta, JIDOV Nicu. *Drept procesual penal – Ed. a 2-a*. București: Editura ALL Beck, 2002. p.228.

⁷ DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. p.478.

„Din aceste motive, sancțiunile procesual penale sunt apreciate în literatura juridică ca adevărate remedii procesuale, ce urmăresc înlăturarea producerii de consecințe juridice în ipoteza în care legea procesual penală a fost încălcată”¹.

„Nulitatea procedurală îndeplinește diferite funcții în procesul de realizare a justiției repressive. Astfel, în primul rând, ea asigură respectarea regulii de bază a legislației procesuale; fără prevederea în lege a sancțiunii nulității, regulile procesuale ar fi simple recomandări. Prin aceasta, sancțiunea nulității exercită o funcție preventivă în încălcarea dispozițiilor legale, care reglementează desfășurarea procesului penal, având astfel și un caracter de garanție procesuală”² și care urmărește următoarele scopuri: „...scopul preventive, întrucât are rolul de a preîntâmpina încălcarea legii; scopul distructiv, având ca efect desființarea actelor îndeplinite cu nesocotirea legii; scopul reparator făcând posibilă refacerea actelor procesuale desființate, în cazurile și condițiile prevăzute de lege”³.

Prin urmare, respectarea normelor de desfășurare a procesului penal, inclusiv și a normelor instituției competenței, este asigurată sub imperiul sancțiunii nulității.

Potrivit prevederilor art.251 alin. (1) CPP „Încălcarea prevederilor legale care reglementează desfășurarea procesului penal atrage nulitatea actului procedural numai în cazul în care s-a comis o încălcare a normelor procesuale penale ce nu poate fi înlăturată decât prin anularea acelui act, fie au fost afectate caracterul echitabil al procesului penal sau drepturile părților”. Prevederile acestei norme fiind desfășurate și precizate în cadrul a două norme distincte art.251¹-251² CPP.

„Nu orice încălcare a prevederilor legale atrage nulitatea actului, dar numai *încălcările esențiale* (de exemplu, ne înmânarea ordonanței sau încheierii de aplicare a unei măsuri preventive, potrivit alin.(3) al art.177 CPP, nu duce la nulitatea acestor acte procedurale, având în vedere faptul că bănuitul sau învinuitul poate solicita revocarea, înlocuirea sau poate ataca aplicarea acestei măsuri; în același sens, în cazul când învinuitul n-a luat cunoștință de materialele dosarului conform art.293 din CPP sau nu i s-a înmânat copia rechizitoriului conform art.297 din CPP, nu putem considera nul rechizitoriul, învinuitul având posibilitatea să ia cunoștință de materialele dosarului și să primească copia rechizitoriului în cadrul ședinței preliminare la numirea cauzei spre judecare conform alin.(6) al art.351 CPP)”⁴.

¹ CRIGAN, Dragoș, BEȘELEA, Eugeniu. *Nulitatea absolută a actelor procedurale în procesul penal. Aspecte practice ce țin de judecarea cauzelor penale privind infracțiunile deosebit de grave și excepțional de grave*. În: Revista Națională de Drept. Nr.6, iunie 2017. p.26-30.

² DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005, p.478.

³ CRIGAN, Dragoș, BEȘELEA, Eugeniu. *Op. cit.*, p.26-30.

⁴ DOLEA, Igor ș.a. *Op. cit.*, p.479.

Având în vedere faptul că *regulile de competență* reprezintă unele dintre condițiile generale de desfășurare a procesului penal, deci, încălcarea lor, în orice caz, va duce la perturbarea acestei activități. Prin urmare, încălcarea regulilor de competență inclusiv cu referire la organele de urmărire penală, reprezintă o *încălcare esențială* a prevederilor legale de desfășurare a procesului penal care nu pot fi înlăturate decât prin anularea actului/ actelor procedurale.

Nu suntem de acord cu faptul că, legiuitorul a decis să extindă protecția *nulității absolute* doar asupra unor aspecte procedurale ce caracterizează etapa judiciară nu și etapa urmăririi penale sau cea prealabilă pornirii urmăririi penale. Plasând astfel regulile de competență a organului de urmărire penală doar sub protecția *nulității relative*, ceea ce în opinia noastră este insuficient pentru a asigura și a garanta respectarea acestora.

Dacă în cazul *nulității absolute*, se indică expres încălcarea căror dispoziții legale atrage sancțiunea nulității¹, atunci în cazul *nulității relative*, legiuitorul indică că urmează a fi sancționate cu nulitatea încălcarea acelor dispoziții legale care afectează *caracterul echitabil al procesului penal* sau *drepturile părților*² și lasă să se înțeleagă că din rândul acestor dispoziții ar face parte și dispozițiile cu privire la competența organului de urmărire penală.

„La baza înțelegerii cât mai clare a conceptului de *proces echitabil*, stau o serie de noțiuni care trebuie asimilate cât mai corect”³.

„Pentru început, considerăm necesar a reitera că *dreptul la un proces echitabil* își are sorgintea în dreptul comunitar, fiind reglementat în art.6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului”⁴.

„F.Quillere-Majzoub susține că *un proces echitabil* implică ideea de stat de drept care are ca și caracteristici eliminarea arbitrarului și domnia legii. Aceste două obiective echivalează cu oferirea unor garanții în materie procesuală, atât din punct de vedere al extinderii noțiunii de proces asupra unor domenii ce țin de instanțele administrative ori disciplinare, cât și prin delimitarea liniei de echilibru dintre protecția drepturilor fundamentale și alte interese ale statelor”⁵.

„*Dreptul la un proces echitabil*, chiar dacă a cunoscut o consacrare relativ recentă, prin comparare cu marea majoritate a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, poate fi inclus cu certitudine în această categorie. Astfel, prin intermediul garantării desfășurării echitabile a unei

¹ Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.251¹).

² Codul de procedură penală al Republicii Moldova, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.251²).

³ SABIESCU, Bianca Luciana. *Dreptul la un proces echitabil*. În: Legea și viața, noiembrie 2013. p.26-28.

⁴ CARP, Sergiu. *Conținutul dreptului la un proces echitabil și responsabilitatea asigurării acestuia*. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică. 5(33)-2018. p.14-17..

⁵ SABIESCU, Bianca Luciana. *Op. cit.*, p.26-28.

proceduri judiciare se creează condiții pentru exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului”¹ și „...este cel mai cuprinzător drept prevăzut de Convenție, înglobând în conținutul său numeroase alte drepturi de o maximă importanță, a căror încălcare se regăsește cel mai des menționată de către reclamanți în fața Curții Europene a Drepturilor Omului”².

Am putea afirma că *dreptul la un proces echitabil*, reprezintă un ideal spre care trebuie să tindă orice justiție veritabilă.

„Fiind de acord cu calitatea de ideal al justiției adevărate, totuși considerăm că în sistemul nostru de drept, *dreptul la un proces echitabil* este reglementat foarte dispersat în actele normative, ceea ce diminuează valoarea acestui drept fundamental, ceea ce practic, face dificilă invocarea sa în apărarea judiciară a drepturilor omului”³.

Dreptul la un proces echitabil a fost consacrat în mod expres de art.6 din CEDO⁴, potrivit căruia „Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege....”.

„Constituția nu reglementează ca atare „*dreptul la o justiție echitabilă*”. Este însă fără nici o îndoială că un asemenea drept „rezultă” din interpretarea sistemică a dispozițiilor constituționale. Art.21 alin.(1) din Constituție care proclamă, așadar, că, orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor și libertăților și a intereselor sale legitime”. Justiția, arată art.125, alin.(1) din Constituție - se realizează prin Curtea Supremă de Justiție și prin „celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege”, iar judecătorii sunt independenți și se supun numai legii” ei sunt inamovibili potrivit legii. Ședințele de judecată sunt în principiu publice, iar dreptul la apărare este garantat. Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate pot exercita căile de atac, în condițiile legii. Sunt astfel precizate constituțional condițiile minime ale unei justiții echitabile, condiții care trebuie întregite cu cele ale legii organice cu privire la organizarea și funcționarea instanțelor judecătorești”⁵.

„Dacă drepturile și libertățile fundamentale reprezintă o bază a oricărei democrații, atunci ele trebuie deci să fie „consacrate și garantate juridicește, inclusiv prin posibilitatea conferită titularului ca, în cazul nesocotirii sau încălcării drepturilor și libertăților sale, să ceară concursul

¹ DAMASCHIN, Mircea. *Dreptul la un proces echitabil în materie penală*. București: Univers Juridic, 2009. p.15.

² ȘANDRU, Adrian. *Componentele dreptului la un proces echitabil: dreptul acuzatului de a fi informat*. În: Revista Institutului Național al Justiției. Publicație științifico-practică, informativă și de drept. Nr.3(46), 2018. p.22-25.

³ CARP, Sergiu. *Dreptul la un proces echitabil în legislația Republicii Moldova*. În: Jurnalul Juridic Național: teorie și practică, 6(40)-2019. p.13-16.

⁴ Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție, nr.1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.08.1997, nr.54-55/502.

⁵ OLTEANU, Constantin. *Dreptul la un proces echitabil – garant al libertății individuale și siguranței persoanei*. În: Revista Națională de Drept, nr.6, 2013. p.36-40.

instanțelor judecătorești pentru a le respecta. Dreptul persoanei de a se adresa justiției sale. Iată unul dintre motivele pentru care Constituția Republicii Moldova, proclamând *accesul liber la justiție* (art.20), nu numai că l-a calificat doar ca drept fundamental – deși, neîndoielnic absolut, căci nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept, cum precizează art.20 alin.(2), ci și ca un principiu care guvernează materia drepturilor și libertăților fundamentale”¹.

„Pentru a se realiza o protecție eficace a drepturilor omului, într-adevăr nu este suficientă consacrarea drepturilor materiale; este de asemenea necesară stabilirea unor garanții de procedură de natură să consolideze mecanismele de salvagardare a acestor drepturi”².

„Pornind de la aceste reglementări, în doctrină se menționează că *dreptul la un proces echitabil* poate fi definit ca „ansamblu garanțiilor procedurale care permit punerea în valoare a majorității drepturilor protejate prin instrumentele internaționale”, or, „ansamblul garanțiilor procedurale care permit valorificarea celorlalte drepturi și libertăți fundamentale”. Respectiv, este dreptul, care prin afirmarea sa, asigură legătura între drepturile omului și statul de drept, caracterizat prin eliminarea arbitrariului și domnia legii”³ și implică: dreptul la libertate și siguranță; prezumția nevinovăției; dreptul la asistență juridică; dreptul de a participa la ședințele judecătorești la faza urmăririi penale⁴.

„Într-o altă opinie, *dreptul la un proces echitabil* include în sine: dreptul inițial de nu fi reținut și deținut în lipsa unor temeiuri suficiente; dreptul de nu fi supus torturii; de a fi informat cu privire la acuzații; de a fi înștiințat cu privire la probele ce urmează a fi utilizate; de a avea acces la o instanță de judecată echitabilă, independentă și imparțială; de a beneficia de asistența juridică a unui avocat; de nu se auto incrimina; de a fi prezumat nevinovat; de a nu fi restrâns în capacitatea de a-și asigura propria apărare; de a fi prezent la toate procedurile importante; de a avea un proces public și hotărâri motivate; de a avea un proces în termen rezonabil; precum și dreptul de a depune apel/recurs”⁵.

Astfel, de fiecare dată, când sunt încălcate *regulile de competență* este încălcat în mod direct și *dreptul la un proces echitabil* sub aspectul *accesului liber la justiție*.

După cum am indicat supra, *accesul liber la justiție* a fost direct consacrat de prevederile art.20 alin.(1) din Constituția RM, care stabilește că „Orice persoană are dreptul la satisfacție

¹ *Ibidem*.

² *Ibidem*.

³ CARP, Sergiu. *Dreptul la un proces echitabil în legislația Republicii Moldova*. În: Jurnalul Juridic Național: teorie și practică, 6(40)-2019. p.13-16.

⁴ CARP, Sergiu. *Conținutul dreptului la un proces echitabil și responsabilitatea asigurării acestuia*. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică. 5(33)-2018. p.14-17.

⁵ SABIESCU, Bianca Luciana. *Dreptul la un proces echitabil*. În: Legea și viața, noiembrie 2013. p.26-28.

efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime”.

Art.20 reprezintă blocul fondator al sistemului democratic, în care orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă în cazul lezării drepturilor sale. Textul acestui articol indică în mod direct existența unei obligații active a statului de a asigura dreptul la satisfacție efectivă în justiție. Termenul „efectivă” este cheia elaborării cadrului obligațiilor statului. În primul rând, sintagma „instanțele judecătorești competente” presupune obligația pozitivă a statului de a crea un sistem de instanțe, în număr suficient, și de a reglementa funcționarea lor în modul în care sunt satisfăcute cerințele minime¹.

„Există o legătură evidentă între noțiunea de „satisfacție efectivă” și „instanțelor judecătorești competente”, adică locul unde trebuie să se exercite apărarea drepturilor. Vom evidenția similitudinea dintre textul constituțional și Declarația Universală a Drepturilor Omului, care, în art.8, se referă la „instanțele judecătorești competente”. Declarația Universală impune, în art.10, condiția ca persoana să fie audiată de către un „tribunal independent și imparțial”, iar art.14.1 al Pactului cu privire la drepturile civile și politice operează cu noțiunea de „tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege”. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale se referă, în art.6.1, la o „instanță independentă și imparțială, instituită de lege” și fixează aspectul temporal al efectivității prin „judecarea [...] într-un termen rezonabil a cauzei”².

După cum se poate deduce din economia acestei norme *accesul liber la justiție* implică în mod automat obligativitatea examinării cauzei penale de către o instanță de judecată competentă. Cu toate acestea legea fundamentală nu extinde acest principiu și cu privire la activitatea organelor de urmărire penală.

În ce privește procesul penal, accesul principiu a fost desfășurat de prevederile normei de la art.19 CPP, normă care insistă, în mod special asupra independenței, imparțialității și legalității instanței chemate să judece o anumită cauză penală și asupra rolului activ al organului de urmărire penală. Criterii care în opinia noastră nu au în vedere și competența organului de urmărire penală ca atare.

În percepția noastră, *accesul liber la justiție* implică nu doar dreptul persoanei ca, cauza sa să fie examinată și soluționată de o instanță de judecată competentă, independentă, imparțială, legal constituită, dar și ca această cauză să fie investigată, la etapa urmăririi penale, de *un organ de urmărire penală competent, independent, imparțial și legal constituit*.

¹ NEGRU, Boris ș.a. *Constituția Republicii Moldova: comentariu*. Chișinău: Arc, 2012 (Tipogr. „Europress”). p.101.

² *Ibidem*.

În ce privește cel de al doilea temei al nulității relative – *au fost afectate drepturile părților*, acesta urmează a fi înțeles și interpretat în strictă conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Potrivit art.6 pct.29) CPP, prin noțiunea de *parte în proces* se înțelege „persoane care în procesul penal exercită funcții de acuzare sau apărare în baza egalității în drepturi și a principiului contradictorialității”.

Subsecvent, potrivit art.6 pct.30) CPP „*partea apărării* – persoane abilitate prin lege să efectueze activitate de apărare (bănuitul, învinuitul, inculpatul, partea civilmente responsabilă și reprezentanții acestora) iar potrivit art.6, pct.31) CPP „*partea acuzării* – persoane abilitate prin lege să efectueze sau să ceară efectuarea urmăririi penale (procurorul, organul de urmărire penală, precum și partea vătămată, partea civilă și reprezentanții acestora)”.

Prin urmare aceste temei se va activa în situația în care au fost afectate în drepturile lor procesuale atât reprezentanții părții apărării cât și cei ai părții acuzării. Se au în vedere toate acele drepturi și libertăți reglementate și instituite de prevederile legii procesual-penale¹.

Nu este clar, în ce măsură nerespectarea regulilor de competență poate afecta în drepturi și libertăți *părțile în proces*. Ori, în lista drepturilor și libertăților acestora nu este prevăzut dreptul părților ca cauza penală în privința lor să fie investigată de un organ de urmărire penală competent.

Având în vedere aceste constatări, putem afirma că, încălcarea regulilor de competență afectează mai degrabă *caracterul echitabil al procesului penal și legalitatea acestuia* decât *drepturile și libertățile părților*, prin efectuarea unei urmăririi penale precare și defectuoasă, de către un organ de urmărire penal, a căror exponenți, nu dispun de o pregătire profesională suficientă în domeniu, de mijloace tehnice necesare investigării unei anume infracțiuni, de procedee tactice, investigării eficiente a unei atare infracțiuni.

Într-o altă ordine de idei, nu suntem de acord cu faptul că, legiuitorul a considerat necesar de a asigura respectarea regulilor de competență a organelor de urmărire penală doar sub garanția *nulității relative* și nu a *nulității absolute*, din considerentele după cum urmează:

„*Nulitățile relative* au caracter judiciar. Pentru a fi examinate, ele trebuie invocate, identificate din punct de vedere al normei care se susține că a fost încălcată, dar trebuie făcută și dovada existenței unei vătămări procesuale care să nu poată fi înlăturată decât prin anularea actului. Ceea ce este caracteristic pentru aceste nulități este faptul că pot fi acoperite prin voința părților,

¹ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52, art.60, art.62, art.64, art.66, art.74, art.78, art.80).

pot fi invocate într-o anumită stare a procesului penal și numai dacă este justificat un interes procesual”¹.

Ceea ce înseamnă că, în eventualitatea încălcării competenței organului de urmărire penală, aceste abateri nu vor fi sancționate prin nulitate atât timp cât, nu au fost constatate și sesizate de subiecți procesuali abilitați cu acest drept și pe cale de consecință actele procedurale și probatoriul va rămâne valabil..

Având în vedere că *regulile de competență* au fost plasate sub protecția *nulității relative*, reclamarea încălcării acestora a fost limitată în timp și va putea fi invocată „...în cursul urmăririi penale – în timpul sau imediat după efectuarea actului ori, cel târziu, la terminarea urmăririi penale, când partea ia cunoștință de materialele dosarului”². Ceea ce înseamnă că, în eventualitatea în care părțile, din anumite considerente, nu au reclamat încălcarea regulilor de competență pe parcursul urmăririi penale, până la terminarea urmăririi penale, indiferent de motiv (fie ca nu au sesizat încălcarea, nu au înțeles s-o invoce în termen, etc.), cu excepția situație în care aceștia nu au avut posibilitate de a lua cunoștință de aceste încălcări, respectiv vor fi decăzuți din dreptul de a invoca *nulitatea relativă* și pe cale de consecință, actele procedurale realizate cu încălcarea normelor instituției competenței rămân a fi valabile.

La modul practic, am putea asista la situația inedită, în care, încălcarea regulilor privind *competența materială și personală* a organului de urmărire penală să nu determine „în mod numai decât” anularea actelor procedurale astfel întocmite din simplu considerent că, nu au fost invocate în termen de persoanele interesate. Și atunci apare firească întrebarea: dacă o eventuală decizie adoptată cu încălcarea acestor norme poate fi considerată, o decizie legală?

Considerând că, încălcarea *regulilor de competență*, rămâne o *încălcare esențială* a normelor legislației în vigoare, care nu poate fi reparată decât prin anularea actelor procedurale astfel întocmite. Prin urmare, încălcarea regulilor de competență, cu excepția competenței teritoriale, în fiecare caz concret urmează a fi sancționată cu *nulitatea absolută*.

Totodată, considerăm că, procurorul urmează a fi exclus din lista subiecților cu drept de a invoca *nulitatea relativă*, pe motiv că acesta poate fi interesat în „a trece cu vederea” respectivele abateri. Acest drept urmează a fi acordat doar părții apărări sau celorlalți participanți și doar în condițiile în care acestora le-au fost încălcate *drepturile și libertățile fundamentale*.

¹ ZAMPIERI, Alexandru. *Aspecte controversate privind nulitățile în procesul penal – nulitățile absolute, nulitățile relative, sancțiunile excluderii probelor – Comentarii și jurisprudență*. București: editura Hamangiu, 2021. p.100.

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.251² alin.(3), lit. a)).

Considerăm că, *încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale*, urmează a fi unicul temei de invocare a *nulității relative*. Acest fapt rezultă din esența *nulității relative*, care poate fi accesată doar la inițiativa părților și aceste părți trebuie să invoce un interes propriu, care nu poate îmbrăca orice formă decât cea de reparare a unui drept care i-a fost încălcat prin nerespectarea prevederilor și ordinii procesuale stabilite prin puterea CPP.

Încălcarea regulilor de competență a organului de urmărire penală și în redacția veche dar și în redacția actuală nu condiționează nulitatea tuturor actelor procedurale ci doar a unora dintre acestea.

„Astfel, actele: de sesizare a organului de urmărire penală (art.262-264 CPP); de începere a urmăririi penale și cele care s-au efectuat în temeiul art. 254, 257 alin. (2) CPP se vor considera legale”¹.

Într-o altă ordine de idei, având în vedere că, regulile de competență se răsfrâng doar asupra activității organelor de urmărire penală nu și asupra activității procurorului care conduce cu urmărirea penală, prin urmare, încălcarea acestora nu poate condiționa și nulitatea actelor procedurale realizate de procurorul conducător, acestea urmând a fi considerate valabile, în orice caz.

Mai mult, având în vedere dreptul acordat procurorului conducător al urmăririi penale de a asista efectuarea oricărei acțiuni de urmărire penală sau de a o realiza nemijlocit², considerăm că și acțiunile de urmărire penale realizate de acesta, în afara competenței organului de urmărire penală, nu vor fi sancționate cu nulitatea și vor rămâne valabile.

Prin urmare, chiar și în eventualitatea efectuării urmăririi penale de un organ de urmărire penală incompetent și invocării *nulității relative* de către părțile în proces care se consideră afectați prin aceasta în drepturi și libertăți sau consideră că a fost afectat caracterul echitabil al procesului penal, nu vor fi lovite de nulitate și vor continua să rămână valabile, următoarele acte procedurale: ordonanța de pornire a urmăririi penale; acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare³; actele procedurale întocmite de procurorul conducător al urmăririi penale (ordonanța de punere sub învinuire, procesul-verbal de audiere a învinuitului, actele procedurale de aplicare a măsurii preventive, rechizitoriul); acțiunile de urmărire penală realizate nemijlocit de către procurorul conducător al urmăririi penale.

¹ Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013. Dosarul nr.4-1ril-1/2013 [online]. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție[citat 01.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1

² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.52 alin.(1), pct.17)).

³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat la 14.03.2003. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 248-251, art. 699 (art.272).

Având în vedere reglementările în vigoare, în cazul încălcării regulilor de competență a organului de urmărire penală, la cererea părților sau din oficiu procurorul conducător al urmăririi penale, în cazul în care a fost afectat caracterul echitabil al procesului penal sau au fost încălcate drepturile și libertățile părților în proces va dispune anularea actelor procedurale întocmite de către organul de urmărire penală incompetent, cu excepțiile indicate supra, emițând în acest sens o ordonanță motivată, în ordinea prevederilor art.251, art.255² și art.255 CPP, prin care nu doar va constata încălcarea competenței organului de urmărire penală cu specificarea semnului competenței neglijat dar și în ce măsură aceste încălcări au afectat caracterul echitabil al procesului penal sau după caz drepturile și libertățile părților. În baza acestor constatări, procurorul urmează să se expună inclusiv și asupra actelor procedurale care urmează a fi anulate și a celor a căror valabilitate va fi păstrată.

De remarcat că, nulitate actelor procedurale, întocmite cu încălcarea regulilor de competență nu reprezintă etapa finală a procesului de evaluare a competenței organului de urmărire penală dar mai degrabă un temei de angajare a prestației organului de urmărire penală competent și de demarare a procesului de restabilire, după caz, a actelor procedurale lovit de nulitate.

Considerăm că, în termen de 3 zile, din momentul adoptării ordonanței de aplicare a sancțiunii nulității, în cazul constatării încălcării competenței organului de urmărire penală, procurorul care a adoptat această decizie va urma să transmită cauza penală organului de urmărire penală competent, care va efectua urmărirea penală în continuare.

Organul de urmărire penală competent care a primit cauza penală afectată de sancțiunea nulității relative, după caz, poate purcede la refacerea acțiunilor de urmărire penale și a actelor procedurale declarate nule, cu condiția că, aceasta este posibil și momentul nu a fost depășit. Nu considerăm o problemă în a audia în mod suplimentar martorii și părțile vătămate care au fost anterior audiat de organul de urmărire penală incompetent și care au fost considerate nule. Cu toate acestea, poate fi dificil de a repeta alte acțiuni de urmărire penală așa ca cercetarea la fața locului cu constatarea și ridicarea aceluiași mijloace materiale de probă, ca în cazul acțiunii de urmărire penală inițiale declarate nule. Ori, mijloacele materiale de probă deja nu se mai află la fața locului fiind ridicate și păstrate la sediul organului de urmărire penală sau transmise pentru expertizare.

În cazul în care încălcarea competenței organului de urmărire penală a fost constatată de instanța de judecată, aceasta va dispune aplicarea sancțiunii - *nulității relative* cu anularea actelor procedurale întocmite de organul de urmărire penală incompetent și, deja, reieșind din aceasta situație, adoptarea oricărei decizi pe fond, de condamnare sau de achitare a persoanei nu și soluția de încetare având ca bază acest motiv.

În acest sens, de relevanță sunt constatările făcute de Plenul Curții Supreme de Justiție în decizia sa din 07.05.2013¹, potrivit căreia, încălcarea regulilor de competență nu constituie un temei de încetare a procesului penală potrivit art.391 alin.(1) pct.6) CPP coroborat cu art.275 pct.9) CPP.

Prin urmare, în eventualitatea constatări *nulității relative* la cercetarea în fond a cauzei penale, pe motivul efectuării urmăririi penale de către un organ de urmărire penală incompetent, instanța de judecată, va adopta una din deciziile sale finale reieșind în exclusivitate din actele procedurale rămase valabile, după aplicarea sancțiunii nulității.

Situația poate fi redresată prin readministrarea probelor declarate nule sau după caz prin administrarea de probe suplimentare.

Generalizând constatările făcute, considerăm că, respectarea *competenței materiale* și *personale* urmează a fi asigurată sub protecția sancțiunii *nulității absolute*, deoarece aceste abateri, după cum s-a menționat supra, constituie *încălări esențiale a legislației procesual penale*, care afectează *caracterul echitabil al procesului penal* și doar încălcarea *competenței teritoriale*, constituie o încălcare nesemnificativă, care însă poate deveni relevantă în cazul în care se va demonstra că aceasta într-un fel sau altul a afectat drepturile și libertățile părților în proces. În alte situații considerăm această abatere neînsemnată, ori, în orice caz, urmărirea penală va continua să fie efectuat de un organ de urmărire penală competent material prin intermediul subdiviziunii sale teritoriale.

În opinia noastră această situație este condiționată de faptul că, *competența materială* și cea *personală* vizează repartizarea cauzelor penale între diferite organe de urmărire penală, cu diferit nivel de calificare profesională, dotări tehnice și aptitudini necesare investigării unor anume fapte prejudiciabile ținând cont de specificul lor, pe când, competența teritorială vizează repartizarea cauzelor penale între subdiviziunile teritoriale ale aceluiași organ de urmărire penală și vizează mai degrabă capacitatea acestuia de ași organiza pe interior activitatea astfel încât să se evite birocratia, repartizare neuniformă, examinarea obiectivă și în termeni proximi a cauzelor penale.

În acest sens de relevanță sunt aprecierile Curții Constituționale a României², care a stabilit că, soluția legislativă cuprinsă în dispozițiile art. 281 alin. (1) lit. b) din CPP a României, care nu

¹ Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013. Dosarul nr.4-1ril-1/2013 [online]. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție [citat 01.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1

² Decizia Curții Constituționale a României nr. 302 din 4 mai 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală [online]. În: Monitorul Oficial al României nr. 566 din 17 iulie 2017 [cita 27.08.2025]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/191291>

reglementează în categoria *nulităților absolute* încălcarea dispozițiilor referitoare la *competența materială* și după *calitatea persoanei* a organului de urmărire penală, este neconstituțională.

Într-un alt registru, pentru a asigura un nivel de protecție eficientă pentru regulile de competență, considerăm necesar ca, eventuala încălcare a acestora să poată fi contestat, de către părți, inclusiv la judecătorul de instrucție. Ori, la moment, reieșind din prevederile art.313 alin.(2) CPP, încălcarea competenței organului de urmărire penală nu este inclusă în rândul chestiunilor care pot face obiectul verificărilor din partea judecătorului de instrucție, fapt care nu rezultă nici din jurisprudența Plenului CSJ¹.

Chiar dacă, încălcarea competenței organului de urmărire penală nu este indicată expres în lista acțiunilor de contestat în fața judecătorului de instrucție, considerăm că aceasta poate fi contestată în ordinea prevederilor art.313 CPP, ori, Curtea Constituțională a reiterat că, remediile procedurale revăzute de art.313 CPP - plângerea împotriva actelor/ acțiunilor organelor de urmărire penală, trebuie să asigure un acces efectiv la justiție, altminteri s-ar încălca drepturile constituționale prevăzute la art.20 — *acces la justiție* și art.26 — *dreptul la apărare*)².

Soluționarea plângerilor inclusiv cele privind competența organului de urmărire penală, se vor soluționa de către judecătorul de instrucție de la locul efectuării urmăririi penale. Adică, legiuitorul a legat competența organului de urmărire penală de competența organului de urmărire penală³.

În aceeași ordine de idei considerăm că încheierile judecătorului de instrucție cu privire la competența organului de urmărire penală pot fi contestat cu recurs la Curtea de Apel în ordinea prevederilor art.313 alin.(6) CPP, ori, „...dreptul de acces la un tribunal, garantat de articolul 20 din Constituție și, respectiv, de articolul 6 § 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, trebuie să fie practic și efectiv, nu teoretic și iluzoriu...”⁴.

¹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 7 din 4 iulie 2005 „Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale”, În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2005, nr. 11, p. 3; republicată în Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2010, nr. 4, p. 4.

² Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 14 din 14 martie 2024 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 254g/2023, nr. 255g/2023, nr. 256g/2023, nr. 257g/2023, nr. 258g/2023, nr. 259g/2023, nr. 262g/2023, nr. 263g/2023, nr. 264g/2023, nr. 268g/2023, nr. 273g/2023, nr. 278g/2023, nr. 279g/2023, nr. 280g/2023, nr. 39g/2024, nr. 40g/2024, nr. 41g/2024, nr. 42g/2024, nr. 43g/2024, nr. 44g/2024 și nr. 45g/2024 privind excepțiile de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (examinarea plângerii de către judecătorul de instrucție fără prezența părților (2) [online]. [citat 26.08.2025]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?docid=1527&l=ro&tip=decizii&utm_source=chatgpt.com

³ Vitalie COSTIȘANU, *Aspecte practice privind competența judecătorului de instrucție*. În: Științe juridice // Legal Sciences, nr. 16/2022, pp. 239–252.

⁴ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 6 din 19 martie 20019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni)[online]. [citat 27.08.2025]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=689&l=ro>

4.5 Concluzii la Capitolul 4

În prezentul capitol ne-am propus o abordare de detaliu a procedurii de aplicarea a regulilor de competență atât din perspectiva algoritmului aplicării și interpretării semnelor competenței, subiecților delegați cu acest drept dar și consecințelor negative care pot interveni în cazul încălcării regulilor de competență.

În urma analizei efectuate s-au prefigurat următoarele concluzii:

1. Legislația în vigoare nu reglementează procedura de aplicare a semnelor competenței, care ar permite elucidarea strictă și precisă a competenței organului de urmărire penală. Interpretarea și aplicarea semnelor competenței se face, ca regulă, de către subiecții abilitați cu acest drept, potrivit proprie convingeri, având la bază anumite algoritme de apreciere a semnelor competenței, încetățenite de practica creată în timp.

Pentru a exclude situațiile de interpretare și aplicare neconformă a regulilor de competență și a exclude discuțiile în contradictoriu legate de modul de interpretare și ordinea de aplicare a semnelor competenței, considerăm oportun ca modalitatea de interpretare și algoritmul de aplicare a regulilor de competență să fie expres reglementată de legea procesual penală, în capitolul destinat competenței organelor de urmărire penală.

2. Etapele evaluării și aprecierii competenței, corespund, în fapt, fazelor procesului penal. Pentru prima oară problema aprecierii competenței apare în momentul sesizării organului de urmărire penală cu privire la săvârșirea sau pregătirea săvârșirii unei infracțiuni când acesta este ținut să-și evalueze și aprecieze competența și după caz, în termen de 3 zile să și-o decline în favoarea organului competent (art.271 alin.(2¹) CPP).

Considerăm întemeiată decizia legiuitorului de a institui primul nivel de verificare și apreciere a competenței anume la etapa sesizării organului de urmărire penală. Ori, aceasta, dacă nu duce la excluderea în totalitate, condiționează diminuare cazurilor în care controlul prealabil al sesizării este realizat de un organ de urmărire penală incompetent de a efectua urmărirea penală pe caz și deci și efectuarea unei cercetări prealabile, incomplete, neobiective și defectuoase, care în perspectivă va duce la adoptarea unei decizii ilegale fie de refuz în pornirea urmăririi penale, fie de începere a urmăririi penale.

Problematica stabilirii competenței la etapa sesizării organului de urmărire penală este legată mai degrabă de existența unei practici neuniforme pe domeniu. Ori, există o serie de practicieni care continuă să statueze asupra competenței doar după pornirea urmăririi penale, o altă categorie își declină competența imediat recepționării sesizării și în final cei mai numeroși

consideră necesar de a-și evalua și aprecia competența doar după ce sesizarea a fost înregistrată în Registrul nr.1 de evidență a informației cu privire la infracțiuni.

3.1. Considerăm că, prin introducerea normei de la art.271 alin.(2¹) CPP, de fapt s-a urmărit scopul declinării imediate a competenței în cazul recepționării sesizărilor cu privire la infracțiune și nu după ce a demarat procesul penal. Acest fapt poate fi dedus cu ușurință din însuși modul de formulare și expunere a normei de la art.271 alin.(2¹) CPP, care operează cu noțiunea de „sesizare” și nu cu cea de „proces penal”, ori, reieșind din logica prevederilor art.1 alin.(2) CPP, procesul penal urmează a fi considerat ca pornit din momentul înregistrării sesizării de către organul de urmărire penală competent.

În eventualitatea înregistrării procesului penal cu acordarea numărului de ordine cu ulterioara transmitere potrivit competenței către un alt organ de urmărire penală. Nu este clar, dacă procesul penal înregistrat în Registrul nr.1 al organului de urmărire penală care și-a declinat competența, urmează să fie reînregistrat în mod repetat și în Registrul nr.1 a organului de urmărire penală care la preluat cu acordarea unui număr de ordine nou sau urmează a fi preluat sub același număr de ordine și fără înregistrarea sa repetată în Registrul nr.1?

3.2. Analizând de detaliu prevederile *Instrucției privind modul de primire, înregistrare, evidență și examinare a sesizărilor și a altor informații despre infracțiuni*, aprobată prin Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, vom vedea că nu se conțin mențiuni cu privire la procedura de transmitere a proceselor penale de la un organ de urmărire la altul potrivit competenței, mențiunile de realizat în Registrul nr.1 și fișele statistice de îndeplinit. Ceea ce denotă că o astfel de activitate nu poate fi realizată.

Prin urmare, asupra competenței examinării sesizărilor cu privire la infracțiunile săvârșite sau pregătite organul de urmărire penală se va expune în termen de 3 zile din momentul recepționării lor dar până la înregistrarea sesizării în Registrul nr.1 de evidență a infracțiunilor.

3.3. Pentru a exclude interpretările contradictorii și aplicarea legislației neconforme, considerăm oportun de a expune mult mai explicit prevederile normei de la art.271 alin.(2¹) CPP.

4. În orice caz, cea mai importantă etapă de aprecierea a competenței organului de urmărire penală rămâne a fi – *începerea urmăririi penale*. Etapă la care nu doar că se evaluează existența *bănuiei rezonabile* privind comiterea unei infracțiuni și eventual *lipsa circumstanțelor care exclud urmărirea penală*, dar și urmează a fi evaluate și apreciate și circumstanțele obiective și semnele competenței, care ar face posibilă evaluarea și aprecierea corectă a competenței organului de urmărire penală care urmează să se angajeze în urmărirea penală a respectivei cauze penale.

4.1. Important de remarcat că norma de la art.274 CPP nu conține referi la necesitatea evaluări și aprecieri competenței organului de urmărire penală la etapa pornirii urmăririi penale. Acest aspect urmează a fi dedus din interpretarea sistemică a normei de la art.271 alin.(1), (2) CPP.

Deci la începerea urmăririi penale organul de urmărire penală este obligat nu doar să acumuleze circumstanțe obiective în vederea stabilirea existenței *bănuiei rezonabile, prezența sau lipsa circumstanțelor care exclud urmărirea penală*, dar și circumstanțe obiective privind stabilirea competenței.

Prin urmare, în eventualitatea în care nu au fost stabilite toate semnele competenței și de către organul de urmărire penală nu au fost acumulate date obiective suficiente aprecierii și stabilirii precise a competenței organului de urmărire penală care urmează să efectueze urmărirea penală în continuare procurorul, în ordinea prevederilor art.274 alin.(4¹) CPP, poate restitui materialele către organul de urmărire penală, cu indicațiile sale, în vederea acumulări datelor obiective suplimentare privind competența organului de urmărire penală.

4.2. În lumina acestor constatări propunem completarea art.274 CPP cu alin.(1¹) cu textul expus în Concluzii generale și recomandări.

Totodată, considerăm oportun de a opera modificări la art.274 alin.(4¹) CPP, astfel încât, nestabilirea semnelor competenței să constituie un temei suficient de restituire a procesului penal către organul de urmărire penală pentru efectuarea de cercetări suplimentare.

5. Activitatea de evaluare și apreciere a competenței nu se limitează doar la momentul sesizării cu privire la infracțiunea comisă sau pornirea urmăririi penale. Pe tot parcursul urmăririi penale, până la terminarea urmări penale, pot apărea circumstanțe obiective noi, care nu se cunoșteau la momentul parvenirii sesizării sau pornirii urmăririi penale, sau circumstanțele obiective care la etapele anterioare au stat la baza stabilirii competenței organului de urmărire penală, pot suferi modificări, care să impună necesitatea reinterpretări lor și pe cale de consecință, stabilirea competenței în favoarea altui organ de urmărire penală.

5.1. Astfel că, după pornirea urmăririi penale, în timpul desfășurării acțiunilor de urmărire penală, dacă sunt stabilite circumstanțe obiective noi, sau cele existente au suferit modificări, exponenți organului de urmărire penală și procurorul vor fi ținuti să reevalueze și să reinterpreteze circumstanțele obiective, care pot duce la reinterpretarea și declinarea competenței în favoarea unui sau altui organ de urmărire penală.

5.2. Problematica aprecieri competenței organului de urmărire penală la această fază este legat de imposibilitatea stabilirii precise, în timp, a momentului în care exponenții organului de urmărire penală au constatat că, de fapt organul de urmărire penală nu este competent să efectueze urmărirea penală. Ori, momentul în care a fost administrată circumstanța obiective care

condiționează modificarea de competență, nu neapărat corespunde cu momentul în care subiectul abilitat a evaluat-o și a constatat necesitatea declinării competenței. Această situație poate fi condiționată de o varietate de factori cum ar fi neprofesionalismul reprezentanților organului de urmărire penală dar și a procurorului conducător al urmăririi penale, care chiar dacă au administrat datele obiective, nu au înțeles că de fapt acestea condiționează o schimbare obiectivă a competenței organului de urmărire penală, fie de evaluarea și aprecierea târzie a datelor obiective.

Totodată, nu poate fi stabilit precis în timp nici momentul constatări competenței așa cum acest moment reprezintă în sine un proces de natură cognitivă în cadrul căruia exponentul organului de urmărire penală evaluând circumstanțele obiective administrate pe caz ajunge la concluzia că competența urmează a fi reinterpretată în favoarea altui organ de urmărire penală. În condițiile în care, acest moment nu primește o expresie obiectivă și nu se concretizează prin emiterea unor acte procedurale, nu poate fi identificat precis.

De remarcat că, data emiterii ordonanței de declinare a competenței, cu toate că această va conține mențiuni cu privire la evaluarea și aprecierea competenței, nu poate fi considerată, momentul constatări, acesta reprezintă în sine actul procedural de declinare a competenței, care urmează a fi întocmit în termen de 3 zile din momentul constatări necesității declinării competenței.

5.3. În ultimă instanță competența urmează a fi apreciată la etapa terminării urmăririi penale când procurorul este ținut să verifice materialele cauzei penale și să se expună asupra legalității probatoriului administrat pe caz. Cu toate acestea norma de la art.290 CPP, nu prevede expres acest fapt insistând în mod principal pe verificarea calității și legalității probatoriului administrat pe caz, fapt cu care nu suntem de acord, motiv pentru care propunem completarea acestei norme, astfel încât să fie supus verificărilor nu doar probatoriu administrat pe caz dar și în general condițiile de desfășurare a urmăririi penale și deci și a regulilor de competență. Motiv pentru care considerăm oportun modificarea și completarea normei de la art.290 alin.(1) CPP în sensul în care procurorul de caz să verifice respectarea regulilor de competență și după caz să poată restitui cauza penală pentru completare, inclusiv și cu privire la acest aspect.

6. Din categoria subiecților abilitați cu dreptul de a determina competența fac parte: ofițerul de urmărire penală – pentru infracțiunile constatate nemijlocit, sau despre care a fost sesizat; conducătorul organului de urmărire penală – pentru infracțiunile constatate de organul de urmărire penală pe care-l conduce sau despre care acesta a fost sesizat; procurorul – pentru cauzele penale în care conduce sau exercită urmărirea penală; procurorul ierarhic superior – pentru infracțiunile în care instituția pe

care o conduce, conduce sau exercită cu urmărirea penală; Procurorul General și adjuncții acestuia pentru toate infracțiunile comise pe întreg teritoriul RM.

6.1. Ofițerul de urmărire penală ca exponent al organului de urmărire penală care acționează din numele și interesul acestuia este principalul subiect abilitat să evalueze și să aprecieze competența organului de urmărire penală în fiecare caz concret de investigare a unei fapte prejudiciabile (art.57 alin.(2) pct.1) și pct.2) CPP).

Cu toate acestea, norma de la art.57 alin.(2) pct.1) CPP, nu se conciliază cu norma de la art.271 alin.(2¹) CPP, deoarece reglementează rolul pro-activ al ofițerului de urmărire penală privind evaluarea și aprecierea competenței doar la etapa urmăririi penale. Ori, potrivit noilor reglementări de la art.271 alin.(2¹) CPP, ofițerul de urmărire penală evaluează și apreciază competența organului de urmărire penală inclusiv în momentul recepționării sesizării cu privire la infracțiune.

În acest context se impune necesitatea modificării normei de la art.57 alin.(2) pct.1) CPP și expunerea ei într-o accepțiune nouă.

6.2. Chiar dacă legislația în vigoare nu conține mențiuni exprese cu privire la locul și rolul conducătorului organului de urmărire penală în evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală. Considerăm că aceasta poate fi dedusă din interpretarea atribuțiilor funcționale cu care această entitate a fost delegată. Ori, anume conducătorul organului de urmărire penală este responsabil de recepționarea, înregistrarea sesizărilor cu privire la infracțiuni și organizarea examinării lor prin intermediul ofițerilor de urmărire penală din subordine și supraveghează modul de examinare a acestora.

6.3. Conducătorul organului de urmărire penală intervine în două situații distincte la evaluarea și apreciere competenței organului de urmărire penală:

În momentul recepționării sesizării, când conducătorul organului de urmărire penală, constatând că organul pe care-l reprezintă nu este competent, fără înregistrarea sesizării în Registrul nr.1 și fără repartizarea către ofițeri din subordine va dispune transmiterea acesteia către organul de urmărire penală competent;

Pe parcursul urmăririi penale când conducătorul organului de urmărire penală poate interveni în evaluarea și aprecierea competenței prin acordarea suportului metodologic, inclusiv și cu privire la aspecte legate de interpretarea și aplicarea normelor instituției competentei. Dar nu poate adresa indicații ofițerului de urmărire penală așa cum acesta în activitatea sa este independent.

Reieșind din realitatea momentului conducătorul organului de urmărire penală, pe parcursul desfășurării urmăririi penale, poate interveni în activitatea ofițerului de urmărire penală

la investigarea unei cauze anume doar la solicitarea acestuia și prin prisma acordării ajutorului metodologic ceea ce în anumite situații poate condiționa dificultăți în a stabili și a evalua competența organului de urmărire penală.

În aceste condiții propunem în final operarea de modificări și completarea normei de la art.56 CPP.

7. Rolul central în evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală revine instituției procurorului.

7.1. Procurorul intervine în evaluarea și aprecierea competenței în trei ipostaze distincte:

- a) în cadrul conducerii urmăririi penale;
- b) în cadrul controlului legalității acțiunilor organului de urmărire penală;
- c) în cadrul soluționării conflictelor de competență care pot apărea între organele de urmărire penală.

7.2. Evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală se realizează de către procurorul care conduce și supraveghează nemijlocit activitatea organului de urmărire penală, într-o cauză concretă.

Legislația procesual-penală, reglementează doar aspecte ce țin competența organului de urmărire penală care realizează nemijlocit urmărirea penală nu și aspecte legate de competența procurorului la conducerea urmăririi penale, ceea ce determină unele confuzii la caz.

Mai mult, reieșind din interpretarea cooperată a prevederilor Legii cu privire la Procuratură și ale Regulamentului Procuraturii, se poate constata că, activitate procuraturii este legată mai degrabă de împărțirea teritorială a instanțelor judecătorești decât a organelor de urmărire penală. Având în vedere aceste aspecte, considerăm necesar de a completat norma de la art.270 CPP, cu un nou aliniat care să reglementeze competența procuraturii la conducerea urmăririi penale.

7.3. În cadrul activității de supraveghere și control a activității organelor de urmărire penală procurorul este ținut să soluționeze conflictele de competență apărute între organele de urmărire penală.

În pofida mențiunilor de la art.271 alin.(3) CPP, considerăm că, procurorul conducător al urmăririi penale poate să evalueze și să aprecieze competența organului de urmărire penală a cărui activitate o conduce cu privire la investigarea unei infracțiuni concrete dar nu dispune de atribuții funcționale de a soluționa conflictele de competență care apar între organele de urmărire penală, deoarece nu conduce și nu controlează activitatea tuturor organelor de urmărire penală implicat în conflict.

Având în vedere constatările făcute, considerăm că procurorul ierarhic-superior procurorului care conduce cu urmărirea penală, soluționează conflictele de competență apărute

între organele de urmărire penală în cadrul cărora procuratura pe care o reprezintă conduce cu urmărirea penală iar Procurorul General și adjuncții acestuia vor soluționa conflictele de competență apărute între organele de urmărire penală din diferite unități teritorial administrative sau între diferite organe de urmărire penală.

Această situație impune necesitatea operări de modificări la nivelul normei de la art.271 alin.(3) CPP cu indicarea expresă a subiecților care urmează să soluționeze conflictele de competență apărute între organele de urmărire penală.

8. Nici legislația în vigoare nu conține reglementări dar nici teoreticieni nu au abordat de detaliu chestiuni legate de procedura aplicării regulilor de competență ceea ce face dificilă interpretarea și aplicarea lor în practică și creează premise pentru aplicarea neuniformă a prevederilor legale și deseori duce la apariția conflictelor de competență între diferite organe de urmărire penală.

8.1. Procedura de apreciere a competenței organului de urmărire penală implică stabilirea și administrarea circumstanțelor faptice în baza cărora se vor aprecia semnele competenței și evaluarea lor atât separată cât și în ansamblu, în vederea stabilirii precise a competenței organului de urmărire penală.

Circumstanțele de fapt din care rezultă și urmează a fi deduse semnele competenței se administrează pe caz prin aceleași mijloace probatori prin care se administrează probatoriu cu privire la fapta și vinovăția persoanei, cu toate acestea, art.96 CPP, nu conține mențiuni speciale în acest sens.

8.2. Evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală se face de către subiecții abilitați cu acest drept (ofițeri de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală și procurorul) prin analiza logică a circumstanțelor de fapt și aprecierea lor potrivit intimei convingeri.

Fiecare semn al competenței urmează a fi analizat și apreciat separat dar și în ansamblu cu celelalte semne având în vedere că se pot exclude reciproc sau se pot completa și propune o competență diferită pe caz.

9. Potrivit art.251-252² CPP, încălcarea regulilor de competență a organului de urmărire penală este sancționată doar cu *nulitatea relativă*. Cu condiția că, această încălcare a afectat caracterul echitabil al procesului penal sau drepturile și libertățile părților.

9.1. Considerăm *nulitatea relativă*, un nivel de protecție insuficient pentru regulile de competență așa cum, încălcarea competenței materiale și a celei personale, reprezintă încălcări esențiale normelor procesual penale, care impun o reacție promptă și categorică din partea statului

fără ca aceasta să fie condiționată de afectarea drepturilor și libertăților părților sau a unui interes personal al acestora și să nu depindă de manifestarea lor de voință.

În practică pot apărea situații în care urmărirea penală să fie realizată de un organ de urmărire penală *necompetent* din punct de vedere material și personal, și din simplu considerent că, încălcarea nu a fost reclamată până la terminarea urmăririi penale urmărirea penală să producă efectele unei urmăriri veritabile, ceea ce în percepția noastră este inadmisibil.

9.2. Încălcarea regulilor de competență nu va afecta în întregime procesul penal. Vor continua să rămână valabile: ordonanța de pornire a urmăririi penale; acțiunile de urmărire penală care nu suferă amânare; actele procedurale întocmite de procurorul conducător al urmăririi penale (ordonanța de punere sub învinuire, procesul-verbal de audiere a învinuitului, actele procedurale de aplicare a măsurii preventive, rechizitoriul); acțiunile de urmărire penală realizate nemijlocit de către procurorul conducător al urmăririi penale, ca organ de urmărire penală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute urmare a studiului realizat au constatat în: 1) definirea conceptului de competență, corelarea acestuia cu competența organului de urmărire penală, delimitarea trăsăturilor și caracteristicilor acestui concept și examinarea lui atât ca instituție de drept procesual-penal cât și ca condiție generală de desfășurare a procesului-penal; 2) identificarea și elucidarea semnelor și formelor competenței atât din perspectiva abordărilor teoretice existente cât și a prevederilor legale în vigoare; elucidarea raportului existent între semnele și formele competenței, diferența dintre acestea, ponderea și modul de interpretare; 3) stabilirea temeiurilor și etapelor (fazelor) de stabilire a competenței organului de urmărire penală; 4) elucidarea problematicei existente privind interpretarea și aplicarea în practică a regulilor de competență; 5) elucidarea procedurii de interpretare și aplicare a regulilor de competență de către subiecți abilitați cu acest drept în vederea stabilirii competenței organului de urmărire penală în fiecare caz concret; argumentarea algoritmilor de cercetare criminalistică aplicabile în raport cu situațiile tipice de urmărire penală; 6) formularea recomandărilor privind perfecționarea cadrului normativ existent dar și a bunelor practici în domeniul competenței organului de urmărire penală.

În urma cercetării efectuate, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1. În pofida importanței subiectului abordat în cadrul prezentului studiu, acesta rămâne insuficient abordat atât de cercetătorii din Republica Moldova cât și cei din străinătate. Studiile existente nu sunt suficiente pentru a oferi soluții clare și complet fundamentate. Nu este oferită o analiză de detaliu a acestui concept limitându-se de multe ori la enumerarea formelor competenței și descrierea acestora și doar în anumite cazuri s-a încercat o elucidare a încărcăturii de înțelesuri și a esenței acestui concept, tentative care au fost edificate fie în jurul circumstanțelor obiective care caracterizează o cauză penală, fie în jurul atribuțiilor cu care a fost delegat un organ de urmărire penală concret la investigarea respectivei cauze penale.

2. Am constatat lipsă de coerență a cadrului normativ în vigoare. Cu toate că CPP consacră un capitol distinct (Capitolul III, Titlul I) competenței organelor de urmărire penală, care conține reglementări incomplete și adesea contradictorii. Ele nu oferă o definiție clară a competenței, nu stabilesc expres semnele și formele competenței și nu reglementează explicit procedura de evaluare și de aplicare a regulilor de competență inclusiv în situații ne standarde de conexitate, disjungere sau pluralitate de infracțiuni și participanți.

Studiind practica în domeniu s-a stabilit, pe de o parte, insuficiența reglementărilor existente iar pe de altă parte, aplicarea neuniformă a acestor reglementări de către exponenți organelor de urmărire penală și de către procuror. Analiza practicii judiciare a relevat o aplicare neuniformă a normelor privind competența. Chiar dacă Decizia Plenului CSJ din 07.05.2013 a

clarificat unele aspecte privind aplicarea regulilor de competență și consecințele negative care pot surveni urmare a încălcării acestora, aceste relatări nu au lămurit în totalitate situația în domeniu astfel încât lacunele legislative persistă și continuă să genereze conflicte de competență. În lipsa unui algoritm normativ clar, procurorii și organele de urmărire penală aplică regulile în baza propriei convingeri sau a practicilor instituționale încetățenite.

Carențele existente afectează eficiența procesului penal. Deficiențele legislative și lipsa unor reglementări clare poate determina tergiversarea urmăririi penale, la conflicte de competență, la inadmisibilitatea probelor și la diminuarea calității actului de justiție și la incapacitatea restabilirii în drepturi a părților. În consecință, încrederea cetățenilor în instituțiile de drept este afectată, ceea ce contravine însuși esenței statului de drept.

3. Delimitarea clară a competenței are valoare practică deosebită mai ales în condițiile în care pe teritoriul RM, au fost create și activează o multitudine de organe de urmărire penală cu competență diversă.

Potrivit prevederilor art.253 CPP, urmărirea penală se efectuează de către procuror și de cele patru organe de urmărire penală constituite în cadrul: MAI, SV, CNA și SFS.

Din analiza acestei norme nu este clar dacă procurorul este inclus în lista organelor de urmărire penală alături de organele de urmărire penală constituite în cadrul celor patru autorități nominalizate, așa cum, în privința acestuia doar se face mențiunea că efectuează urmărirea penală alături de celelalte organe de urmărire penală. Deci ne permitem să afirmăm că, procurorul nu este organ de urmărire penală în sensul clasic, dar acesta poate acționa ca un veritabil organ de urmărire penală doar în cazurile în care efectuează nemijlocit urmărirea penală revenindu-i atribuții de organ de urmărire penală.

Totodată, legiuitorul inexplicabil, în rândul organelor de urmărire penală a indicat în mod individual procurorul și nu a făcut referință la instituția Procuraturii, în condițiile în care procurorul sau după caz procurorii exercită urmărirea penală nu în nume și interes propriu, dar în numele Procuraturii Generale a RM. Ori, organele de urmărire penală sunt indicate ca entități care efectuează urmărirea penală dar nu exponenți acestora, în persoana ofițerilor de urmărire penală.

4. În condițiile actuale de dezvoltarea a RM, crearea unei multitudini de organe de urmărire penală în ierarhia diverselor autorități este nu doar neîntemeiată dar și poate determina suprapunerea de competențe între acestea și pe cale de consecință apariția conflictelor de competență, fapt care afectează realizarea scopul procesului penală în general și al urmăririi penale în special.

Crearea unui complex de organe de urmărire penală în cadrul MAI, contravine normei de la art.254 CPP dar și prevederilor Legii nr. 320 din 27.12.2012 și Legii nr. 333 din 10.11.2006 din

interpretarea coroborată a căreia rezultă că în cadrul MAI urmează a fi creat și activează un singur organ de urmărire penală, nu mai multe organe de urmărire penală create în cadrul unor așa subdiviziuni ca: IGP, IGPF, SPIA și în lipsa unui organ ierarhic-superior care să le coordoneze acestora activitatea.

Mai mult, crearea mai multor organe de urmărire penală în cadrul subdiviziunilor MAI, nu este justificată, având în vedere competența materială-universală a organului de urmărire penală a MAI, dar și numărul mic de ofițeri de urmărire penală și dotarea tehnico-materială precară. În condițiile în care, acestea nu dispun de o *competență materială distinctă*, considerăm că, aceste structuri urmează să-și concentreze efortul pe acordarea suportului operativ (asigurarea activității speciale de investigație) și acordarea asistenței logistice, organului de urmărire penală al MAI.

5. Competența organului de urmărire penală a SV, în practică, de multe ori se suprapune și se interferează cu cea a Poliției de Frontieră, în ceea ce privește constatarea și investigarea infracțiunilor, mai ales celor de contrabandă. Aceste confuzii sunt condiționate de unele contradicții existente între anumite legi organice și CPP. Mai precis, art. 6 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 283 din 28.12.2011, care permite PF să realizeze măsuri speciale de investigație și să efectueze urmărirea penală, ceea ce contravine prevederilor CPP, care atribuie această competență exclusiv organului de urmărire penală al SV.. Urmând modelul SV s-a dispus crearea organului de urmărire penală și în cadrul SFS. Cu toate acestea din momentul creării și până în prezent respectivul organ de urmărire penală și-a demonstrat ineficiența. Acest rezultat este condiționat de faptul că, în cadrul respectivului organ de urmărire penală, în mare parte, au fost angajate persoane cu pregătire în domeniul fiscal dar fără pregătire pe domeniul urmăririi penale, fapt care a făcut dificilă investigarea completă, obiectivă și în termeni proximi a infracțiunilor atribuite în competență.

Considerăm neîntemeiată decizia legiuitorului de a crea organe de urmărire penală în ierarhia altor autorități cu scopuri și obiective diferite de cele ale procesului penal și ale urmăririi penale, deoarece aceasta duce în mod inevitabil la subordonarea organelor de urmărire penală scopurilor respectivelor autorități astfel încât activitatea acestora poate deveni tendențioasă.

6. Determinarea corectă a *competenței teritoriale* a organului de urmărire penală este determinată de aplicarea consecutivă a două criterii obiective: - *sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea* iar în cazul în care acest criteriu nu se cunoaște - *sectorul unde a fost descoperită infracțiunea* și a unui criteriu subiectiv – *decizia procurorului*. Cu toate acestea, decizia procurorului nu poate fi una arbitrară bazată pe discreția absolută a acestuia, legiuitorul o limitează și o condiționează de anumite criterii (circumstanțe) obiective altele decât criteriul de bază și au în vedere: *domiciliul bănuțului/ învinutului* ori *a majorității martorilor*.

Nu suntem de acord cu legiuitorul care a condiționat acest ultim criteriu de *locul de domiciliu a bănuțitului/ învinutului și a martorilor*, în situația în care aceștia se pot afla în locuri diferite de locul de domiciliu, cum ar fi în locuri de detenție sau în diverse instituții curative, dar și cu faptul că respectivul a limitat cercul subiecților doar bănuțit/ învinut și majoritatea martorilor. Ori, la momentul pornirii urmăririi penale, nu întotdeauna vor exista bănuții/ învinuiți, aceștia pot fi recunoscuți la o etapă mult mai avansată a procesului penal. Totodată, nu este clar de ce legiuitorul a legat acest ultim criteriu de persoana bănuțitului/ învinutului, neglijând în totalitate victima și partea vătămată, care pe lângă faptul că au fost prejudiciați sunt dezavantajați de necesitatea deplasării lor la locul de domiciliul a bănuțitului/învinutului.

Într-o altă ordine de idei, reieșind din modul de formulare a normei de la alin.(1) și alin.(3), art.257 CPP, nu se poate deduce cu certitudine dacă asupra modificării competenței teritoriale a organului de urmărire penală, decide nemijlocit procurorul conducător al urmăririi penale, procurorul care efectuează nemijlocit urmărirea penală, procurorul ierarhic superior celui care conduce sau efectuează urmărirea penală sau în general, orice procuror ierarhic superior.

Considerăm că, prevederile normei de la alin.(1) și alin.(3), art.257 CPP, urmează a fi interpretate și aplicate în coroborare cu prevederile alin.(4) și (5) art.257 CPP, deoarece se presupune că, abilitatea de a dispune asupra competenței teritoriale a organului de urmărire penală revine procurorului ierarhic superior procurorului care conduce cu urmărirea penală, în limita unități teritorial-administrative în care activează, iar Procurorul General pe întreg teritoriul RM.

7. *Competența alternativă* a organelor de urmărire penală, reprezintă, de fapt, o variantă a *competenței materiale*, stabilind care organ de urmărire penală are dreptul și obligația de a efectua urmărirea penală pentru anumite infracțiuni, în funcție de circumstanțele specifice ale fiecărei cauze. Acest sistem introduce o flexibilitate în cadrul competenței, reglementând modul în care se alocă dosarele organelor de urmărire penală, în funcție de natura infracțiunii și de contextul în care a fost constatată.

În general, competența alternativă a fost gândită ca o metodă de a sprijini fluiditatea activității organelor de urmărire penală și de a evita situațiile în care un dosar ar putea rămâne blocat din cauza unor rigori stricte în alocarea competenței. Cu toate acestea, trebuie subliniat faptul că, în anumite cazuri, aceasta poate duce la confuzii și conflicte în stabilirea responsabilității, mai ales atunci când competența este definită în mod vag.

Astfel, prevederile de la art. 269¹ și 269³ CPP, pot genera confuzii prin modul de expunere a normelor, din conținutul cărora rezultă că, orice organ de urmărire penală poate efectua urmărirea penală în cazul infracțiunilor constatate nemijlocit.

În practică, aceste prevederi ambigue pot determina dificultăți, în ceea ce privește distribuirea responsabilităților între organele de urmărire penală, deoarece aceasta poate duce la situații în care mai multe autorități își pot aroga competența pentru urmărirea unei și aceleiași cauze penale. Ori, normele privind competența organului de urmărire penală, trebuie să fie clare și neechivoce pentru a evita riscul de conflict între organele de urmărire penală.

8. *Competența derogată*, nu reprezintă o formă de competență în sine, dar mai degrabă niște excepții de la regulile de bază ale competenței, determinate de anumite circumstanțe obiective. Excepții care au menirea de a asigura cercetarea completă și obiectivă a unei fapte infracționale propriu-zise.

9. Temeiurile de evaluare și apreciere a competenței organului de urmărire penală servesc la stabilirea de către subiecții abilitați cu acest drept a semnelor competenței, la orice etapă a procesului penal.

Considerăm întemeiată decizia legiuitorului de a institui primul nivel de verificare și apreciere a competenței anume la etapa sesizării organului de urmărire penală.

Problematica stabilirii competenței la etapa sesizării organului de urmărire penală este legată mai degrabă de existența unei practici neuniforme pe domeniu. Ori, există o serie de practicieni care continuă să statueze asupra competenței doar după pornirea urmăririi penale, o altă categorie își declină competența imediat recepționării sesizării și în final cei mai numeroși consideră necesar de a-și evalua și aprecia competența doar după ce sesizarea a fost înregistrată în Registrul nr.1 de evidență a informației cu privire la infracțiuni.

Prin introducerea normei de la art.271 alin.(2¹) CPP, de fapt s-a urmărit scopul declinării imediate a competenței în cazul recepționării sesizărilor cu privire la infracțiune și nu după ce a demarat procesul penal. Acest fapt poate fi dedus cu ușurință din înseși modul de formulare și expunere a normei de la art.271 alin.(2¹) CPP, care operează cu noțiunea de „sesizare” și nu cu cea de „proces penal”, ori, reieșind din logica prevederilor art.1 alin.(2) CPP, procesul penal urmează a fi considerat ca pornit din momentul înregistrării sesizării de către organul de urmărire penală competent.

Activitatea de evaluare și apreciere a competenței nu se limitează doar la momentul sesizării cu privire la infracțiunea comisă sau pornirea urmăririi penale. Pe tot parcursul urmăririi penale, până la terminarea urmării penale, pot apărea circumstanțe obiective noi, care nu se cunoșteau la momentul parvenirii sesizării sau pornirii urmăririi penale, sau circumstanțele obiective care la etapele anterioare au stat la baza stabilirii competenței organului de urmărire penală, pot suferi modificări, care să impună necesitatea reinterpretării lor și pe cale de consecință, stabilirea competenței în favoarea altui organ de urmărire penală.

Totodată, nu poate fi stabilit precis în timp a momentului stabilirii competenței așa cum acest moment reprezintă în sine un proces de natură cognitivă în cadrul căruia exponentul organului de urmărire penală evaluând circumstanțele obiective administrate pe caz ajunge la concluzia că competența urmează a fi reinterpretată în favoarea altui organ de urmărire penală.

Subiecții abilitați cu dreptul de a evalua și aprecia competența organului de urmărire penală sunt: ofițerul de urmărire penală – pentru infracțiunile constatate nemijlocit, sau despre care a fost sesizat; conducătorul organului de urmărire penală – pentru infracțiunile constatate de organul de urmărire penală pe care-l conduce sau despre care acesta a fost sesizat; procurorul – pentru cauzele penale în care conduce sau exercită urmărirea penală; procurorul ierarhic superior – pentru infracțiunile în care instituția pe care o conduce, conduce sau exercită cu urmărirea penală; Procurorul General și adjuncții acestuia pentru toate infracțiunile comise pe întreg teritoriul RM.

10. Ofițerul de urmărire penală ca exponent al organului de urmărire penală care acționează din numele și interesul acestuia este principalul subiect abilitat să evalueze și să aprecieze competența organului de urmărire penală în fiecare caz concret de investigare a unei fapte prejudiciabile (art.57 alin.(2) pct.1) și pct.2) CPP).

Cu toate acestea, norma de la art.57 alin.(2) pct.1) CPP, nu se conciliază cu norma de la art.271 alin.(2¹) CPP, deoarece reglementează rolul activ al ofițerului de urmărire penală privind evaluarea și aprecierea competenței doar la etapa urmăririi penale. Ori, potrivit noilor reglementări de la art.271 alin.(2¹) CPP, ofițerul de urmărire penală evaluează și apreciază competența organului de urmărire penală inclusiv în momentul recepționării sesizării cu privire la infracțiune.

Pe parcursul urmăririi penale când conducătorul organului de urmărire penală poate interveni în evaluarea și aprecierea competenței prin acordarea suportului metodologic, inclusiv și cu privire la aspecte legate de interpretarea și aplicarea normelor instituției competenței. Dar nu poate adresa indicații ofițerului de urmărire penală așa cum acesta în activitatea sa este independent.

Reieșind din realitatea momentului conducătorul organului de urmărire penală, pe parcursul desfășurării urmăririi penale, poate interveni în activitatea ofițerului de urmărire penală la investigarea unei cauze anume doar la solicitarea acestuia și prin prisma acordării ajutorului metodologic ceea ce în anumite situații poate condiționa dificultăți în a stabili și a evalua competența organului de urmărire penală.

11. Rolul central în evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală revine instituției procurorului. Acesta intervine în evaluarea și aprecierea competenței în trei ipostaze distincte:

a) în cadrul conducerii urmăririi penale;

- b) în cadrul controlului legalității acțiunilor organului de urmărire penală;
- c) în cadrul soluționării conflictelor de competență care pot apărea între organele de urmărire penală.

Evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală se realizează de către procurorul care conduce și supraveghează nemijlocit activitatea organului de urmărire penală, într-o cauză concretă.

Legislația procesual-penală, reglementează doar aspecte ce țin competența organului de urmărire penală care realizează nemijlocit urmărirea penală nu și aspecte legate de competența procurorului la conducerea urmăririi penale, ceea ce determină unele confuzii la caz.

Mai mult, reieșind din interpretarea cooperată a prevederilor Legii cu privire la Procuratură și ale Regulamentului Procuraturii, se poate constata că, activitatea procuraturii este legată mai degrabă de împărțirea teritorială a instanțelor judecătorești decât a organelor de urmărire penală. În cadrul activității de supraveghere și control a activității organelor de urmărire penală procurorul este ținut să soluționeze conflictele de competență apărute între organele de urmărire penală.

În pofida mențiunilor de la art.271 alin.(3) CPP, considerăm că, procurorul conducător al urmăririi penale poate să evalueze și să aprecieze competența organului de urmărire penală a cărui activitate o conduce cu privire la investigarea unei infracțiuni concrete dar, nu dispune de atribuții funcționale de a soluționa conflictele de competență care apar între organele de urmărire penală, deoarece nu conduce și nu controlează activitatea tuturor organelor de urmărire penală implicat în conflict.

Având în vedere constatările făcute, considerăm că procurorul ierarhic-superior procurorului care conduce urmărirea penală, soluționează conflictele de competență apărute între organele de urmărire penală în cadrul cărora procuratura pe care o reprezintă conduce cu urmărirea penală, iar Procurorul General și adjuncții acestuia vor soluționa conflictele de competență apărute între organele de urmărire penală din diferite unități teritorial administrative sau între diferite organe de urmărire penală.

12. Procedura de stabilire a competenței organului de urmărire penală implică stabilirea și administrarea circumstanțelor faptice în baza cărora se vor aprecia semnele competenței și evaluarea lor atât separată cât și în ansamblu, în vederea stabilirii precise a competenței organului de urmărire penală.

Evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală se face de către subiecții abilitați cu acest drept (ofițeri de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală și procurorul) prin analiza logică a circumstanțelor de fapt și aprecierea lor potrivit intimei convingeri.

Fiecare semn al competenței urmează a fi analizat și apreciat separat dar și în ansamblu cu celelalte semne având în vedere că se pot exclude reciproc sau se pot completa și propune o competență diferită pe caz.

Rezultatele obținute au derivat din obiectivele tezei, contribuind la soluționarea *problemei științifice importante soluționate în teză*, care rezidă în *fundamentarea unui concept unitar și aplicabil al competenței organului de urmărire penală, prin clarificarea noțiunii, semnelor și formelor acestora, prin identificarea și corectarea neajunsurilor legislative și jurisprudențiale existente și prin elaborarea unor mecanisme și propuneri de lege ferenda care asigură aplicarea coerentă a regulilor de competență, soluționarea conflictelor între organele de urmărire penală și eficientizarea procesului penal în ansamblu.*

Având ca baza concluziile formulate intervenim cu următoarele **recomandări și propuneri** pentru îmbunătățirea domeniului competenței organului de urmărire penal.

- Având în vedere modul de formulare a normei de la art.266 CPP dar și prevederile Legii nr. 320 din 27.12.2012 și a Legii nr. 333 din 10.11.2006, considerăm necesar de a consolida toate organele de urmărire penală create în cadrul MAI într-un organ unic, cu delimitarea strictă a competenței respectivului organ de urmărire penală în raport cu organul de urmărire penală al CNA, SV și SFS. Astfel încât, infracțiunile din domeniul public, inclusiv cele de corupție, să fie transmise exclusiv în competența CNA și PA, iar cele din domeniul privat, în competența organului de urmărire penală a MAI, inclusiv infracțiunile economice (art.190, 191 CP);

- Pentru a exclude interferența dintre organele de urmărire penală a Serviciului Vamal și organul de urmărire penală a Poliției de Frontieră propunem operarea de modificări a prevederilor art. 6 din Legea nr. 283/2011, care ar trebui să specifice clar că Poliția de Frontieră dispune doar de atribuții de constatare a infracțiunilor transnaționale și a celor de încălcare a regimului vamal nu și de atribuții de a efectua urmărirea penală în cazul acestor infracțiuni;

- Propunem consolidarea CNA și PA într-o structură unică, similară Direcției Naționale Anticorupție din România, pentru a eficientiza lupta împotriva corupției mari și medii. Aceasta ar putea îmbunătăți gestionarea cazurilor și creșterea eficienței în investigarea infracțiunilor de corupție. Urmând ca corupția mică să fie deferită în competența organului de urmărire penală al MAI;

- Considerăm necesară eliminarea prevederilor privind competența alternativă din normele de la art. 270¹ și art. 270² CPP referitoare la infracțiunile de spălare de bani (art. 243 CP), având în vedere că aceste infracțiuni sunt atribuite în competența procuraturilor specializate;

- Urmează a fi definitivată și elucidată clar *competența personală* a PA, astfel încât să fie excluse toate confuziile și interpretările legate de subiecți cu referire la care aceasta este competentă să efectueze urmărirea penală;

- Considerăm oportun de a opera modificări la art.274 alin.(4¹) CPP, astfel încât, nestabilirea semnelor competenței să constituie un temei suficient de restituire a procesului penal către organul de urmărire penală pentru efectuarea de cercetări suplimentare;

- Este importantă reglementarea clara a atribuțiilor subiecților procesuali abilitați cu acest drept la evaluarea și stabilirea competenței organului de urmărire penală (ofițerul de urmărire penală, conducătorul organului de urmărire penală și procurorul);

- Cadrul normativ ar trebui să reglementeze expres procedura de control exercitată de procuror asupra stabilirii competenței organului de urmărire penală prin stabilirea de atribuții clare și soluționarea conflictelor de competență.

Având ca baza concluziile și argumentarea recomandărilor formulate intervenim cu următoarele și propuneri de *lege ferenda*, pentru îmbunătățirea domeniului competenței organului de urmărire penală:

- modificarea prevederilor de la alin.(1) și alin.(3), art.257 CPP, prin comasarea și expunerea lor într-o redacție nouă cu următorul conținut:

„Urmărirea penală se efectuează în unitatea teritorial-administrativă unde a fost săvârșită infracțiunea. În cazul în care locul săvârșirii infracțiunii nu se cunoaște, urmărirea penală, se efectuează în unitatea teritorial-administrativă unde a fost descoperită infracțiunea.

În baza deciziei motivate a procurorului, urmărirea penală se poate efectua în unitatea teritorial-administrativă unde se află suspectul, victima, majoritatea martorilor sau a probelor materiale”.

- expunerea într-o nouă redacție a art.270¹ CPP cu următorul conținut:

„(1) Procuratura Anticorupție exercită urmărirea penală în privința infracțiunilor de corupție și celor conexe infracțiunilor de corupție, prevăzute la art. 324–335¹, 352¹ alin. (2), 181² alin. (5), 181³, 191 și 243 Cod penal, dacă:

a) au fost săvârșite de persoane cu funcții publice de nivel național sau de conducere superioară, inclusiv cele numite sau alese de Parlament, Președintele Republicii Moldova sau Guvern, precum și de alte persoane cu funcții de demnitate publică în sensul art. 123 Cod penal;

b) valoarea bunurilor, serviciilor, avantajelor sau a prejudiciului cauzat depășește 10.000 de unități convenționale;

c) acestea sunt conexe unor cauze penale aflate deja în competența Procuraturii Anticorupție”.

- comasarea articolelor 269¹ și 269³ CPP într-o normă unică, care să reglementeze clar *competența alternativă* a organelor de urmărire penală, având în vedere principiile de transparență și predictibilitate ale legislației, încât noua normă urmează să aibă următorul conținut:

„În cazurile privind infracțiunile prevăzute la art. 311-316, art. 323 și art. 243 din Codul penal, urmărirea penală se va efectua de către organul care le-a constatat, în legătură cu efectuarea urmăririi penale, în condițiile prezentei legi”.

- modificarea și expunerea într-o nouă redacției a normei de la alin. (1), art.258 CPP, cu următorul conținut:

„În cazul în care anumite acțiuni de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara teritoriului în care se face urmărirea penală, organul de urmărire penală poate să le efectueze însuși sau să dispună, prin delegație, efectuarea acestor acțiuni subdiviziunii teritoriale a organului de urmărire penală respectiv”.

- abrogarea normei de la alin.(10), art.270 CPP așa cum aceasta avea relevanță în contextul alin.(9) al aceleiași norme, care reglementa dreptul procurorului de a-și asuma exercitarea urmăririi penale în orice cauză penală în care acesta conducea cu urmărirea penală.

- expunerea prevederilor art.271 alin.(2¹) CPP, în următoarea redacție: *„Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent să examineze sesizarea privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni, în termen de 3 zile din momentul recepționării, fără înregistrarea ei în registrul de evidență a infracțiunilor comise, acesta trimite sesizarea împreună cu materialele acumulate procurorului pentru a fi transmisă organului competent”.*

- completarea art.274 CPP cu alin.(1¹) cu următorul conținut:

„(1¹) Organul de urmărire penală sau procurorul odată cu începerea urmăririi penale urmează să-și aprecieze competența la efectuarea urmăririi penale iar în cazul în care va constata că nu este competent, în ordinea prevederilor art.271 alin.(1) î-și va declina competența”.

- modificarea prevederilor art. 274 alin. (4¹) CPP încât aceasta urmând să aibă următorul conținut:

„(4¹) În cazul în care constată că organul de urmărire penală nu a întreprins toate măsurile necesare prevăzute de lege pentru cercetarea sub toate aspectele, completă și obiectivă a sesizării și a altor circumstanțe obiective relevante pentru buna soluționare a procesului penal și nu stabilește temeiuri pentru restituirea actelor în vederea începerii urmăririi penale, procurorul restituie actele, prin ordonanță motivată, organului de urmărire penală și indică ce acțiuni procesuale necesită a fi efectuate. În acest caz, procurorul stabilește un termen care nu poate fi mai mare de 15 zile”.

- expunerea normei de la art.290 alin.(1) CPP într-o nouă redacție cu următorul conținut:

„Procurorul, în termen de cel mult 15 zile de la primirea dosarului trimis de organul de urmărire penală, verifică calitatea probatoriului administrat și respectarea condițiilor generale de desfășurare a urmăririi penale. Dacă procurorul constată probe obținute contrar prevederilor prezentului cod și că nu au fost respectate condițiile generale de efectuare a urmăririi penale, prin ordonanță motivată, anulează și modifică actele procedurale și exclude probatoriu obținut ilegal din dosarul penal. Probele excluse din dosar se păstrează în condițiile art.211 alin.(2)”.

- modificarea dispozițiilor art.57 alin.(2) pct.1) CPP și expunerea ei într-o redacție nouă cu următorul conținut *„...asigură înregistrarea, în modul stabilit, a sesizării privind pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni în cazul în care sesizarea nu a fost înregistrată de conducătorul organului de urmărire penală, începe urmărirea penală în cazul în care din cuprinsul actului de sesizare sau al actelor de constatare rezultă bănuiala rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, propune procurorului transmiterea după competență a sesizării cu privire la infracțiune sau a cauzei penale, începerea urmăririi penale, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau refuzul de a începe urmărirea penală”.*

- completarea art.56 CPP, după cum urmează:

„(2) Conducătorul organului de urmărire penală asigură înregistrarea și soluționarea sesizărilor privind săvârșirea infracțiunilor și controlul activității ofițerilor de urmărire penală din subordine la investigarea sesizărilor cu privire la infracțiuni și a cauzelor penale transmise în procedură”.

„(3¹) Conducătorul organului de urmărire penală retrace materialele și cauzele penale din procedura ofițerilor de urmărire penală din subordine și le transmite potrivit competenței prin intermediul procurorului”.

- completarea art. 270 CPP, cu un nou aliniat:

„(4²) Conducerea urmăririi penale este asigurată de către procuraturile teritoriale din circumscripția în care activează organul de urmărire penală care exercită urmărirea penală”.

- expunerea textului art.271 alin.(3) CPP într-o nouă redacție cu următorul conținut:

„Conflictul de competență între organele de urmărire penală este inadmisibil. Chestiunile legate de conflictul de competență se soluționează de procurorul ierarhic superior, procurorului care conduce cu urmărirea penală sau de către Procurorul General și adjuncții săi” .

Sugestii privind direcțiile de perspectivă în cercetarea competenței organelor de urmărire penală:

1. Digitalizarea și modernizarea procedurilor de stabilire și aplicare a competenței organelor de urmărire penală;

2. Dimensiunea interdisciplinară a competenței organelor de urmărire penală în raport cu combaterea criminalității transfrontaliere și a noilor forme de criminalitate;

3. Elaborarea unor ghiduri metodologice și a unor instrucțiuni unitare pentru practicieni, aprobate de Procuratura Generală și Curtea Supremă de Justiție, pentru a reduce discrepanțele și a asigura aplicarea uniformă a regulilor de competență, având în vedere rezultatele obținute în această cercetare.

BIBLIOGRAFIE

1. Agenția Europeană Pentru Drepturile Fundamentale și Consiliul Europei. *Manualul de drept european privind accesul liber la justiție*. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2016. 227 p. ISBN 978-92-871-9874-7.
2. APETREI, Mihai. *Drept procesual penal*. București: Editura Victor, 2001. 448 p. ISBN 973-8128-11-0.
3. APETREI, Mihai. *Drept procesual penal. Partea specială*, Vol.II. București: Ed. OSCAR PRINT, 1999. 402 p. ISBN 973-9264-52-2.
4. Avocatul poporului pentru drepturile copilului [online]. Raport tematic – *Monitorizarea respectării drepturilor copiilor aflați în instituțiile penitenciare*. Chișinău, 2021. 56 p. [citat 19.05.2024]. Disponibil: <https://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/09/Raport-dr-penitenciare-red.-1.pdf>
5. AVORNIC, Gheorghe ș.a. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. Volumul II. Iași: Vasiliana 98, 2016. 566 p. ISBN: 978-973-116-441-0.
6. AVORNIC, Gheorghe. *Teoria generală a dreptului*. Ed. a 2-a. Chișinău: Cartier, 2004. 656 p. ISBN 9975-79-275-8.
7. AVORNIC, Gheorghe. *Tratat de teoria generală a statului și dreptului*. Volumul 2. Chișinău: Tipografia Centrală, 580 p. ISBN 978-9975-78-865-6.
8. AZAROV, A., ș.a. *Drepturile omului, mecanisme de protecție (internaționale și din Republica Moldova)*. Chișinău: Periscop, 2007. 476 p. ISBN 978-9975-9987-7-2.
9. BALTAG, Dumitru. *Teoria general a dreptului*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2010. 536 p. ISBN 978-9975-101-38-7.
10. BARBU, Denisa, PETREA, Alin. *Dreptul procesual penal: partea generală. Caiet de seminar*. Iași: Lumen, 2016. 339 p. ISBN 978-973-166-434-7.
11. BAZATIN, Andrei. *Competența Serviciului Fiscal de Stat în realizarea urmăririi penale și activității speciale de investigație*[online]. În: Științe juridice și economice CZU: 343.359:343.12:336.22(478) [citat 28.04.2024]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/143-145_17.pdf
12. BĂETU, Alina Ludmila. *Actul de sesizare în dreptul procesual penal*. Teză de doctor în drept la specialitatea 554.3 – Drept procesual penal. Chișinău, 2017. 234 p. C.Z.U. 343.123 (043.2).
13. BÎRSAN, Corneliu. *Convenția europeană a drepturilor omului: comentariu pe articole – Ed. a 2-a, rev.* București: Editura C.H. Beck, 2010. 1887 p. ISBN 978-973-115-676-7.

14. BODEAN, Valeriu. *Termenul reluării urmăririi penale*. În: Culegerea comunicărilor. Conferința științifică națională cu participare internațională: Relații și perspective ale învățământului juridic național, 01-02 octombrie 2019. Vol.II, 692 p. ISBN: 978-9975-149- 88-4.
15. BORODAC, Alexandru, GHERMAN, Marian. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2006. 264 p. ISBN 978-9975-78-136-7.
16. BOROI, Alexandru, UNGUREANU Ștefania-Georgeta, JIDOV Nicu. *Drept procesual penal – Ed. a 2-a*. București: Editura ALL Beck, 2002. 488 p. ISBN 973 – 655 – 222- 6.
17. BOROI, Alexandru. *Drept penal – partea generală*. Ediția a III-a cu modificări și completări intervenite până la 1 octombrie 2001. București: ALL BECK, 2001. 360 p. ISBN 973-655-120-2.
18. BOROI, Alexandru., GORUNESCU, Mirela, POPESCU, Mihaela. *Dicționar de drept penal*. București: Editura ALL BECK, 2004. 424 p. ISBN:973-655-435-X.
19. BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, GROSU, Vladimir, GRAMA, Mariana. *Drept penal. Partea generală. Ed. a 3-a. Vol. I*. Chișinău: Cartier juridic, 2006. 624 p. ISBN: 978-9975-79-408-4.
20. BRÎNZA, Cristian. *Răspunderea penală pentru luarea de mită și darea de mită*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2021. 428 p. ISBN 978-9975-157-88-9.
21. BRÎNZA, Sergiu, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2011. 1324 p. ISBN 978-9975-53-034-7.
22. BULAI, Costică. *Manual de drept penal. Partea generală*. Timișoara: Editura ALL. 647 p. ISBN 973-9229-74-3.
23. BUNECI, Petre. *Drept procesual penal/ partea specială*. București: Editura Fundației „România de Măine”, 2003. 384 p. ISBN 973-582-662-3.
24. CARP, Sergiu. *Conținutul dreptului la un proces echitabil și responsabilitatea asigurării acestuia*. În: Jurnalul juridic național: teorie și practică. 5(33)-2018. p.14-17. ISSN 2345-1130.
25. CARP, Sergiu. *Dreptul la un proces echitabil în legislația Republicii Moldova*. În: Jurnalul Juridic Național: teorie și practică, 6(40)-2019. p.13-16. ISSN 2345-1130.
26. CtEDO, cauza Sevk c. Turciei, cererea nr. 4528/02, Hotărârea din 11.04.2006, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/rus#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-73185%22%5D%7D>
27. CtEDO, cauza Tomac v. Republica Moldova, cererea nr. 4936/12, Hotărârea din 16.03.2021, Strasbourg, [citat 30.11.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/spa#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-208953%22%5D%7D>

28. CtEDO, cauza Svetoslav Hristov c. Bulgariei, cererea nr. 36794/03, Hotărârea din 13.01.2011, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-116485%22%5D%7D>
29. CtEDO, cauza Dammann c. Elveția, cererea nr. 77551/01, Hotărârea din 25.4.2006 [citat 23.05.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-3398%22%5D%7D>
30. CtEDO, cauza Fox, Campbell și Hartley c. Regatului Unit, cererea nr. 12244/86; 12245/86; 12383/86, Hotărârea din 30.08.1990, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: [file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20FOX,%20CAMPBELL%20AND%20HARTLEY%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20\[Romanian%20Translation\]%20by%20the%20COE%20and%20the%20EC.pdf](file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/CASE%20OF%20FOX,%20CAMPBELL%20AND%20HARTLEY%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20-%20[Romanian%20Translation]%20by%20the%20COE%20and%20the%20EC.pdf)
31. CtEDO, cauza Golder c. Regatului Unit, cererea nr. 4451/70, Hotărârea din 21.02.1975, Strasbourg [citat 23.04.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57496%22%5D%7D>
32. CtEDO, cauza Ignatenco c. Moldovei, cererea nr. 36988/07, Hotărârea din 08.02.2011, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-124098%22%5D%7D>
33. CtEDO, cauza Irahim și alții contra Regatului Unit, cererea nr. 50541/08, 50571/08, 50573/08 și 40351/09), Hotărârea din 13.09.2016, Strasburg [citat 06.04.2024]. Disponibil: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Ibrahim-s.a.-impotriva-Regatului-Unit.pdf>
34. CtEDO, cauza Moreira de Azevedo c. Portugaliei, cererea nr. 11296/84, Hotărârea din 23.10.1990, Strasbourg [citat 23.04.2025]. Disponibilă: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57645%22%5D%7D>
35. CtEDO, cauza Muradverdiyev c. Azerbaidjanului, cererea nr. 16966/06, Hotărârea din 09.12.2010, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-229410%22%5D%7D>
36. CtEDO, cauza Mușuc c. Moldovei, cererea nr. 42440/06, Hotărârea din 06.11.2007, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-112791%22%5D%7D>
37. CtEDO, cauza Oral și Atabay c. Turciei, cererea nr. 39686/02, Hotărârea din 23.06.2009, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-153995%22%5D%7D>
38. CtEDO, cauza Plotnicova c. Moldovei, cererea nr. 38623/05. Hotărârea din 15.05.2012, Strasbourg [citat 27.03.2024]. Disponibilă: <https://www.agentguvernamental.md/wp-content/uploads/2015/04/PLOTNICOVA-RO.pdf>

39. CtEDO, cauza Rotaru c. României, cererea nr. 28341/95, Hotărârea din 04.05.2000, Strasbourg [citat 27.03.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/25965>
40. CtEDO, cauza Sttanday Times c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, cererea nr. 6538/74, Hotărârea din 26.04.1979, Strasbourg [citat 08.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57584%22%5D%7D>
41. CtEDO, cauza Popov c. Republicii Moldova, cererea nr. 74153/01, Hotărârea din 18.01.2005, Strasbourg [citat 13.06.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-112656%22%5D%7D>
42. CtEDO, , cauza Dumitru Guțu c. Republicii Moldova, cererea nr. 47804/07, Hotărârea din 21.01.2014, Strasbourg [citat 13.06.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-142857%22%5D%7D>
43. CtEDO, cauza Assenov și alții c. Bulgariei, cererea nr. 24760/94, Hotărârea din 28.10.1998, Strasbourg [citat la 20.07.2024]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-58261%22%5D%7D>
44. CtEDO, cauza Vasileva c. Danemarcei, cererea nr. 52792/99, Hotărârea din 25.09.2003, Strasbourg, [citat 20.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61348>
45. CERCEL, Șt. Fănică. *Urmărirea penală în reglementarea actuală a codului de procedură penală*. rezumat tez. de doct. în drept. București, 2019. 21 p.
46. CHARRIER, Jean-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Texte-Comentarii-Jurisprudență-Îndrumări practice-Bibliografie-Adnotare*. Chișinău: „Balacron”, 2008. 724 p. ISBN 978-9975-100-40-3.
47. Constituția Republicii Moldova nr.1 din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 78 art. 140 din 29-03-2016.
48. Codul de procedură penală al Republicii Moldova: nr. 122 din 14.03.2003, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.104-110, art. Nr:447 din 07.06.2003.
49. Codul fiscal al Republicii Moldova Nr. 1163 din 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 62 art. 522 din 18.09.1997.
50. Codul penal al Republicii Moldova: nr. 985 din 18 aprilie 2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.72-74 art.195 din 14.04.2009.
51. Codul de procedură penală al României, în vigoare de la 01.02.2014. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 486 din 15 iulie 2010 [citat 09.02.2024]. Disponibil: <https://lege5.ro/Gratuit/geztkobvha/codul-de-procedura-penala-din-2010>.

52. Codul de procedură penală al Franței, adoptat prin Ordonnance n° 58-1296 du 23 décembre 1958. În: Journal officiel din 24 decembrie 1958 (în vigoare la 2 martie 1959).[citat 06.10.2024].

Disponibil:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071154/

53. Codul de procedură penală al Germaniei (Strafprozessordnung – StPO), adoptat la 1 februarie 1877, intrat în vigoare la 1 octombrie 1879, publicat în Bundesgesetzblatt (BGBl. I S. 1077), modificat ultima dată prin Legea din 22 decembrie 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 411)[citat 06.10.2024]. Disponibil: <https://www.gesetze-im-internet.de/stpo/>

54. Codul vamal al Republicii Moldova: nr. 1149 din 20 iulie 2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 23.12.2000, nr.160-162/1201.

55. CONDOR I., CRISTEA CONDOR S., *Drept vamal și fiscal*. București: Lumina Lex, 2002. 307 p. ISBN 973-588-447-X.

56. Consiliul European. Consiliul Uniunii Europene. Republica Moldova a depus o cerere de aderare la UE în martie 2022 și a primit statutul de țară candidată în iunie 2022. Negocierile de aderare au fost deschise oficial în iunie 2024. UE și Republica Moldova cooperează, de asemenea, în contextul Parteneriatului estic [citat 11.05.2025]. Disponibil: <https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/moldova/>

57. Convenția de la Viena privind dreptul tratatelor din 23.05.1969. În: Ediția oficială a Monitorului Oficial „Tratate Internaționale”, volumul 4, pag.53.

58. Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 4 noiembrie 1950 (Roma), ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la această convenție, nr.1298-XIII din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.54-55/502 din 21.08.1997.

59. COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: Î.S. F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2015. 352 p. ISBN 978-9975-53-547-2.

60. COSTICĂ, Voicu. *Teoria generală a dreptului, ediția a 3-a rev.* București: Sylvi, 2000. 359 p. ISBN 973-9488-73-0.

61. **COSTIȘANU, Vitalie.** *Unele aspecte privind competența organului de urmărire penală a serviciului fiscal de stat*. În: Revista națională de drept nr.2(248)/ 2022. p.164-178. ISSN 1811-0770 /ISSNe 2587-411X.

62. **COSTIȘANU, Vitalie.** *Aspecte practice privind competența judecătorului de instrucție*. În: Științe juridice, Legal Sciences, nr. 16/2022, pp. 239–252. ISSN 1857-0976.

63. **COSTIȘANU, Vitalie.** *Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în contextul ultimelor modificări ale codului de procedură penală.* În: Publicație științifico-practică *Legea și Viața*, octombrie - decembrie 2023, p.85-98. ISSN 1810-309X.

64. **COSTIȘANU, Vitalie, PAVLENCU, Mariana.** *Explicații privind competența procurorului la efectuarea urmăririi penale.* În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al RM: științe juridice*, 2023, nr. 17, pp. 194-214. ISSN 1857-0976.

65. **COSTIȘANU, Vitalie.** *Jurisdiction of the Prosecutor's Authority: Theoretical Aspects and Legal Provisions.* În: International Scientific Conference „*Crime Prevention and Combating: Problems, Solutions and Perspectives*”, 6th Edition, April 25th, 2024, published in *Law and Life*, Special Edition, 2024, pp. 447–461. ISSN 2587-4365.

66. **COSTIȘANU Vitalie.** *Competence – The Basic Institution of the Criminal Trial, Or Simple Technical Rules of Its Organization.* In: *ACROSS Vol 8 No 4 (2024): Law and Litigation in the EU and the Candidate States*, Published: 2024-03-28, pag. 11-23, Vol 8 No 4 (2024): *Law and Litigation in the EU and the Candidate States ACROSS*.
<https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/across/article/view/7351/6149>.

67. **COSTIȘANU Vitalie, PAVLENCU Mariana.** *Unele aspecte privind competența organelor de constatare,* În: *Materialele Conferinței cu participare internațională Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie*, Ediția a III, organizată de USM, la 7-8 decembrie 2023, p.525-551, CZU: 343.18, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12178427>,
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/525-551.pdf.

68. *Comentariu la proiectul Planului de acțiuni al Guvernului pentru anii 2021-2022, componenta „Justiție și anticorupție”.* Centrul pentru politici și reforme, (c)2021 [cit 15.08.23]. Disponibil: <https://cpr.md/2021/09/17/comentariu-la-proiectul-planului-de-actiuni-al-guvernului-2021-2022-componenta-justitie-si-anticoruptie/>

69. **CRAIOVAN, Ion.** *Tratat elementar de teoria generală a dreptului.* București: ALL Beck, 2001. 384 p. ISBN 973-655-134-2.

70. **CREȚU, Olesea, POPA, Oxana.** *Nulitatea probelor și impactul lor asupra încetării procesului penal.* În: *Materialele conferinței științifico-practice internaționale 26 iunie 2018, Criminalitatea transfrontalieră și transnațională: tendințe și forme actuale de manifestare, probleme de prevenire și combatere.* Chișinău, 2018. p.292-296. ISBN 978-9975-121-48-4.

71. **CRIGAN, Dragoș, BEȘELEA, Eugeniu.** *Nulitatea absolută a actelor procedurale în procesul penal. Aspecte practice ce țin de judecarea cauzelor penale privind infracțiunile deosebit*

de grave și excepțional de grave. În: Revista Națională de Drept. Nr.6, iunie 2017. p.26-30. ISSN 1811-0770.

72. CRIȘU, Anastasiu. *Drept procesual pena: partea generală*. Ed. a 2-a, rev. București: Editura Hamangiu, 2017. 600 p. ISBN 978-60627-0783-5.

73. DAMASCHIN, Mircea. *Dreptul la un proces echitabil în materie penală*. București: Univers Juridic, 2009. 323 p. ISBN 978-973-127-192-7.

74. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 07.05.2013. Dosarul nr.4-1ril-1/2013 [online]. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție[citat 01.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_interes_lege.php?id=1

75. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 17.01.2017.Dosarul nr.1ra-137/2017. Jurisprudența Curții Supreme de Justiție[online]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=7981 [accesat 05.11.2024].

76. Decizia Colegiului Penal al Curții Supreme de Justiție din 19.03.2024. Dosarul nr. 1ra-1004/2023 [citat 16.04.2024]. Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=24586

77. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 125 din 03.08.2021, de inadmisibilitate a sesizării nr. 77g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolele 257 alin. (5) și 313 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală (competența Procurorului General referitoare la transmiterea cauzei de la un organ de urmărire penală la alt organ de urmărire penală)[online]. [citat 28.10.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1036&l=ro>

78. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.149 din 30.09.2021 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 198a/2021, nr. 202a/2021 și nr. 203a/2021 privind controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 3 din 25 februarie 2016 cu privire la Procuratură, a Legii nr. 102 din 24 august 2021 și a Decretului Președintelui Republicii Moldova nr. 147-IX din 6 septembrie 2021 privind încetarea de drept a mandatului de membru al Consiliului Superior al Procurorilor al domnului Dumitru Pulbere[online]. [citată 28.10.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1069&l=ro>

79. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.22 din 16.07.2015 privind controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr. 140 din 3 iulie 2015 privind numirea în funcția de Avocat al Poporului pentru drepturile copilului.

80. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.33 din 10.10.2013, privind interpretarea articolului 140 din Constituție.

81. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.4 din 20.01.2020 de inadmisibilitate a sesizării nr. 206g/2019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 282 din Codul de procedură penală (durata maximă de menținere a statutului de învinuit al persoanei).

82. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.43 din 14.05.2024, privind excepția de neconstituționalitate a articolului 329 din Codul penal și a unor prevederi din Codul contravențional (*omisiunea reglementării neglijenței în serviciu care a cauzat daune în proporții considerabile drepturilor nepatrimoniale ale persoanei fizice*) (sesizarea nr. 186g/2023) [online]. [citat 28.10.2024]. Disponibil:

<https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=1555&l=ro>

83. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.50 din 31.05.2018 de inadmisibilitate a sesizării nr. 59g/2018 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 326 alin. (11) din Codul penal și a unor prevederi din articolul 283 alin. (1) din Codul de procedură penală.

84. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.76 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 115a/2016 privind controlul constituționalității Art.IV din Legea nr.126 din 9 iunie 2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (exercitarea atribuțiilor judecătorului de instrucție).

85. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.12 din 07.02.2017, de inadmisibilitate a sesizării nr.123g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 274 alin.(7) din Codul de procedură penală a Republicii Moldova (pct.27)[accesat 11.07.2024]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=292>

86. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova, nr.140 din 12.12.2019, privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi de la articolul 290 alin. (1) din Codul de procedură penală (pct.19) [accesat al 21.07.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=decizii&docid=737>

87. Decizia Curții Constituționale a României nr. 302 din 4 mai 2017 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 281 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală[online]. In: Monitorul Oficial al României nr. 566 din 17 iulie 2017[cita 27.08.2025]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/191291>

88. Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 14 din 14 martie 2024 de inadmisibilitate a sesizărilor nr. 254g/2023, nr. 255g/2023, nr. 256g/2023, nr. 257g/2023, nr. 258g/2023, nr. 259g/2023, nr. 262g/2023, nr. 263g/2023, nr. 264g/2023, nr. 268g/2023, nr. 273g/2023, nr. 278g/2023, nr. 279g/2023, nr. 280g/2023, nr. 39g/2024, nr. 40g/2024, nr. 41g/2024, nr. 42g/2024, nr. 43g/2024, nr. 44g/2024 și nr. 45g/2024 privind excepțiile de neconstituționalitate

a unor prevederi din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală (examinarea plângerii de către judecătorul de instrucție fără prezența părților (2) [online]. [citat 26.08.2025]. Disponibil: https://www.constcourt.md/ccdocview.php?docid=1527&l=ro&tip=decizii&utm_source=chatgpt.com

89. Declarația Universală a Drepturilor Omului, Nr. 12 din 10.12.1948. În: Tratatate Internaționale Nr. 1 art. 12 din 30.12.1998.

90. DERȘIDAN, Emil. *Dicționar de termeni juridici*. București: Proteus, 2005. 455p. ISBN 973-85836-7-5.

91. DIDÂC, V., ȘTERBET, V., BOTEZATU, R., ROMAN, D., VIZDOAGĂ, T. *Drept procesual penal: conducerea și efectuarea urmăririi penale de către procuror. Suport de curs/cartea a II-a*. Chișinău: Elan Poligraf S.R.L., 2008. 200 p. ISBN 978-9975-66-093-8.

92. DIMA, E. ș.a. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: Arc, 2007. 2280 p. ISBN 978-9975-908-04-7.

93. DNA: *Imparțialitate integritate eficiență*. Direcția Națională Anticorupție, (c)2005[citat 17.09.2023]. Disponibil: https://www.pna.ro/about_us.xhtml

94. DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Cartier (F.E.-P., Tipografia Centrală), 2005. 960 p, ISBN 9975-79-343-6.

95. DOLEA, Igor ș.a. *Drept procesual penal. Partea specială. Volumul II. Ediția a 2-a revizuită și completată*. Chișinău: Reclama, 2006. 335 p. ISBN 978-9975-940-95-5.

96. DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016. 1172 p. ISBN 978-9975-3111-3-7.

97. DOLEA, Igor. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova: (comentariu aplicativ)*. Ed. a 2-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020 (Tipogr. „Bons Offices). 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.

98. DOLEA, Igor. *Drepturile persoanei în probatoriul penal//conceptul promovării elementului privat*. Chișinău: Cartea Juridică, 2009. 416 p. ISBN 978-9975-9927-7-0.

99. DONGOROZ, Vintilă ș.a. *Explicații teoretice ale Codului penal român*. Partea specială, ediția a 2-a, vol. VI. București: Editura C.H.BECK, 2003. 444 p. 973-655-357-4.

100. Dosarul nr.1-4276/2019 din 26.11.2019 (nr. cauzei penale2019480965). În: Arhiva Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani).

101. DRAGOMIR, Eduard, PALIȚ, Roxana. *Drept procesual penal: sinteze pentru pregătirea examenului de admitere și definitivare în profesia de avocat*. București: Nomina Lex, 2009. 280 p. ISBN 978-973-88153-8-4.

102. ERHAN, Ianuș. *Locul și rolul organelor vamale în cadrul sistemului de organe statale*. În: Revista națională de drept, 2010, nr.11, p.12. ISSN 1811-0770.
103. ERHAN, Ianuș. *Statutul juridic al organelor vamale în Republica Moldova (monografie)*. Chișinău: Tipogr. „Print-Caro”, 2015. 217 p. ISBN 978-9975-56-217-1.
104. European Union. Publications Office of the European Union. Recomandarea nr. 1/2022 a Consiliului de asociere UE-Republica Moldova din 22 august 2022 privind Programul de asociere UE-Republica Moldova [2022/1997] [citat 11.05.2025]. Disponibil: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/86e5839e-5108-11ed-92ed-01aa75ed71a1/language-ro>
105. GRAMA, Marina, BOTNARU, Stela, ȘAVGA, Alina, MARTIN, Daniel. *Drept penal. Partea generală/ vol.II*. Chișinău: „Tipografia Centală”, 2016. 320 p. ISBN 978-9975-53-080-4.
106. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.16 din 19.07.2005 privind controlul constituționalității unor dispoziții ale art.421, art.433 alin.(1), art.452 alin.(1) și art.455 alin.(3) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Monitorul Oficial 101-103/12, 29.07.2005).
107. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 10 din 16.04.2010, pentru revizuirea Hotărârii Curții Constituționale nr.16 din 28.05.1998 „Cu privire la interpretarea art.20 din Constituția Republicii Moldova” în redacția Hotărârii nr.39 din 09.07.2001.
108. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 18 din 22.05.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din Codul de procedură penală (intima convingere a judecătorului) [citat 05.01.2025] (*Sesizarea nr. 27g/2017*). Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?l=ro&tip=hotariri&docid=617>.
109. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova (excepția de neconstituționalitate) [online]. [citat 30.10.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=556&l=ro>
110. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.2 din 23.01.2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 6 pct. 111) din Codul de procedură penală (definiția noțiunii de „eroare gravă de fapt”).
111. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.27 din 30.10.2018 privind controlul constituționalității unor dispoziții din articolul 185 din Codul de procedură penală (arestarea preventivă în cazul în care persoana nu și-a recunoscut vina în privința comiterii faptei imputate).

112. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.39 din 21.12.2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții în articolul 335 alin. (1) din Codul penal (imprevizibilitatea expresiei „intereselor publice”) (sesizarea nr. 172g/2021) [cit. 27.05.2024]. Disponibil: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/129451.pdf>

113. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.55 din 14.10.1999. privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova (Monitorul Oficial 118-119/64, 28.10.1999).

114. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.7 din 16.04.2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr. 43a/2014).

115. Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 25.11.2010 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr.1104-XV din 06.06.2002 „Cu privire la Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției” și Legea nr.190-XVI din 26.07.2007 „Cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului” (Monitorul Oficial 247-251/28, 17.12.2010) [cit. 23.05.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=46&l=ro>

116. Hotărârea Curții Constituționale nr.2 din 30.01.2018 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 10 pct. 4 din Legea nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992 cu privire la antreprenoriat și întreprinderi (Sesizarea nr. 154g/2017).

117. Hotărârea Curții Constituționale nr.55 din 14.10.1999 privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova (Monitorul Oficial 118-119/64, 28.10.1999).

118. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea efectivului-limită și a Regulamentului privind organizarea și funcționarea Serviciului Vamal: nr.4 din 02 ianuarie 2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.01.2007, nr.3-5/15.

119. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră: nr.1145 din 21 noiembrie 2018. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.12.2008, Nr. 480-485 art. 1308.

120. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1145 din 21.11.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.12.2018, Nr. 480-485 art. 1308.

121. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 696 din 30.08.2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Finanțelor. În *Monitorul Oficial*, 06.09.2017, Nr. 329 art. 801.

122. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 829 din 27.10.2023 cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 10.11.2023, Nr. 422-425 art. 1020.

123. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.778 din 27.11.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne, structurii și efectivului-limită ale aparatului central al acestuia. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 01.12.2009, Nr. 173 art. 856.

124. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor nr.23 din 28.06.2004. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2004, nr.8, pag.5.

125. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova despre aplicarea de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale legislației de procedură penală privind arestarea preventivă și arestarea la domiciliu nr. 1 din 15 aprilie 2013.

126. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 12 din 24.12.2012 „Cu privire la unele chestiuni ce vizează participarea procurorului la judecarea cauzei penale”. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2013, nd.6, p.20.

127. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.7 din 04.07.2005, Cu privire la practica asigurării controlului judecătoresc de către judecătorul de instrucție în procesul urmăririi penale. În: *Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova*, 2005, nr.11, p.3

128. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 6 din 19.03.20019 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 265 alin. (2) din Codul de procedură penală (contestarea refuzului organului de urmărire penală de a primi plângerea sau denunțul privind comiterea unei infracțiuni). [citat 30.10.2024]. Disponibil: <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=689&l=ro>

129. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr.1 din 22.01.2008 privind controlul constituționalității art.2 alin.(1) și alin.(4) din Codul de procedură penală[online]. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* 25-27/1, 05.02.2008 [citat 03.10.2024]. Disponibil: <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=86&l=ro>

130. Instrucțiunea privind organizarea activității de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției de Frontieră al Ministerului Afacerilor Interne, aprobată prin Ordinul Ministrului afacerilor interne nr. 555 din 10 noiembrie 2020

131. IONESCU, Diana. *Procedură penală: partea generală: sinteze și spețe*. Cluj-Napoca: Sfera Juridică, 2007. 337 p. ISBN 978-973-87831-8-8.

132. Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova: nr.215 din 04 noiembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.04.2012, art.243.
133. Legea cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial nr.69-77/113 din 25.03.2016.
134. Legea cu privire la Serviciul Vamal nr. 302 din 21.12.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 68-76 art. 143 din 02.03.2018.
135. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 230-232 din 23.12.2008, art. 840.
136. Legea pentru modificarea unor acte normative nr. 188 din 11.09.2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 259-266 art. 557 din 09.10.2020.
137. Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală nr. 333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 195-198 art. 918 din 22.12.2006.
138. Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 764 din 27.12.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 16 art. 53 din 29.01.2002.
139. Legea nr. 78 din 8 mai 2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție [online]. În: Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000 [citat 14.09.2023]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/22361>
140. Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.152 din 01.07.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 245-246 art. 517.
141. Legea privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr.122/2003, nr.49 din 23.03.20218. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.126-132/261 din 20.04.2018.
142. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului nrr. 320 din 27.12.2012 În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 01.03.2013, Nr. 42-47 art. 145.
143. Legea Republicii Moldova cu privire la Poliția de Frontieră nr. 283 din 28 decembrie 2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 76-80 art. 245 din 20.04.2012.
144. Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție nr. 1104 din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 209-211 art. 683 din 05.10.2012.
145. Legea pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte nr. 112 din 02.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.07.2014, Nr. 185-199 art. 442.
146. Legea cu privire la activitatea Poliției de Frontieră nr. 283 din 28.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.04.2012, Nr. 76-80 art. 245.

147. Legea integrității nr. 82 din 25.05.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 229-243 art. 360.
148. Legea cu privire la Sistemul informațional integral automatizat de evidență a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșite infracțiuni nr.216 din 29.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.08.2003, Nr. 170-172 art. 695
149. Legea privind statutul ofițerului de urmărire penală nr.333 din 10.11.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 195-198, art. 918 din 22.12.2006.
150. Legea privind completarea Codului de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122/2003, nr.49 din 23.03.2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 126-132 art. 261.
151. Legea pentru modificarea unor acte normative, nr.188 din 11.09.2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.259-266/557 din 09.10.2020.
152. Legea privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr. 58 art. 641 din 19.10.1995.
153. Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova, nr. 595 din 24.09.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 24-26 art. 137 din 02.03.2000.
154. LICHII, Boris. *Urmărirea penală (studiu comparat)*. Chișinău: Centrul de Instruire a Judecătorilor și Centrul de Drept, 2000. 165 p. ISBN 9975-75-88-7-7.
155. MARÎȚ, Alexandru. *Calificarea infracțiunii (aspecte teoretico-normative și practice ale calificării infracțiunii)*: Suport de curs. Chișinău: Centru Editorial „Universitatea de Studii Europene din Moldova”, 2015. 420 p. ISBN 978-9975-3041-5-3.
156. MARTÂNCIK, Evghenii. *Justiția penală: Standarde internaționale și principii naționale de activitate*. În: Legea și viața, nr.4.1999. p.9. ISSN 2587-4365 (E-ISSN 2587-4373).
157. MERLE, Roger, VITU, André. *Traité de droit criminel/ procédure pénale/ cinquième édition*. Paris : EDITIONS CUJAS, 2001. 1180 p. Imp. n. 48092.
158. Ministerul Afacerilor Interne: structura [cit. 10.04.2024]. Disponibil: <https://www.mai.gov.md/ro/institutii-subordonate/serviciul-protectie-interna-si-anticoruptie>
159. NEAGU, Ion, CRIȘU, Anastasiu, CIOBANU, Aurel, ZARAFIU, Andrei. *Drept procesual penal. Curs selectiv pentru licență*. București: ALL BECK, 2003. 304 p. ISBN 973-655-303-5.
160. NEAGU, Ion, DAMASCHIN Mircea. *Tratat de procedură penală. Partea generală. Ediția a III-a, revizuită și adăugită*. București: Universul Juridic, 2020. 800 p. ISBN 978-606-39-0600-8.

161. NEAGU, Ion, PARASCHIV, Armen-Silvia, DAMASCHIN, Mircea. *Drept procesual penal. Curs selectiv pentru licență. Test grilă*. București: Lumina Lex, 2003, 493 p. ISBN 973-588-660-X.
162. NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală*. București: Ed. Pro, 1997, 732 p. ISBN 973-97447-9-6.
163. NEAGU, Ion. *Tratat de procedură penală. Partea specială, ediția a II-a, revăzută și adăugită*. București: Ed. Universul Juridic, 2010. 680 p. 978-973-127-320-4.
164. NEGRU, B. ș.a. *Constituția Republicii Moldova: comentariu*. Chișinău: Arc, 2012 (Tipogr. „Europress”). 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.
165. NEGRU, Boris, NEGRU, Alina. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: ÎS FEP „Tipografia Centrală”, 2017. p.496. 632 p. ISBN 978-9975-53-924-1
166. OLTEANU, Constantin. *Dreptul la un proces echitabil – garant al libertății individuale și siguranței persoanei*. În: Revista Națională de Drept, nr.6, 2013. p.36-40. ISSN 1811-0770.
167. Ordinul interdepartamental al Procurorului General, Ministrului Afacerilor Interne, Directorului General al Serviciului Vamal, Directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008, *Privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni*. Chișinău: „Topografia Centrală”, 2008. 248 p. ISBN 978-9975-78-660-7.
168. Ordinul Ministrului Afacerilor Interne nr.342 din 12.07.2023 cu privire la punerea în aplicare a statului de personal al Inspectoratului General al Poliției și subdiviziunilor specializate.
169. Ordinul Ministrului Afacerilor Interne al Republicii Moldova nr.464 din 03.10.2023 privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului Național de Investigații din subordinea Inspectoratului General al Poliției.
170. Ordinul Ministrului Afacerilor Interne al Republicii Moldova nr.138 din 11.11.2013 privind aprobarea instrucțiunilor referitoare la organizarea activității de urmărire penală în cadrul Inspectoratului General al Poliției al MAI.
171. Ordinul privind aprobarea Regulamentului Procuraturii: nr.33/3 din 03.05.2022. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.159-163/639 din 27.05.2022.
172. Organizația Națiunilor Unite[online]. *Ansamblul regulilor minime ale Națiunilor Unite cu privire la administrarea justiției pentru minori* (Regulile de la Beijing), aprobate prin rezoluția 40/33 din 29 nov. 1985[cita 19.05.2024]. Disponibil: [https://anp.gov.ro/wp-content/uploads/sites/33/Documente%20utile%20pdf/AnsamblulregulilorminimealeNatiunilorUnitecuprivirelaadministrareajustitieipentruminori\(Regulile%20de%20la%20Beijing\).pdf](https://anp.gov.ro/wp-content/uploads/sites/33/Documente%20utile%20pdf/AnsamblulregulilorminimealeNatiunilorUnitecuprivirelaadministrareajustitieipentruminori(Regulile%20de%20la%20Beijing).pdf)

173. OROVEANU-HANȚIU, Adi. *Drept procesual penal. Partea generală*. București: Editura C.H. Beck, 2009, 341 p. ISBN 978-973-115-624-8.
174. OSOIANU, Tudor, ANDRONACHE, Anatol, ORÎNDAȘ, Victor. *Urmărirea penală*. Chișinău: Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, 2005. 236 p. ISBN 9975-935-70-2.
175. OSOIANU, Tudor, OSTAVCIUC, Dinu. *Urmărirea penală*. Chișinău: Cartea Militară, 2021(F.E.P., „Tipografia Centrală”), 494 p. ISBN 978-9975-157-58-2.
176. OSOIANU, Tudor. „Corelația dintre protecția drepturilor omului și contracararea criminalității (comentariu teoretic al art.1 Cod de procedură penală al Republicii Moldova). În: Dezvoltarea cadrului juridic al Republicii Moldova în contextul necesităților de securitateși asigurare a parcursului european (Partea a II-a), Chișinău: 2019, pp. 206-216. ISBN 978-9975-3298-8-0.
177. OSOIANU, Tudor. **COSTIȘANU, Vitalie**. *Procedura și regulile de stabilire a competenței în domeniul asistenței juridice internaționale*. În: Publicație științifico-practică Legea și Viața, octombrie-decembrie, 2024, p. 67-79. ISSN: 2587-4365.
178. OSOIANU, Tudor, **COSTISANU, Vitalie**. *Unele aspecte privind competența în cazul delegării și detașării ofițerilor de urmărire penală și a ofițerilor operativi*. În: Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice , Ed. Editia III-a, 5 decembrie 2024, Chișinău. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI, 2024, Ediția IV-a, pp. 64-79. ISBN 978-9975-135-99-3.
179. OSOIANU Tudor, **COSTIȘANU Vitalie**. *Critical opinion on the establishment of the prosecutor’s office for anti-corruption and combating organized crime*. În: Materialele Conferinței științifice internaționale Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective, ediția a VII-a, din 10 aprilie 2025, p.236-250; CZU: 343.1:343.98; ISSN 2587-4365 E-ISSN 2587-4373; Disponibil: <https://academy.police.md/wp-content/uploads/2025/06/Materialele-Conferintei-stiintifice-internationale-10-04-2025.pdf>
180. OSTAVCIUC, Dinu. *Constatarea semnelor infracțiunii și pornirea urmăririi penale în cazurile de traficare a copiilor, pe baza informațiilor obținute din măsurile speciale de investigație*. În: Legea și viața, aprilie 2015. p.10-16. ISSN 1810-309X.
181. OSTAVCIUC, Dinu. *Principiile procesului penal*: Monografie. Chișinău : Print-Caro, 2022. 719 p. ISBN 978-9975-135-64-1.
182. OSTAVCIUC, Dinu. *Sesizarea organelor de urmărire penală*: monografie. Chișinău: „Tipografia Centrală”, 2020, 206 p. ISBN 978-9975-3366-5-9.
183. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice nr. 31 din 16.12.1966. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr. 1.

184. PARASCHIV, Carmen Silvia. *Drept procesual penal*. București: Lumina Lex, 2002, 766 p. ISBN 973-588-561-1.
185. PAVLENCU, Mariana, **COSTISANU, Vitalie**. Aspecte generale privind competența organului de urmărire penală al Serviciului Vamal. În: *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective*, Ed. 5, 18 mai 2023, Chișinău. Chișinău: 2023, Ediția 5, pp. 291-299. ISSN 2587-4365.
186. PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal. Partea generală*. București: Lumina Lex, 2001. 520 p. ISBN 973-588-338-4.
187. PĂVĂLEANU, Vasile. *Drept procesual penal. Partea specială*. București: Lumina Lex, 2002. 635 p. ISBN 973-588-466-8.
188. PÂNTEA, Andrei. *Bănuiala rezonabilă: cadrul procesual penal național și jurisdicția Curții europene pentru drepturile omului*. Chișinău: Cartea juridică, 2019 (Tipogr. „Lex-on-Prim”). 280 p. ISBN 978-9975-139-89-2.
189. PINTEA, Alexandru; PINTEA, Dan-Cristian; BĂLĂNESCU, Alina-Cristina. *Urmărirea penală. Aspecte teoretice și practice. Modele de acte procesuale și procedurale. Ediția a II-a, revăzută și adăugită*. București: Editura Universul Juridic, 2020, 600 p. ISBN 978-606-39-0607-7.
190. PINTEA, Alexandru. *Drept procesual penal. Partea generală și specială*. Ediție revăzută și adăugită. București: Lumina Lex, 2002. 559 p. ISBN 973-588-460-7.
191. Poliția de Frontieră a Republicii Moldova [online]: organizare, [citat 10.04.2024]. Disponibil: <https://border.gov.md/>
192. POPA, Gheorghe, BOTNARU, Stela. *Săvârșirea infracțiunii de violare de domiciliu cu folosirea situației de serviciu*. În: *Analele științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*. Tomul LXVII/1, Științe juridice. Editura „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2021. p.117-129. ISSN: 1221-8464/ ISSN-L: 1221-8464.
193. POPA, N., EREMIA, N.C., CRISTEA, S. *Teoria generală a dreptului: curs universitar*. Ed. a.2-a. București: All Beck, 2005. 296 p. ISBN 973-655-738-3.
194. POPESCU, Sofia. *Teoria generală a dreptului*. București: LUMINA LEX, 2000. 366 p. ISBN 973-588-289-2.
195. PRADEL, Jean. *Procédure pénale*. 10 édition revue et augmentée. Paris : EDITIONS CUJAS , 1er Septembre 2000. 862 p. ISBN : 2-54-00410-7.
196. Proiectul de Lege cu privire la Procuratura Anticorupție și Combaterea Crimei Organizate [citat 12.03.2024]. Disponibil: <https://www.parlament.md/preview?id=a9d8d65c-e5db-422f-a9c8-6616aaa3a278&url=https://ep->

sp.parlament.md/materials/638749944215504677/Documents/20250213164256.pdf&method=G&documentContent

197. Raport de activitate al CNA pentru anul 2023, p.55. [citat 26.03.2024]. Disponibil: https://www.cna.md/public/files/Raport_CNA_2023-rr.pdf

198. Raport de activitate al Serviciului Fiscal de Stat pentru anul 2023, p.36 [online]. [citat 01.05.2024]. Disponibil: <https://sfs.md/uploads/files/Rapoarte%20anuale/Raport%20de%20activitate%20SFS%202023.pdf>

199. Raportul Procuraturii Anticorupție, 2023 [online], p.34 [citat 01.05.2024]. Disponibil: <https://procuratura.md/anticoruptie/sites/procuratura.md.anticoruptie/files/2024-01/Raportul%20Procuraturii%20Anticorup%C8%9Bie%2C%202023.pdf>

200. RĂMUREANU, Virgil. *Competența penală a organelor judiciare*. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980. 373 p. ISBN/ COD 212CPCSCO.

201. Regulamentul de activitate al Procuraturii Anticorupție, aprobat prin ordinul Procurorului General nr.8/28 din 17.02.2017 [citat 01.10.2024]. Disponibil: <https://procuratura.md/sites/default/files/2023-01/Regulamentul%20Procuraturii%20Anticorupt%CC%A6ie.pdf>

202. Regulamentul de activitate al Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, aprobat prin ordinul Procurorului General nr. 7/28 din 17.02.2017 [citat 01.10.2024]. Disponibil: <https://procuratura.md/sites/default/files/2023-01/Regulamentul%20de%20activitate%20al%20PCCOCS.pdf>

203. Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Direcției urmăririi penale a Inspectoratului național de investigații, aprobat prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 194 din 11.04.2024.

204. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Serviciului protecție internă și anticorupție al Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr.325 din 15.10.2018.

205. RENUCCI, Jean-François. *Tratat de drept european al drepturilor omului*. București: Editura Hamangiu, 2009. 1115 p. ISBN 978-606522-092-8.

206. RUSSU, Valentina. *Particularități ale răspunderii penale a minorilor*. In: Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, nr. 11. Chișinău, 2020, p.150-160. ISSN 1857-0976.

207. SABIESCU, Bianca Luciana. *Dreptul la un proces echitabil*. In: Legea și viața, noiembrie 2013. p.26-28. ISSN 1810-309X

208. SMEȘNAIA, Tatiana. Noua Lege cu privire la Serviciul Vamal [online]. Monitorul Fiscal, 07 martie 2018 [citat 08 februarie 2023]. Disponibil: <https://monitorul.fisc.md/editorial/noua-lege-cu-privire-la-serviciul-vamal.html/>
209. ȘANDRU, Adrian. *Componentele dreptului la un proces echitabil: dreptul acuzatului de a fi informat*. In: Revista Institutului Național al Justiției. Publicație științifico-practică, informativă și de drept. Nr.3(46), 2018. p.22-25. ISSN 1857-2405.
210. TĂNĂSESCU, Iancu, TĂNĂSESCU, Camil, TĂNĂSESCU, Gabriel. *Drept penal general*. București: Editura ALL BECK, 2002. 784 p. ISBN 973-655-202-0.
211. THEODORU, Grigore Gr., CHIȘ, Ioan-Paul. *Tratat de Drept procesual penal*. Ediția a 4-a. București : Editura Hamangiu, 2020. p.629-634. 1171 p. ISBN 978-606-27-1671-4.
212. Transparency International – Moldova[online]: *Extinderea mandatului Serviciului Fiscal de Stat cu competențe de efectuare a urmăririi penale comportă riscuri majore*. Comunicat de presă: JULY 12, 2020 [28.04.2024]. Disponibil: <https://www.transparency.md/2020/07/12/transparency-international-moldova-extinderea-mandatului-serviciului-fiscal-de-stat-cu-competente-de-efectuare-a-urmaririi-penale-comporta-riscuri-majore/>
213. TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a II-a. București: ALL Beck, 2003. 688 p. ISBN 973-655-279-9.
214. TULBURE, Adrian Ștefan, TATU, Angela Maria. *Tratat de drept procesual penal*. București: ALL BECK, 2001. 582 p. ISBN 973-655-113-X.
215. UDROI, M. ș.a. *Codul de procedura penala. Comentariu pe articole. Editia a 2-a*. București: C.H. Beck, 2017. 2600 p. ISBN 978-606-18-0672-0.
216. UDROI, Mihail. *Sinteze de procedură penală – Partea generală*. Vol.II. Ed. a 2-a, reviz. și adăug. București: Editura C.H. Beck, 2021. 1437 p. ISBN 978-606-18-1083-3.
217. VLAICU, Vlad. *Serviciul Fiscal de Stat – Organ cu atribuții de urmărire penală și activitate specială de investigație*[online]. Juridice Moldova, 22.09.2022 [citat 28.04.2024]. Disponibil: <https://juridicemoldova.md/15380/serviciul-fiscal-de-stat-organ-cu-atributii-de-urmarire-penala-si-activitate-speciala-de-investigatie.html>
218. VOLONCIU, N. ș.a. *Noul cod de procedură penală comentat*. Ediția a II-a revizuită și adăugită. București: Hamangiu, 2015. 1560 p. ISBN 978-606-27-0312-7
219. VOLONCIU, Nicolae, ȚUCULEANU, Alexandru. *Drept procesual penal: partea generală*. București: Editura Universității „Titu Maiorescu”, 2005. 202 p. ISBN 973-7963-70-9.
220. VOLONCIU, Nicolae. *Drept procesual penal*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1972, 541 p. ISBN/ COD 4295177IPORADR.

221. VOLONCIU, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Vol.I. Ediția a III-a revizuită și adăugită. București: Paideia, 1996. 520 p. ISBN 973-9131-01-8.
222. ZAMPIERI, Alexandru. *Aspecte contraversate privind nulitățile în procesul penal – nulitățile absolute, nulitățile relative, sancțiunile excluderii probelor – Comentarii și jurisprudență*. București: editura Hamangiu, 2021. 245 p. ISBN: 978-606-27-1744-5.
223. ZUBCO, V., ș.a. *Protecția drepturilor omului la aplicarea măsurilor procesuale de constrângere*. Chișinău: Editura ARC, 2006. 376 p. ISBN 978-9975-61-418-4.
224. БАШИНСКАЯ, И.Г. *Проблемы правовой регламентации института подсудственности в российском уголовном судопроизводстве*: дис. д-ра юр. наук. Краснодар, 2007. 249 p.
225. БАШКАТОВ, Л.Н. ВЕТРОВА, Г.Н. ДОНЦЕНКО, А.Д., ЗАЖИЦКИЙ, В.И., ШЕСТАКОВ, В.И. *Уголовный процесс*. Москва: НОРМА, 2001. 352 p. ISBN 5-89123-500-5.
226. БЕЛКИН, А.Р. *Теория доказывания. Научно-методическое пособие*. Москва: НОРМА, 2000. 429 p. ISBN 5-89123-323-1.
227. ВАНДЫШЕВ, В.В. *Уголовный процесс в схемах*. 2-е изд. Петербург: Питер, 2003. 496 p. ISBN 5-94723-144-1.
228. ГЛУШКОВ, А.И. *Уголовный процесс: Учеб. пособие. для студ.* Москва: Издательский центр „Академия”, 2000. 264 p. ISBN 5-7695-0541-9.
229. ГРИГОРЬЕВ, В.Н., СЕЛЮТИН, А.В. *Подсудственность в уголовном процессе. (понятие, основания и порядок определения, проблемы разграничения): Учебное пособие*. Москва: Книжный мир, 2002. 115 p. ISBN 5-8041-0098-X.
230. ГРИГОРЬЕВ, В.Н., ХИМИЧЕВОЙ, Г.П. *Уголовный процесс: Учебник для вузов. Изд. 2-е, перераб. и доп.* Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 576 p. ISBN 5-238-00293-9.
231. ГРИНЕНКО, А.В. ș.a. *Руководство по расследованию преступлений*. Москва: НОРМА, 2002. 768 p. ISBN 5-89123-681-8.
232. ГРОМОВ, Н. А. *Уголовный процесс: Учебное пособие*. Москва: Юристъ, 1999. 552 p. ISBN 5-7975-0094-9.
233. ГУЦЕНКО, К.Ф., и др. *Уголовный процесс*. Издание 5-е, переработанное и дополненное: Москва: ЗЕРЦАЛО-М, 2004. 704 p. ISBN: 5-94373-082-6.
234. ГУЦЕНКО, К.Ф., и др. *Уголовный процесс*. Издание четвертое. Москва: ЗЕРЦАЛО-М, 2001. 608 p. ISBN: 5-94373-008-7.
235. ДЖАМАЛОВ, И. Д. Соотношение задач основных принципов досудебного уголовно производства и криминалистической методики [online]. [citat 03.02.2024].

Disponibil: <file:///C:/Users/Lenovo/Downloads/sootnoshenie-zadach-i-osnovnyh-printsipov-dosudebnogo-ugolovnogo-proizvodstva-i-kriminalisticheskoy-metodiki.pdf>

236. ДИКАРЕВ, И. С. *Подследственность в уголовном процессе: вопросы теории и законодательной регламентации*. В: Журнал российского права, Том 8 № 4 , 2021, p.113-125. ISSN: 1605-6590 (print) 2500-4298 (online).

237. ЗАХАРОВ, Н.В. *Теория и практика определения подследственности уголовных дел*. дис. д-ра юр. наук. Казань, 2009. 248 p.

238. КАШЕПОВ, В.П., ГРАВИНА, А.А., КОШАЕВА, Т.О., МАРОГУЛОВА, И.Л., РУДНЕВ, В.И. *Уголовное право Российской Федерации. Общая и особая часть: Учебник*. Москва: Былина, 2001. 560 p. ISBN 5-93384-003-3.

239. КИСЕЕВ; Н.М. *Уголовный процесс. Учеб. для студентов юридических фак.* Chişinău: MONOGRAF, 2006. 1175 p. ISBN978-9975-9747-0-7.

240. КНЯЗЕВ, В.И. *Справочно-практическое пособие следователя*. Новосибирск: Издательство „Лада”, 1998, 477 p. ISBN 5-88030-022-6.

241. КОРНУКОВ, В.М. *Российский уголовный процесс. Вопросы Особенной части: курс лекций*. Саратов: Изво СГЮА, 2010. 224 p. ISBN 5-7924-0257-4.

242. КРУТСКИХ, В.Е. и др. *Юридический энциклопедический словарь*. 3-е изд., перераб., и доп., Москва: ИНФРА-М, 2006. p.171. 450 p. ISBN 5-16-000271-5.

243. *Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учебник для вузов*. Под ред. Н.Ф. Кузнецовой и И.М. Тяжковой. Москва: ЗЕРЦАЛО, 1999. 592 p. ISBN 5-8078-0039-7.

244. Лупинская, П.А. *Уголовно-процессуальное право: Учебник*. Москва: Юристь, 2001. 368 p. ISBN 5-7975-0400-6.

245. ЛУПИНСКАЯ, П.А. *Уголовно-процессуальное право: Учебник.-2-е изд., перераб. и доп.* Москва: Юристь, 2005. 345 p. ISBN 5-7975-0730-7.

246. ЛЮБАШИЦ, В.Я., МОРДОВЦЕВ, А.Ю., ТИМОШЕНКО, И.В. *Теория государства и права: Учебное пособие*. Ростов-на-Дону: МарТ, 2002. 512 p. ISBN 5-241-00100-X.

247. МИФТАХОВ, Р. Л.. *Подследственность уголовных дел*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 2006. 215 p.

248. ОСТАНИН, Ал. *Институт подследственности в уголовном процессе Российской Федерации*: дис. д-ра юр. наук. Москва, 1998. 222p.

249. ПЕВЦОВА, Е.А., ВАЖЕНИН, А.Г. *Теория государства и права: Учебное пособие*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2003, 528 p. ISBN 5-222-03387-3.

250. ПЕТРУХИН, И. Л. *Теоретические основы реформы уголовного процесса в России*. Ч. 2. Москва: ТК Велби, 2005. 192 р. ISBN 5-482-00247-0.
251. РОССИНСКИЙ, С. Б. *Подследственность уголовного дела: общее условие предварительного расследования или совокупность организационно-управленческих правил?*. В: Государство и право, №. 10, 2023, р.71-78. ISSN: 1026-9452.
252. *Руководство для следователей*. Под общ. ред. В.В. Мозякова. Москва: Издательство Экзамен, 2005. 912 р. ISBN 5-472-00082-3 (7Бц). ISBN 5-472-00420-9.
253. *Руководство по расследованию преступлений: Учебное пособие/ Рук. авт. колл. д. ю. н. А.В. Гриненко*. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2002. 768 р. ISBN 5-89123-681-8 (НОРМА), ISBN 5-16-001166-8 (ИНФРА М).
254. РЫЖАКОВ, А.П. *Краткий курс уголовного процесса*. Москва: ФИЛИНЪ, 1998. 384 р. ISBN 5-89568-095-X.
255. РЫЖАКОВ, А.П. *Курс уголовного процесса (структурно-логические схемы): Учебное пособие*. Москва: „ИНФРА М”, 2001. 427 р. ISBN 5-16-000635-4.
256. РЫЖАКОВ, А.П. *Уголовный процесс: Шпаргалки. 2-е изд., перераб.* Тула, 2004. 96 р. ISBN 5-902588-01-4.
257. СЕЛЮТИН, Ал. *Проблемы разграничения подследственности в уголовном процессе: дис. канд. юрид. наук*. Москва, 2003. 222р.
258. СМИРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс*. Москва: ПИТЕР, 2004. 160 р. ISBN 5-94723-619-2.
259. СМИРНОВ, А.В., КАЛИНОВСКИЙ, К.Б. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ 2-е изд.* Санкт-Петербург: ПИТЕР, 2005, с.28. 699 с. ISBN 5-469-00812-6.
260. СТРОГОВИЧ, М.С., *Курс советского уголовного процесса*. Том. 2: Порядок производства по уголовным делам по советскому уголовно-процессуальному праву. Москва: Наука, 1970. 516 р.
261. *Теория государства и права: Учебник для юридических вузов/ Под общей ред. Профессора А.С. Пиголкина*. Москва: ГОРОДЕЦ, 2003. 544 р. ISBN 5-9584-0003-7.
262. *Уголовный процесс: Учебник для вузов*. Под. общ. ред. А.С. Кобликова. Москва: Издательство НОРМА, 2001. 384 р. ISBN 5-89123-344-4.
263. *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов*. Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 5-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало-М, 2004. 704 р. ISBN 5-94373-082-6.

264. *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов.* Под ред. К.Ф. Гуценко. Издание 4-е, переработанное и дополненное. Москва: Зерцало, 2000. 608 р. ISBN 5-8078-0054-0.
265. *Уголовное право Российской Федерации. Общая и Особенная часть: Учебник/* Под общей ред. Л.Д. Гаухмана, Л.М. Колодкина и С.В. Максимова. Москва: Юриспруденция, 1999. 784 р. ISBN 5-8401-0003-X.
266. *Уголовное право Российской Федерации. Общая часть: Учебник /* Под ред. А.И. Рарога. Москва: Юристь, 2001. 511 р. ISBN 5-7975-0423-5.
267. *Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов /* Отв. ред. – проф. И.Я. Козаченко, проф. З.А. Незнакомова. 3-е изд., изм. И доп. Москва: НОРМА, 2001. 576 р. ISBN 5-89123-510-2.
268. *Уголовно-процессуальное право Российской Федерации: Учебник/* Отв. ред. П.А.Лупинская - 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Юристь, 2001. 704 р. ISBN 5-7975-0131-7.
269. *Уголовно-процессуальное право: Учебник для юридических вузов/* Под общ.ред. В.И. Рохлина. Санкт-Петербург, 2004. 653 р. ISBN 5-94201-279-2.
270. *Уголовный процесс. Учебник/* Под редакцией И.Л. Петрухина. Москва: ПБОЮЛ Грачев С.М.2001. р.161.520 р. ISBN: 5-900984-11-7.
271. *Уголовный процесс: Учебник для вузов.* Изд. 2-а, перераб. и доп./ Под ред. проф. В.Н. Григорьева и проф. Г.П. Химичевой. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. 576 р. ISBN 5-238-00293-9.
272. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/* Под общ. ред. д.ю.н. проф. А. С. Кобликова. Москва: НОРМА-ИНФРА М, 2001. 384 р. ISBN 5-89123-344-4 (НОРМА) și 5-86225-951-1 (ИНФРА М).
273. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/* Под ред. В.П. Божьева. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Спарк, 2000. 574 р. ISBN 5-88914-135-X.
274. *Уголовный процесс: Учебник для студентов юридических вузов и факультетов/* Под. Общ. Ред. ЛЕБЕДЕВА, В.М. Москва: Издательско-торговая корпорация „Дашков и К”, 2004, 776 р. ISBN: 5-94798-215-3.
275. *Уголовный процесс: Учебник для юридических высших учебных заведений.* Под общ. ред. В.И. Радченко. Москва: Юстицинформ, 2003. 752 р. ISBN 5-7205-0485-0.
276. *Уголовный процесс: Учебник.* Под редакцией. И.Л. Петрухина. Москва: ПРОСПЕКТ, 2001. 520 р. ISBN 5-900984-11-7.

277. ХАЛИПОВ, С. В. *Таможенное право*. Москва: Зерцало-М, 2004. 384 р. ISBN 5-94373-092-3.

278. ХИМИЧЕВА, Г.П. *Досудебное производство по уголовным делам: концепция совершенствования уголовно-процессуальной деятельности. Монография*. Москва: ЭКЗАМЕН, 2003. 352 р. ISBN 5-94692-587-3.

279. ЧЕЛЬЦОВ, М.А. *Советский уголовный процесс. Учебник 4-е изд., испр. и перераб.* Москва: Госюриздат, 1962, р.200. 503 р.

280. ЧИСТЯКОВА, В.С. *Органы предварительного расследования преступлений и разграничение компетенции между ними: Автореф. дис. канд. юрид. наук.* – Москва: 1964. 16 р.

281. ШИМАНОВСКИЙ, В.В., *Общие условия производства предварительного следствия. Учебное пособие*. Ленинград: Институт усоверш. следств. работников, 1983. 67 р. ISBN 5-89094-012-0

282. ЯКИМОВИЧ, Ю.К., ПАН, Т.Д. *Досудебное производство по УПК Российской Федерации*. (участники досудебного производства, доказательства и доказывание, возбуждение уголовного дела, дознание и предварительное следствие). 2-е изд., испр. и доп. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 316 р. ISBN 5-94201-368-3.

283. ЯКИМОВИЧ, Ю.К., ПАН, Т.Д. *Предварительное следствие по УПК РФ*. Томск: ТГУ, 2002. 192 р. ISBN 5-7511-1534-1.

284. ЯКУПОВ, Р.Х. *Уголовный процесс: Учебник для вузов/ 4-е изд. испр. и доп.* Москва: ТЕИС, 2004. 607 р. ISBN 5-7218-0583-8.

Rezultatele sondajului anonim, realizat în perioada 2023-2025, pe un eșantion de 100 de subiecți dintre care 50 procurori din cadrul procuraturilor specializate și teritoriale din raza mun. Chișinău și 50 de ofițeri de urmărire penală din cadrul inspectoratelor de poliție din raza mun. Chișinău, privind dificultățile apărute la interpretarea și aplicarea regulilor de competență.

Întrebările acordate	Categorია subiecților intervievați	
	Ofițeri de urmărire penală	procurori
1. Dacă în activitatea desfășurată a-ți întâmpinat dificultăți la interpretarea și aplicarea regulilor de competență?	24	18
1.1. Da.	26	32
1.2. Nu.		
2. Considerați prevederile în vigoare privind competența organului de urmărire penală explicite și suficiente în evaluarea și aprecierea competenței organului de urmărire penală și pentru soluționare eventualelor conflicte de competență care pot apărea?	37	31
2.1. Da	13	19
2.2. Nu		
3. Cum considerați, la ce etapă a procesului penal urmează a fi evaluată și apreciată competența organului de urmărire penală?	6	8
3.1. La recepționarea sesizării, până la înregistrarea acesteia în Registrul nr.1 de evidență a infracțiunilor (în termen de 3 zile);	14	18
3.2. Imediat înregistrării sesizării în Registrul nr.1 de evidență a infracțiunilor (în termen de 3 zile), până la pornirea urmăririi penale;	16	18
3.3. La pornirea urmăririi penale.	4	6
3.4. Pe tot parcursul procesului penal.		
4. Organul de urmărire penală este în drept să dispună refuzul în pornirea urmăririi penale sau pornirea urmăririi penale într-o cauză în care competența efectuării urmăririi penale nu-i aparține de fapt?	13	32
4.1. Da	37	18
4.2. Nu		

5. În practică a-ți efectuat urmărirea penală în cauze sau cu referire la fapte care nu se aflau în competența organului de urmărire penală pe care-l reprezentați? 5.1. Da 5.2. Nu	2	0
	38	50
6. Considerați necesar reglementarea strictă a acțiunilor de urmărire penală ce pot fi realizate de un organ de urmărire penală necompetent în cazuri ce nu suferă amânare (art.272 din CPP) ? 6.1.Da 6.2. Nu	34	41
	16	9
7. Este necesară transmiterea cauzei penale potrivit competenței în cazul în care în termen de 3 zile (art.272 CPP), au fost realizate toate acțiunile de urmărire penală necesare pentru terminarea urmăririi penale? 7.1. Da 7.2. Nu	38	44
	12	6
8. Puterea discreționară a Procurorului General și a adjuncților acestuia privind atribuirea competenței organului de urmărire penală (art.271 alin.(7) CPP), urmează a fi păstrată sau limitată la un anumit spectru de situații concrete? 8.1. Da 8.2. Nu	45	23
	5	27
9. Dacă încălcarea regulilor de competență (în speță competența materială și cea personală) urmează a fi asigurată sub garanția sancțiunii nulității absolute sau relative? 9.1. Nulitatea absolută. 9.2. Nulitatea relativă.	12	46
	38	4

Tabelul competenței materiale și personale a organelor de urmărire penală și a procurorului.

Organul/ instituția	Baza legală	Competența cu referire la tipurile de infracțiuni	Notă
Organul de urmărire penală al MAI	art.266 CPP	<i>infracțiuni contra vieții și sănătății</i> (art.145-163 CP); <i>infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei</i> (art.164-166, art.167-169 CP); <i>infracțiuni privind viața sexuală</i> (art.171-175 ¹ CP); <i>infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi</i> (art.176-185 din CP); <i>infracțiuni contra patrimoniului</i> (art.186-199 ⁵ CP); <i>infracțiuni contra familiei și minorilor</i> (art.201-209 CP); <i>infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale</i> (art.211-222 ¹ CP); <i>infracțiuni economice</i> (art.245 ¹⁰ , 247 și art.256 CP); <i>infracțiuni din domeniul transporturilor</i> (art.263-276 CP); <i>infracțiuni contra securității publice și ordinii publice</i> (art.278, art.278 ¹ , art.279 ¹ -282, art.285-293, art.296-302 CP); <i>infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică</i> (art.330 ¹ , art.330 ² CP); <i>infracțiuni de corupție în sectorul privat</i> (art.335 ¹ CP); <i>infracțiuni contra autorităților publice și securității de stat</i> (art.347-363 CP); <i>infracțiuni militare</i> (art.364-388 CP); <i>infracțiunile împotriva justiției</i> (art.303, art.309-323 CP), cu condiția că acestea au fost comise în legătură cu infracțiunile investigate nemijlocit de organul de urmărire penală al MAI.	Excluzând din totalul infracțiunilor reglementate de Partea specială a CP, pe cele aflate în competența materială a celorlalte organe de urmărire penală (organul de urmărire penală al CNA, SV, SFS) și cele atribuite în competența materială a procurorilor (inclusiv a procuraturilor specializate), putem stabilit că organul de urmărire penală al MAI deține o competență materială – universală, de a efectua urmărirea penală în privința diferitor categorii de infracțiuni dintre cele mai diverse, după cum urmează:

Organul de urmărire penală al SV	art.268 CPP	<i>infracțiuni economice</i> (art.248 CP ; art.248 ¹ CP ; art.248 ² CP ; 249 CP)	
Organul de urmărire penală al CNA	art.269 CPP	<i>Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor</i> (art.181¹ CP; art. 181² alin. (1)–(4) CP; <i>Infracțiuni economice</i> (239 CP; art.239¹ CP; art. 239² CP; art.240 CP; art.243 CP; art.257 CP; art. 257¹ CP). <i>Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică</i> (art.324 CP; art.324¹ CP; art.325 CP; art.325¹ CP; art.326 CP; art.326¹ CP; art.327 CP; art.328 CP ; art.329 CP; art.330¹ CP; art.330² CP; art. 332 CP; art.332¹ CP; art. 332² CP). <i>Infracțiuni de corupție în sectorul privat</i> (art.333 CP; art.334 CP ; art.335 CP; art. 352¹ alin. (2) CP). <i>Infracțiuni contra patrimoniului</i> (art.190 CP; art.191 CP), dacă acestea au fost săvârșite cu folosirea situației de serviciu.	Totodată CNA efectuează urmărirea penală și în cazul infracțiunilor conexe celor prevăzute la art. 181¹, art. 181² alin. (1)–(4), art. 239–240, 243, 257, 257¹, 324–335 și art. 352¹ alin. (2) CP. Prin infracțiuni conexe urmează să se înțeleagă - toate acele infracțiuni care au fost săvârșite împreună sau în legătură directă cu un act de corupție.
Organul de urmărire penală al SFS	art. 269 ² . CPP	<i>Infracțiuni economice</i> (art. 241 CP; art.242 CP ; art.244 CP; art. 244¹ CP; art.250 CP; art.250¹ CP; - art. 251 CP; art.252 CP; art. 253 CP); <i>infracțiuni de corupție în sectorul privat</i> (art.335¹ CP).	art.3351 CP).
Procurorul	art.270 CPP	Infracțiuni săvârșite de : Președintele țării; deputați; membri ai Guvernului; judecători; procurori; directorul, directorul adjunct al Serviciului de Informații și Securitate și ofițerii de informații și securitate; ofițeri de urmărire penală, polițiști și ofițeri de investigații, în legătură cu exercitarea	Procurorul are competență universală: poate investiga orice infracțiune, mai ales dacă legea atribuie direct competența lui (art. 270 CPP).

		atribuțiilor de serviciu, cu excepția infracțiunilor de corupție și a celor conexe actelor de corupție; angajații Centrului Național Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu excepția celor prevăzute la art. 270¹; atentatele la viața polițiștilor, ofițerilor de urmărire penală, ofițerilor de informații și securitate, procurorilor, judecătorilor, dacă atentatul este legat de exercitarea atribuțiilor de serviciu, precum și la viața membrilor familiilor acestora; infracțiunilor de tortură, tratament inuman sau degradant (art. 166¹CP).	
PA	art.270 ¹ CPP	<i>Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică</i> (art.324 CP; art.324¹ CP; art.325 CP; art.325¹ CP; art.326 CP; art.326¹ CP; art.327 CP; art.328 CP; art.329 CP; art.330¹ CP; art.330² CP; art. 332 CP; art.332¹ CP; art. 332² CP); <i>Infracțiuni de corupție din sectorul privat</i> (art.333 CP; art.334 CP; art.335 CP; art. 335¹ CP), dacă acestea au fost săvârșite de: a) persoane al căror mod de numire sau de alegere este reglementat de Constituția Republicii Moldova, cu excepția aleșilor locali, alții decât cei specificați la lit. b); b) primari, viceprimari, consilieri locali ai municipiilor Chișinău, Bălți, Cahul, Comrat și Bender; c) persoane care sunt învestite în funcție, prin numire sau prin alegere, de către Parlament,	Potrivit reglementărilor în vigoare PA la această etapă doar exercită urmărirea penală cu referire la infracțiunile indicate dar nu conduce cu activitatea organului de urmărire penală al CNA

		Președintele Republicii Moldova sau Guvern; d) funcționari publici de conducere de nivel superior; e) inspectori-judecători din cadrul Inspecției judiciare sau inspectori din cadrul Inspecției procurorilor; f) secretarul Consiliului Suprem de Securitate, șeful Marelui Stat Major al Armatei Naționale, alte persoane cu funcții de răspundere din cadrul Statului Major General al Forțelor Armate, precum și de persoane care dețin gradul militar de general sau un grad special corespunzător acestuia; g) directorul adjunct al Serviciului Fiscal de Stat; h) directorul adjunct al Serviciului Vamal; i) directorul și directorul adjunct al Agenției Achiziții Publice; j) șeful adjunct al Inspectoratului General al Poliției, șeful adjunct al Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și șeful adjunct al Inspectoratului General de Carabinieri; k) directorul general adjunct al Companiei Naționale de Asigurări în Medicină; l) colaboratorii Centrului Național Anticorupție în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu; m) ofițerii de informații și securitate; 2) indiferent de calitatea persoanei, dacă suma de bani, valoarea bunurilor, a serviciilor, a privilegiilor, a avantajelor sub orice formă și a altor foloase, pretinse, promise, acceptate, oferite, date sau primite, depășesc 10 000 de unități convenționale	
--	--	---	--

		sau dacă valoarea prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește 100 000 de unități convenționale ; <i>Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și a altor drepturi constituționale ale cetățenilor</i> (art. 181² alin. (5) și art. 181³ CP). <i>Infracțiunilor contra patrimoniului</i> (art.191 CP), dacă acestea au fost săvârșite cu folosirea situației de serviciu de către persoanele specificate la art.270¹ alin. (1) pct. 1) CPP; <i>Infracțiunilor economice</i> (art.243 CP) dacă bunurile provin din infracțiuni de corupție sau conexe actelor de corupție și infracțiunea a fost săvârșită de către persoanele specificate la art.270¹ alin. (1) pct. 1) din CPP .	
PCCOCS	art.270 ² CPP	<i>Infracțiuni cu caracter terorist</i> (art. 140¹, 142, 275, 278, 278¹, 279¹, 279², 279³, 280, 284 alin. (2), art. 289¹, 292 alin. (1¹) și alin. (2) în partea ce vizează faptele prevăzute la alin. (1¹), art. 295, 295¹, 295², 342 și 343) ; <i>Infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război</i> (art.135 CP ; art.135¹ CP ; art.135² CP ; art.136 CP; art.137 CP ; art.137¹ CP ; art. 137² CP ; art.137³.CP ; art. 137⁴ CP ; art.138 CP; art.139 CP ; art.140 CP; art.140¹ CP ; art.141 CP; art. 142 CP; art.144 CP). <i>Infracțiuni contra libertății, cinstei și demnității persoanei</i> (art. 166¹ alin. (3) și (4) CP); <i>Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice</i> (art.279 CP; art.283 CP; art.284 CP; art.295 CP; art.295¹ CP; art.295² CP);	PCCOCS are competență națională pentru investigarea infracțiunilor grave, complexe și transfrontaliere.

		<i>Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat</i> (art.337 CP; art.338 CP; art.338¹ CP; art.338² CP; art.338³ CP; art.339 CP; art. 340 CP; art. 340¹ CP; art. 341 CP; art.342 CP ; art. 343 CP; art. 344 CP; art. 345 CP ; art. 346 CP ; art. 346¹ CP; art.346² CP; art.352² CP; art.352³ CP); <i>Infracțiuni economice</i> (art. 243 CP; art.244, art.248–248² și 249 CP), dacă valoarea în vamă a mărfurilor, a drepturilor de import sau a prejudiciului cauzat prin infracțiune depășește valoarea de 50000 de unități convenționale; <i>Infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave</i> săvârșite de un grup criminal organizat în sensul art. 46 CP ; <i>Infracțiunilor săvârșite de o organizație (asociație) criminală</i> în sensul art. 47 CP.	
--	--	---	--

Informații privind remiterea cauzelor penale și a sesizărilor potrivit competenței pentru perioada 2023-2025.

Doamnei Elena Slivinschi
 Șef al Direcției Generale Urmărire penală
 a Inspectoratului General de Poliție al MAI
 de la Vitalie Costișanu, doctorat în cadrul
 Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare”
 mun. Chișinău, str. Grădina Botanică 20/1, ap.122
 (mob.) 078780546

SOLICITARE

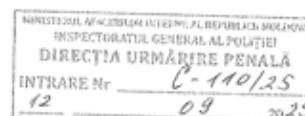
Subsemnatul, doctorand în cadrul Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare”, realizează un studiu pe subiectul - *Competența organului de urmărire penală — analiza cadrului normativ și al jurisprudenței*, având în vedere necesitatea apărută, privind colectarea de informații oficiale cât și prevederile Legii nr. 982/2000 privind accesul la informație, solicit respectuos furnizarea următoarelor informații, pentru ultimii 3 ani:

- Câte dosare din totalul cauzelor penale pornite au fost transmise potrivit competenței, pentru fiecare an, la pornirea urmăririi penale (art.271 alin.(2) CPP);
- Câte cauze penale au fost transmise potrivit competenței ulterior pornirii urmăririi penale(art.271 alin.)(7) CPP);
- Câte procese penale au fost transmise potrivit competenței până la pornirea urmăririi penale(art.271 alin.(2¹) CPP);
- Câte conflicte de competență pozitive și negative au fost înregistrate și soluționate.

Informația solicităm să fie remisă în scris cu specificarea pe ani și pe categoriile solicitate, după posibilitate cu specificarea lor

Costișanu Vitalie

Doctorat al Academiei de Poliție „Ștefan cel Mare”
 11.09.2025

Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova
Inspectoratul General al Poliției
Direcția urmărire penală

MD 2012, mun. Chișinău, str. Columna, 130, tel. (373-22) 255549, fax. (373-22) 255553, email: secretariat.dup@igp.gov.md,
pagina web: www.poliția.md, c/f 1013601000495, Ministerul Finanțelor, Trezoreria de Stat

Nr. 34/11 - C-110/25 din 22 septembrie 2025

Domnului Vitalie COSTIȘANU
Doctorat al Academiei de Poliție
„Ștefan cel Mare”
mun. Chișinău, str. Grădina Botanică, 20/1, ap. 122

Stimate domn,

Direcția urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției a examinat solicitarea dumneavoastră cu privire la prezentarea informației referitoare la numărul cauzelor penale/proceselor penale transmise conform competenței organului de urmărire penală, în perioada 2023 – prezent.

Astfel, potrivit informațiilor prezentate de conducătorii subdiviziunilor de urmărire penală teritoriale ale Inspectoratului General al Poliției, situația la compartimentul nominalizat este după cum urmează:

- în perioada anului 2023, în conformitate cu prevederile art. 271 alin. (2) Cod procedură penală au fost remise organului competent 1080 cauze penale, iar conform art. 271 alin. (7) Cod procedură penală au fost transmise 60 cauze. Totodată, în aceeași perioadă, potrivit art. 271 alin. (2¹) din Codul de procedură penală au fost expediate 56 de sesizări cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni (proces penale);

- pe parcursul anului 2024, organului competent, conform art. 271 alin. (2) din Codul de procedură penală, au fost transmise 1149 cauze penale și 54 cauze, expediate în baza ordonanței Procurorului General și a adjuncților acestuia. În același timp, în perioada vizată, organului competent au fost transmise 249 de procese penale;

- în perioada a 8 luni ale anului curent, potrivit art. 271 alin. (2) Cod procedură penală au fost remise 841 cauze penale, iar în temeiul art. 271 alin. (7) din același cod au fost remise 63 cauze. Concomitent, în conformitate cu prevederile art. 271 alin. (2¹) din Codul de procedură penală au fost transmise organului competent 229 de sesizări.

Cu referire la cauzele penale legate de conflictul de competență, a fost constatat că, 2 cazuri au fost soluționate în anul 2023 și câte 4 cazuri în anul 2024 și respectiv, 2025.

Cu respect,

**Șef adjunct,
comisar-șef**

Victor DĂNILESCU

Ex: Veaceslav Ciugureanu
tel: 022-223-660

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul, **COSTIȘANU Vitalie**, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

COSTIȘANU Vitalie

Semnătura _____

Data „___” _____ 2025

CV-ul AUTORULUI

DATE PERSONALE

Numele, prenumele: COSTIȘANU Vitalie

Data nașterii: 23.05.1983

Locul nașterii: Republica Moldova, r. Telenești

STUDII

1989-1993 - Școala primară din r.Telenești.

1993-1999 – Școala medie „Mihai Eminescu” din r. Telenești.

1999-2001 – Liceul Teoretic „Lucian Blaga” r. Telenești.

2001-2005 – Licență în drept, Facultatea de Drept, Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

2005-2006 - Studii de masterat, Specializarea Drept privat, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova.

2021-prezent - Studii de doctorat: 554.03 – Drept procesual penal, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ

2005-2008 – procuror în Procuratura r. Nisporeni;

2008-2012 – procuror în Procuratura mun. Chișinău, Oficiul Principal;

2012-2019 – procuror în Procuratura mun. Chișinău, Oficiul Ciocana;

2019-prezent – procuror în cadrul Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

DOMENIU DE INTERES ȘTIINȚIFIC Drept procesual penal

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE

- Conferința științifică interuniversitară cu participare internațională *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective* Ediția a V-a, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a MAI la 18 mai 2023;

- Conferința cu participare internațională *Infracțiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie*, Ediția a III, organizată de USM la 7-8 decembrie 2023;
- Conferința științifică internațională *Prevenirea și combaterea criminalității – probleme, soluții și perspective*, Ed. a VI-a, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a MAI la 25 aprilie 2024;
- Conferința științifică națională cu participare internațională *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în asigurările ordinii și securității publice*, Ediția IV-a, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a MAI la 05 decembrie 2024;
- Conferința științifică internațională *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective*, ediția a VII-a, din 10 aprilie 2025
- DEA – Emerging Trends in illicit Synthetic Drugs, june 16-20, 2025

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE PUBLICATE 11 articole la tema tezei de doctor, publicate în reviste și culegeri științifice naționale și internaționale:

1. **COSTIȘANU Vitalie.** *Competence – The Basic Institution of the Criminal Trial, Or Simple Technical Rules of Its Organization*, În: ACROSS Vol 8 No 4 (2024): Law and Litigation in the EU and the Candidate States, Published: 2024-03-28, pag. 11-23, Vol 8 No 4 (2024): Law and Litigation in the EU and the Candidate States | ACROSS. <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/across/article/view/7351/6149>
2. **COSTIȘANU Vitalie.** *Aspecte practice privind competența judecătorului de instrucție*, În: Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, nr.16, Chișinău 2023, p.239- 252 Categoria-B, CZU: 343.16, DOI 10.5281/zenodo.7625345, <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/celmare16&div=22&id=&page=>
3. **COSTIȘANU Vitalie.** *Unele aspecte privind competența organului de urmărire penală a serviciului fiscal de stat*, În: Revista Națională de drept, Numărul 2(248) / 2022 / ISSN 1811-0770, p.164-178, Categoria-B, CZU 343.359.2 DOI [https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.2\(248\).16](https://doi.org/10.52388/1811-0770.2022.2(248).16), https://uspee.md/wp-content/uploads/2023/03/16_Vitalie-COSTISANU.pdf
4. **COSTIȘANU Vitalie.** PAVLENCU Mariana. *Explicații privind competența procurorului la efectuarea urmăririi penale*, În: Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, nr.17 Chișinău, 2023, p.194-214, Categoria-B, CZU 343.1, ISSN 1857-0976, DOI 10.5281/zenodo.8320926, https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale_Stiintifice_2023_nr_17-1.pdf

5. **COSTIȘANU Vitalie.** *Competența organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în contextul ultimelor modificări ale codului de procedură penală*, În: Publicație științifico-practică *Legea și Viața*, octombrie - decembrie 2023, p.85-98, Categoria-C, CZU: 343.1, DOI 10.5281/zenodo.10725720, https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/03/p_85-98.pdf
6. OSOIANU Tudor, **COSTIȘANU Vitalie.** *Procedura și regulile de stabilire a competenței în domeniul asistenței juridice internaționale*, În: Publicație științifico-practică *Legea și Viața*, octombrie-decembrie, 2024, p. 67-79, Categoria-C, CZU 341.4, DOI 10.5281/zenodo.14930277, https://academy.police.md/wp-content/uploads/2025/02/p_67-79.pdf
7. OSOIANU Tudor, **COSTIȘANU Vitalie.** *Unele aspecte privind competența în cazul delegării și detașării ofițerilor de urmărire penală și a ofițerilor operativi*, În: Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională *Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în asigurările ordinii și securității publice*, Ediția IV-a, din 05 decembrie 2024, p. 64-79, CZU: 343.12/.13, ISBN 978-9975-135-99-3, https://academy.police.md/wp-content/uploads/2025/02/Mater_conf_Protect_dr_si_liber_omului_ed_4_03_02_2025.pdf
8. OSOIANU Tudor, **COSTIȘANU Vitalie.** *Critical opinion on the establishment of the prosecutor's office for anti-corruption and combating organized crime*, În: Materialele Conferinței științifice internaționale *Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective*, ediția a VII-a, din 10 aprilie 2025, p.236-250; CZU: 343.1:343.98; ISSN 2587-4365 E-ISSN 2587-4373; Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2025/06/Materialele-Conferintei_stiintifice_internationale_10_04_2025.pdf
9. **COSTIȘANU Vitalie**, PAVLENCU Mariana. *Aspecte generale privind competența organului de urmărire penală al serviciului vamal*, În: Ediția specială a Publicației științifico-practice *Legea și Viața*, publicarea materialele Conferinței Științifice Interuniversitare cu participare internațională *Prevenirea Și Combaterea Criminalității: Probleme, Soluții Și Perspective* Ediția a V-a, Chișinău, 18 mai 2023, p.291- 299, CZU 343.1:339.543, ISSN 2587-4365, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/291-299_4.pdf
10. **COSTIȘANU Vitalie**, PAVLENCU Mariana. *Unele aspecte privind competența organelor de constatare*, În: Materialele Conferinței cu participare internațională *Infrațiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie*, Ediția a III, organizată de USM, la 7-8 decembrie 2023, p.525-551, CZU: 343.18, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12178427>, https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/525-551.pdf
11. **COSTIȘANU Vitalie.** *Competența organului de urmărire penală: aspecte teoretice și dispoziții legale*, În: Materialele Conferinței științifice internaționale *Prevenirea și combaterea*

criminalității – probleme, soluții și perspective, Ed. a VI-a 25 aprilie 2024, Chișinău 2024, p.447-461, CZU: 343.12/.13, ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/447-461.pdf

CUNOAȘTEREA LIMBILOR STRĂINE

Engleză – nivel C1;

Franceză – nivel B2;

Rusă – nivel C2.

DATE DE CONTACT

Adresa: Republica Moldova, dom. mun. Chișinău, str. Grădina Botanică 20/1, ap.122

Tel.: (mob.) 078780546

E-mail: vit.costisanu@gmail.com